משפט הרצח המסעיר את אמריקה כולל ילדה קתולית מאומצת בת 6, הורים יהודים, ...לות מינית, סמים ומזוכיזם ...יחזקאל!

שבועון ידיעות אחרונות

אהבה מאוחרת

חיים גורי באודסה הקטנה   ירון לונדון עם ירמיהו יובל
שלמה פפירבלט על איזבל אדג'אני   אדוארד סעיד
עם ערפאת   נחמן אינגבר על פליני האחרון

דיסנילנד, שוקולד חדש של עלית הוא חגיגה אמיתית. הקוביות שלו דווקא משולשות ועל כל קובית שוקולד מוטבעת דמות שובבה של וולט דיסני.

ועכשיו שוקולד דיסנילנד במבצע היכרות מדהים! 20 ילדים יוכלו לקבל שוקולד חינם כל השנה, 30 חפיסות בחודש 360 שוקולדים בשנה!!!
ועוד פרסים נהדרים! ■ 100 סטים של מצעי מיטה "נילי" עם דמויות מיקי ומיני ■ 1000 סיכות מצוירות עם גיבורי וולט דיסני.

איך זוכים: שלח במעטפה 8 עטיפות של שוקולד דיסנילנד, רשום את שמך, כתובתך ומספר הטלפון שלך, השלם את הסיסמא "טוב לי עם .... ושלח למבצע "דיסנילנד" ת.ד. 1223 תל־אביב 61012. ההגרלה תערך ב־3.1.89 בנוכחות נציגי עלית ורואה חשבון. ההשתתפות אסורה על עובדי עלית ועובדי משרד הפרסום.

שוקולד חינם כל השנה!

מבצע פרסים מדהים!

עלית

כל-בו **שלום**

מכסחים מדפים

עד 60% הנחה לרגל ספירת המלאי

אופנת נשים

חטיפות מיני מפשתן - יבוא מאיטליה
במקום ~~99.90~~ ש"ח רק **29.90** ש"ח

מכנסי פשתן אופנתיים
במקום ~~119~~ ש"ח רק **59.50** ש"ח

וקטים מצמר ומעילי גשם
במקום ~~225~~ ש"ח רק **149** ש"ח

20% הנחה על כותנות לילה, חלוקים, פיזמות וחליפות טרנינג במחלקת לבני נשים

סריגים בהנחה תצאיות שמלות ואפודות סריג בהנחה לדוגמא: שמלת סריג
במקום ~~119~~ ש"ח רק **83.30** ש"ח

אופנת ילדים

אוברול כותנה
במקום ~~44.90~~ ש"ח רק **29.90** ש"ח

חליפת ג'ינס משגעת
במקום ~~159~~ ש"ח רק **109** ש"ח

בגדי תינוקות מאיטליה
החל מ- **22.90** ש"ח.

תכשיט ספרדי במתנה

על קנית זוג נעלי זמש אופנתיות מאיטליה תקבלי תכשיט ספרדי לפי בחירתך וגם הנחה.
במקום ~~64.90~~ ש"ח רק **51.90** ש"ח.

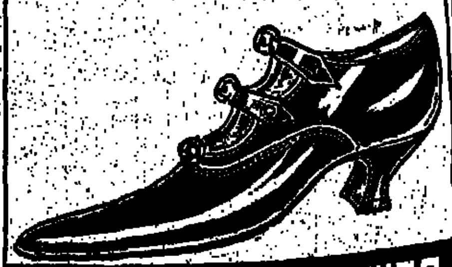

אופנת גברים

הזדמנות חד פעמית
סווטשרטים מדליקים מאיטליה
במקום ~~79.90~~ ש"ח רק **29.90** ש"ח
קנה שני סווטשרטים
ושלם רק **49.90** ש"ח

מכנסי צמר אופנתיים
במקום ~~99~~ ש"ח רק **59.90** ש"ח

חולצות בד ספורטיביות
במקום ~~74.90~~ ש"ח רק **49.90** ש"ח

סוודרים מיבוא בצבעים אופנתיים
במקום ~~79.90~~ ש"ח רק **34.90** ש"ח

אופנה בתשלומים

3 תשלומים על כל קניה מעל **200** ש"ח
במחלקות האופנה

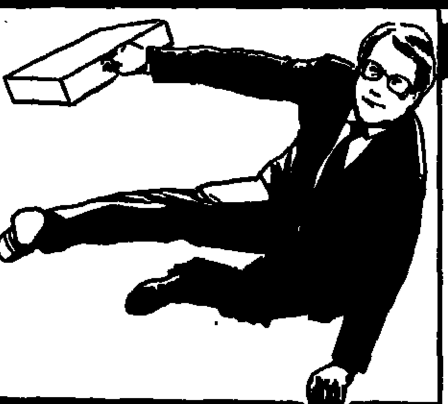

רהיטים לוהטים מהתצוגה בהנחות ענק

מהתצוגה בת"א

מערכת ישיבה מאיטליה דגם ARIZONA מעור לבן
במקום ~~6,360~~ ש"ח רק **3,950** ש"ח

מערכת ישיבה מאיטליה דגם SAN REMO
מעור בצבע קוניאק
במקום ~~6,500~~ ש"ח רק **4,395** ש"ח

מערכת ישיבה דגם ג'רונימוס 1+2+3 מבד
במקום ~~3,340~~ ש"ח רק **1,790** ש"ח

כורסת T.V מאיטליה בריפוד עור דגם BELLA
עם הדום
במקום ~~1,250~~ ש"ח רק **850** ש"ח

כורסת T.V מדנמרק בריפוד עור דגם PASCAL
עם הדום
במקום ~~1,190~~ ש"ח רק **950** ש"ח

שולחן אוכל מדליק דגם 943
מסגרת מתכת ומשטח זכוכית
במקום ~~490~~ ש"ח רק **245** ש"ח

כוננית מדפים ממתכת בסגנון היי טק
תוצרת איטליה
במקום ~~395~~ ש"ח רק **275** ש"ח

כסאות אוכל בודדים
החל מ-**45** ש"ח

מהתצוגה בחיפה

מערכת ישיבה **לילך**
בריפוד קטיפה מעולה 1+2+3
במקום ~~2,950~~ ש"ח רק **1,950** ש"ח

מערכת ישיבה דגם **דפנה** 1+2+3
במקום ~~4,310~~ ש"ח רק **2,500** ש"ח

מערכת ישיבה דגם **וינה**
במקום ~~4,050~~ ש"ח רק **2,500** ש"ח

מערכת ישיבה מעור דגם **אסטור** מאיטליה
במקום ~~6,210~~ ש"ח רק **4,650** ש"ח

המחירים עבור תשלום במזומן ואינם כוללים הובלה. אפשרות להסדר ב-6 תשלומים. פרטים במקום.

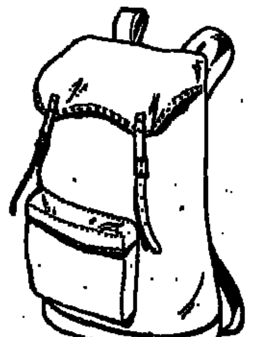

סוחבים סוחבים

עד 40% הנחה על כל ציוד המחנאות בקומה העליונה

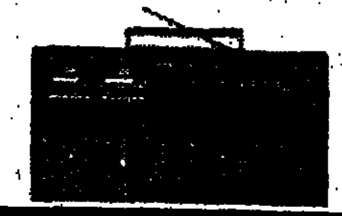

הדיסקוטק הפרטי שלך

רדיו-טייפ משולב עם אקולייזר עם יכולת הקלטה ושידור של 2 קסטות
במקום ~~900~~ ש"ח רק **730** ש"ח
ב-4 תשלומים שווים

מרכז הבאולינג
כל-בו שלום
THE TEL AVIV BOWLING CENTER

נותרו עוד 60 יום לפתיחת הבאולינג בכל-בו שלום

משהו תוסס בפינאש

בקבוק שמפניה חינם
יינתן **במעדניה** על קנית יינות
ומשקאות חריפים מעל 100 ש"ח

סימפטיה באמבטיה

25% הנחה על כל אביזרי האמבטיה

כל ההצעות עד גמר המלאי

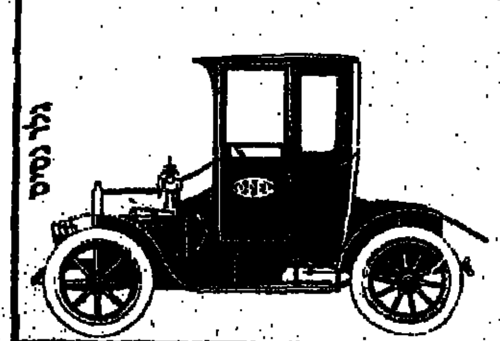

חונים חינם

שעת חניה חינם על כל קניה מעל 50 ש"ח
שעתיים חניה חינם על כל קניה מעל 70 ש"ח
משעה 16:00 ואילך חניה חינם על כל קניה.

פתוח במוצאי שבת
18:30-22:00

שעות הפתיחה

ביום א' 1.1.89 לרגל ספירת המלאי
כל-בו שלום ת"א - 09:00-13:00
כל-בו שלום חיפה - 14:00-19:00

משהו קורה בכל-בו שלום

עכשיו התענוג גדול עוד יותר

גלידת חלב

עכשיו
גלידת חלב. בעונג רב.

עכשיו עד
15%
הנחה,
גלידת חלב
במגוון טעמים
להשיג עכשיו
ברשתות השיווק.

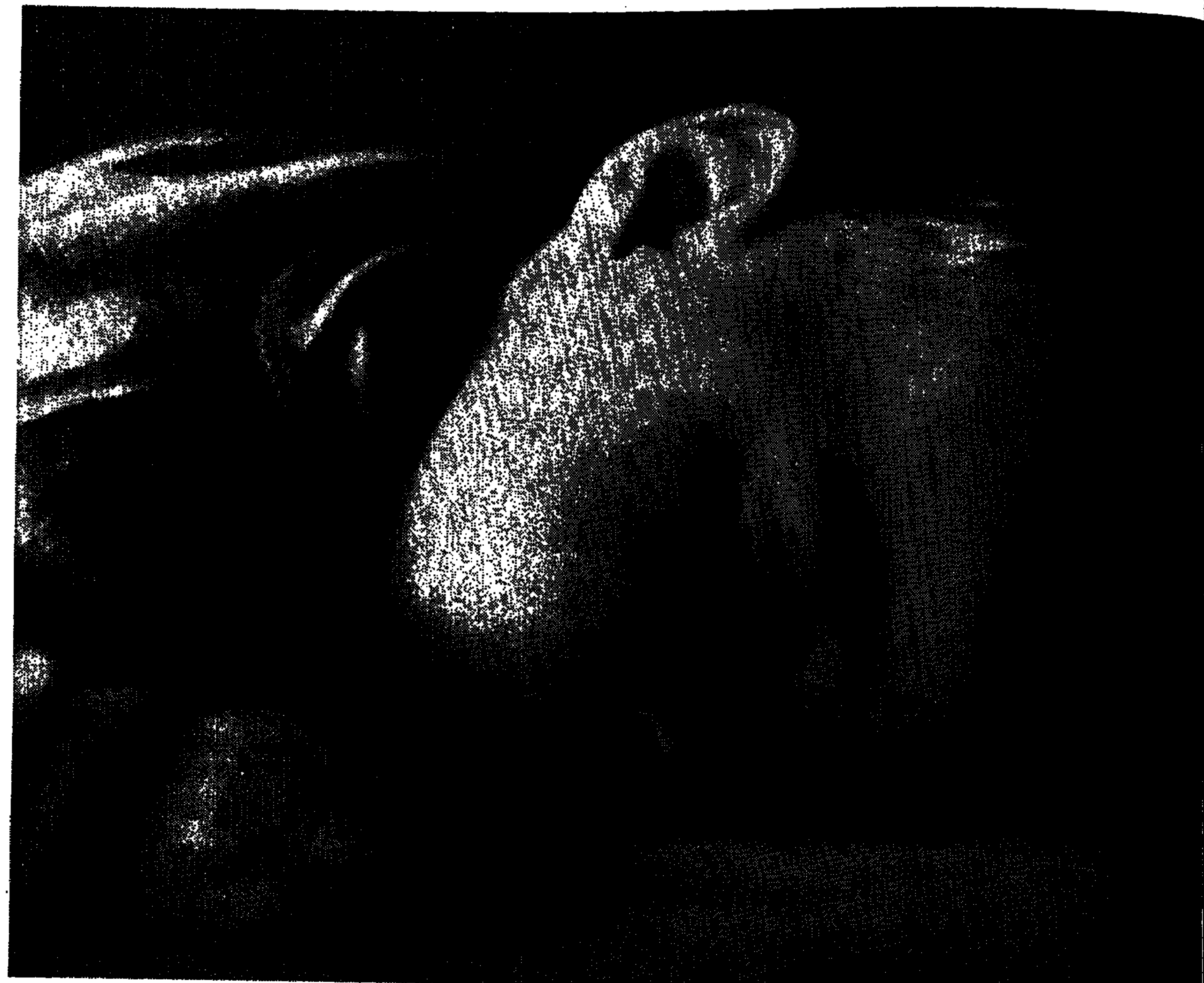

האם הוא גדֵל בסביבה בטוחה?

תינוקות. ילדים. הדבר המרגש ביותר שהחיים מציעים. מרגע שנולדו הם תולים בנו עיניים גדולות, אוהבות ובוטחות, הם תלויים בנו ומאמינים בנו, ואנחנו רוצים לתת להם הכל. חום, אהבה, ביטחון.
וכשמדובר בביטחון מדובר בראש וראשונה במוצרים המקיפים את התינוק. הם הסביבה היומיומית שלו, הם שצריכים להגן עליו, ולכן הם חייבים להיות מ"בית טוב".
ברשת שילב איכות המוצרים ובטיחותם עומדים בראש סולם החשיבויות. כל מוצר ומוצר עובר בדיקה קפדנית ע"י מחלקת בקרת האיכות של הרשת. בכל חנות עומדים לעזרתכם צוות יועצים בעלי הכשרה מקצועית מיוחדת, העוזרים לכם לבחור את פריטי הציוד הנכונים שהתינוק זקוק להם — מרגע שנולד ועד גיל הגן. רשת שילב מלווה אתכם גם לאחר הקניה ומספקת לכל מוצר אחריות, שירות וחלפים לאורך שנים. בשילב מאמינים שלכל ילד מגיע כל הביטחון האפשרי.

טוב שקנינו שילב

20 סניפים לשרותכם בכל הארץ:
באר־שבע רח' הרצל 90, 057-73650,77612. אילת רח' התמרים 107/2, 059-71641. ירושלים תלפיות רח' פועלי צדק 2, 02-715044. ירושלים סנטר/1 רח' ירמיהו 43, 02-383493.
[illegible]

רואים תוצאות פי 2

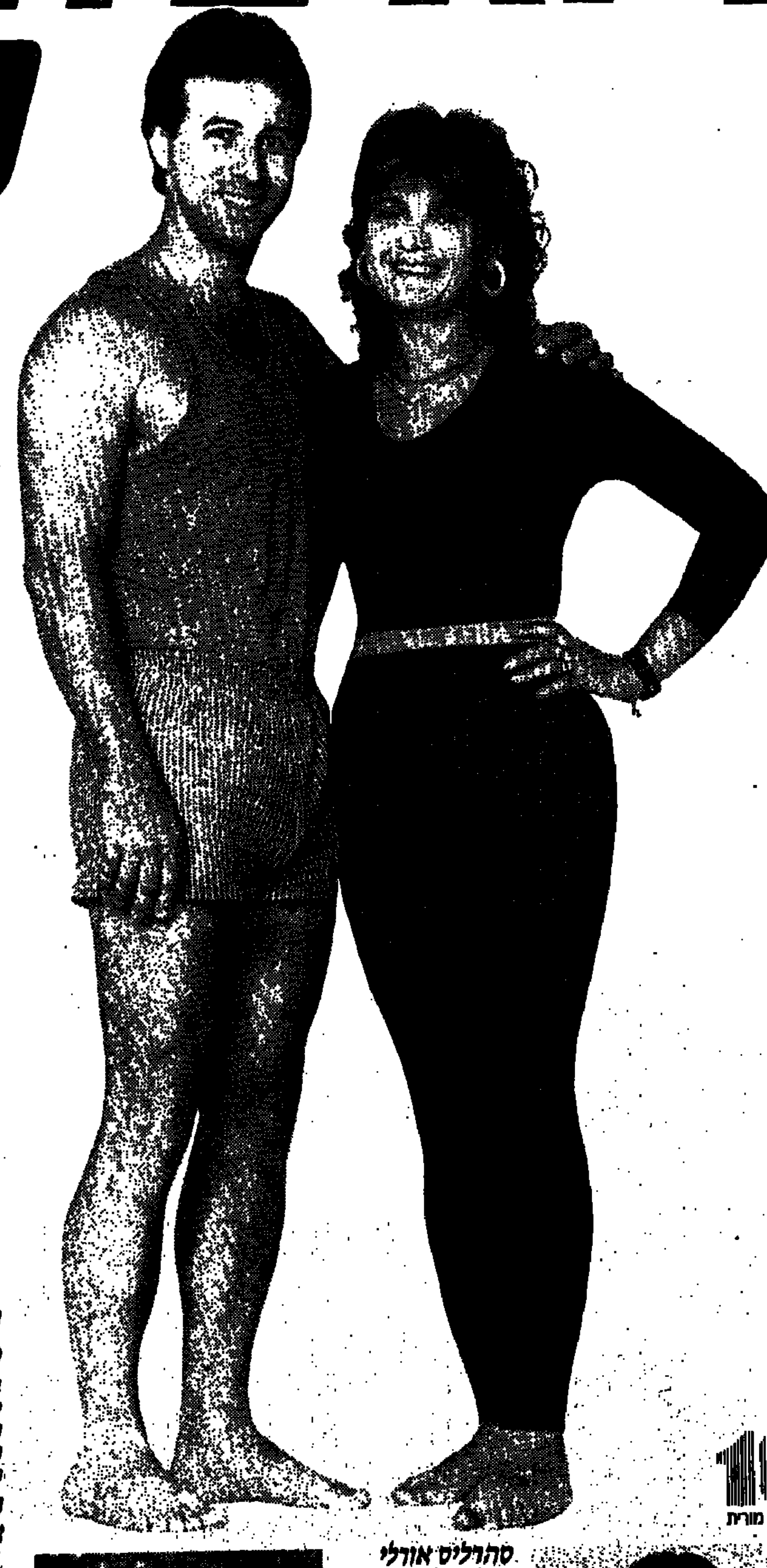

שיטת הקילוויטין® להרזיה ולפירוק השומנים.

סהרליס טדי, בנקאי, הפחית 8 קילו ב־10 ימים. רעייתו אורלי, פקידת בנק, הפחיתה 13 קילו ב־20 יום. הם עשו זאת יחד, בשיטת הקילוויטין הבלבדית למרזי מורית.

לרזות מהר יותר

בלי לוותר על האוכל. זהו יסודה של נוסחת הקילוויטין המהפכנית. נוסחה שהיא סוד הגיזרה מעוררת הקנאה של עשרות אלפי אירופאים ואמריקנים.
שיטת הקילוויטין פותחה בשוויץ ע"י צוות רפואי בראשותו של ד"ר לנדלמן ומיוצרת ע"י חברת הענק השוויצרית PHARMAKON, בהתאמה מיוחדת לשיטת מרזי מורית.
היא משלבת מרכיבים תזונתיים חיוניים עם מרכיבים להרזיה מהירה ולפירוק השומנים. כדי שתוכלו לאכול מהכל ולרזות. בלי להתאמץ.

קילוויטין®. הנוסחה המרזה לפני הארוחה

שיטת הקילוויטין מותאמת לנתוניך ע"י הצוות הרפואי של מרזי מורית ומשתלבת בתכנית ההרזיה שלך בין הארוחות. השיטה כוללת:
– ביסקוויט ההרזיה הכפול (במילוי שוקולד שוויצרי טעים) - לסיוע בהליך המסת השומנים והענקת תחושת שובע.
– כמוסות לפירוק השומנים - עם תמציות טבעיות מיוחדות להרזיה.
– משקה עשיר במינרלים וויטמינים - לעיכוב ספיגת הפחמימות וזרוז פירוק הפסולת מהגוף.

תוצאות פי 2 - כשמרזים בשניים

בהרזיה, רק ההוכחות מדברות. זוגות רבים כבר רזו במרזי מורית, בתוך התאמת התפריט להרגלים המשותפים של בני הזוג ובמחיר זוגי מיוחד.
הכל בזמן קצר, ובקלות.
חייג עכשיו או שלח אלינו את התלוש

לכבוד
מרזי מורית בע"מ
המלך ג'ורג' 35 ירושלים ת.ד. 4456
91043
חינם
נא שילחו לביתי חינם: חומר הסבר לשיטה; הסבר על הביסקוויט, הכמוסות והמשקה השוויצריים קילוויטין®; הסבר על התכשירים לסילוק ריכוזי השומן "מרזיור"®; הוכחות מצולמות להצלחה; שאלון הרשמה מדעי - ללא כל התחייבות.
שם ____________
כתובת ____________
____

חייג גם בלילות ובשבתות
02-222676
02-222903
02-225784
ומיד יישלח לביתך, חינם, חומר הסבר לשיטה החדשנית.

תוך 48 שעות שיטת הקילוויטין® בביתך!
שירות מיוחד להרזיה מיידית עומד לרשותך - טלפונית - בכל יום מ[illegible] בבוקר עד 8 בערב.
[illegible]

סהרליס אורלי
ממבשרת ירושלים,
רח' השלום 56
הפחיתה 13 ק"ג ב־20 יום
הצירה 41 ס"מ בהיקפים
משקל התחלתי: 71 ק"ג
משקל בסיום: 58 ק"ג

סהרליס טדי
ממבשרת ירושלים,
רח' השלום 56
הפחית 8 ק"ג ב־10 ימים
הצר 12 ס"מ בהיקפי הכרס
משקל התחלתי: 80 ק"ג
משקל בסיום: 72 ק"ג

מרזי מורית
רואים תוצאות

החל מ-

9.90 ש"ח

למ"ר כולל מ.ע.מ.

שטיח מקיר לקיר ועל הקיר

בוא לרשת שטיחי ראובן" הרשת הגדולה ביותר בישראל לשטיחים מקיר לקיר.
• מיטב התוצרת העולמית. מבחר משגע של כ-40 סוגים שונים של שטיחים מקיר לקיר ב-250 גוונים שונים.
• היחידים בישראל עם שטיחים מקיר לקיר דוחי כתמים! לחדרי ילדים וסלונים.
• שטיחים שעמדו בבדיקות אש ושחיקה של מכון התקנים הישראלי ומתאימים לבתים חנויות משרדים אולמות ובתי מלון.

עכשיו במחירי מבצע!

לדוגמא: (המחירים כוללים מ.ע.מ)

"מרינה" (הולנד) פסים בשלל צבעים
במקום 30 ש"ח – **9.90** ש"ח למ"ר.

"נובה" (איטליה) שטיח פסים אולטרה צפוף.
במקום 48 ש"ח – **18** ש"ח למ"ר.

"גרדה" (הולנד) שטיח מקצועי למשרדים הטוב בישראל.
במקום 54 ש"ח – **36** ש"ח למ"ר.

"פנטסטי" (ארה"ב) שטיח אמריקאי שעיר צפוף
במקום 166 ש"ח – **69** ש"ח למ"ר.

"פנטהאוז" (ארה"ב) הפנינה שבכתר. שטיח אמריקאי שעיר בעובי כ-18 מ"מ. דוחה כתמים. הטוב ביותר בישראל
במקום 183 ש"ח – **99** ש"ח למ"ר

דרוש לראות את קטלוג השטיחים מקיר לקיר של "רשת שטיחי ראובן".

חנויות המפעל בפ"ת ות"א פתוחות גם במוצ"ש משעה 18:00 עד 23:00

שטיח מקיר לקיר – הרבה יותר משטיח.

רשת שטיחי ראובן

גדול יבואני השטיחים בישראל

חנויות המפעל:

פתח-תקוה, קרית אריה שנקר 11 (ליד עץ הזית) ■ **תל-אביב העליה 11,** פינת לוינסקי.

מחלקת אדריכלים ופרוייקטים: פתח-תקוה, קרית אריה, שנקר 11 (ליד "עץ הזית")
טל. 03-9230405-6

44 סניפים ועוד כ-200 חנויות נוספות ברחבי הארץ.

✱ פתוח במוצ"ש

פרס ראשון!

$100,000

אם תמצא בישראל עוד מכונת כביסה כמוה!

העונה על 6 השאלות שחייבים לשאול לפני קניית מכונת כביסה:

1. במשך כמה שנים כבר נמכרת מכונת הכביסה בישראל ובאיזו הצלחה?
רק מכונות הכביסה של קריסטל נמכרות בישראל מזה 33 שנה, ובהצלחה גדולה.

2. כמה מכונות כביסה של אותה החברה נמכרו בישראל עד היום?
רק לקריסטל כ-750,000 לקוחות מרוצים, הממליצים על מכונת הכביסה שקנו.

3. האם השרות הניתן למכונה הוכיח את עצמו ובמשך איזו תקופה?
רק קריסטל מעניקה לך שרות מעולה, 24 שעות ביממה, שהוכיח עצמו. כבר 33 שנה.

4. במשך כמה שנים פועלת בארץ, ללא הפסקה, החברה המוכרת לך את מכונת הכביסה?
קריסטל היתה הראשונה שיצרה ומכרה מכונות כביסה בישראל (כבר 33 שנה).

5. כמה פעמים קיבלה מכונת הכביסה את התארים: מס' 1 בישראל והקניה הטובה ביותר?
רק מכונת הכביסה והשרות של קריסטל זוכים בכל סקרי דעת הקהל במקום ה-1 מידי שנה.

6. איזוהי מכונת הכביסה הנמכרת ביותר בישראל?
מכונות הכביסה של קריסטל נמכרות בממוצע פי 5-10 יותר מכל מכונת כביסה אחרת.

אם תוכיח לנו שיש עוד מכונת כביסה אחרת העונה ל-6 היתרונות הבאים גם יחד, אנחנו משלמים $100,000

גם אם לא זכית ב-$100,000, קיבלת מידע חיוני ביותר על מכונת כביסה שאין שניה לה.

בישראל יש רק מכונת כביסה אחת

העונה על 6 השאלות.

סופר לורד 799 - **1610 ש"ח**

★ סופר לורד 799 עם כל השכלולים והחידושים של שנות ה-2000.

קריסטל - מוצר איכותי ואמין, ניתן להשיג אך ורק בחנויות המובחרות - סוכני קריסטל המומלצים:

● תל אביב: סלון טוקיו אלנבי 86 ● לבל אליהו שד' י-ם 29 ● גרינוולד צבי הרצל 88 ● אליאס ככר המדינה ה' באייר 20 ● אלקטרו סיטי גן העיר ● בסט ביי החרשת 6 פנת דרך פ"ת ● ירושלים: שיר יחזקאל יפו 117 ● סלון ירושלים יפו 97 ● לוסטיג שטראוס 28 ● טטרון אבן ישראל 2 ● ליאור שמאי 23 ● פאר חלוי ככר השבת ● חיפה: טרקלין חשמל הנביאים 26 ● "הוד 2001" ההסתדרות 261 ● אריה מכשירי חשמל ● אשקלון: קרן אור הרצל 37 ● באר שבע: א.א. אלקטרוניקה העצמאות 48 ● בני ברק: סלון המרכז ● הרצליה: שטראוס סוקולוב ● קפלן סוקולוב 32 ● חדרה: שוויצר הרברט סמואל 68 ● פי-אר אלקטרוניקה הנשיא 21 ● חולון: סלון סבו סוקולוב 77 ● טבעון: אלקטרו-טבעון ● כפר סבא: סלון מוטי בן-שלוש ויצמן 101 ● נתניה: משה בר ויצמן 36 ● אלחוט ויצמן 8 ● סלון קסם הרצל 30 ● פתח תקוה: רדיו אורון חיים עוזר 10 ● ויסמן ● צפת: חדד עמוס ● רחובות: חזי אלקטרוניקה ● ראשל"צ: גל אלקטריק רוטשילד 22 ● רעננה: אבי רומני אוסטרובסקי 11
● באולם התצוגה של קריסטל - רח' גאולה 40, ת"א ובנוסף ברשתות השיווק בארץ: שק"ם, המשביר לצרכן, קו-אופ (אלקטרוליין).

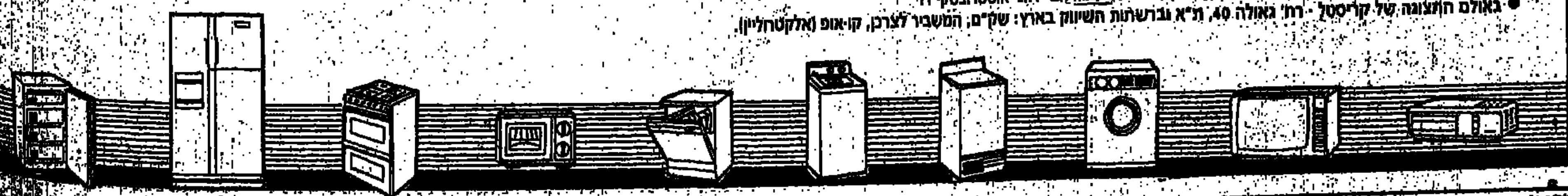

7 ימים

10
משפט העשור
ג'ואל שטיינברג, עו"ד יהודי, הרג את ילדתו המאומצת בת ה־6. המשפט שלו מסעיר את אמריקה
● צדוק יחזקאלי

16
נעורי ורדליה
הפסיכולוגית ורדה רזיאל־ויזלטיר והסופר אמנון ז'קונט – סיפור אהבה. אנטומיה של יחסים מחוץ למסגרת הנישואין ● ירמי עמיר

20
שפינוזה במשל
עם הופעת ספרו „שפינוזה וכופרים אחרים", פרופ' ירמיהו יובל מנסה להפיץ את הרעיון, שאין רק דרך אחת ויחידה להיות יהודי
● ירון לונדון

22
סרט חייה
חמש שנים חלמה השחקנית הצרפתיה איזבל אדג'אני לעשות סרט על חייה המופלאים של קמי קלודל. התוצאה זכתה להצלחה כבירה בצרפת ● שלמה פפירבלט

26
אחרון הפועלים
הנרי בוכניק, רצף בסולל בונה צפון, הולך הביתה. „ראיסים" ימצאו לו תחליפים זולים יותר
● אריאלה הינגל־הופמן

30
אודסה הקטנה
ביקור אצל היהודים הנושרים בברייטון ביץ', קצה ברוקלין. כמו במנהרת הזמן, אני מושלך אחורה אל מקום אחר ותקופה אחרת
● חיים גורי

32
אביגיל רביץ
יש לה 12 ילדים, היא בוגרת מכללה יוקרית בארה"ב, בחרה להיות עקרת בית ויש לה בעל ח"כ. מ־1 בנובמבר, השתנו חייה
● שושנה חן

34
„הזקן" שלהם
ראיון עם יאסר ערפאת – לפני ז'נבה. „עם הזיפים, והגוף הקטן, והמשקל העודף, והדיבור השוצף, הוא מסמל את פלשתין"
● אדוארד סעיד

39
ילדה יפה
שרון עוזיאל, דוגמנית ממושב חניאל, היא תגלית השנה. תגלית פרטית של צלם האופנה מנחם עוז
● נורית בת־יער

40
הראיון
„אינטרוויסטה", סרט חדש של פליני, יוצא לאקרנים. למי שאהב את דולצ'ה ויטה, מחכה הפתעה
● נחמן אינגבר

45
בראון מנגן טנקו
לואיג'י טנקו, אחד המשוררים־מוסיקאים החשובים באיטליה של שנות ה־60, זוכה לתחייה מוסיקלית מחודשת, בזכותו של סטיבן בראון
● אופירה רקורד, יואב קוטנר

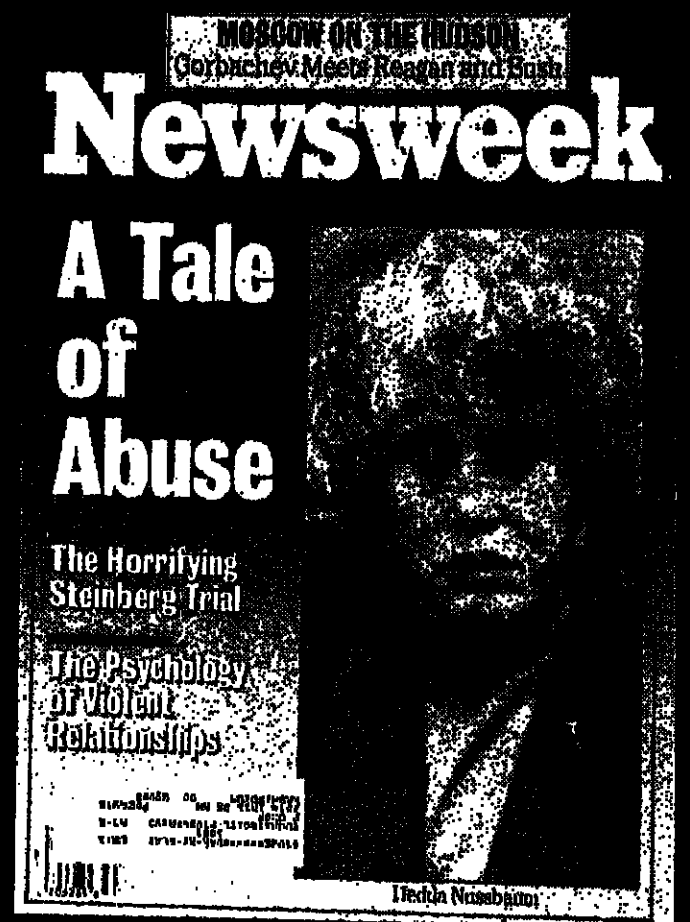

הדה נוסבאום בשער ה„ניוזוויק". הסיקור, בעיקר בדיונה העיתונות הצהובה, היה משום 'שפיטה על ידי העיתונות'

„אודסה הקטנה". ציור: יוסל ברגנר. אילו הצביעו דני־רמי־רותי־תמי, המצויים כאן, בקלפי הישראלית, כל התמונה היתה אחרת

איזבל אדג'ני. במשך הקריירה שלה כבר גילמה נשים במצב של טירוף, אבל בסרט החדש מדובר בטירוף אחר, מין עייפות מוחלטת מהחיים

היום מתחילה
המכירה השנתית
של קסטרו.
כל מוצר
ראשון בסדרה
ימכר ב־

בזכותכן היתה לנו שנה נהדרת.
ולכן, לקראת סוף שנת הכספים
החלטנו להכריז על מבצע
שטרם היה כמותו בישראל.
החל מהבוקר במשך כל השבוע
כל מוצר ראשון בסדרה (אשר יסומן
בתוית אדומה) ימכר ב־50% הנחה
מהמחירון המסומן!!!

וזה לא הכל, כל קולקצית החורף שלנו
תימכר במסגרת המבצע
בהנחות של 20%

מדי יום במשך השבוע יסומנו רק 20
מוצרים בתוית האדומה
אז קדימה. סוף שנה יש רק פעם בשנה!

רשימת חנויות קסטרו:
ת"א - אלנבי 86 • דיזנגוף 150 • דיזנגוף 190 יפו - דרך בן צבי 35 ראשון לציון - רוטשילד 61 (ליד הדואר) חיפה - צומת הצ'ק פוסט ליד סריגי צפת קרית מוצקין - נחשון 9
נהריה - געתון 19 רעננה - ז'בוטינסקי 5 מרכז גירון אילת - קניון הסלע האדום

זוג יהודי צעיר, מצליח ומשכיל עומד במרכז משפט־רצח מדהים ומבחיל, המסעיר את ארה"ב ● עו"ד ג'ואל שטיינברג נאשם ברצח ילדתו המאומצת, ליזה, בת 6 במותה ● הדה נוסבאום מעידה נגד שטיינברג, חברה־לחיים: „הייתי השיפחה שלו, האמנתי בו, פחדתי ממנו... ג'ואל אמר לי: 'השכבתי' את ליזה. הטחתי אותה והיא לא קמה עוד" ● סאדו־מאזוכיזם, ניצול מיני, התעללות, סמים, רצח

המפלצת התורנית של אמריקה, יהודי

צדוק יחזקאלי, ניו־יורק

זה קרה לפני כשנה. הרופאים קבעו שהילדה מתה ממכות רצח. ההורים נעצרו. זוג יהודי, משכיל, יפה, צעיר, תושב הווילאג', ליבראלי, ניו יורקי. העניין היהודי עלה מיד, ונקבע בזיכרון הניו יורקיי הקולקטיבי, ובזיכרון של התקשורת. מעצר ההורים צולם בהרחבה, ומכאן התפתח בתקשורת מסע, או צייד, אל העבר של הזוג היהודי הזה. אל ילדותם, בחרותם, נסיבות הכרותם, הקאריירות שלהם, המיניות שלהם, הרגליהם החברתיים, עד לרצח עצמו. פה ושם, בעיקר בדיווח העתונות הצהובה והתוקפנית, היה משום 'שפיטה על ידי העתונות'. שפיטה קודם המשפט עצמו. מאז תחילת המשפט, מדי יום, השופט מזכיר למושבעים שאל להם להיות מושפעים מהכיסוי התיקשורתי של המשפט.

אמריקה כולה נעשתה הביוגראף של ג'ואל שטיינברג ושל הדה נוסבאום, זוג יהודי שלא הביא ילדים משלו, ואימץ לו שני ילדים, אימוץ בלתי חוקי.

פרשת־הרצח היתה לאחת הדראמות הסוחפות של סוף שנות ה־80. ניו יורק כולה כאילו הואשמה ברצח: מערכת החינוך, מערכת האימוץ המשפטי, העובדות הסוציאליות, בית הספר, השכנים. יותר מדי אנשים ידעו יותר מדי פרטים ושתקו יותר מדי.

לאט לאט, החלו להתברר עובדות ראשונות, מבחילות: הילדה הוכתה בקביעות, הדה נוסבאום הוכתה באכזריות במשך שנים על ידי חברה לחיים שטיינברג, הדה השתתפה בכינוסים של אירגונים כמו מיסטיים. במשפחת שטיינברג התנהלו חיי טרור קבועים, השפלה, ניצול מיני, סמים, סאדיזם בהמי. וכלפי חוץ, משפחה זו הציגה חזות בורגנית ניו יורקית ספורטיבית וכאילו מתוחכמת. האמריקני התקשה להאמין שבמשפחה משכילה ובורגנית שכזו התחולל, במשך שנים, טרור רוחני ופיזי מסוג זה.

מאז הרצח, לאורך שנה, התקשורת לא ירדה מהעניין. מגאזינים מכובדים פירסמו דיוקנאות פסיכולוגיסטיים של בני הזוג. העיתונות היומית דיווחה על המהלכים לקראת המשפט. אחת השאלות העיקריות היתה, האם הדה נוסבאום, אשה מוכה ומושפלת, תואשם עם ג'ואל שטיינברג, ברצח או בהריגת ליזה בת השש. התביעה, לאחר שיקול ממושך ובדיקות, החליטה שאין לצרף את הדה נוסבאום לכתב האישום. היא היתה מוכה מדי, חלשה מדי, פאסיבית ומותשת מכדי „להשתתף בהריגת הילדה, או להחליץ לעזרתה".

שאלה נוספת היתה, האם הדה נוסבאום תאסוף כוח כדי להתייצב בבית המשפט ולהעיד נגד חברה לחיים. החודש, נפתח המשפט עצמו.

והדה נוסבאום מעידה נגד עו"ד ג'ואל שטיינברג. עדות שהיא מסמך נשי וחברתי בפני עצמו. עדות שהיא מחזה אימה. העדות, מבית המשפט עצמו, מועברת בטלוויזיה המקומית, בשידורים חיים, ובשידורים חוזרים. אתה לא יכול להתחמק מהאשה הזו. קולה ודמותה תוקפים אותך דרך אמצעי התקשורת הכתובים והאלקטרוניים.

■■■

הדה נוסבאום משחזרת את חייה, את חייה עם עו"ד נוסבאום, עם הילדה הכמו מאומצת שלהם, ליזה שטיינברג, בת 6 במותה, את יום הרצח, ואת השפלתה שלה כאשה וכאדם, על ידי שטיינברג. השפלה אקוטה, מגוונת, שטנית. היא עושה זאת בקול מרוסק, יורדת לפרטים, עונה לשאלות מדוייקות, חוזרת ומבהירה פרטים ואירועים.

עורכי הדין מבקשים פרטים, תאריכים, תיאורים. דורשים ממנה להבחין בין עובדות לבין פרשנויות.

היא נדחקת להסביר כיצד עמדה מנגד. כיצד לא הושיעה את בתה התינוקת. כיצד איפשרה לחברה לחיים להתעלל כך בילדה. ההסברים שלה אינם תמיד בהירים: האמנתי בו, פחדתי ממנו, הערצתי אותו, אני לא מבינה בעצמי.

היא הקורבן. זו עדות של קורבן. בתחילה, הסימפטיה אליה גבוהה. תוך כדי עדותה, חל פיחות בסימפטיה. הפיחות חל עם גילוי הפרטים, פרטי ההשפלות, השיטתיות, משך הזמן הארוך והתגובה האדישה של הדה לגורל הילדה. אנשים מסרבים לקבל את קורבנה בפשוטו. הקורבן הזה מסור מדי, מתמסר מדי, נאמן מדי למתעלל בו, בג'ואל שטיינברג.

פה ושם, על פי רוח הפסיכולוגיזם הפופולארי האופייני לאמריקה, היא עוברת הגדרה: מקורבן ל'פיין פריק'. כלומר, לפריק של כאבים, סוג של מאזוכיסט. כלומר, המענה, ג'ואל שטיינברג, לא יכול היה לנקוט ברצף אכזריות כה עמוק וכה ממושך, ללא 'סיוע' מצד הדה נוסבאום. אבל, זהו משפט פלילי. לא הפסיכולוגיה של הדה נוסבאום היא עיקרו של המשפט.

עו"ד שטיינברג, בבית המשפט. עוברים לטעות של אישיות ביום הרצח

■■■

אתם מוזמנים לבחון את תמונתה של ליזה שטיינברג, רוכנת על השולחן הקטן בבית הספר היסודי בגריניץ' וילאג', ניו יורק. היום חוגגים את „האלווין", מן פורים בגירסה האמריקנית, ואבא, עו"ד ג'ואל שטיינברג, שלח אותה לבית ספר ללא תחפושת, ילדה עצובה, ליזה. כולם התחפשו – והיא לא. ואולי מקור העגמומיות הנוראה שבפניה נובעת ממה שמחכה לה בבית. התצלום אינו מגלה את החבורות בבטנה, באבר המין שלה, ובגבה. גם לא כמה חבטות בראשה.

9 ימים אחרי האלווין, מתה ליזה שטיינברג. כאמור, זה קרה לפני מעט יותר משנה. היום, ליזה חלק בלתי נפרד מהמצפון הנוקף של אמריקה, ובפרט של ניו יורק. של מערכת החינוך של העיר, השירותים הסוציאליים שלה, שכניה, מוריה, אמה הטבעית. של כל אמריקני, שבשבועות האחרונים לא יכול לברוח מליזה שטיינברג. היא בטלוויזיה שלו, במשבצת השידור של אופרות הסבון, בכותרות הראשיות של העיתונים. ואולי היא בבית שלו עצמו, רק שכאן לא קוראים לה ליזה שטיינברג. יש אומרים שברחבי הדמוקרטיה האמריקנית הגדולה הזאת חיות מאות אלפי ליזה שטיינברגיות.

■■■

הדה נוסבאום משחזרת את אירועי יום הרצח. שעת אחה"צ בדירת משפחת שטיינברג. עיקר הפעילות במטבח, שם טורחת המשפחה, בהרכב מלא, על הכנת ארוחת הצהריים. ג'ואל שטיינברג, 47, חוזר מלמטה עם סל מלא ירקות ועוזר במלאכת החיתוך. ליזה חותכת תפוחי אדמה. הסכין שלה קהה במיוחד, שמא תחתוך אצבע תלילה. הדה נוסבאום, חברתו לחיים של שטיינברג ב־10 השנים האחרונות, שופתת סיר על האש. מיטשל, פעוט בן שנה וחצי, רוכב כ'לול' ולוטש עיניים. את התמונה הזו אפשר לצלם גם בבית שלי ושלך.

ג'ואל נזכר לפתע לשאול אם שתו מים באותו יום. היה לו מין ריבוק משונה בעניין המים. האמין שחייבים לשתות מים בכמויות. לעתים, נהג להכריח את הדה לשתות בקבוק של 2 ליטר בבת אחת. עד הטיפה האחרונה. הדה נוסבאום וליזה הקטנה הניעו בראשן בשלילה. „לא", הודו, לא שתו. עו"ד שטיינברג לא הוציא מלה. רק ניגש בשקט למטבח, שלף פלפל חריף, בצע חתיכה גדולה להדה, חתיכה קטנה לליזה. הפה בער... שתו מים עוד ועוד. עד שליזה התלוננה שכואבת לה הבטן.

■■■

ליזה התלוננה רק לעתים רחוקות. בבית הספר מעולם לא העניקה הסברים לחבורות שעל גופה. מורתה, סטייסי וייס, גילתה חודשים לפני כן, חבורות ברגליה, בגבה, בעינה הימנית ובמצחה. גם כמה קווצות שער נתלשו ממקומן. אבל ליזה לא אמרה דבר. או סטייסי גם לא שאלה.

מה שהטריד את ליזה הקטנה באותו ערב היתה השאלה, אם אביה יקח אותה לארוחת הערב העסקית שתיכנן. הוא נהג לקחת אותה בערבים, כאשר יצא לפגישות עסקיות. הוא נחשב לעו"ד מצליח, ג'ואל שטיינברג. יהודי פיקח. סוחרי הסמים אהבו אותו ונהגו לשכור את שירותיו. הוא היה מייצג אותם בהצלחה בלתי מבוטלת. רק מעטים מעמיתיו בבית המשפט ידעו, ששטיינברג נהג לקבל גם את עמלתו בקוקאין טהור. חלק מכר. חלק הותיר לשימוש עצמי.

■■■

זה לא היה הדבר היחיד שהעולם החיצון לא ידע של ג'ואל שטיינברג. איש, למשל, לא ידע שליזה נגנבה ע"י שטיינברג מאמה הטבעית. נגנבה, בלי מרכאות.

ב־1981, הגיעה אליו מישל לונררס, אז בת 19, וביקשה את עזרתו כעו"ד, במציאת הורים מאמצים לתינוק, שעמד להיוולד בקרוב. לצעירה הרווקה, המבוהלת מתגובת משפחתה, לא היו אמצעים להחזיק את הילדה, והיא שילמה 500 דולר לשטיינברג, כדי שימצא הורים מאמצים.

לא היה לה צל של מושג, שעורך הדין שלה שמר את ליזה לעצמו. שטיינברג חזר על אותו תרגיל כמה שנים אחר כך, והוסיף למשפחה גם את מיטשל. שוב אימוץ לא חוקי.

■■■

„האם את חושבת שאבא יקח אותי איתו?" שאלה ליזה את האמא היחידה שהכירה בחייה, הדה נוסבאום. הדה אמרה שהיא מניחה שכן. „את מוכנה לשאול אותו", התחננה ליזה. „גשי ותשאלי אותו בעצמך", הציעה נוסבאום וראתה את ליזה פוסעת לתוך חדר השינה של שטיינברג.

היא לא העלתה בדעתה, שזו היתה הפעם האחרונה שתראה את ליזה בהכרה.

מה שקרה באותו חדר, הפך כעבור שנה לנושאו של המשפט המפורסם ביותר בארה"ב היום. ארה"ב נגד עו"ד ג'ואל שטיינברג. האישום: רצח מדרגה שניה של ליזה שטיינברג.

כאמור, המשפט מעורר עניין עצום, מתמשך, סוחף. והוא מעורר היסטריה. עיר עם ממוצע של 2־3 מעשי רצח ביום, נאחזה בקדחת שטיינברג, ואחריה – ארה"ב כולה, מחוף אל חוף.

כל יום זוכה המשפט לעמודי שער בעיתונים היומיים של ניו יורק, וכל התחנות המקומיות מעבירות שעות מהמשפט בשידור ישיר. אחוזי הצפיה ברשתות המקומיות עלו בעשרות אחוזים. אנשים לא מפסידים מלה.

המשפט הוא שיחת היום במקומות העבודה, בבתים ובמפגשים חברתיים. אפילו עיתונים „מכובדים" נגררו אחרי „הצהובונים", מה שמוכיח שמדובר בהרבה מעבר לעוד סיפור שערורייתי. הניוזוויק הקדיש לכך כתבת שער, באחרונה. הניו יורק טיימס מעניק למשפט כיסוי נרחב, לא פעם בעמודו הראשון. כל ילד בארה"ב יודע מי זו ליזה שטיינברג, מי לא ראה את פני המת החי של הדה נוסבאום.

אגב, בניו יורק לבדה, מתים בממוצע שני ילדים מדי שבוע, קורבנות אלימות של הוריהם או של קרובי משפחתם. בעת כתיבת הכתבה, נעצר זוג היספני באשמה דומה לזו שבו נאשמו שטיינברג ונוסבאום: רצח בתם הפעוטה בת השנתיים, במכות.

אריקה מונק מהווילג' וויס, חישבה ומצאה, שמאז תחילת המשפט, לפני 7 שבועות, מתו בארה"ב 101 ליזות כאלו. כשהיינו השבוע באולם בית המשפט, העירה שמאז הכתבה השבועית האחרונה שלה, כבר השתנתה הסטטיסטיקה. „בטח המספר הוא כבר 103 או משהו כזה".

■■■

„בסיפור של ליזה שטיינברג שזורים כל הנושאים האפשריים: אלימות נגד ילדים, אלימות נגד האשה, אימוץ לא חוקי, אבל הכי חשוב: העובדה שזה קרה במשפחה 'טובה', בבית 'יהודי ואמיד'", אומר ד"ר מוטי פלג, פסיכולוג ישראלי החי בניו ג'רסי והעוקב אחרי הפרשה. „אתה ואני יכולים להזדהות עם מה שקרה שם".

הפרשה התחילה עם שני נאשמים ברצח – ג'ואל שטיינברג והדה נוסבאום. אולם מאז חל שינוי: נותר נאשם אחד, שטיינברג, ומספר הקורבנות שלו עלה לשניים: ליזה בת ה־6 והדה נוסבאום, בת ה־46.

האחרונה, עודה חיה, קלינית, מהלכת, מדברת, והיא גם זו שבימים אלה „קוברת" את שטיינברג בעדותה הראשית נגדו בבית המשפט.

הדה נוסבאום נראית ומתנהגת כמו מת־חי, זומבי. תוצאה ישירה של 10 שנות עינויים כמעט בלתי ניתנים לתיאור, מהאדם שאותו אהבה. והיא המשיכה להעריץ אותו כל העת ההיא, תלויה בו לחלוטין, 'נרקומנית של עינויים'.

נוסבאום, בת למשפחה יהודית מסודרת מניו ג'רסי, ניצולי שואה, היתה עורכת מצליחה של ספרי ילדים בהוצאה ניו יורקית מכובדת, כאשר הכירה את שטיינברג ב־1978. „הערצתי אותו", סיפרה. „הוא היה האדם הנפלא ביותר שהכרתי. השתעבדתי אליו ועבדתי אותו".

הילדה, ליזה שטיינברג. „הוא הודה בפני... המבטים שלה..."

„הסתכלתי על הטלפון והתחלתי לחשוב, להתקשר לבית חולים או לרופאה ואז אמרתי: „לא, ג'ואל אמר שהוא יטפל בה. לא רציתי להראות חוסר נאמנות"

הדה נוסבאום. שטיינברג המפלצת. ליזה הקורבן. היכן תמוקם נוסבאום?

כשהדה נוסבאום נעצרה לא יכול חוקר המשטרה להביט עליה. „היו לה חתכים מאחורי הראש. אוזניה היו שטוחות כאוזני מתאגרף. פניה היו מעוותים"

הוא היה גבר חלומותיה. מבריק, מתחשב, עדין ויהודי. אחותה, ג'ודית ליבמן, סיפרה לנו השבוע, „העובדה שהיה יהודי, דחפה אותה לצאת איתו". ההורים היו מרוצים. איזו אמא יהודיה לא חולמת על חתן כזה?

בתחילה, אמנם התנהג כמו זה. אח"כ השתלט כליל על אישיותה ועל חייה. השתלטות שיטתית, מתוחכמת, שטנית. מכריח אותה להתנתק לחלוטין מהסביבה, לנתק קשר עם עבודתה, עם ידידיה ומשפחתה. במשך שנים, לא הניח להוריה לבקר בדירתם, לראות את הנכדה. במקביל, החל להכותה. מוחה הסכוס הצליח לשחזר לפחות 32 מקרים של הכאות שגרמו לה לנזקים קשים. המקרים תוארו בבית המשפט.

■■■

כשנוסבאום נעצרה, יחד עם שטיינברג, במעורבות ברצח ליזה, לא יכול חוקר המשטרה, ויליאם מאייר, להביט על היצור שישב מולו. הוא העדיף לתקוע מבטיו בכפות ידיה, השריד האחרון ליופי נשי. השאר היה הרוס. מבחיל. פנסים כהים בשתי עיניה. „ראיתי את העור הכהה מבעד האיפור הכבד שלה. אפה נראה כזה שנשבר אין ספור פעמים", העיד. שפתה היתה שסועה. היא עטתה צעיף על ראשה.

החוקר ביקש ממנה בעדינות שתסיר אותו. „היו לה חתכים מאחורי הראש. אוזניה היו שטוחות ומעוותות כאוזני מתאגרף. כל פניה היו מעוותים לגמרי", סיפר לבית המשפט. למעשה, אפה נשבר כה הרבה פעמים, שלא יכלה לנשום דרכו. כיסי הדמעות שלה הושמדו. שפתה נחתכה כה קשה, שהתקשתה בדיבור. אחת מרגליה היתה במצב של גנגרנה מתקדמת. הטחול שלה הוסר בניתוח, לאחר שנפגע אנושות.

מאז עברה סדרה של ניתוחים פלאסטיים, שלא שיפרו את מראיתה בצורה דרמאטית. אפה נותר פחוס, מעוות. גם פיה. היא צולעת קשות. איש לא השיב לתחיה את מבטה, עיניה נותרו חסרות חיים. לפני כמה שבועות, העזה להביט בעצמה בראי, בפעם הראשונה מאז כשנה. היא פרצה בבכי מר, כשחזתה בפנים הנשקפות אליה משם. הדה נוסבאום לא יכלה לזהות את עצמה.

■■■

בעדותה בבית המשפט, סיפרה כיצד שטיינברג שלט בה בצורה מוחלטת. הוא קבע אם ומתי תאכל. „רוב הזמן ישנתי על הרצפה. היתה תקופה שהוא הכריח אותי לישון באמבטיה", סיפרה בעדותה לבית המשפט. אם התנהגה יפה, סיפרה, זכתה בשמיכה. אם נהגה בצורה שלא הניחה את רצונו, העניש אותה בהתאם: אין ארוחות בוקר, אין ארוחות צהריים, אין ארוחות ערב. אח"כ בא גם „האין שמיכה".

לא פעם כבל אותה לאסלת השירותים, טבל אותה באמבטיה מלאת מי קרח או הטיל עליה לכתוב מאות פעמים את אותו משפט: „אני רוצה לטפל בשערו של ג'ואל. אני אטפל בשערו של ג'ואל", היא כתבה מאות פעמים. או, בפעם אחרת, הוכרחה לשוב ולכתוב אין ספור פעמים: „מטרתי במונחי האינטרס של גורל היא להיות יותר ישירה, להיות ישרה, לדבר אמת, להיות ספונטאנית, ללמוד לדאוג לג'ואל ולהראות את זה, להעניק לו את עצמי מינית, לנקות את האמבטיה ואת המטבח".

■■■

אלו היו העונשים הנסבלים. רשימת העינויים שעברה, מעוררת פלצות. האיש שבר בשיטתיות את אצבעות ידיה, דורך עליהן ברגליו. בצורה כזו שבר את ברכה, 9 מצלעותיה, כמה משיניה, חנק אותה, הטיח ראשה בקיר, היכה אותה בכל חלקי גופה ומה לא.

היא המשיכה להעריץ את שטיינברג, עיוורת לחלוטין לכל מה שהוא מעולל לה ולליזה, נטולת רצון כלשהו להציל את עצמה או את בתם המאומצת.

פעמיים או שלוש ניסתה להימלט, אבל בכל פעם חזרה אליו, אחרי שעות ספורות. פעם הגיעה עד שדה התעופה, אולם לפני שעלתה למטוס, התקשרה אליו וביקשה שיבוא לקחתה הביתה. „לא רציתי שידאג לי", סיפרה.

■■■

אם ניתן לעכל איכשהו את כניעתה המוחלטת לשטיינברג, קשה הרבה יותר לבלוע את אדישותה לליזה. היא הודתה, שהבחינה בחבורות על גופה של ליזה, אבל לא עשתה דבר. אפילו כשנמלטה, לא העלתה בדעתה לקחת עמה את ליזה.

– מדוע, שאל אותה הסניגור.

נוסבאום: „אני לא יודעת. לא עלה בדעתי".

■■■

הצצה באלבום התמונות של משפחת שטיינברג, לא מעניקה הסבר פשוט לסיפור. החיים אינם שחור לבן. תמונה: הדה נוסבאום ב־1981, עם ליזה, תינוקת יפהפיה. תמונה של אושר. או, שטיינברג דוחף את הנדנדה של ליזה בת ה־4 בגן ציבורי. או, שטיינברג וליזה ביאכטה המשפחתית. אפילו חודש חודשיים לפני המוות. ליזה בבית הספר. מאושרת. מחייכת מלוא הפה. לבושה היטב.

אבל בבית, לא היה לליזה אפילו חדר משלה. אפילו לא שולחן כתיבה משלה. או ארון בגדים. היא ישנה בחדר האורחים. אם הוכתה – והיא הוכתה – לא התלוננה. ילדה מוורה מעט.

צ'רלס סקנפיקו, אחד הקליינטים של שטיינברג, נזכר בבית המשפט בנסיעה הלילית ההיא מביתו של שטיינברג. ג'ואל נהג. ליזה ישבה על ברכיו של סקנפיקו. לפתע, הניף שטיינברג את ידו וחבט בפניה. „תפסיקי לנעוץ מבטים", גער בליזה. סקנפיקו היה המום. „אם הייתי נותן מכה כזו לבן אדם מבוגר, היה פורץ בבכי", העיר. ליזה לא הוציאה הגה, אבל חדלה לנעוץ מבטים בשטיינברג.

המקרה הזה עשוי לתת תשובה למותה, 10 ימים מאוחר יותר: שטיינברג התלונן יותר ויותר שליזה נועצת בו מבטים, ומנסה להפנט אותו.

■■■

הדה נוסבאום פנתה לשירותים, כאשר ליזה נהגה כעצתה, ונכנסה לחדרו של שטיינברג לשאול אותו אם ייקח אותה איתו הערב. כעבור כמה דקות, הופיע שטיינברג בחדר השירותים, נושא את ליזה בזרועותיו. היא נראתה ללא הכרה. נוסבאום שאלה מה קרה.

שטיינברג: „מה זה חשוב מה קרה. זו ילדתך. תטפלי בה. הכל עובר ממילא כל גבול".

הוא הניח את הילדה על רצפת השירותים. נוסבאום בדקה את הדופק, הרימה את אישוניה של הילדה, אח"כ ניסתה לעסות את לבה ולהחיותה.

בכל זאת, לא נתקפה לפאניקה. שטיינברג היה, לדעתה, בעל כוחות נסתרים, על אנושיים. היא זכרה כיצד הצליח להסיר עקבות של חבורה על פניה לפני שנים. „חשבתי שהוא בעל כישורים של מרפא", העידה בבית המשפט.

אבל ליזה לא התעוררה. שטיינברג לא נראה מודאג. הוא היה עסוק בהירוק העניבה לקראת ארוחת הערב העסקית שלו. „תרגעי", אמר לה, וסגר את החלון בחדר האמבטיה, „כדי שהיא לא תתקרר".

אבל נוסבאום היתה מעט מודאגת. „היא לא מתעוררת", קבלה. נתנו לה לישון, הרגיע אותה שטיינברג. „היא לא ישנה טוב בזמן

האחרון". לפני שהלך, הציע פעם נוספת בנוסבאום המנסה לעסות את לבה של הילדה. הוא הבטיח שכשיחזור, ידאג להעיר את ליזה. "רק תשארי לידה. תשארי איתה בהרמוניה", הציע ויצא לארוחת הערב שלו.

■■■

נוסבאום נותרה לבד עם ליזה. "המשכתי לעבוד עליה. הסתכלתי על הטלפון והתחלתי לחשוב. להתקשר ל־911 (בית חולים) או לרופא? ואז אמרתי: "לא, ג'ואל אמר שהוא כבר יטפל בה ויעיר אותה כשיחזור. לא רציתי להראות חוסר באמנות וחוסר אמון כלפיו. אז לא התקשרתי".

הוא חזר כעבור מספר שעות. ליזה היתה עדיין מוטלת על רצפת השירותים, חסרת הכרה. "או.קי, אמרת שתעיר אותה", הפצירה בו נוסבאום. שטיינברג לא נראה מוטרד במיוחד. "לא, אנחנו צריכים להיות נינוחים כשהיא תתעורר", הסביר. כרגיל, קיבלה את דבריו. הם עישנו קוקאין בצוותא עד הבוקר. "תפסו ראש".

■■■

ליזה נותרה שם על הרצפה 12 שעות תמימות, לפני ששטיינברג הורה לנוסבאום להזעיק רופא.

לבה הקטן של ליזה פעם 3 ימים נוספים במחלקה לטיפול נמרץ בבית החולים "סנט וינסנט" בניו יורק. אבל מוחה, היה הרוס.

הרופאים קבעו שספגה סדרת מכות בראש מאגרוף קמוץ של אדם מבוגר. לא היתה כל דרך אחרת להסביר את ההרס שנגרם למוחה. המכות היו כה קשות, קבעו, עד שחלק מחצי מוחה הימני נדחף לחצי השמאלי.

■■■

ב־5 בנובמבר, בשעה 8 ו־55 דקות בבוקר, נרשם מותה הקליני של ליזה שטיינברג והיא נותקה ממכונת ההנשמה. לבה פעם עוד דקות ספורות, ואז נדם.

איש לא שהה ליד מיטתה של ליזה שטיינברג בעת שנפחה את נשמתה. ג'ואל היה עסוק בנסיונות לשכנע את החוקרים שהיא מתה מחנק.

הם לא האמינו לו מהרגע הראשון, אבל הוא נותר דבק בגרסתו, שלא עולל לה דבר. הם לא האמינו לו. אחד החוקרים שם לב, שהוא מנסה להסתיר את אגרופיו. פרקי האצבעות היו אדמומיים, שרוטים. לפני שהספיקו ליטול רגימות מציפורניו כדי לנסות ולגלות שרידי דם ועור של ליזה, מיהר לכסוס אותן, כדי להשמיד ראיות.

נוסבאום המשיכה להתנהג כשיפחתו גם אז, מעניקה גיבוי מלא לגירסתו ומקבלת בהכנעה את כתב האישום שהוגש נגד שניהם על רצח.

יעברו 8 חודשים של טיפולים פסיכיאטריים, עד שתשתחרר מאחיזתו ותבין מה עולל לה. היא הסכימה להעיד נגד שטיינברג, וכתב האישום נגדה בוטל. התביעה קיבלה את טענת הפסיכאטרים, שנעדרה כוח רצון משלה בחודשים שהובילו למותה של ליזה.

■■■

זו היתה הנקמה של נוסבאום. במשך 10 ימי עדות, הידקה את החבל לצווארו של שטיינברג. הוא יכול היה רק לשבת ולפכור אצבעות, להיטיב את משקפי הכסף שלו, ולנסות ללכוד את מבטה. נוסבאום לא נתנה לו. היא שלחה אליו מבטים גנובים מדי פעם, ומיהרה להתיק את מבטה. היא בכתה לא פעם כשדיברה על ליזה. על רגעיה האחרונים. על העובדה שהיא עצמה ישבה שם ולא נקפה אצבע. אבל היא עמדה במבחן עד הסוף. אפילו סניגורו של שטיינברג, עו"ד אירה לונדון, הודה בכך.

■■■

מבחינה משפטית, היא כנראה חיסלה אותו. היא סיפרה שבאותו לילה אחרון, כו ליזה שכבה שם על רצפת השירותים, התוודה בפניה שטיינברג על מה שעולל לליזה בדקות הספורות ששהו בחדר. "הוא אמר לי: 'השכבתי אותה. הטחתי אותה והיא לא קמה עוד... כל העסק הזה של נעיצת המבטים, היה יותר מדי בשבילי'".

אגב, עורך הדין של שטיינברג יטען שזו עדות נסיבתית, כי הדה לא ראתה את האירוע עצמו. היא רק טוענת ששמעה על האירוע עצמו מפי נאשם.

הדה סיפרה כיצד היכה את ליזה בעבר, מטלטל אותה, ומטיח אותה לרצפה. ליזה לא הגיבה. היא כמעט מעולם לא הגיבה. רק התקשתה יותר ויותר להירדם. "היא לא יכלה להירדם, בקושי ישנה. היתה שוכבת במיטה ונועצת מבטים בתקרה".

שטיינברג הביע חרטה לא פעם. "אני שונא את עצמי על זה. זה לא אני שעושה את זה", התוודה בפני נוסבאום. אח"כ היה משחק עם ליזה כמו כל אבא טוב. קורא בפניה סיפורים. אבל אח"כ חזר לסורו, וליזה המשיכה לקמול.

■■■

שטיינברג הפך לא מעט בזכות נוסבאום, למפלצת התורנית של אמריקה. לאיש שכולם אוהבים לשנוא. "הייתי טובל אותו כמה פעמים בשמן רותח", הצהיר ראש עיריית ניו יורק אד קוץ' בראיון טלוויזיוני. אנשים מגיעים לבית המשפט רק כדי לנעוץ בו מבטים כבחיה מסוכנת בגן חיות.

אתה אינך יכול שלא להיסחף, ומוצא את עצמך מתקרב ומביט בו ממושכות באיש הזה. הוא נע בעצבנות. בתנועות חטופות.

במכתב שהעביר לכתב הניוזוויי, ניסה להעביר תחושה של אנושיות: "רגשותי לליזה אינם ניתנים לתיאור. רק תסתכל על החיוך שלה בצילומים, ותרגיש את תחושתי. תחושת האובדן שאני חש, קשה משאת". על הדה כתב: "אהבתי אותה מאוד וכל מה שקרה, לא שינה את רגשותי. אבל לפי מה שאני רואה, היא לא אותו אדם שהיכרתי ואהבתי".

■■■

"לפי כל העדויות, אין לי כמעט ספק שהאיש מטורף", אומר הפסיכולוג ד"ר מוטי פלג. עוה"ד של שטיינברג ניסו לשכנע אותו מהרגע הראשון לטעון שאינו שפוי, אולם הוא סירב. רק בעיצומו של המשפט, לאחר שהתברר כמה קטלנית היא עדותה של נוסבאום, הרשה לפרקליטיו לנסות ולשכנע את בית המשפט שהוא מטורף.

הם ניסו, איפוא, לבנות קו הגנה חדש, במקרה והמושבעים יאמינו לנוסבאום, שהיה זה שטיינברג שרצח את ליזה. הם יטענו, שלא היה אחראי למעשיו באותו לילה, שלמעשה סבר שהוא עוזר לליזה להרפא מנעיצת המבטים הזו, שהעבירה אותו על דעתו.

■■■

כאמור, המשפט הזה הפך, בין השאר, למעין כתב אישום נגד כל מערכת השירותים הסוציאליים האמריקנית, שלא הצליחה להציל את ליזה, למרות שהיו אינדיקציות שהיתה במצוקה.

מתברר, שמורתה דאגה פעם לדווח לממונים עליה על חבורה בעינה של ליזה, אבל הדיווח נותר ללא תגובה. המערכת קפאה גם לאחר תלונות של שכנים.

המשפט הבליט עד כמה חסרי אונים הם השירותים הסוציאליים הללו, עד כמה חמורה התופעה של הכאות ילדים ונשים בארה"ב, ועד כמה יצאה מכלל שליטה.

■■■

מתחת למשפט הזה עובר זרם תת קרקעי, שרק מעטים מוכנים להודות בקיומו. זהו האספקט היהודי של המשפט. בים המלים שנכתב על המשפט בארה"ב, צוינה עובדת יהדותם של שטיינברג ונוסבאום כבדרך אגב. במקרים רבים, אף בכלל לא.

"אנחנו נמנעים מלכתוב על זה, כדי שלא יהיה מי שיבוא ויאשים אותנו באנטישמיות", אמר לנו אחד מהכתבים המסקרים את המשפט בקביעות. "זו עיר יהודית, ואנחנו לא צריכים צרות".

קיימת בקהילה היהודית תחושה קשה של מבוכה מעוברת יהדותם של שני הגיבורים המרכזיים בפרשה. ביקור באחת מישיבות בית המשפט, גילה כמה עשרות צעירים יהודים שהגיעו לחזות בו. היו שם גם כמה בחורי ישיבות. באי המשפט הקבועים מספרים, שנוכחות קהל יהודי, היא הגבוהה מכולם.

ביום שהגענו למשפט, הגיעה לשם קבוצת תיכוניסטים מבית ספר יהודי בלונג איילנד, שלא הסתירו את תחושת האי נעימות הזו. "לא חשבנו שזה יכול לקרות גם אצלנו", אמר צבי אלינער.

לולה קאן, מורה יהודיה מברוקלין: "בהתחלה התביישתי, כששמעתי את השמות המעורבים בסיפור. כבן אדם אני מתביישת בזה, אבל כיהודיה הרבה יותר".

מי שמכיר את הקהילות היהודית בברוקלין ובקווינס, ניו יורק, יודע ש"תופעת ליזה שטיינברג" אינה זרה. קאן: "יש אצלנו לא מעט מקרים כאלה. לא פחות מבקהילות אחרות. אנחנו לא מחוץ למחנה".

יש המעריכים שהפרשה זכתה לפרסום ענק כזה לא מעט בשל עובדת היותם יהודים. הסופרת סוזן בראון מילר, שעומדת לפרסם רומן על בסיס המשפט טוענת, שהמשפט חושף אנטישמיות חבויה. שאנשים חושבים לעצמם ששטיינברג ונוסבאום התאכזרו לליזה משום שבעצם היא בת למשפחה קאתולית.

היה זה אביה של נוסבאום שדאג לגייר את ליזה. הוא דאג להשיג תעודה מרב קונסרבטיבי, שליזה יהודיה. לדברי ידידים וקרובים, ליזה אכן גודלה כיהודיה. הסבתא והסבא נוסבאום אפילו יודעים מעט עברית. כשמתה, התנהל מאבק משפטי עקרוני היכן לקברה. אביה של נוסבאום ביקש לקברה כיהודיה, אולם אמה הטבעית התנגדה. אחרי מאבק, נטמנה ליזה כקאתולית, אולם רב יהודי נוכח בטקס.

ג'ודית ליבמן, אחותה של נוסבאום, שמה את הדברים על השולחן: "יש פה הרבה אנטישמיות מאחורי הפרסום הענק של המשפט הזה. אנשים אומרים: אה, תראו את היהודים האלה. גם הם עושים את זה".

אגב, לא רק שני גיבוריו הראשיים למשפט הם יהודים. גם השופט הרולד רוטווקס הוא יהודי. הסניגור המבריק אירה לונדון לא מרגיש שיש לו בעיה עם זה: "זה לא היה שיקול אצלי כאשר נטלתי את הקייס", אמר.

ידידיו לשעבר של שטיינברג ידעו לספר, שיהדותו לא היתה חשובה בעיניו: "הדת היחידה שלו היתה סמים וכסף", אמר אחד מהם שביקש לא לחשוף את שמו.

■■■

התשבץ הלא פתור של המשפט הזה נותרה הדה נוסבאום. היא מותירה את האמריקנים נבוכים. להיכן למדר אותה? שטיינברג הוא המפלצת. ליזה היא הקורבן. אבל היכן תמוקם נוסבאום?

דיווחים אחרונים של התקשורת המקומית מוסרים, שהשופט עלול להודיע לחבר המושבעים, שהם רשאים להתעלם מהעדות שלה, מאחר והיא שותפה לדבר עבירה. במקרה כזה, ייאלצו המושבעים להסתמך על עדויות נוספות. וזה, כנראה, לא ישפר בהרבה את מצבו של הנאשם. לא חסרות עדויות כאלו.

"הדה נוסבאום מעוררת בי שאט נפש", אמרה אמה הטבעית של ליזה, שנאבקה עם עצמה להחזיק מעמד ולהיות נוכחת גם ברגעים הקשים. "היא לא עשתה שום דבר. אני פשוט לא מבינה איך בן אדם יכול היה שם ולא לעשות דבר".

ג'ודית ליבמן, אחותה של נוסבאום, סבורה שאחותה היתה "מאוד גיבורה. אני גאה בה. היא היתה קורבן, אבל שלא כמו ליזה, בעיני רוב האנשים היא הקורבן הבלתי מושלם. לא היה לה שום רצון משל עצמה".

האומנם ניתן לפטרה בכך? אחרי 7 ימים על דוכן העדים, היא נאלצה להודות שאפילו לא טרחה לומר לשטיינברג, שליזה מצויה במצב קריטי או שעליו לקרוא לרופא.

"בטחתי בו בג'ואל. בטחתי בו", חזרה ואמרה לסניגור בקול רפה, לעתים שבור, כדרך כלל מלווה, בהרבה דמעות. "אני מרגישה נורא. זה דבר שאצטרך לחיות עמו ולהתחרט עד עמקי נשמתי עד סוף ימי", אמרה ופרצה בבכי.

עו"ד אירה לונדון לא מצא בלבו הרבה סימפאטיה לאשה בוכיה.

– על מי את מרגישה כך כך נורא, על הדה או על ליזה, שאל.

"על שתיהן", ענתה נוסבאום.

– והדמעות שלך, על מי הן זולגות, עליך או על ליזה?

"על שתינו", בכתה נוסבאום.

באולם הריק נותרה רק מישל לונדרס, אמה הטבעית של ליזה. "אני שמחה שלא אצטרך לראות או לשמוע שוב את נוסבאום", אמרה בזעם עצור. "היא גורמת לי בחילה", סיננה. "היא בוכה רק על עצמה". ■

הוא היה גבר חלומותיה. מבריק, מתחשב, עדין ויהודי. ההורים היו מרוצים. איזה אמא יהודיה לא חולמת על חתן כזה?

הדה נוסבאום, מחצית שנות ה־60, קודם שפגשה את ג'ואל שטיינברג

טבלת מכות

הרשימה הזו היא חלק ממסמך משפטי שהוגש ע"י התביעה לבית המשפט, ומתעד את כרונולוגיית העינויים שעברה הדה נוסבאום. אגב, על בסיס זה היא הגישה באחרונה נגד שטיינברג תביעה אזרחית, בגובה 3 מיליון דולר.

מרץ 78: נוסבאום סופגת משטיינברג את האגרוף הראשון בעינה. במהלך 78', תסבול 10 פעמים "מפנסים" בעין.

פברואר 81: שטיינברג קורע לנוסבאום את הטחול. הרופאים נאלצים להסירו בניתוח.

אפריל 82: היא סובלת מצלעות שבורות.

קיץ 83: שטיינברג מכה אותה במקל מטאטא ברגליה.

83־84: נוסבאום מוכה בקביעות. פניה מושחתים לחלוטין. היא קוראת לאביה להצילה, אבל חוזרת לשטיינברג.

1984: הוא מכה אותה, וטובל אותה באמבטיה קרה. היא בורחת, אבל חוזרת.

1984: הוא חונק אותה ופוגע תמורות במיתרי קולה, היא לא יכלה לדבר זמן מה.

5־1984: הוא שורף אותה בכל חלקי גופה במבער.

1985: הוא מכה אותה באברי מינה. גורם לשטפי דם.

1985: הוא כובל אותה באזיקים ומכריח אותה לישון בתנוחה זו.

1987: מכה אותה בקביעות באמצעות מוט.

הבונוס החודשי ישראכרט

הצעות דצמבר 88

החל מהחודש, כרטיס הישראכרט שלך שווה הרבה יותר!

החל מהחודש - יש לך בונוס!

"הבונוס החודשי" של ישראכרט הוא שרות הטבות חדש של חברת ישראכרט.

"הבונוס החודשי" מיועד למחזיקי ישראכרט בלבד והוא יעניק לך הנחות גדולות והטבות ברכישות, בחברות מהמובילות בישראל.

כל חודש והבונוס המיוחד שלו.

איך נהנים מ"הבונוס החודשי"? אין פשוט מזה. שולפים את הישראכרט שלך ומקבלים הנחות, מבצעים והטבות.

קניה נעימה.

15 סרטי וידאו מתנה!

מבצע מהסרטים באימפריה של קולנוע.
תשת עכשיו מנוי ל־60 סרטים באחת מספריות אימפריה של קולנוע, באמצעות כרטיס ישראכרט?
קבלת מתנה נהדרת: 15 סרטים נוספים - חינם!
המבצע בספריות "אימפריה של קולנוע" בכל רחבי הארץ.

קנית - זכית בכרית חינם!

תשלובת כיתן נותנת מתנה על כל קניה.
קנית ברשת חנויות כיתן סנטר ב־150 ש"ח? קבלת מתנה: כרית איכותית של כיתן עם מילוי סיבר פיל של DUPON - חינם!

הנחות ענק על נעלי ספורט

נעלי הספורט שבאופנה מגה ג'ט במבצע מיוחד.
בחרת לך את מגה ג'ט אייר, ומגה ג'ט טניס (דגם 0805 או 4203)? קבלת הנחה נוספת של 15%:
מגה ג'ט אייר במקום 79.90 ש"ח רק 67.90 ש"ח.
מגה ג'ט טניס במקום 64.90 ש"ח רק 55 ש"ח.
ניתן להשיג בחנויות מגה סנטר:
ראשל"צ: לישנסקי 1 איזור התעשיה גבול חולון.
חיפה: צומת וולקן. ■ שד' העצמאות 13.
ירושלים: ירמיהו 25, רוממה.
פתח-תקוה: רח' הסיבים 2, קרית מטלון. ■ רב-מכר היפרשוק.

סע בחורף - שלם באביב

איסת"א לוקחת אותך ללונדון ופריז, לחופשה של תיאטרון, קניות והנאות במחירים מפתיעים:
כרטיס טיסה ת"א-לונדון-ת"א או ת"א-פריז-ת"א ב-479 ש"ח* בלבד, התשלום ב-2 במרץ 89'. או שלם ב-5 תשלומים שיקליים! ללא ריבית וללא הצמדה (המחיר נכון לשער 1.63 ש"ח לדולר).
*לסטודנטים ובני משפחותיהם בלבד.
לקבלת הזמנות:
תל-אביב, בן יהודה 109.
ירושלים, אלושר 5.
חיפה, נורדאו 29.
איסתא issta

אפשר להזמין אותך לנופש בהנחה?

הסתור תיירות פנים מציעה לבחירתך, 4 מלונות נהדרים במקומות הכי יפים בישראל, במחירים מאוד מאוד מיוחדים:
הייאט ירושלים - במקום 92 ש"ח רק 85 ש"ח
רמדה תל-אביב - במקום 89 ש"ח רק 82 ש"ח
נהר הירדן - במקום 85 ש"ח רק 75 ש"ח
קיסר אילת - במקום 66 ש"ח רק 60 ש"ח
המחירים כוללים לינה בחדר זוגי באמצע השבוע + ארוחת בוקר ומ.ע.מ.
לקבלת הזמנות: משרד ראשי, בן יהודה 32, ת"א וביתר הסניפים ברחבי הארץ.
טל: 03-299281, 03-202708
הסתור

מבצע בספרית מעריב

הספרים הטובים של "ספרית מעריב" עכשיו בהנחות מיוחדות:
"הטרור", מאת בנימין נתניהו במקום 30 ש"ח רק 21 ש"ח
"אפריקה אפריקה", מאת תמר גולן במקום 29 ש"ח רק 20 ש"ח
"תוצרת יפן", מאת אקיו מוריטה במקום 24 ש"ח רק 18 ש"ח
"כותרת ראשית", הוצאת מעריב במקום 126 ש"ח רק 70 ש"ח *(2 תשלומים)
"אנציקלופדיה לבישול", מאת השף שלום קדוש במקום 391 ש"ח רק 210 ש"ח *(7 תשלומים)
* המחיר בתשלום אחד זהה למחיר בתשלומים.

* הזמנות בטלפונים: 03-7528798, 03-7519977 פנימי 59. המחירים כוללים מ.ע.מ. אריזה ומשלוח. אספקה תוך 14 יום.

הנחות ב"הדרן" למופעים הטובים

משרד הכרטיסים הדרן מזמין אותך לערבי מחול מיוחדים, הופעות וקונצרטים במחירים מפתיעים:
שלמה ארצי - חום יולי-אוגוסט
אולם הסינרמה מוצ"ש 24.12.88 בשעה 21.00
32 ש"ח במקום 40 ש"ח
יהודה פוליקר בהופעה!
באולם תקאמרי ת"א יום ו' 30.12.88 בשעה 22.00 ובשעה 24.00
28 ש"ח במקום 38.5 ש"ח.

יבגני יבטושנקו
גדול משוררי רוסיה בימינו (באבי־יאר) מופיע בעצמו במבחר יצירותיו ב-15.12.88.
מנחה: חנה מרון.
אולם 48 ש"ח במקום 60 ש"ח
יציע 40 ש"ח במקום 50 ש"ח
יציע סוף 30 ש"ח במקום 40 ש"ח

מפגן אלופי ההתעמלות העולמית
היכל-הספורט יד-אליהו 24.12.88 מוצ"ש בשעה 17.00
מחיר 25 ש"ח במקום 35 ש"ח
בהשתתפות: נבחרת נשים וגברים התעמלות אמנותית-מרומניה, מתעמלים אורחים.

ניתן לרכוש את הכרטיסים למופעים במשרדים הבאים:
"הדרן" - אבן גבירול 90 תל-אביב.
"קסטל" - אבן גבירול 153 תל-אביב.
"השרון" - סוקולוב 86, רמת השרון.
"הכרטיס" - רוטשילד 46, ראשל"צ.
הזמנת כרטיסים בטלפון באמצעות כרטיס ישראכרט: 03-239258, 03-221792 משעה 09:00 ועד 23:00.

ישראכרט, ידידי

ישראכרט וורוקרד כרטיסי האשראי של לקוחות הבנקים: בנק הפועלים, בנק המזרחי המאוחד, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל, בנק קונטיננטל לישראל, בנק מסד, בנק יהב לעובדי המדינה, בנק אמריקאי ישראלי, בנק אוצר החייל, בנק פועלי אגודת ישראל, בנק למימון ולסחר, בנק הבניה לישראל.

קשר בזאל

תלמה
גראנולה ירושלים
דבש, תמרים וחרובים
עם דבש
ללא תוספת סוכר
תערובת קלויה, טעימה ומזינה של דגנים, תמרים, חרובים ודבש
עשיר בסיבים תזונתיים
תלמה
גראנולה ירושלים
מטבע הדברים.
גראנולה ירושלים, מטבע הדברים, עשירה בסיבים תזונתיים, שיבולת שועל,
פירות יבשים, דגנים, אגוזים ודבש טהור ללא תוספת סוכר. ועכשיו, גראנולה ב־3 טעמים:
צימוקים ושקדים, אגוז וקוקוס, תמרים וחרובים — מטבע הדברים.

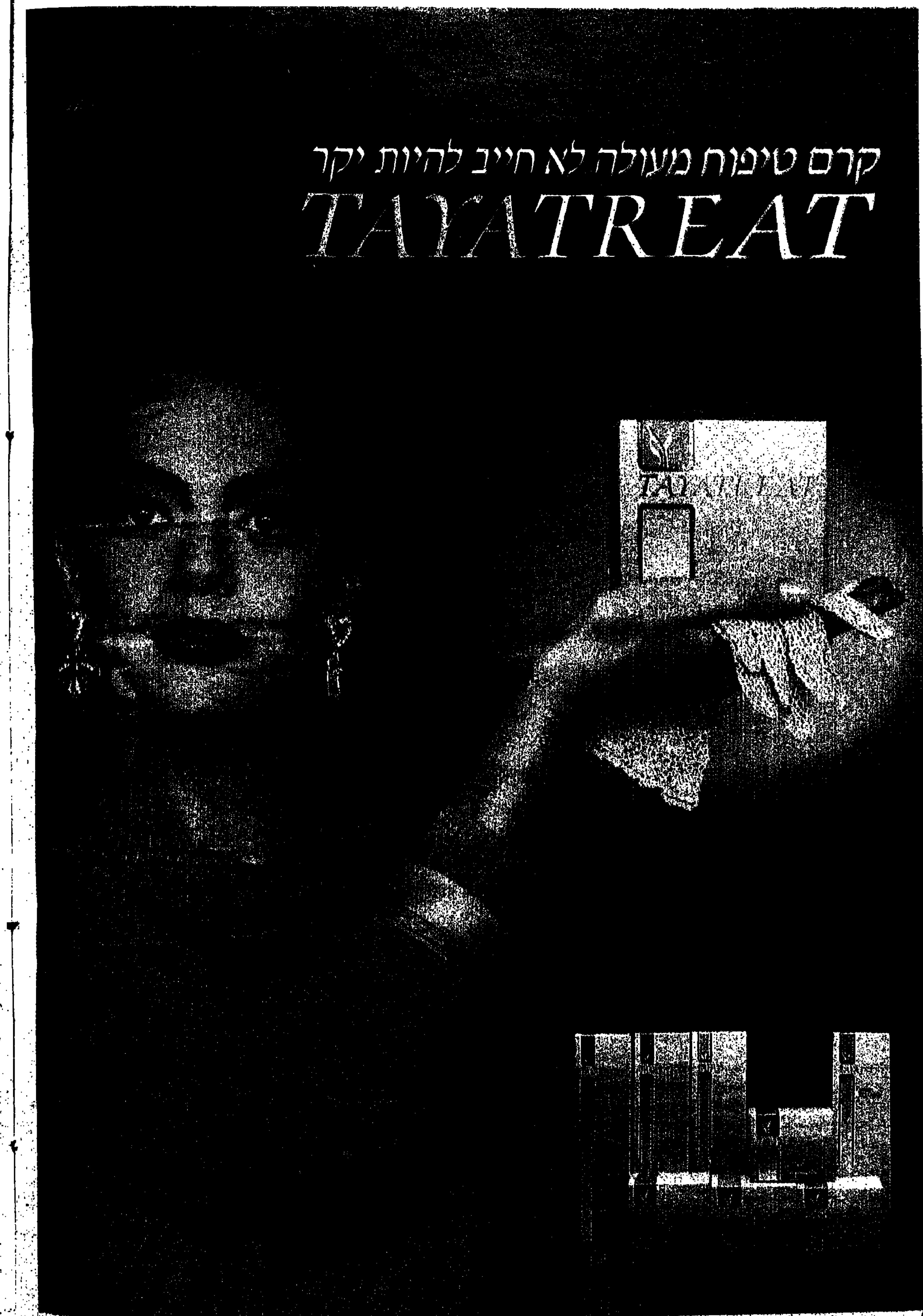

קרם טיפוח מעולה לא חייב להיות יקר
TAYATREAT

ורדה ואמנון לנצח, נשיקה במצח

כל מי שיש לה קשר עם גבר נשוי, תאהב את זה ● הצד הנבגד אולי ילמד משהו ● הסופר אמנון ז'קונט עזב את אשתו לטובת הפסיכולוגית ורדה רזיאל־ויזלטיר, שכתבה על כך ספר

ירמי עמיר

„כאשר חזר עירום, הבטתי בו מן המיטה. היה בגופו כיעור נדיב שהוא יופי נדיר, שובה לב. ייתכן שבאותו רגע נורע בי שיגעון הצילום. הוא השתרע לידי ונגע בי בערגה, ברוך אין־סופי, וביקש לדעת מה אני אוהבת. הכל הפך פתוח, מתוק ומרגש.

אחר כך הידקתי אותו אל תוכי, והוא התפוצץ מבפנים, כאילו הכל חיכה בו לרגע הזה.

„הוא בכה.

„טמן את ראשו בחיקי ואני חיבקתי אותו, אספתי אותו אלי, חלקיק אחר חלקיק, בערגה של כל כך הרבה שנים, כל כך הרבה בדידות. מעולם לא הייתי יפה כל כך תחת מבטו של איש, כל כך טובה ונאהבת.

„לקראת השחר המאפיר, הלך לשכב לצד אשתו".

הקטע הזה לקוח מתוך רומן אוטוביוגרפי חדש של ורדה רזיאל (ויזלטיר), 'ימי הפקר', בהוצאת 'כתר'. ספרה השמיני של רזיאל. ספר טעון, חושפני, כתוב בגוף ראשון, שפה ישירה, אינטימית. רזיאל, 48, גרושה, פסיכולוגית מצליחה וידועה, מפרסמת בקביעות מאמרים פופולאריים ב'ידיעות אחרונות', חושפת בספר, לראשונה, ובצורה בוטה, את מערכת יחסיה עם מאהבה, גבר נשוי. את הייסורים שבאהבה, לצד האושר, התשוקה, הכאב, הפחד מכישלון, המשברים, הפרידות, הקנאה, הבדידות, הטירוף.

במקביל, לבני הזוג יש חלום לכתוב יחד ספר. הניסיון נכשל, אבל כל אחד מהם כותב את הספר שלו. ברקע, האשה 'החוקית', נואשת, פגועה, חסרת אונים, מנסה להחזיר את הבעל אליה, הביתה, כדי לשקם את חיי הנישואין. יש להם ילד קטן. והגבר נקרע בין שתי הנשים. לבסוף, הוא בוחר ומשלם את המחיר.

הספר מבוסס על סיפור אמיתי, מהחיים. הסיפור הזה לא נגמר. הוא קורה עכשיו. הגיבורה בספר היא, כאמור, ורדה רזיאל עצמה. הגבר הנשוי בספר, הוא, בשינויים קלים, הסופר אמנון ז'קונט, 40, חברה לחיים של ורדה רזיאל. שניהם מתגוררים בדירה שרכשו יחד בתל אביב, ליד כיכר מלכי ישראל. אמנון ואשתו נמצאים עכשיו בהליכי גירושין.

■■■

כפתיחת הספר כתוב שכל קשר בין האירועים והדמויות בספר לבין המציאות, מקרי בלבד. אבל, ורדה לא מנסה להסתיר את הדמיון בין המשולש הרומנטי בספר, לזה שבחיים. גם ב'ימי הפקר', כמו בחיים, הגיבורה היא פסיכולוגית. מקצועו של הגבר שונה. כך גם פרטים לגבי אשתו, כדי לא לחשוף נקודות רגישות.

ורדה: „היה לי ברור שאין לי זכות לחשוף אותה או את חייה. בכל מה שקשור אלי, לא יכולתי לשנות, לא התחשק לי. הספר עצמו אוטוביוגרפי במידה ומרובה ברגשות או בחוויות שלי. זה לא אוטוביוגרפי בנוגע לכל העובדות, כי נעשו הרבה שינויים. החוויה היא הכי אמיתית שיכולתי לכתוב. וזה גם חלק ממטרות הכתיבה שלי: אני לא רוצה לבדות. טרחתי לעשות ערבוביה הוגנת בין המציאות להמצאה.

„הספר הוא על שני נושאים עיקריים. על המאבק לכתוב ספר, של שניהם ביחד וכל אחד בנפרד; וזה גם סיפור אהבה, בין גבר נשוי לאשה פנויה, שפוגשים זה את זו בשלב די מאוחר ומבוגר של החיים שלהם. זאת הופכת להיות חברות מאוד חשובה בחייהם ומכניס אותם לוויה דולורוזה נוראית".

■■■

אמנון ז'קונט, כותב ספרי מתח וריגול (עובד לפרנסתו גם כסוכן ביטוח), הוציא לפני שנה את ספרו השני, 'איש הסגריר'. ועכשיו ורדה מוציאה את 'ימי הפקר'. ניתן אולי לומר, ששני הספרים הם פרי אהבתם של ורדה ואמנון. הרומן הסוער שלהם, שהיה ידוע עד כה רק בקרב חוג מצומצם של אנשי ספרות, אמנות ותקשורת, נחשף, בראשונה, בפומבי. עכשיו כולם יודעים.

על עטיפת הספר (עיצוב דוד קרם), תצלום של מיטה מבולגנת בחדר השינה. על הסדין המקומט, מכונת כתיבה ובה מאמר לא גמור, עוגיות, מקטרת ושבועון 'טיים'. על הרצפה, זרוקים ספרים, עיתונים, נעליים, צרור מפתחות, חזיה שחורה ומשהו בצבע סגול שנראה כמו תחתונים, לא ברור לי אם הם שלו או שלה. ההגיון שלי אומר שהתחתונים שלה, אבל אל תחפשו רק הגיון בסיפור הזה. הגיבורים אינם. אבל, יש סימנים שהם היו שם לאחרונה. בכל מקרה, העטיפה „מוכרת".

■■■

סיפור ההיכרות שלהם בחיים, כמו בספר, מוזר ומפתיע.

ורדה: „יום אחד, ברומה למה שכתוב בספר, כתבתי ב'ידיעות אחרונות' מאמר וכו תלונה, שאין לי מה לקרוא. זה היה ב־82', ובמאמר קראתי לסופר, שיכתוב ספר שיעניין אותי. ובאמת, אחרי זמן מה, הגיע אלי ספר, 'פסק זמן', שכתב אותו אמנון. התחלתי לקרוא ואמרתי לעצמי: כתוב טוב, ומעניין מי כתב ספר כזה. לספר היה מצורף מכתב קורקטי".

– אמנון, למה שלחת לה את הספר?

„זה היה הספר הראשון שלי, לא ידעתי איך לנהוג, מה עושים. המאמר איתגר אותי. החלטתי להעז. לשלוח את הספר לורדה, זו היתה תעוזה. לפני כן לא היכרתי אותה בכלל. לא ציפיתי שיקרה משהו. לא הייתי בטוח שהיא תתקשר אלי. זה היה מן ניסוי כלים".

ורדה: „כתבתי ביומני – אני גרפומאנית שכותבת יומנים – שיש בספר איזה נכות, בעיה בקשרי אנוש. אחרי זמן, הרמתי אליו טלפון ושאלתי אם הוא רוצה תגובה בטלפון, או במאמר מעל דפי העיתון, או לפגוש אותי. והוא אמר לפגוש. וכך נפגשנו.

„זה לא הפתיע אותי. אני רגילה לזה. אני עובדת עם אנשים, ואני חייבת לומר, שבראותי את אמנון בפתח דלתי, לא ניצתה אש האהבה ולא נדלק שום דבר. סתם הגיע איש.

„הלכנו לאכול, שוחחנו והיה הכל מאוד בסדר. הייתי פעם נשואה למשורר, מאיר ויזלטיר, אני מכירה אמנים ואני יודעת שהם לא אוהבים שפוגעים בציפור נפשם, לא אוהבים לשמוע דברים רעים על כתיבתם. ואני אמרתי לאמנון דברים טובים וגם השמעתי לו ביקורת לא בלשון רכה. וזה אחד הדברים שאני מאוד אוהבת באמנון ולדעתי, עד היום, אחד הסודות של האפשרות שלנו להיות חברים: הוא פשוט הסכים לקבל את הביקורת שלי. אני לא רגילה לזה.

■■■

„התפתחה ידידות מאוד חמה, ללא פלירט וללא כוונות, לפחות מבחינתי. פשוט ראיתי אדם בעל ערך, אדם מעניין. הייתי מגדירה את הקשר עד אז כמשהו פרווה. עד שהתחלנו לדבר על התשוקה ההדדית של כל אחד מאיתנו לכתוב ספר. וכשהוא קרא את סיפורי הקצרים ואני קראתי את הרומן שלו, הגענו למסקנה, שיש משהו משלים באופן הכתיבה שלנו והחלטנו לכתוב ספר ביחד.

„זה היה פאתטי. השקענו בזה המון וזה היה כישלון גרנדיוזי. אבל התוצאה, שבסוף כל אחד כתב את הספר שלו. אמנון היה ההשראה לכתיבת ספרי, ועזר לי במהלך הכתיבה. אבל הספר היה לצנינים בעיניו של אמנון ומאוד איים עליו. אמנון כותב בצורה שונה. בונה לו מציאויות אחרות. ואילו אני, הכתיבה שלי חושפנית, מאוד קרובה לחיים".

גם היום, אמנון לא מרגיש נוח עם יציאת הספר, עם החשיפה של חייו האינטימיים.

„בספר הזה יש את כל אותו תהליך שבכל כך טרחתי להסתיר ב'איש הסגריר'. הכל פתוח, חשוף. הכוונה שלי היתה, שהספר ייצא ואני לא אדע מכלום. העמדה הרגשית שלי מבולבלת לגמרי. העמדה ההכרתית אומרת, שאסור למנוע מספר לצאת".

ורדה: „יום אחד שאלתי אותו מה עמדתו כלפי הספר, ואז הוא אמר לי: אידיאולוגית אני חושב שצריך לצאת, רציונאלית רואה כל מיני דברים, אמוציונאלית – שיישרף".

אמנון: „זה עושה לי תחושת אי נוחות. כמו בנאדם שהולך בחליפה ופתאום תופס שהוא מסתובב בבגדי־ים".

ורדה: „בתהליך הכתיבה היה פרק שהיה לי מאוד חשוב להביא אותו וכשדיברתי עם אמנון, הוא אמר: אני לא אעמוד בזה. זה פרק שקשור לאגף האחר בחייו של אמנון והפרק הזה חסוי. עד היום".

■■■

עוד בשלב של הנסיון לכתוב יחד, החל הרומן ביניהם, שהתפתחותו מתוארת בספר. התחומים בין הספר לחיים מיטשטשים.

ורדה: „הייתי מתארת את זה כגבר נשוי שפיתה אשה פנויה".

אמנון: „אני מסכים, אבל אני חושב שמדובר בשני אנשים, שעברו תהליך של השלמת אגף חסר בחייהם. כל אחד מימש חלק חסר בחייו. אני חושב שהמלה פיתה, היא אידיוטית. כי בפיתה יש אלמנט של פתי. יש שם גבר שלא האמין שראוי לחיים שלמים ומספקים יותר עם אשה. במובן מסויים, מצא מפלטו בכתיבה וחשב שזה כל מה שיש".

ורדה: „טוב, זה לא היה פיתוי. זה גבר נשוי, שהציע לאשה הצעה שאי אפשר לסרב לה".

■■■

– ואולי הספר מתאר בעצם, ויש הטוענים כך, תהליך שבו 'חטפת' גבר נשוי מאשתו. ואם כן, למה לחשוף זאת דווקא בצורה בזאת?

„מי כמוני יודעת שלא חטפתי אותו. מי כמוני יודעת שהאיש הזה אחרי שנה ורבע קם וזרק אותי לכלבים כמו שזורקים סמרטוט. הוא חזר הביתה, לאשתו, לעשות את חשבון הנפש של החיים שלו. מצפוני נקי.

„המספר שבי יותר חזק מהאינטרסנט. יש בי איזה אלמנט שיותר חשוב לי לכתוב את הספר, מאשר מה שיגידו עלי".

אמנון: „היא לא חטפה – ואני אומר את זה. היא לא חטפה לפי הרגשתה. ואפילו אם יתברר לבסוף, שהיא חטפה, זה ראוי להתפרסם ולהיכתב, מפני שזו הדרך היחידה לתת משמעות לזמן הזה. משום שבגלל זה גם ורדה כותבת. מפני שזמן שניתן לתעד, הוא זמן בעל ערך. לסופרים יש אפשרות למחזר את הטעויות שלהם בחיים ולהפוך אותם לדבר בעל ערך".

■■■

– ורדה, מה התחושות שלך ביחס לאשה 'החוקית'?

„לגבי האשה שבספר, אני מרגישה כלפיה מה שאני מרגישה כלפי האשה האוניברסלית שנבגדת, וזה אהדה ואמפטיה והזדהות עם סבלה. אני מכירה את התחושה הזו. אני כותבת שאני רוצה להגיד לה – תשמעי, אני הייתי שם, אני יודעת איך זה. זה נורא כואב, זה נורא ואיום ואני לא שוכחת, שברגע שאני אשת איש ונמצאת עם מישהו, זה יכול לקרות גם לי".

בספר, כאמור, ורדה נמנעת מלחשוף את יחסה האמיתי, המלא, כלפי האשה הנבגדת. היא מתארת שם את הפגישה הראשונה בין שתי הנשים. ורדה באה לביתם. *„בעלי כל־כך מאושר מאז שהתחלתם לכתוב יחד"*, אומרת לה אשתו של אמנון ולא יודעת שבעלה כבר שקוע כולו באהבתו לאשה שעומדת מולה.

אחר־כך היא מגלה את הסוד ומטיחה בבעלה: *„היא השתלטה עליך. השתעבדת לאשה מופרעת וחסרת חן שנכשלה בחיי המשפחה שלה ומתיימרת לטפל באנשים. היא הסבה אותך לפרוייקט שלה. אתה תלותי, חלש, ואיבדת את האישיות שלך".*

ואז בא הנסיון לשקם את הנישואין: *„אני מבינה הרבה מן המישגים שעשיתי בחיים המשותפים שלנו. התנכלתי לדברים שהיו סם חיים בשבילך, הייתי אנוכית וילדותית והשארתי אותך בודד במערכה שלך. בשנה הזאת התבגרתי בעשר שנים. למדתי ואני רוצה לתקן. יש לנו ילד ששנינו אוהבים ורוצים שיהיה מאושר. כל עוד היא בתמונה, לא חשוב מה אעשה וכמה אשתדל, המשחק יהיה מכור מראש לרעתי. אתה חייב לתת לנו הזדמנות נוספת. אם אתה מתכוון להמשיך איתה אני לא רוצה שתהיה פה אף רגע. תארוז מזוודה ותלך. אבל אני רוצה שתדע: חיי אינם חיים בלעדיך".*

שתי הנשים מתעמתות נלחמות על הגבר שלהן: *„מספיק דרסת. מספיק פצעת. צאי מחיינו"*, זועקת מתחננת האשה למאהבת. *„חודש לפני שחזר אלייך הוא בכה בזרועותי, התחנן שלא אעזוב אותו"*, מחזירה לה המאהבת.

■■■

– אין לך תחושה שאת שותפה להרס משפחה?

„בכלל לא. אני יודעת שפגשתי אדם מחפש. אני לא פיתיתי את האיש הזה. לא היה בראש שלי באותה תקופה, לא אמנון ולא גברים אחרים. התאכזבתי. נמאס לי. לא היה לי כוח, משברון הלב, הטלפונים, לחכות. הוא חיפש סיפוק, קשר, משהו שלא היה לו. אם זו לא הייתי אני, זו היתה מישהי אחרת. אני רואה עצמי כנאדם שהתאים לדבר שחיפש.

„הסיפור של אמנון, כפי שאני רואה אותו, הוא הסיפור של הגבר הנשוי (או האשה הנשואה), שחי בתחושה של החמצה בלתי פוסקת. לא תמיד יודעים מה לא בסדר. חלק גדול מהגברים והנשים מנהלים מערכת יחסים מחוץ לנישואין. זה לא רק הובי של הגברים. זה אחד הפתרונות.

„באות אלי לטיפול המון נשים שיש להן מאהבים נשואים. בדרך כלל, אני אומרת לאחת כזאת, תראי, גבר נשוי בדרך כלל לא מוציאים מהבית. לנישואין יש כוח אדיר. גברים נשואים עושים פלירטים, רומנים בצד. ואני חייבת לומר, שכשפגשתי את אמנון ונכנסתי לקשר, לא רציתי להוציא אותו משם".

אמנון: „אני מתנגד לעצם השאלה הזאת. כי יש כאן הנחה יסודית, שאני איזו נקניקיה שניתן לקחת אותה מהמדף. כל ההחלטות היו שלי. אני נושא באחריות, ואני משלם את המחיר וכמובן שאני לא מצטער. נדמה לי, שמי שמוכן לשלם את המחיר, אסור לו להחמיץ את הניסיון. פשוט לא לחיות את המשך חייו בתחושת החמצה. ברגע שאתה מרגיש שאתה חייב לעשות צעד, עשה ותהיה מוכן לשלם מחיר".

■■■

– איזו אשה פגשת?

„שונה מאוד מהרבה נשים שהיכרתי. חסר בה האלמנט המתחנחן ואני מניח שזה הבריח אי אלו מחזרים בהיסטוריה שלה. יחד עם זאת זה קסם, כי הייתי שבע התחנחנויות. לאו דווקא בחיי הנישואין שלי. הנשים שהיכרתי היו חמות ואוהבות וחתוליות ומתחנחנות, אבל לא תמיד היה להן משקל מאחורי זה. היתה לי הרגשה כמו לעסוק בחומר נפץ מרוכז טהור. וזה היה מאוד חדש. אז התחלנו לראות שזה הולך.

„הרעיון לכתוב יחד היה מעין ברית של שני נכים. כלומר, לי יש את מה שלך אין ולך

ורדה רזיאל ואמנון ז'קונט. הצלומים: מיכל חיימן

„מי כמוני יודעת שלא חטפתי אותו. הנה, אחרי שנה זרק אותי לכלבים. הוא חזר הביתה, לאשתו"

ללאומי פיא תיק השקעות מתאים לכל משקיע

בחן את עצמך: האם אתה זהיר, שקול או נועז? (סמן x במשבצת המתאימה).

■ אתה טיפוס זהיר בהשקעותיך – המוכן להרוויח פחות אך להבטיח את השקעתך בביטחון מלא. בחר יחד עם יועצי ההשקעות בבנק, קרנות נאמנות בטוחות של לאומי פיא ותוכל לישון בראש שקט.

תיק פיא לזהיר

■ אתה טיפוס שקול שמעדיף השקעות מעורבות – הכוללות השקעות עם סיכון וסיכוי גבוה אך גם השקעות זהירות יותר. הפגש עם יועצי ההשקעות בבנק כדי להתאים לצרכיך תיק קרנות נאמנות מעורב של לאומי פיא.

תיק פיא לשקול

■ אתה טיפוס שאוהב השקעות נועזות – עם סיכויים לרווח גבוה. יועצי ההשקעות ירכיבו עבורך תיק קרנות נאמנות של לאומי פיא בעל רמת סיכון גבוהה ואפשרות לרווח נאה.

תיק פיא לנועז

לכבוד
לאומי פיא אלנבי 111 ת"א
מיקוד 65127
אבקש לשלוח אלי מידע כתוב על קרנות הנאמנות שבניהול לאומי פיא.
שם ______
כתובת ______
______
טל' ______

לאומי פיא מהווה למעלה מ־40% משוק קרנות הנאמנות ומציעה 19 קרנות שונות לבחירתך.

בקש פרטים על קרנות נאמנות של לאומי פיא אצל יועצי ההשקעות בבנק.

לאומי פיא - החברה המובילה בניהול קרנות נאמנות

יש את מה שלי אין. לורדה יש מפוכחות, סדר פנימי, חשיבה אנליטית. לי יש דמיון, אני נוטה להפרזות, צריך לשמור עלי, כמו שאת ורדה צריך לעורר. אז אני אמרתי אני אהיה האפרודיזיאק (המעורר) שלך ואת תהיי הבלם שלי ויצאנו לדרך.

„התקופה הכי קשה היתה ההתחלה. לפני שנודע לאשתי. לא היתה לי בחיים תקופה כל כך קשה כמו בתקופת השקר".

ורדה: „ואני מעולם לא הייתי כל כך מאושרת. לי היה קל. היה לי טוב. לא הייתי המאהבת היושבת לבד, העזובה האומללה".

– בספר את כותבת שלפנות בוקר הוא הולך לישון לצד אשתו.

„טוב. אז מה. אני קמתי בבוקר וחוחת דעת, שמחה מליל אתמול ושתיתי לי את הקפה בשקט. זה לא היה נעים לו, לקום ב־4 בבוקר, כי היה צריך לנסוע. אני ישנתי שינה מתוקה ולא סבלתי מהקטע הזה.

„את הסבל אכלתי בכמויות ברגע שבו אמנון עזב אותי. הפרידה, שבה הלך לשקם את חיי נישואיו. חרדתי שיגיע רגע כזה. אמנון טרח להרגיע אותי, שלא מתקבל על הדעת שזה יקרה. ולקח המון זמן עד שבניתי אמון כלפיו. והנה, ביום אחד, באופן מאוד ברוטאלי, הקשר נותק. פרידה טוטאלית. זה היה קשה מנשוא. חייתי את חיי ימים שלמים עם בכי. הייתי עובדת ובוכה והולכת ובוכה.

„ישבתי לכתוב את הספר, כמו שאני מספרת, בשיא אבלי. בשיא מצוקתי. בבור. באותה תקופה, לא הבנתי איך אנשים יכולים לחיות בלי לכתוב.

„כתבתי כדרך שלי להציל את נפשי, את חיי. נצמדתי לכתיבה כמו אדם טובע. היו ימים שהייתי קמה מהשינה, לא הייתי שוטפת שיניים ולא הייתי שותה, לא עושה כלום, באמוק, כשהתודעה היתה מתעוררת, הייתי רצה למכונת הכתיבה".

■■■

„הלם פרידתנו חוזר אלי ועימו שוב געגועים איומים. אני רוצה להפציר בו שיחזור אלי. שייפגש עימי במקום סתר, רוצה שיאפשר לי לאהוב אותו, שלא יוותר עלי, כי אנחנו נחוצים זה לזה כמו אוויר לנשימה.

„בתוך בית ריק, מוזנח – בגדי הלא מכובסים מושלכים באי סדר, בכיור ערימת כלים והנעלים זוחלות ומה הזבל עולה על גדותיו, העוזרת חלתה ואין לי כוח לנקות – אני מסתובבת כמו רוח. בוכיה. מקנחת את האף.

„החיים בלעדיו איבדו את טעמם. אני רוצה להציע לו שנתאבד יחד. יודעת שזו מחשבה שטות".

■■■

ורדה: „היה קטע שבו התקשרתי אליו כדי להתנתק מהקשר. באותו קטע רציתי דבר אחר: שיבוא ויגיד לי שהסיפור גמור. לא בטלפון. לראות אותו אומר לי – סוף. חשבתי שאחרי קשר כל כך עמוק ורציני, הגיעה לי הנרבה הקטנה הזו, הפירור הקטן הזה".

אמנון: „כאן היתה בעיה. עד היום לא הבנתי למה זה היה כל־כך חשוב. וכששקלתי זאת, כנגד כל הנזקים שזה היה יכול לגרום בבית, העדפתי לא להיפגש. מבחינתי, זה היה ברור שזה גמור, היה איסור מוחלט מצד אשתי על מיפגש כזה. ומאחר שהלכתי לתקן את חיי נישואי, העדפתי את רצונה של אשתי".

הנסיון לתקן נכשל. ורדה קיבלה אותו בחזרה.

■■■

– מה את הכי אוהבת בספר?

„את הקטעים שעיבדתי מחומר של אמנון. עד היום אני בוכה כשאני קוראת אותם. בעיני, זה השיא. בגללם כתבתי בהקדשה בספר – 'לאמנון, סופר אמיתי'. זה אירוני, אבל אני חושבת שהכתיבה הכי יפה של אמנון, נמצאת בספר שלי ולא בספריו".

למשל: *„יש בי כעת דרישה מינית עצומה. יכולתי כעת לזיין שבט שלם. אני חושב שכל תאוות ההתפרקנות, שנותבה קודם לכתיבה, מנותבת כעת למין. אני כל הזמן במצב של חצי זיקפה. מה היית אומרת אם הייתי מזמין אחת מן הלקוחות שלנו למלון ושוכב איתה שם, אחת מאלה שכל הזמן עושות לי עיניים? ייתכן שאעשה את זה. אני זקוק באופן נואש לפורקן. אני שמח שאינני נאלץ לשקר לך...*

„...שמעתי אותך היום בטלפון ולבי יצא אליך. זה טפשי, אבל ממש עומדות לי דמעות בעיניים כשאני חושב עלייך".

ורדה: „אני אוהבת בספר את האותנטיות של החוויה. נאבקתי כל־כך לעשות את זה. זה סיפור אהבה אמיתי. אני מאוד אוהבת יחסי גברים נשים, כתבתי על זה הרבה. אבל אף פעם לא הצלחתי לכתוב על אהבה.

„שכבנו ערומים במיטה לאחר מגע חפוז, מולסט, לא מסופק, מחפשים גשר של מלים, ואז שלחתי את ידי אל הפרח הענוג, אותו יצור קטיפתי חי ורוטט, הצעצוע המונח שמוט ראש בין רגליו, חפנתי אותו, מערה אליו את כל הרוך והחשק של נשמתי. ואז הוא בכה, אמר שחייו אינם חיים בלעדי..."

ורדה: „אני אוהבת את הקטעים הדרמטיים. הקטעים המטורפים. למשל, כשהגיבורה הולכת עם פטיש באמצע הלילה לדפוק על דלת המשרד שלו, פשוט כי בא לה. ואל תשאל אותי אם זה קרה באמת. כי זה קרה".

„אני פותחת את מגירת המטבח, מוציאה את הפטיש ויורדת אל מכוניתי. אני נוסעת אל המשרד שלו ומחנה את המכונית על המדרכה, מול הדלת. לפני חודשים רציתי אל דלת הזכוכית הזאת, המסורגת במלבני ברזל גדולים, בחדוות פגישה, לקראת החבר הכי טוב שהיה לי בחיי.

„מסביב בתי מגורים חשוכים. האנשים ישנים. לבי הולם. אני מניפה את הפטיש בכל כוחי מול הזכוכית. קול שאון מזעזע את השקט..."

ורדה: „אני כתבתי אותו, יש בו כל המחדלים והכשלונות וכל היתרונות. זה אני. אני מאוד מזדהה עם הספר הזה, לטוב ולרע".

■■■

– ממה נובע הצורך הזה לחשוף פרטים כל־כך אינטימיים מחייך?

„אני חושבת שהמימוש הכי גדול של בנאדם, שהוא עושה את התמצית של אותו דבר שהוא כל הזמן מחפש. כתבתי את הספר שרציתי. מילדותי, ספרים היו נחמה הכי גדולה, כי הייתי ילדה מאוד בודדה. ועד היום, ספרים זה מקור הביטחון ומצב הרוח הטוב, לא רק אמנון.

„רציתי לספר סיפור שהוא לא מיופייף, ולא מזוייף ולא מתקתק, סיפור שיש בו דם יזע ודמעות. יש בו גם את החרא שבו. אני כותבת כדי לתת חוויה.

„אם הייתי יכולה, הייתי כותבת את הסימפוניות של ברהמס. אבל אני רוצה לעשות את הדבר הכי טוב שאני יכולה, אני חושבת שבחשיפה אני יודעת לעשות את זה, ויותר טוב מאנשים אחרים, כי אני עושה את זה עד הסוף. לי יש הרגשה, שלעשות דבר כזה עד הסוף, זה לא רק לחשוף את עצמך. אני חושבת שהספר חושף אותך, הקורא.

„קורא מסויים, שעזר ללידת הספר, אמר לי: גמרתי את הספר עם דמעות. זה מה שאני רוצה. דמעות. צחוק ובכי. לא רוצה מסר, לא רוצה לחנך, להטיף. רוצה שלקוראים תהיה חוויה עמוקה, רגשית.

„אמנון קרא גירסאות שונות של הספר, והכניס בתוך הטיוטות שלי, את הערותיו הארסניות, הקטלניות. הנה, קטע הערה מדצמבר 86': 'רע מאוד, אווירה של סינרומן, הגיבורה מנייר טואלט, מספרת בלי עוצמה, בצורה שטוחה וחסרת אמינות, משהו שאין בו כל עניין, וזאת במין מנותקות של פרחה אינטלקטואלית'".

■■■

הם יושבים מולי על הספה הארומה, הרכה, בסלון שלהם. ורדה, אשה קטנה, ג'ינג'ית, מלאת אנרגיה, דומיננטית, כפייתית במובנים מסויימים, בוטה, לא מנסה להיות נחמדה, אבל לפעמים היא גם נחמדה, אינטליגנטית, מתנסחת בבהירות. אמנון, גדול, שמנמן, רך, מקרין חמימות, חכם, מדבר בשקט. הוא מלטף את השיער שלה, היא משעינה את הראש שלה על הכתף הגדולה שלו ואחר־כך הם מחזיקים ידיים וסתם יושבים קרובים והם כל כך שונים אחד מהשניה.

אמנון: „כשהיינו עוברים ברחוב ליד מראה, היינו מתחילים לצחוק. היינו נראים שני נציגים של תערוכת הדברים הכי מוזרים בעולם שהלכו לטייל בעיר".

ובכל זאת, הם חיים יחד ואפילו מאושרים.

אמנון: „יש לי תחושה שזה הדבר שהיה צריך לקרות לי, ומסיבות שונות לא קרה ועכשיו זה קורה. במובן מסויים, זה הגשמת כל החלומות שחלמתי בקשר לנשים אי פעם".

ורדה: „במחלקת חיי האהבה שלי, אמנון הוא הדבר הכי מופלא שקרה לי. אבל חיי מאז ומתמיד לא נבנו, רק על חיי האהבה. ברגע זה, פער הגילים לא מפחיד אותי. מה שהרבה יותר מפחיד אותי, שאעצר, שאפסיק להתפתח. שיקרו לי דברים לא טובים, שיגרמו שהקשר לא יהיה טוב".

קשה לחיות איתה. קשה מאוד. „עניין בן הזוג היה תמיד החלק הדפוק בחיי", אמרה פעם בראיון. ועכשיו: „לאמנון קל להסתדר איתי. אמנון מוציא ממני את הטוב. לא מלחיץ אותי ואני חושבת שבגלל זה אני מאוד טובה אליו. מאוד נוחה. אני בכלל לא קשה.

ורדה רזיאל. „קיבלתי מסרים רעים על נשיותי הדפוקה. תמיד רצו לשנות אותי"

„קרה לי מהפך מבחינת יחסי עם גברים, שעינו אותי, לא קיבלו אותי, נתנו לי פידבק שלילי. קיבלתי מסרים רעים על נשיותי הדפוקה. תמיד רצו לשנות אותי. גברים ונשים. שאהיה יותר אלגנטית ורכה וחתולית. לכן, בשלב מסויים נמאס לי מגברים. הקשר עם אמנון שיקם אותי מבחינה זו. הנה בנאדם שרוצה שאהיה מה שאני. ולא רוצה משהו אחר. רוצה ממני את אני. זו הרגשה אדירה. תמיד הייתי בסוף התור, תמיד נדחיתי, גורשתי, בעטו בי, אמרו לי שאני לא עומדת בסטנדרטים. פתאום זכיתי במיליון דולר. בגבר חלומותי. יש בו כל מה שאני רוצה".

אמנון: „אין בה נפתלות. אני תמיד יודע מה היא באמת חושבת. כמה אנשים כאלה אתה מכיר?"

הם מגדירים עצמם כאנשים תחרותיים. אבל התחרות ביניהם רק עוזרת להם להתקדם. אמנון יעשה הכל כדי לעזור לורדה ולה נורא חשוב שהוא יצליח „כדי שיהיה מאושר".

– לא התחשק לכם לעשות ילד?

„אני אוהבת ילדים של אחרים. אני רופה. אמרתי לאמנון, שאם בתור גבר זה נורא חשוב לו, אני אהיה מוכנה לשקול. אבל זה לא קרה. יש לו ילד בן 12, שבא לבקר אותם. לורדה יש בת, בת 26, „שפרשה כנפיה ועפה לחייה שלה ואני חושבת שבשלב זה אנחנו לא מעניינים אותה".

■■■

ורדה: „אהבתי בספר את הקטע שהיא אומרת לו, שהיא רוצה לזיין לו את החיים. אני מזדהה עם זה. ובשיחה אחרת, היא אומרת לו: בעצם אני לא רוצה לזיין לך את החיים ואז הוא אומר לה: אולי אני דווקא רוצה שיזיינו לי את החיים". ■

„באות אלי לטיפול המון נשים שיש להן מאהבים נשואים. אני אומרת להן, תראו, גבר נשוי לא מוציאים מהבית"

„מלחמת התרבות היהודית הפנימית לא מתחילה עם ש"ס, אלא

ירון לונדון

ירמיהו יובל מול הרב שך

„אני יהודי שזכה במתנה נפלאה, להיות שותף להרפתקה הכי גדולה של ההיסטוריה היהודית: ההרפתקה הישראלית" – ירמיהו יובל, עם הופעת ספרו „שפינוזה וכופרים אחרים", יוצא במסע־שיווק מקיף: חילוניות בערך פוזיטיבי, מנומק, היסטורי

לפני כמה שבועות, הוזמן חנן פורת לקחת חלק בדיון פומבי, שכותרתו „האם מתחילה מלחמת תרבות בישראל". יומיים התלבט פורת, עד שהשיב כי בגלל זהותו של יום הדיון, נבצר ממנו להשתתף.

סירובו מוכיח כי מלחמת תרבות אמנם נטושה, שאלמלא כן לא היה הח"כ מגוש עציון מסרב להתדיין על עצם קיומה.

הסתייגותו מהמוסד המארגן – „מכון שפינוזה" בירושלים – מלמדת על עומק המשטמה. הח"כ, שאהבת ישראל רוחשת בעיניו וחיוך חסוד משוח על פניו, דבק בחרם שהטילה קהילת יהודי אמשטרדם על ברוך שפינוזה, לפני 300 שנה.

לעומתו, לקח חלק בדיון אדם המשתייך לשחורי המלבושים: הרב ירמיהו אברהמוב, מישיבת „אור שמח".

מדוע מהלך שפינוזה אימים על סרוג־הכיפה, ואינו מטיל מורא על החרדי? אני משער שהרב אברהמוב מצפצף על האתגר הפילוסופי. שפינוזה אינו מאיים על עוצמת אמונתו של תלמיד בישיבת פוניבז', או של מסניף קוקאין לשעבר בישיבת „אור שמח".

לא כך לגבי תלמיד נבון בתיכון ממלכתי־דתי, סטודנט למחשבים בבר־אילן, או תלמיד ב„מרכז הרב". הרעיון החילוני המאיר, כשהוא מנומק כהלכה, עשוי להדיחם מדרך הישר.

■■■

בביתנו, בילדותי ובנעורי, נחשבה האמונה הדתית לשלולית דלוחה, שנותרה בסדקים, לאחר שנגה אורה של ההשכלה. עוד מעט, כאשר יגיע האור לפינות, תתייבש גם השארית הזאת. יהודים בעלי חזות דתית, הצטיירו כמו אבוריג'ינים, צלפי הבומראנג האוסטראלים, שרידים של תרבות קדומה. בא"י, בתחילת שנות ה־40, לא היו המונים שהדת היתה להם אופיום, ומחזיקי הדת המעטים, היו כה חלשים, עד שמיותרת היתה המלחמה בהם.

בימים ההם, דומה היה שכה שלם ומוגמר ונחרץ הוא ניצחונם של הורי ובני דורם, אנשי העליה השלישית – עד שדווקא הם, נוטשי בתי המדרש, כופרים להכעיס, אנשים שרעיונות עיצבו את חייהם ותכופות קיפדו את חייהם – לא טרחו לצייד את בני דורי בציוד רעיוני, להכינם לקראת מיתקפת הנגד הדתית, שלא בושה לבוא.

כך נהיינו לחילונים סתמיים, חילונים של שיגרה, חילונים של אינסטינקט. מי שיער אז כי רק דורותיים יעברו, וישיבת פוניבז' תכתיר את ראש ממשלת ישראל?

■■■

וכעת, זקוקים החילונים לתורה חילונית. היא מצויה, כמובן, אלא שצריך לעצב אותה לשימוש המוני. לארוז ולשווק אותה.

מי יעשה את העבודה? אולי מורים וחוקרים בתחום הפילוסופיה. אנשים במיטב שנותיהם, כמו מנחם ברינקר, אבישי מרגלית, גרשון ווילר, ירמיהו יובל, עמוס פונקנשטיין. אנשים המתעדנים באוהלה של תורה ומגיחים, מפעם לפעם, לפעילות ציבורית.

תופעה כגון זו, המונים מודרכים על ידי אנשי הגות, מתרחשת לפעמים, בעיתות של משברים תרבותיים עמוקים, כאשר נדרש שידוד ערכים, ולא רק כוח וזרוע פוליטי.

■■■

ירמיהו יובל הוא האיש שניהל את הדיון שממנו נעדר חנן פורת. לפני שבועות אחדים, יצא לאור ספרו „שפינוזה וכופרים אחרים", הוצאת ספריית פועלים. ומאז, הוא מנהל מערכת שיווק תוקפנית, משומנת במיצי אגו, ומוצדקת על ידי תחושת שליחות.

אני חושד בו שהוא, בכפיפות לתנאי נוחות מסויימים, עשוי ליטול על עצמו משימות של הדרכת האומה.

שבע שנים טרח יובל על ספרו הענקי, ויצא לו יופי. לספר שני חלקים: קל וקשה. בחלק השני, מסביר יובל את השפעותיו של שפינוזה על הוגים מאוחרים. אם חסרים לך מושגי יסוד בפילוסופיה, תגרוס חצץ.

החלק הראשון שווה לכל נפש, ומרתק ממש. מושמעת בו טענה אודות הוויית האנוסים, שיצרה את ההכרה השפינוזית.

כדי להוכיח את הטענה הזאת, שהיא מתחום הפסיכולוגיה האישית והחברתית, מספר לנו יובל על אורחות חיי האנוסים. הדברים אינם בבחינת תגלית, אך רוחב מבטו של המחבר, המגלה השפעות אנוסיות במקומות לא ישוערו, מגרה את המחשבה ונוגע ללב. זה סיפור יהודי. זה סיפור אנושי. זה הסיפור שלך, באשר אתה אדם יהודי.

■■■

מה שאמרתי קודם על חשדותי כלפי נכונותו של פרופ' יובל למלא שליחות לאומית, נאמר על סמך היכרות של המון שנים. בשנות לימודיי הראשונות באוניברסיטה, עבד יובל ככתב ב„יומן החדשות" של הרדיו, וגם אני הייתי שם, זוטר עד מאוד.

בימים שלפני הולדת הטלוויזיה, היה ה„יומן" סיירת מובחרת, שאנשיה הסתובבו בירושלים הקטנה כטווסים, מבליטים את שיוכם־החיילי, באמצעות מכשירי ההקלטה הניידים, הכבדים, התלויים על כתפיהם.

עם חבורת הפרחחים הרהבתנית הזו, נימנו מי שיהיו לימים שדרנים מהוללים כחגי פינסקר, יורם רונן ויגאל לוסין, הפולמסן המהולל יוסי שריד, ומפיק הסרטים מיכה שגריר.

אני לא מסתכן באומרי ששיחקנו אותה כולנו בלי לדעת אנא פנינו מועדות, צעירים מוכשרים החסרים כשרונות מובהקים, שאפתנים ללא שאיפות.

יצא לנו מהחיים מה שיצא, ככה סתם מפה לשם. יצא לא רע, אבל מקרי.

■■■

כולנו חוץ מירמיהו. יָרִי היה שונה. היתה לו מטרה, והוא הפיץ תחושה של חשיבות. הוא למד בשקדנות עצומה. לא הסתופף בבתי קפה. לא הקסים עלמות בקומתו הנאה ובפרצוף המתאגרף שלו. התחתן במוקדם וביצר מהר מקום בטוח בעולם האקדמי. את העתונות נטש בעוד מועד. ידע להתגבר על מרוחי התהילה החולפת, שמספקים אמצעי התקשורת האלקטרוניים. הלך על תהילת עולם.

אני חושש שתהילת עולם תיוותר במרחק מה מכפו המושטת. חבריו באקדמיה, ששמותיהם, כמובן, ישארו חסויים, מתפעלים משקדנותו ומלהט האמביציה שלו, אך אינם מתפעלים – הו, קינאת סופרים – מעומק הגותו ומקוריותה.

אני לא קיבלתי הרשאה לשפוט בליגה הזאת, אבל, באשר לספר „שפינוזה וכופרים אחרים", אני פוסק בהחלטיות: מלאכת מחשבת. סגולות העתונאי של ירמיהו יובל סייעו לו בהבהרת דברים סבוכים, מבלי לרדדם.

■■■

– האם סיפרך הוא פילוסופיה מגוייסת?

„לא כתבתי את הספר כדי שיהיה לי ולחברי נשק במלחמת התרבות. לא זאת היתה המטרה. ולכן זו אינה פילוסופיה מגוייסת. אבל זו, בהחלט, פילוסופיה מעורבת, פילוסופיה מחוייבת, שנובעת מכך שאני מסתכל על מקומי בתוך מלחמת התרבות, ומסרב לוותר על מקומי בשתי התרבויות המתכתשות.

„מצד אחד, אני רואה את עצמי כנטוע בפילוסופיה החילונית הרציונליסטית, שהתפתחה באירופה, מאז תקופת ההשכלה. אבל, מצד שני, בכלל לא עולה על דעתי לוותר על קיומי כיהודי.

„וליתר דיוק: יהודי שזכה במתנה נפלאה להיות שותף להרפתקה הכי גדולה של ההיסטוריה היהודית, להרפתקה הישראלית.

„אז אני מנסה להבין את עצמי דרך התבוננות בשפינוזה, אדם שעמד במצב דומה לשלי.

„לזה יש קשר למלחמת התרבות, שלא מתחילה ונגמרת במו"מ הקואליציוני. אלא היא מאבק הולך ונמשך, מהרגע שהתמוטטו חומות הגטו ויהודים נכנסו לעולם המודרני".

■■■

– הדתיים משווים את עמדת החופשיים לעמדתם של המתייוונים. כלומר, הם חושבים שהמאבק הזה, שורשיו הרבה יותר קדומים מהתמוטטות חומות הגטו בתקופת ההשכלה.

„שלא יספרו לך סיפורים. דגם היהדות, שהיה קיים מאז ניצחון הפרושים, נשבר. כיום, אין דרך אחת להיות יהודי, אלא דרכים רבות. יש ציונות ואנטי ציונות, ויהדות אדוקה ויהדות מתבוללת, וישראליות יהודית וישראליות ישראלית, וכמה דרגות של חומרה בקיום מצוות וכו'.

„כל המגמות האלה גלומות באישיותו של שפינוזה. אלא שבזמננו לא איפשרו התנאים ההיסטוריים את הופעתם. החיפוש אחרי אופיה של הזהות היהודית, המאבק בין הרעיונות השונים – הוא, בעיני, טעם הקיום שלנו כאן, בתנאים קשים ובמחיר נורא של דם. אם זה ישלל מאתנו, אז במה כל העניין?"

■■■

– האם שפינוזה היה ראשון ההוגים בעת החדשה, שכפר בקיומה של השגחה עליונה?

„לכל ראשון יש מבשר, ובוודאי נוכל לאתר מישהו שקדם לשפינוזה. אבל, הוא אחד מחצי מניין ההוגים החשובים של העת החדשה, ואישיותו בולטת גם בגלל הנסיבות הדרמטיות שליוו את חייו: פרשת החרם.

„לא רק היהודים החרימו אותו. גם הגויים טענו שהוא אתאיסט מסוכן, ובימים ההם כינוי הגנאי 'אתאיסט', היה חמור כמו הכינוי 'קומוניסט' באמריקה של מקרתי. 'אתאיסט' הוחזק כאדם רשע, לא מוסרי, אדם שמתפלצים ממנו.

„ובכן, המעמד הרוחני שלו, פלוס הדרמטיות של חייו, הופכים את שפינוזה לדגם מובהק של אדם הכופר בהשגחה העליונה".

– מדוע סייעה תרבותם של האנוסים להופעתו של שפינוזה?

„קודם כל, היו אנוסים מסוגים אחדים. רובם הגדול הסתגל לאמונה שנכפתה עליו, וחי חיים נוצריים לכל דבר. מעטים ניסו להמשיך לחיות כיהודים.

„עכשיו, שווה בנפשך את עולמו של יהודי מחתרתי, הנתון לפחד ההלשנה. אין לו ספרים או רבנים או בתי כנסת, ובעל כורחו הוא מתרחק מהיהדות. לעומת זאת, הוא מוקף בעולם המושגים והסמלים הנוצריים: הטקסים בכנסיה, השילוש הקדוש, פולחן הקדושים.

„ולתוך העולם הרוחני הזה, הנוצרי ביסודו, מנסה האנוס המתיהד לצקת תוכן של יהדות, בלי שהוא יודע יהדות מהי. ואנחנו רואים במסמכי האינקוויזיציה וידויים של נחקרים, האומרים כי אמונתם היא שגאולתו של אדם היא בתורת משה. אלא שמעט מאוד הם יודעים אודות תורת משה וכיצד נגאלים בה".

– הגאולה, אף היא מושג מאוד נוצרי.

„בנצרות זו שאלה מרכזית, וזה אופייני שהאנוס מגדיר את יהדותו באמצעות מושג הגאולה הנוצרי. את מושגיו על היהדות הוא קולט מפה לאוזן, מאב לבן, וגם מהברית הישנה ומספרים אנטישמיים, שבהם הוא קורא מה אומרים האנטישמים על היהדות, ואת זה הוא מסנן.

„בחלוף הדורות, מיטשטש המידע והזכרונות הולכים ומתנדפים. מה יוצא? יוצא שהוא רואה את מהותו ביהדות, ואת הקליפה החיצונית, את המסיכה, בנצרות. אבל, אותה מהות פנימית היא מופשטת מאוד, ותכופות דלה מאוד. חיים ממשיים שלא מבטאים את המהות הפנימית ומהות פנימית מטושטשת, זה מצב של ניכור, של גלות".

■■■

– וזה מתרחש במוחם של אנשים שגם קיומם הפיסי מושפע מהגלות.

„גלות כפולה ומכופלת, אפשר להגיד. האנוסים, שחיו בחצי האי האיברי, בספרד ובפורטוגל, חוו את חווית הגלות מציון, אבל היתה להם עוד משאת נפש: להתאחד עם בני אמונתם, שחיו בארצות שבהן יכול יהודי לקיים את אמונתו בגלוי.

„אחד המושגים הכי שכיחים אצלם זה האספרנצה, התקווה, להתאחד עם שאר פזורי העם. אבל, גם זאת אינה תקווה אמיתית, כי בתקופות שיכלו להגר, רבים לא עשו את זה, מטעמים כלכליים ואחרים.

„בערך כמו שהנושרים מרוסיה נוסעים לארצות הברית. תראה, בתקופה ההיא, היתה ספרד האומה הכי משגשגת בעולם. ספרד ופורטוגל היו שתי המעצמות הקולוניאליות הגדולות, והאנוסים הם המעמד שמשתלט בהדרגה על הסחר הבינלאומי. הם סוחרים בתבלינים וגם, וזאת עובדה שאין להתכחש לה, הם סוחרי העבדים הגדולים. הם המעמד הקפיטליסטי של התקופה ההיא. חוץ מזה הם האינטלקטואלים: האסטרונומים, הקרטוגראפים, הפרופסורים. אנשים הממלאים תפקידים חשובים מאוד בחברה הנוצרית.

„מכאן שהם מפוצלי אישיות. ונוסף לכך, גם מבוהלים תמידית. בכל רגע, הם עלולים ליפול מרום מעמדם למרתפי העינויים. תופעה זו, הפחד והתחפושת, החשש מקינאת השכנים, מנקמנותם של העבדים – משפיעה גם על החברה הנוצרית, מפני שלא רק היהודים בסתר צפויים להיות מוסגרים לאינקוויזיציה, אלא גם יהודים לשעבר שהתנצרו באמת".

■■■

על כריכת הספר מופיע תצלום תמונת שמן של יוסל ברגנר. התמונה, הקרויה „אנוס", נמנית עם סידרה שצייר יוסל בהשפעתה של „הגדת ראשי הציפורים". בתמונה, אדם כפוף, מזוקן, חבוש כובע משונן של רופאים מימי הביניים, אפו כמקור, מציץ מאחורי מסיכה בצורת ציפור.

יוסל נתן ביטוי לכפל התחפושת של האנוס המתיהד, שכבר אינו יודע מהי מהותו האמיתית.

יובל ראה את התמונה בתערוכה, בימים שבהם היה שקוע בעבודתו. נפעם מאוד, פינטז על התמונה של יוסל, שמחירה הרחק מאוד מהישג ידו. ליום הולדתו ה־50, העניק לו הצייר הדפס שהוא, גירסה שונה במקצת ל„אנוס".

מכאן, צמחה ידידות, ואז סיפר הצייר לפילוסוף, שאביו, המשורר היידי מלך ראוויטש, כתב מחזור שירים שנקרא „אישפינוזה". על כותל הבית, בבית ראוויטש, תלויה היתה תמונה אחת בלבד: תמונתו של הפילוסוף המנודה מאמשטרדם.

■■■

– האקלים הרוחני הזה של מסכות כפולות וחרדה מתמדת, הוא הרסני לאישיות. איך הוא מצמיח שפינוזה?

„ענין מורכב. הגירת היהודים מחצי האי האיברי לא נעשתה בגל אחד, עם הגירוש ב־1492, אלא בגלים רבים, במשך כ־150 שנה. ככל שמועד ההגירה מאוחר יותר, כך עמוקה יותר הבורות. הקהילות צריכות היו לחנך אלפי אנשים, אנשים שלא נימולו, שהשתתפו במיסות בכנסיות, החשים עצמם חוטאים למדי, ויודעים יותר על נצרות מאשר על יהודות. יש המון ספרים פופולריים בפורטוגלית, המסבירים ליהודים החדשים האלה, מהי יהודות".

– כזה היה אביו של ברוך שפינוזה?

„כן. ברוך עצמו כבר נימנה עם המיעוט של ילידי אמשטרדם. אבל, רוב היהודים מסביבו נולדו כנוצרים. ובין היהודים החדשים האלה יש אנשים משכילים מאוד, שהתחנכו במיטב בתי האולפנה של אירופה. וקשה להם לקבל על עצמם את אמונת אבותיהם התמימה. לברוך שפינוזה קדמו ספקנים רבים. המפורסם ביניהם הוא אוריאל ד'אקוסטא, שגורל חייו שימש השראה ליצירות ספרותיות רבות".

■■■

– אתה מעמיד את הגותו של שפינוזה על מושג האימננטיות. מה פירושו?

„המדרש הוא שהעולם הזה הוא המציאות היחידה, ואין עולם זולתו. שום עולם אחר לא קיים. לא עולמו של אלוהים, שברא את עולמנו. ולא עולם של אידאות ניצחיות, אפלטוניות.

„העולם היחיד הוא הטבע במשמעותו הרחבה, הכוללת גם את המימד הרוחני. והעולם הזה, עם האדם החי בתוכו, הוא המקור היחיד לכל ציוויי המוסר, לכל נורמה בעלת תוקף.

„גם השלטון איננו מואצל מטעמה של סמכות אשר מעבר לעולם הזה. אין 'מלך בחסד אלוהים'. סידרי השלטון צריכים להיקבע בהסכמה בין הבריות. לפיכך, שפינוזה הוא מראשוני הדמוקרטיה הליברלית".

– אבל, שפינוזה דיבר על הגאולה. וזה מונח דתי, שמשמעותו חיים משופרים, שמעבר לחיים העכשוויים. איך זה מסתדר עם תמונת העולם היחיד?

„גם את הגאולה, אצל שפינוזה, צריך לראות מתוך הפרספקטיבה של העולם הזה. הוא מדבר על דת התבונה, על ההליכה בדרך התבונה, עד שהאדם מגיע לזהות עם אלוהים שהוא הטבע".

– יש לו מירשם, איך להגיע לזהות הזאת?

„במשפט האחרון, בספרו 'תורת המידות', הוא אומר: 'כל דבר נעלה, הוא קשה, כשם שאינו שכיח'. והוא ממליץ על דרך ארוכה מאוד של שיכלול השכל, ובעקבותיה גם העשרת חיי הנפש.

„הוא מתנגד לסגפנות הנוצרית, שרוצה לטהר את האדם על ידי עיקור חיי הרגש שלו. הוא רוצה להפוך את חיי הרגש השכיחים, הפאסיביים, הנגועים בחיסרון, בסבל, במרירות, בדכאונות – לחיים פעילים, מלאי שמחה וחיוניות".

– האם הוא ראה עצמו כמי שהגיע למעלה הזאת?

„יש אצלו שלוש דרגות של הכרה. אין ספק שראה עצמו כמי שהגיע לדרגת ההכרה השניה, שהיא דרגת התבונה. במקום אחד הוא מצייר, בכמה משפטים, את דיוקנו של האדם התבוני, ואין לי ספק שזה דיוקנו.

„אני לא יודע אם הגיע גם לדרגה העליונה, שהוא קורא לה 'אהבת אלוהים שכלית'. כלומר, מצב שבו השכל הופך להוויה רגשית, שמשתלטת על חייך, ונותנת לך הרגשה שהנצח הוא בתוך הזמן, בתוך חייך הסופיים המתורבנים".

■■■

– הוא היה מעין גורו?

„לא. הוא היה האינטלקטואל הבודד ביותר בכל הדורות. אמנם, היו לו מעריצים שעזרו לו להתקיים, אבל כשאתה קורא את מכתבי המעריצים הללו, ברור לך שהם לא הבינו אותו בכלל.

„הוא לא היה מיסיונר ולא היה מרטיר. את ספרו 'תורת המידות', לא פירסם בחייו. המלה הלאטינית 'קאוטה', שפירושה זהירות, חקוקה היתה בטבעת שעל אצבעו. הסיבה שלא נתן מהלכים להשקפותיו, לא נבעה רק מפחד, אלא גם מכך שלא האמין ביכולתו של הקהל הרחב להבין אותו.

„הוא חשב שלמען הקהל הרחב, צריך לגבש משהו יותר עממי, דת מטוהרת מאמונות טפלות, ועומדת, בעיקר, על החוש המוסרי הנכון ועל אמונה בסמכות.

„ידידי ועמיתי, ישעיהו ליבוביץ', מפיץ את הרעיון שהדת היהודית עומדת על קיום מצוות, ולא מחייבת דבקות במערכת אמונות ודעות. זה ניתוח היהדות על פי שפינוזה. פעם, במהלך דיון על שפינוזה, קרא ליבוביץ' 'אני לא שפינוזיסט'. אז, השבתי בקריאת ביניים: 'אבל שפינוזה היה ליבוביציאני'".

■■■

– ליבוביץ' מתנגד לשיוך שסידרת לו. אבל, יהודים רבים הושפעו ממנו בגלוי...

„הוא היה גיבורם של יהודים משכילים מכל המינים. תאר לעצמך, בגיל 18, בפלונסק, בשנת 1904, הירצה דוד בן־גוריון על שפינוזה בפני חברי חוג נוער שיטי. הוא דיבר על המושג 'אתה בחרתנו', ועבר מהעם הנבחר אל האדם הנבחר למלא שליחות נשגבת. יש להניח שבתיאור האדם הנבחר, התכוון ב.ג גם לעצמו.

„בראשית שנות ה־50, קרא ב.ג את שפינוזה בספרדית, במקור, בעזרתו של יצחק נבון. הוא דאג שמטעמה של ממשלת ישראל יוקם פסל בכנסיה, שבחצר שלה נקבר שפינוזה. ועל דמות האבן הזאת כתוב, בעברית מנוקדת, 'עמך'. וזה היה תעלול אפשרי, בימים שהרב פרץ עוד היה ילד. בן גוריון גם ניסה לגרום לביטול החרם על שפינוזה. מה שנראה בעיני כשטות גמורה, מפני שאם אתה נותן לרבנים סמכות להסיר את החרם, נתת להם זכות לקבוע מיהו יהודי". ■

מהר"ל [illegible]

„שלא יספרו לך סיפורים. כיום, אין דרך אחת להיות יהודי, אלא דרכים רבות. כל המגמות האלה גלומות באישיותו של שפינוזה"

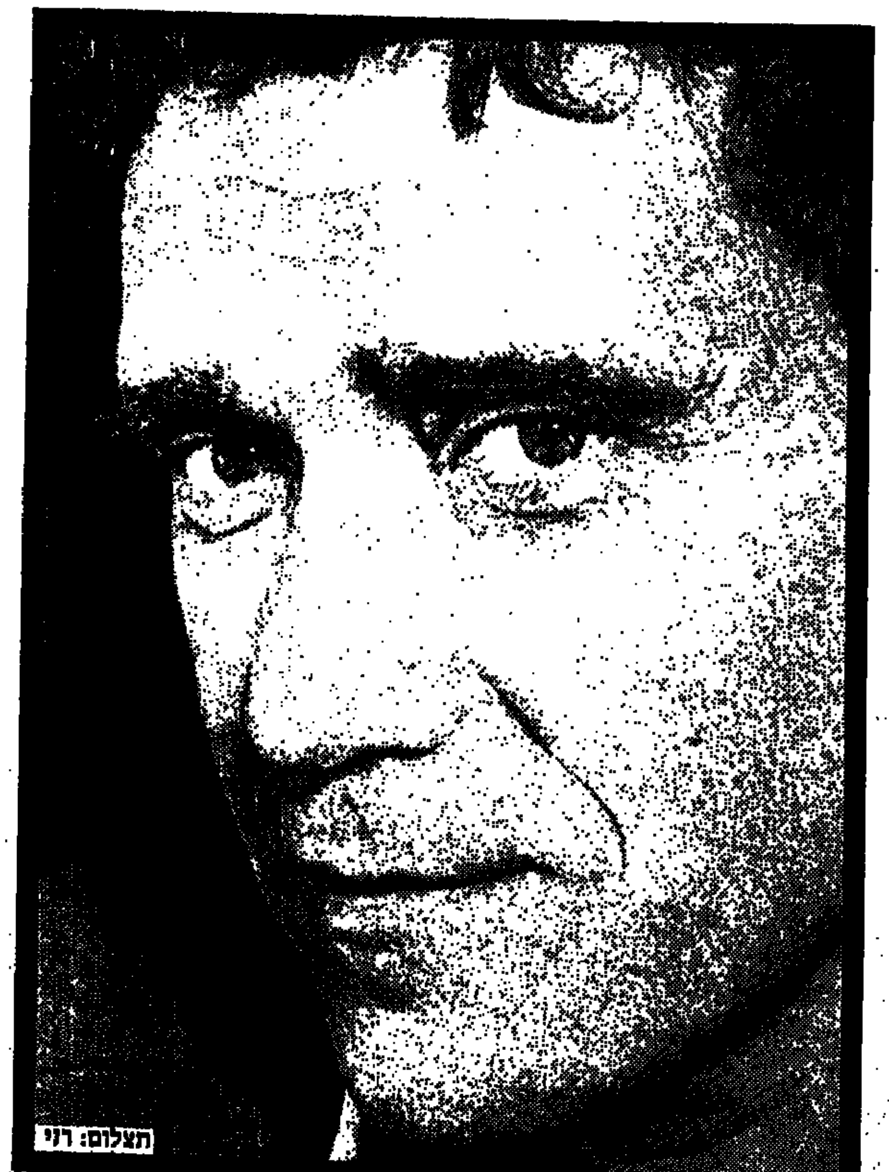
צילום: רני

„לא מדובר בפילוסופיה מגוייסת. אבל זו, בהחלט, פילוסופיה מעורבת, מחוייבת... לא עולה על דעתי לוותר על קיומי כיהודי"

אחרי ישעיהו ליבוביץ

[illegible] – ירמיהו יובל

אהבה בצל הטירוף

חמש שנים חקרה השחקנית הצרפתיה איזבל אדג'אני את פרשת האהבה המוזרה של קמי קלודל לפסל אוגוסט רודן ● קמי מתה בבית משוגעים, ואדג'אני מנציחה זאת בסרט מרשים

שלמה פפירבלט

כאשר עיתון חמור סבר כמו ה„לה מונד" הצרפתי, מקדיש ליציאת סרט כותרת בעמודו הראשון, ושלושה עמודים נוספים בפנים, זה ארוע על ארוע. במרכזו, עומדת השחקנית איזבל אדג'אני, מעכשיו גם מפיקה.

הסרט „קמי קלודל", על הפסלת מהמאה ה־19, אחותו של הסופר פול קלודל ואהובתו של הפסל אוגוסט רודן, הוא הרפתקה אישית של אדג'אני, שנמשכה חמש שנים, והסתיימה בימים אלה בניצחון מרשים.

המבקרים בצרפת שלפו ממחסן המחמאות שלהם את הניסוחים המחמיאים ביותר, מ„גאוני" ועד „קסום". כולם מסכימים שזהו תפקיד חייה של אדג'אני, והארוע הקולנועי הגדול של השנים האחרונות.

בשבוע הראשון להקרנת הסרט בפאריז, ב־35 בתי קולנוע מלאים עד אפס מקום, ראו אותו כ־200 אלף צופים. עד שייצא הסרט למסכים בארץ, בסביבות חורש מארס, ואיתו אולי גם תבוא אדג'אני עצמה (המפיץ של הסרט דוד שפירא, בתשובה לשאלתי: „מכיוון שהיא מפיקה־שותפה של הפרוייקט, יש לה אינטרס לעזור לו בכל מקום"), הנה בינתיים הסיפור שמאחורי המסך.

■■■

הכל החל בסוף 83', כאשר איזבל אדג'אני נתקלה בספר צל חייה של קמי קלודל. הדמות הציתה את דימיונה והיא אירגנה לעצמה פגישה עם הסופרת, ראן מארי פרי, שהיא לא במיקרה נכדתו של הסופר והמשורר פול קלודל.

היא גילתה, כי במשפחה מקנן פחד עמוק מפני העיסוק של „זרים" ברמותה של קמי. הפסלת היפה נקרעה בין אהבתה לפסל אוגוסט רודן, אדם קשה ותובעני שהיה גם המורה שלה לפיסול, לבין רצונה להיות אשה עצמאית ויוצרת, עניין לא מובן מאליו באותה תקופה.

כאשר אהבתה נפלה קורבן לצורך שלה בחופש, היא לא עמדה בנטל, יצאה מדעתה. סופרים ופסיכולגים רבים, במשך השנים, טיפלו ברמותה, לעיתים תוך גרימת כאב רב לבני משפחתה. גילגלו הרבה את פרשיות אהבתה, אך התעלמו מיצירותיה. אפילו האנציקלופדיה הצרפתית „לארוס", שבה רשומים כל המי ומי של כל הזמנים, מתעלמת לחלוטין מקמי. רק פול מופיע שם, בערך קלודל.

אם יתוקן (בעקבות הסרט, זה מתאים לצרפתים) העוול ב„לארוס", יהיה כתוב שם, כי קמי רוזלי קלודל נולדה ב־8 בדצמבר 1864, בעיר המחוז הקטנה פר־אנ־טרדנוא, בצפון צרפת. מגיל צעיר הייתה מפסלת או מכיירת, הדבר גרם לדאגה. על פי התקן של אז, בת למשפחה בורגנית פרובינציאלית אמורה לעסוק בריקמה, בנגינה על פסנתר, בשינון התפילות, ובשלב הבא בגידול ילדיה. הפיסול, הדורש שרירים, כתפיים גבריות, ידיים האמונות על אחיזה בפטיש ובמפסלת, הוא עניין גברי, שלא לדבר על החיים הבוהמיים הכרוכים בעיסוק הזה.

היה ריח של שערוריה באוויר. בגיל המתאים עוד ניסו להפעיל עליה את חגורת העור שסייעה בחינוך בני המשפחה, אחר כך דיבורים, ואיומים. אמה, לואיז־אתנזי, תלשה את שערות ראשה. דבר לו עזר. ואולי מה שחיזק אותה, את קמי, היה אביה האוהב שתמך בה בחצי פה. הוא לחש על אוזנה בגאווה: „אנחנו בני קלודל, תמיד היינו שונים". הוא אפילו עבר להתגורר בפריז, כדי שקמי תוכל ללמוד פיסול.

„גם לה סטודיו, מודלים, היא פוגשת את רודן, את בני חבורתו. אחיה השמרן, פול, מביט מן הצד בזעם. הוא כתב באיזשהו מקום: „אסון נפל על המשפחה".

■■■

קמי אוהבת, נאבקת, נפרדת, והולכת לאיבוד בתוך הכאב. בתחילה היא מתבודדת, בסטודיו שלה, עם גושי השיש. אחר היא מפתחת פחדים, רודפים אותה, את יצירותיה, היא כותבת: „אני חשה כמו כרוב שתולעים מהלכות בין עליו, ונוגסות בהם".

כאשר אביה, האיש ששמר עליה עד אז מזעם הקרובים, הולך לעולמו, מחליטה המשפחה לבקש את אישפוזה בבית מחסה לחולי רוח. היא נשארת שם, סגורה בתוך זעקות המטורפים, במשך 30 שנה. היא מתה שם, ונקברת בחלקת העניים.

יצירותיה נפוצו לכל עבר, חלקן הגדול אבד. שנים רבות אחר כך הצליחו בני משפחתה לאסוף את מה שנותר. מי שנקלע בימים אלה לפריז, יכול לראות 11 מעבודותיה של קמי קלודל בגלריה „אודרמט קאזו".

ובימים אלה ממש, עם קשר תיקשורתי לסרט, שר הבריאות הצרפתי קלוד אבין, יוצא למסע פוליטי שמטרתו לשנות את חוקי האישפוז של חולי נפש, מתוך מגמה להבטיח את זכויותיהם.

החוק הקיים עדיין בצרפת, הוא החוק לפיו אושפזה קמי קלודל לשארית חייה, נמצא בתוקף מאז 1838. הוא מעניק לבני משפחה כוח מוחלט לאשפז את מי „שסטה מהדרך".

■■■

דמותה של קמי כבשה את איזבל אדג'אני. לפני חמש שנים, החלה בשקדנות לחפש ולקרוא כל מה שנכתב על קמי. בראיון לעיתונות סיפרה: „היא לא היתה רק מורדת בחייה ובאמנות שלה, היא לא היתה רק לוחמת וקורבן, היא היתה, במושגים של היום, פמיניסטית. צריך היה לגמול לה, לשחרר אותה, ואני יכולתי לעשות את זה רק בסרט".

היא החלה לעבוד. מכספה הפרטי, באמצעות חברת ההפקות „לילית" שהקימה, הקדישה ארבעה מיליון פרנקים (כמיליון שקלים), לרכישת זכויות הספר של ראן־מרי פרי. היא גם רכשה את אמונה, ובתמורה קיבלה שלוש מיזוודות גדושות במיכתבים מישפחתיים, מיסמכים שונים וצילומים. אפילו הדוחות הרפואיים של הפסיכיאטרים שטיפלו בקמי היו שם. אדג'אני צללה אל תוך החומר.

בשלב הבא, היא גייסה את התסריטאית מרילין גולדין (הן נפגשו ב־1976 על בימת הצילומים של הסרט 'בארוקו'), ויחד איתה החלה לעבוד על הגירסה הקולנועית של הסיפור. את מלאכת הבימוי החליטה להציע לחברה לחיים, אז, ברונו נויטן, צלם קולנוע מצליח, שבין עבודותיו הסרט „ז'אן דה פלורט".

הוא לא חשב כלל לעבור לבימוי, אבל זה לא עזר לו. איזבל היתה בשלב זה אחוזת דיבוק, היא רצתה את הסרט ואותו. ואולי, מה שתרם להחלטתו של נויטן בן ה־43, ממוצא פלמי, היתה העובדה שיש לו זיכרון ילדות הקשור לסיפור. את חופשותיו היה עושה בבריג, שם ניהל דודו את בית המחסה לחולי רוח „סרמישל".

ברונו התגורר בבית הצמוד לחומת המוסד, ושעות רבות היה עושה בחלון חדרו, מתבונן בחולים העובדים בגינה. „יום אחד ראיתי אשה צעירה, מתנפלת על אחת הנוירות המשגיחות, וקורעת ממנה אצבע בנשיכה. כאשר אתה רואה את זה בתור ילד, אתה לא שוכח כל החיים". נויטן הצטרף לצוות שטיפל בפרוייקט.

■■■

אדג'אני התחילה לחפש את אוגוסט רודן שלה, הגיעה מהר מאוד אל ז'ראר דפרדייה. „אם ז'ראר לא היה מסכים להשתתף בסרט, ברונו ואני לא היינו עושים אותו. הוא היה רודן היחיד שבא בחשבון עבורי. אבל זה לא היה קל. ז'ראר עבר אז בתחת שמי השטן, והיכנו לצאת לשנה שנתיים של חופש מקולנוע.

„הלכתי לראות אותו, דיברתי על ליבו משך לילה שלם, אחד הלילות היותר מוזרים של חיי. ישבנו בפונדק נידח על חוף הים הצפוני, שם צילמו את הסרט שלו. היתה הפסקת חשמל בגלל סערה, היה קר ולא ראינו אחד את השני. הדלקנו נר, ואני המשכתי לדבר. בבוקר, הוא נתן לי הבטחה ללכת איתי".

אדג'אני החלה מתרוצצת בין מפיקים שונים. התסריט דיבר על סרט יקר מאוד, הרפתקה מסוכנת גם כשמדובר בהשתתפות של שני כוכבים גדולים (ובאמת, בסופו של דבר הוא עלה 96 מיליון פרנקים, תקציב גדול אפילו במונחים אמריקאים).

ובתוך כל זאת החלה תרושת השמועות העקשנית כאילו אדג'אני חולה באיידס. השמועה הרגה מכל פרופורציה, הופיעה בפלי התיקשורת, צילמו את אדג'אני מזוויות שונות כדי להראות שרזתה, שחוורירה, מה לא. אפילו הופעה שלה בתוכנית טלוויזיה, במהלכה נישק אותה המראיין, לא הספיקה על מנת להוריד את הנושא מעל סדר היום.

הדבר גם לא הועיל בפגישות עם המפיקים. לא הראו לה את זה ישירות, אבל חששו ללכת על הפרוייקט, מתרצים בכל מיני תירוצים צדדיים. אדג'אני זוכרת: „המצב הזה רק חיזק בי, באותו מוזר, את התשוקה לעשות את הסרט. פתאום הרגשתי איך הקשרים הרימיוניים בייני לבין קמי הולכים ומתחזקים. נדחפתי לעבר משהו אפל, מפחיד מאוד, נכנסתי כאילו לעודה, נרדפת כמוה. ידעתי שאוכל להשתחרר מזה רק באמצעות עשיית הסרט.

„באחד המיכתבים של קמי מצאתי משפט, שאני משמיעה גם בסרט, משפט שמאוד דיבר אלי אז. היא אומרת: 'יש אנשים שאני מפריעה להם, הם אינם סולחים לי על הכישרון שנפל בחלקי'. כאשר שיחקתי את קמי, מצאתי את עצמי משתמשת הרבה בתחושות הנוראות שליוו אותי כאשר כולם ניסו להדביק לי את המחלה. ובכלל, היום, במבט לאחור, אני בטוחה שהשמועות המכישות ההן לא היו כל כך נגדי. הרבה רגשות שפלים קיבלו פתאום כנפיים, אבל בעצם אנשים רצו להיפטר מהאיידס, לא ממני".

■■■

אדג'אני כבר גילמה במשך הקריירה המצליחה שלה דמויות של נשים במצב של טרוף, למשל ב„סיפורה של אדל" וב„קיץ קטלני". אבל לדבריה, הפעם היה הכל שונה: „הטירוף של קמי הוא לחלוטין אנושי, לא מדובר במחלה, אולי בסוג של עייפות מוחלטת מהחיים. כל כך חבבתי אותה, כאשר השמעתי בסרט את דבריה: 'דבר ממה שאינו אנושי בעולם לא זר לי'. היה חשוב לי מאוד להראות שהיא בעצם לא היתה אישה חולה".

בסופו של דבר, היא הצליחה להדביק בהתלהבות ובנחישות שלה את המפיק הפרטי קריסטיאן פאסנר, את הרשת השניה של הטלוויזיה, ואת הקרן הצרפתית לעידוד סרטים, והמיליונים הנחוצים נאספו. הפרוייקט יצא אל זירת הצילומים בתחילת השנה, חמישה חודשים של עבודה קשה נתנו שעתיים וחמישים דקות על המסך, וכאשר יצא הסרט לפני כשבועיים בפריז, התברר, כי אדג'אני לא טעתה.

אחד הסיפורים היפים הקשורים לסרט, נוגע לתיאור אהבתם של קמי ואוגוסט רודן. אין עדויות מפורטות על הרגעים האינטימיים של השניים, ומכיוון שבאותן שנים הם כמעט ולא נפרדו, גם לא נותרו מיכתבים אישיים שהוחלפו.

„אדג'אני וברונו נויטן (וזה היה רעיון שלו, היא אומרת), הלכו אל הפסלים של קמי ורודן מאותה תקופה. בברונזה, בשיש ובחמר, הם מצאו את כל מה שביקשו לדעת. בתוך ההבעות המסותתות הם קראו על ניצני האהבה, בין המורה לחניכתו, על התשוקה שהתלהטה, על המאבק, ועל הצניחה הכואבת בסוף. יום אחד, כאשר ניצבו במוזיאון רודן, לפני פסל גוף של „אלמונית", אמר ברונו לאיזבל: „יש לה קווי גב כמו שלך, אי אפשר לטעות". ■

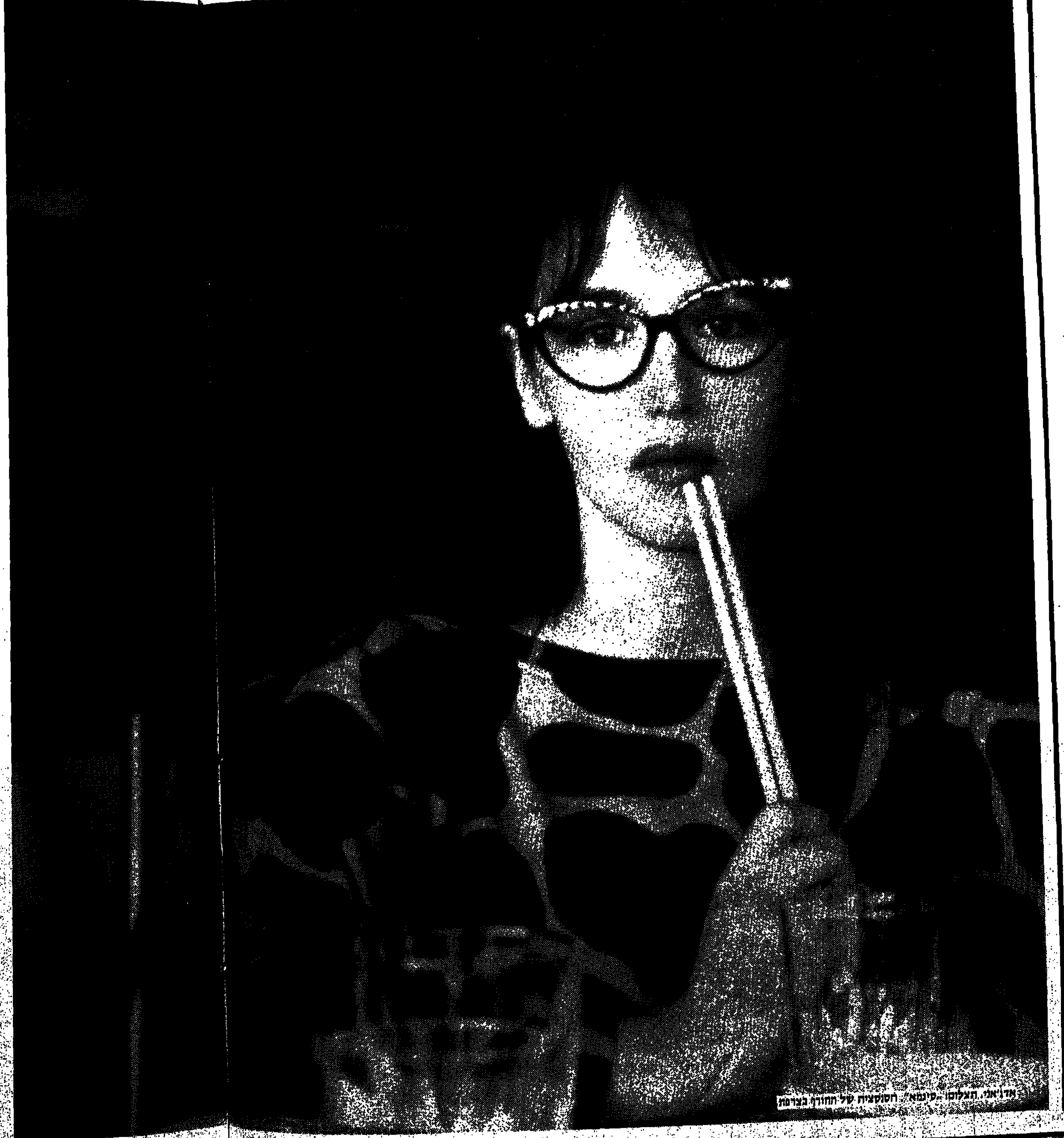
אדג'אני. תצלום: „סיגמא". הסנסציה של החורף בצרפת

הפיצו שמועה שאדג'אני חולה באיידס ● „אני בטוחה שהשמועות המבישות ההן לא היו כל כך נגדי. הרבה רגשות שפלים קיבלו פתאום כנפיים, אבל בעצם אנשים רצו להיפטר מהאיידס, לא ממני"

סופר חזקה.

סופר שריונית.

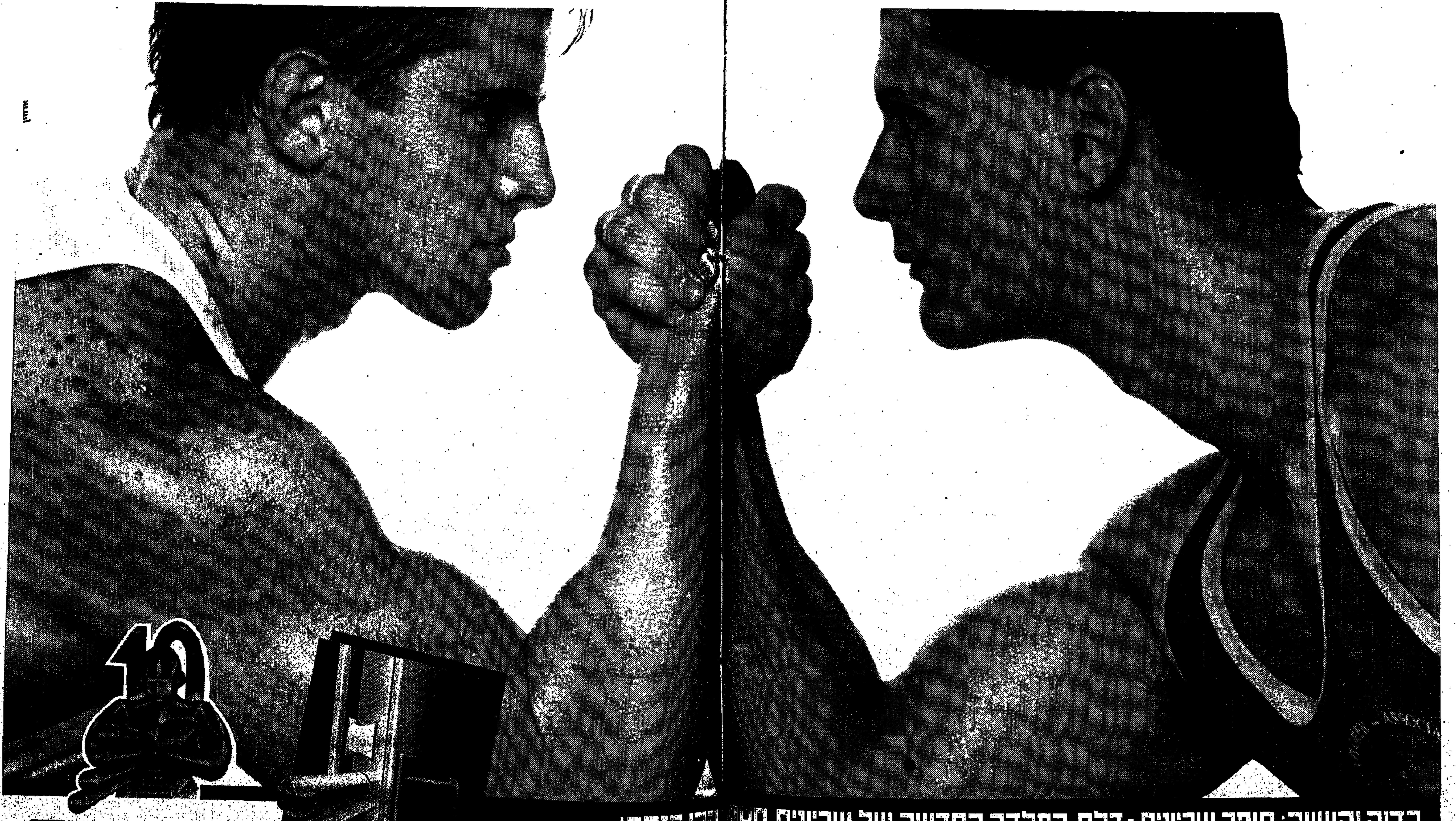

שריונית חסם

בדוק והשווה: סופר שריונית - דלת הפלדה החדשה של שריונית חסם הכי חזקה!

לשריונית חסם יש רעיון חזק בשבילך - סופר שריונית!

לכבוד אירועי העשור מציגה שריונית חסם את התמצאה של העשור: סופר שריונית - דלת הפלדה החדשה והחזקה ביותר.
סופר שריונית - כלמות שרצית מדלת הבטחון שלך: חזקה יותר, חדשנית יותר, עמידה יותר, מודרנית יותר, מעוצבת יותר.

לא מאמין? בדוק והשווה

סופר שריונית - דלת הפלדה היחידה בעלת צילינדר SEA השוויצרי. הצילינדר הטוב בעולם שלו ארבעה בריחים שאף אחד לא יוכל לפרוץ!

סופר שריונית - דלת הפלדה היחידה שאינה מחלידה. בבדיקה השוואתית שערך מכון התקנים הישראלי עולה שהפלדה של סופר שריונית עמידה יותר בפני חלודה. (לאחר 24 שעות עלו נקודות חלודה בדלת המתחרה, ואילו סופר שריונית נותרה ללא חלודה. בדיקה מס' 2281261 במכון התקנים).

סופר שריונית - דלת הפלדה היחידה בעלת ידית הברזל המעוצבת. כן, בסופר שריונית אין ידית פלסטיק העלולה לקשבר או להתעקם. בסופר שריונית יש ידית ברזל חדשנית וחזקה השומרת על בטיחות מקסימלית, ועמידה בפני אש.

סופר שריונית - דלת הפלדה היחידה הזוכה בסופר שרות. כל הרוכש סופר שריונית זוכה בשרות אמין ומהיר של 24 שעות ביממה.

סופר שריונית - דלת הפלדה עם אחריות של עשר שנים. **עשר שנות אחריות** לרוכשים סופר שריונית בשנת העשור (וזה אומר הכל).

סופר שריונית - עכשיו בסופר מבצע. כל הרוכש סופר שריונית זוכה במבצע תשלומים ענק (במחיר מוזל קנה סופר שריונית, שלם עד 12 תשלומים) ומתנה מבטחון מושלם לביתך. בנוסף לכך, תהנה ממתנה מיוחדת: ווקמן ספורט לכל רוכש.

הכנס לאחת מחנויות המורשות של שריונית חסם עכשיו בדאי יותר.

סוכנויות שריונית חסם:
תל אביב: רח' בוגרשוב 61, טל. 03-294986. שכ' התקווה: רח' אצ"ל 99, טל. 03-381844. גבעתיים: רח' כצנלסון 153, טל. 03-731825. בני ברק: רח' עקיבא 65, טל. 03-5700185/6. חולון: רח' ר' עקיבא 17, טל. 803170, 809417, 03-806973. בת ים: רח' הרצל 69, טל. 03-594583, 594574. פתח תקווה: רח' חיים עוזר 16, טל. 906028, 03-9303402. ראשון לציון: רח' [illegible], טל. 9659170, 03-9666429. רמלה: רח' ויצמן 55, טל. 08-244765/6. הרצליה/רמה"ש: רח' ארלוזורוב 1, הרצליה, טל. 052-573641. רעננה: רח' אחוזה 111, טל. 454892, 28295, 052-910765. אשדוד: מרכז מסחרי ג', חנות 19, טל. 552402, 08-551619. ירושלים: רח' יפו 97, חנות 108/10, טל. 248887, 02-246982. באר שבע: רח' העבים 21, טל. 78773, 057-34730. אילת: ככר אלנסי, רח' התאלמונים 68, טל. 059-74301. נתניה: רח' ויצמן 12, טל. 053-337482. חיפה: צומת וולקן, שד' ההסתדרות 183, טל. 04-727334/5. דלית אל כרמל: כביש ראשי מרכז, טל. 04-783704. עכו: רח' בן עמי 54, טל. 04-910029. קרית / טבריה: רח' עופר 1, מרכז שו"פ, נצרת, טל. 06-572250. קרית שמונה: רח' עופר 1, מרכז שו"פ, נצרת, טל. 06-572250.

הפועל העברי האחרון

אריאלה רינגל־הופמן

הנרי בוכניק שמח לרגע להיות הבנאי היהודי האחרון. עמדנו באתר הבניה בקיבוץ כפר הנשיא, ובוכניק, שכבר קיבל זימון לדיון בתנאי הפרישה שלו, אמר, שאם הוא לא האחרון, אז הוא אחד או שניים או משהו כזה, לפני האחרון. נחמד מאוד, אמר, הזדקף ובדק אם הצלמת תפסה אותו מלמעלה עד למטה, נחמד מאוד ושם יפה: פועל הבניין האחרון.

באמצע החודש בוכניק, 43, קיבל מכתב מסולל בונה, ממחלקת ארגון וכוח אדם בצפון. „חבר נכבד", היה כתוב שם, „הנך מוזמן בזה למשרדנו בחיפה ביום 19.12.88 בשעה 09.00 קומה ה' חדר 504. מטרת הפגישה שבה נשתף גם את הנציגות מטעם הוועד היא, להביא בפניך הצעה בדבר פרישה מהעבודה בחברה.

„למען הסר ספק, השיחה הינה בגדר הצעה בלבד".

חתום על המכתב, חתימה מצולמת, המשוכפלת על כל המכתבים מהסוג הזה, א. אקהויז, שהוא אהרן אקהויז, שהוא מנהל כוח אדם צפון.

ביום שישי האחרון, שלושה ימים לפני שהלך לפגישה, הנרי בוכניק פירק צריף בקיבוץ כפר הנשיא, מזרחית לראש פינה. עבד לבד ברוח הקרה, ערם את הקרשים באחת הפינות, חילץ מסמרים מתוך לוחות מרקיבים, ואסף כלים לתוך המחסן.

אין לי מה לעשות בפגישה הזאת, אמר, אבל אלך. אני כבר מכיר אותם, קודם שולחים זימון לדיון בתנאי פרישה, ואחר כך מתחילים ללחוץ. ואם בוכניק למד משהו מניסיון האחרים בשנתיים האחרונות, הוא למד שאין ברירה. בסופו של דבר, סולל בונה תנצח אותו.

■■■

בשנתיים האחרונות, פיטרה חברת סולל בונה כ־900 פועלים באיזור הצפון. כ־300 מהם באיזור קריית שמונה, חצור וצפת. נכון להיום, יש כ־11 עובדים, פועלים ואנשי מינהלה בצפת, כ־5 בקריית שמונה ו־2 בחצור. 18 איש.

סך הכל, פיטרה החברה כ־5500 עובדים, רובם פועלים. בסולל בונה, אגב, פועלים זה פועלי בניין והמונח עובדים, כולל גם מהנדסים ואנשי מינהל.

מתוך ה־11 שעובדים בצפת, ארבעה פועלים קיבלו מכתב זהה לזה של בוכניק. לבוכניק, שבא למנהל העבודה בצפון, לברר למה דווקא הוא אמר המנהל, אל תתרגש כל כך הנרי, אתה לא הראשון ולא האחרון שמקבל מכתב כזה, לאט לאט כולם יילכו.

את בוכניק וחבריו מחליפים קבלני מישנה. אלו סוגרים חוזה עם סולל בונה ומבצעים את העבודה לפי תתיכות. יש קבלן מישנה לשלד וקבלן מישנה לגג, קבלן מישנה לטיח וקבלן מישנה לריצוף. יש גם שיפוצניק'ים וקבלני מישנה לעבודות מיוחדות.

קבלני המישנה, רובם ככולם, ערבים מאיזור הגליל, כך גם הפועלים שהם מביאים. חלק מהקבלנים מתפקד כמו ראיסים. התשלום עובר ממזמיני הפרוייקט לראיס, והוא שמחלק אותו בין האנשים. האנשים שמביאים קבלני המישנה, לפחות לגבי סולל בונה, הם עובדים זמניים, שהחברה אינה מחוייבת בזכויותיהם הסוציאליות. בצפון, אגב, אומרים שלפני כמה שנים, השפריצניק'ים היו מבירייה, ליד צפת. זו היתה ההתמחות שלהם. היום גם הם נעלמו.

ועל כן בוכניק הוא פועל בניין עברי אחרון, או בין האחרונים, בצפון, והוא גם פועל בניין קבוע אחרון או בין האחרונים בצפון.

■■■

הנרי בוכניק, רצף במקצועו. בשנתיים האחרונות, כלבניק. עושה מה שצריך: עוזר תפסן, עוזר ברזלן, עוזר רצף.

„בכפר הנשיא אנחנו עובדים כבר שנתיים", הוא אומר, „בנינו תוספת לחדר האוכל, מיקלט ומועדון לחברים. מה זה בניין עבודה שחורה. בא אוטו מלט, אנחנו פורקים אותו. אוטו עץ? פורקים. ברזלים? מורידים".

עבודות מקצועיות, כאמור, סולל בונה מעבירה לקבלני משנה ובוכניק מוצא את עצמו מכין מלט, מכין טיט, סוחב דליים של חול. מי היה מאמין, אמר, שאני אסכים לעשות את העבודות האלו.

פעם היה יוצא מצפת באוטובוס. אם לא הגיע מוקדם ולא תפס מקום טוב, עשה את הדרך בעמידה. היום אוספים אותו בטנדר פז'ו. אחד הפועלים אמר, שעד ינואר כבר יסעו בווספה, נהג ואחרון הפועלים.

לפני כמה ימים, קיבל את המכתב. אני לא יודע מי עושה את הסלקציה, אמר, אבל הייתי רוצה לדעת איך הם מחליטים שם מי נשאר ומי הולך לשחיטה. כן, כן, תכתבי לשחיטה.

בשבועות האחרונים הוא עובד יום פה, יום שם. חלק מהימים – לבד. השבוע, למשל, עבד יום אחד בחצור הגלילית בהכנת מגרש לבניה. הולכים לבנות שם בנק פועלים חדש, ובוכניק מכין את השטח לקבלן השלד. יום אחד עבד בצפת, פרק שם שני צריפים של סולל בונה, שאמורים להישלח למרכז הארץ.

עבד גם בטבריה. שוב, עבודת הכנה. סתם חורים בקירות ומילא את התפרים כדי להכין את המבנה לקבלן טיח, שלא יצטרך לבזבז את זמנו על תיקונים קטנים.

ביום שישי, בכפר הנשיא, פרק מחסן.

■■■

בוכניק, נשוי, אב לשישה ילדים. הגדולה בת 15, הקטנה בת 6. אשתו, אהובה, עובדת היום במעון לתינוקות בצפת, השייך לאמונה, תנועת האשה הדתית. עובדת חצי מישרה ומביאה הביתה בין 480 ל־500 שקל בחודש. מקום עבודה רעוע מאוד, אומר בוכניק, התינוקות האתיופיים שמילאו את המעון כבר עזבו וכל יום, למעשה, יכולים לסגור את המעון ולפטר אותה.

אהובה בוכניק מרוויחה 500 שקל, בוכניק מקבל 800, יחד 1300 שקל. קיצבת ילדים עבור 6 מגיעה ל־800 שקל. וכך, משפחת בוכניק, 8 נפשות, חיה מ־2100 שקל בחודש.

קודם שהלך להיות פועל בניין, עבד במתפרה של משרד הביטחון בצפת. למד חייטות ותפר מדים לחיילי צה"ל. שם גם הכיר את אשתו. אחרי שנישא, אבא של אשתו הציע לו לעזוב את המתפרה ולעבוד בחברה שלו. מה שאבא של אשתו קרא 'החברה שלו', היתה סולל בונה, ואבא של אשתו אמר שזו אימפריה. בסולל בונה, אמר לבוכניק, עובדים עד שמתים.

בוכניק חשב שזה מתאים לו. חברה גדולה, ביטחון כלכלי, עבודה בחוץ, לא כפוף מעל מכונת התפירה. עבר לסולל בונה.

עכשיו, במחסן החשוך, עוקב במבטו אחרי עכבר אפור קטן שמציץ מאחורי דלי פלסטיק, מציץ ובורח, בוכניק אומר שלא עלה בדעתו, פשוט לא עלה בדעתו, שיום אחד הוא עתיד לשבת במקום העלוב הזה ולהתראיין.

אגב, הראיון הזה: לפני מספר שנים בוכניק חטף כאבי גב באחד הימים ולא היה מסוגל להמשיך לעבוד. מנהל העבודה סרב לשחרר אותו וקרא לו ארטיסט. בוכניק שכב יום שלם בחוץ עד שבאה ההסעה שאספה את כל הפועלים. הסיפור פורסם בעיתון מקומי, קול העמק. בוכניק הוזמן למשרדי החברה, נחקר על הפרשה ונכזף. פגעת בכבודה של סולל בונה, אמרו לו. בוכניק מקווה שלא יקראו לו גם הפעם. פועלים אחרים סרבו להתראיין בשמם. הכל עכשיו תלוי ברצון הטוב של כל מיני אנשים בחברה, למה לקחת צאנס, אמרו.

על רצונה הטוב של החברה שמע בוכניק ביום שני. המרחק בין הדיון של יום שני להחלטה על הפיטורין, קצר. בוכניק יודע שהוא צריך לבוא מוכן, ועל כן הוא לוקח עימו את מזכיר הוועד שלו, אריה קלודה. שקלודה יתווכח.

שקלודה יתווכח גם, כי בוכניק עייף. „אין לי כוח לעמוד איתם בוויכוח. מה אני אומר להם? איך זה שתמיד הפועלים אשמים, והם הולכים הביתה והמנהלים נשארים?"

■■■

במרץ 86', כשהדי המפולת הגדולה דלפו החוצה, בוכניק נסע להפגנה הגדולה מול בית הוועד הפועל. היו שם גם אריה קלודה ויעקב טיילר, או חברי ועד העובדים.

עמדו מול הבניין הגבוה וצעקו מול החלונות המוגפים. היה חורף וקר וחברי ועד שהסתובבו בין המפגינים, חזרו ואמרו שלא צריך לדאוג, שיהיה בסדר, שהם עולים לדבר עם קיסר, שרוטמן, או מנכ"ל החברה, ככר בחוץ.

אחר כך, בהפגנה אחרת, שמע את דוד לוי, שר השיכון, מבטיח שסולל בונה תקבל עבודות שמשרדו מוציא. לוי הבטיח עבודות, אמר בוכניק, אבל לנו זה לא עזר.

להפגנות באו עם אוטובוסים ממוזגים, שמועצות הפועלים שכרו, ומי שלא החזיק ביד מכתב פיטורים, התקשה להשתחרר מאיזו הרגשה משונה, שזה נראה כמו נסיעה לפיקניק. במרכזי הערים עצרו האוטובוסים, ומי שקיבלו מכתבים, גם דיברו. „הם דיברו", אומר היום בוכניק. „וכולנו צעקנו". אבל הכאב לא התפזר שווה בין האנשים ותחושת חוסר האונים, הבגידה, הנפילה הגדולה, שיצאה מהמרכז, מגיעה רק עכשיו אל בוכניק שתמיד חשב שלו זה לא הולך לקרות.

„אחר כך, כשהוחלט לסגור את סניף קריית שמונה, היתה שם הפגנה נוספת. שרפנו צמיגים, אומר בוכניק, וחסמנו את הכבישים".

בסניף קריית שמונה, על הקיר, היה תלוי לוח זיכרון לשישה עובדים שנהרגו, כאשר הטנדר שבו נסעו התהפך. וכשפורק הסניף, לפני שנה, מישהו גם לקח את לוח הזיכרון, ובוכניק לא יודע לאן.

באמצע החודש, קיבל הנרי בוכניק, רצף, 43, מכתב מסולל בונה צפון: חבר נכבד, הנך מוזמן בזה לדון בדבר פרישה מהעבודה ● „סולל בונה החליטה לחסל את העבודה העברית בבניין. מפטרים פועלים יהודים ולוקחים פועלים ערבים מהגליל, שהעסקתם זולה יותר"

■■■

לכפר הנשיא הביא אותנו יעקב טיילר. טיילר, עושה צרות ידוע, לפני שנתיים, יצא לפנסיה תקציבית. היום, בגיל 58, הוא מייצג את פועלי הבניין בהתנדבות. 35 שנים בסולל בונה, תפסן, מנופאי, ובקריית שמונה ניהל בית המלאכה לציוד כבד. קודם שפוטר, היה חבר ועד עובדים.

בספטמבר השנה, טיילר כתב לוועדה המרכזת ושאל למה דני רוזוליו, שהביא אסון כזה על הפועלים, לא הסיק מסקנות אישיות, לא התפטר וגם לא פוטר. אני לא מבין, כתב טיילר, איך אלפי פועלים, חלקם 30 שנה בחברה, הולכים הביתה, ולרוזוליו אין שום אחריות אישית.

היום הוא אומר, שסולל בונה החליטה לחסל את העבודה העברית בבניין. את זה אמר גם בראיון ששודר בקול ישראל, לפני כ־10 ימים. מפטרים פועלי בניין יהודים, הוא אומר, ולוקחים פועלים ערבים שאינם מאורגנים, ועל כן העסקתם זולה יותר.

מזכיר הוועד המקומי של פועלי סולל בונה בצפת, קלודה, אומר, כי התוכנית של סולל בונה היא לחסל את כולם, „חיסול בשלבים: קראו ל־20 פועלים, הודיעו להם על פיטורים, ואמרו לוועד רק אותם. אחר כך עוד 30 פועלים, עכשיו הולכים האחרונים.

„אני מרגיש שזה חיסול סופי של עבודה עברית.

„תוספת של 110 אחוזים שהגיעה לנו בינואר 88', לא שולמה. חיים הברפלד הבטיח חגיגית, שבינואר 89', יתנו את ה־10 אחוז, אבל אנחנו יודעים שמנכ"ל החברה מתנגד, אומר שאין כסף.

„וכך הגענו לדצמבר 88', סופגים את כל המכות, ואין את מי להוציא לרחוב להפגין. ממש אין".

– העסקת פועלים ערביים זולה יותר?

„לא בטוח".

– אז למה מבצעים את המעבר הזה?

„נמאס להם מהפועלים היהודיים, חושבים שהם לא יעילים".

■■■

סולל בונה, אומר בוכניק, טוענת שעבודה עם קבלנים רווחית יותר, ומה שאני צריך להבין זה, שבגללי החברה מפסידה. אבל אני זוכר שעבדנו שנתיים וחצי ובנינו מתקן צבאי מסוים, שרק פועלים עם סיווג בטחוני הורשו לעבוד בו, והחברה הרוויחה שם הרבה כסף.

„מה יהיה? את זה אני צריך לשאול. אני אלך כמו קבצן ללישכת עבודה, אמצא לי מקום בתור שהולך מקצה המסדרון לקצה השני. ואחר כך? לך תדע.

„אני פועל בניין. יהודי. שיכנס היום לבניין לא ימצא חן בעיניו, אבל אני, תאמיני לי, אני אוהב את המקצוע, גם אם אני לא יודע איך להסביר את זה.

„אני אוהב לראות את הבניין צומח. איך יוצא בית ממלט ומים ובלוקים. יש כאלה שנגעלים מהליכלוך. אני אומר זה לא ליכלוך. מה שיורד במים וסבון זה בטון וסיד ובוץ. זה לא ליכלוך. באל רום ובמקום גולן, לפני שנים, התכתי מרצפות כשהמים בצינורות קפאו. אבל בקצרין, עכשיו, כשצריך היה לבנות קומה נוספת בבניין שפעם בנינו אותו, אז הביאו קבלן ואיזה שני פועלים מהקבוצה שלנו. ומה אנחנו עשינו? פרקנו, העמסנו, הוצאנו, הכנסנו, שליחויות.

„מה בניתי בגליל? את בית הספר של קצרין, את הספרייה היפה שלהם. בנק לאומי בצפת, לתיפארת, כולו שיש. רבי קומות בצפת, ברחוב צה"ל, 189 יחידות בכל בניין, 27 יחידות דיור בחצור, בית הפועל בקריית שמונה, חדרי בטחון, מיקלטים.

„בצפת, למשל, כשבנינו את רבי הקומות, היה שם טור של משאיות וטור של מנופים. רעש כמו בשוק, וצעקות. זה רוצה דוד מילוי, זה רוצה דוד בטון, אחר סיד. היה כיף. אני עבדתי בקומות העליונות, ריצפתי. בהפסקות הצהריים הייתי יורד לקומה הראשונה, לאכול עם החברים. היינו מדליקים אש בפחית ועושים תה".

„התוכנית של סולל בונה לחסל את כולם, 'חיסול בשלבים': קראו ל־20 פועלים ואמרו לוועד – רק אותם. אחר כך עוד 30, עכשיו הולכים האחרונים"

■■■

משה טיומקין עומד בראש האגף לארגון וניהול בסולל בונה.

– משה טיומקין, בקריית שמונה, צפת וחצור, נשארו פחות מ־20 פועלי בניין יהודים, וגם הם עלולים להיות מפוטרים בזמן הקרוב.

„אני לא יכול לומר שאני מכיר את המספרים המדוייקים, אבל זה נשמע לי סביר".

– וסולל בונה עוברת לעבוד עם קבלני מישנה?

„זו המגמה בכל חברות הבניה בארץ, לא רק בסולל בונה".

– קבלני הבניין הם ערבים, וכך גם הפועלים שהם מעסיקים, אתם לא רוצים פועלי בניין יהודיים?

„אנחנו לא קובעים את מי יעסיק קבלן המשנה, והוא מעסיק את מי שהוא מעסיק".

– והשיקול שלכם כלכלי גרידא, לשלם כמה שפחות עבור אותה עבודה?

„נכון להיום, אלה כללי המשחק, כללים של היצע וביקוש מחייבים אותנו לגמישות מירבית, להעסיק פועלים כשיש עבודה, ולא להעסיק כשאין עבודה".

– ואת זה אתם אומרים לפועלים שאתם מפטרים?

„אנחנו לא יכולים להתנהג אחרת, התנהגנו אחרת הרבה שנים, והסתבכנו בצרות".

– מתוך ה־5500 שפוטרו, כמה הם עובדי מינהלה?

„אני לא יכול לומר, ואני גם לא רוצה להיכנס להבחנות האלו. פיטרנו עובדים של החברה".

– כשהפועלים בשטח שילמו את עיקר מחיר הקיצוצים.

„אני לא אמרתי את זה. מה שחשוב זה, שסולל בונה עדיין מעסיקה את ציבור העובדים הגדול ביותר במיגזר הזה, כ־4,500 עובדים".

בשנות ה־60, בתקופת הפריחה של סולל בונה, החברה העסיקה למעלה מ־20 אלף עובדים. ב־82', עדיין עבדו בה 18 אלף עובדים. ב־85' – 14 אלף, ב־86', היה המשבר הגדול.

■■■

כשהגיע מכתב הפיטורים לבית של בוכניק, הילדים שאלו אותו מה הולך לקרות. אני לא יודע אמר להם. עוד נראה. אשתו אמרה, שהיא לא רוצה להתערב, שיעשה את ההחלטות שלו בכוחות עצמו. היו מקרים, שעובדים סרבו להסכים לפרישה מרצון, והחברה לחצה עליהם דרך המשפחות, משהו כמו טלפון לאשה והשארת הודעה בנוסח, תגידי לחיים שאם לא יבוא מחר לגמור את החשבונות של הפרישה, הוא יפסיד את התנאים המועדפים. אהובה בוכניק מכירה את הסיפורים, והיא מסרבת לקחת חלק בעניין. למעשה, היא אומרת, מה שאתה חושב.

בוכניק לא חושב. מה שאני יודע, הוא אומר, זה קודם כל שאין לי ברירה. אני צריך ללכת, ודבר שני זה, שאני לא מתכוון להישאר בלי עבודה. אני לא יודע מה ואיפה, אבל אם צריך, אני אחזור למכונת התפירה.

ב־12.00, או קצת אחרי, מגיע הפז'ו של סולל בונה לקחת את בוכניק מכפר הנשיא. בפנים כבר יושבים כמה פועלים. טנדר לבן נראה שמור לא רע. בוכניק רץ לשים משהו במחסן וחוזר לרכב. יאללה, בוכניק, צועק מישהו, תעלה כבר, יום שישי. ■

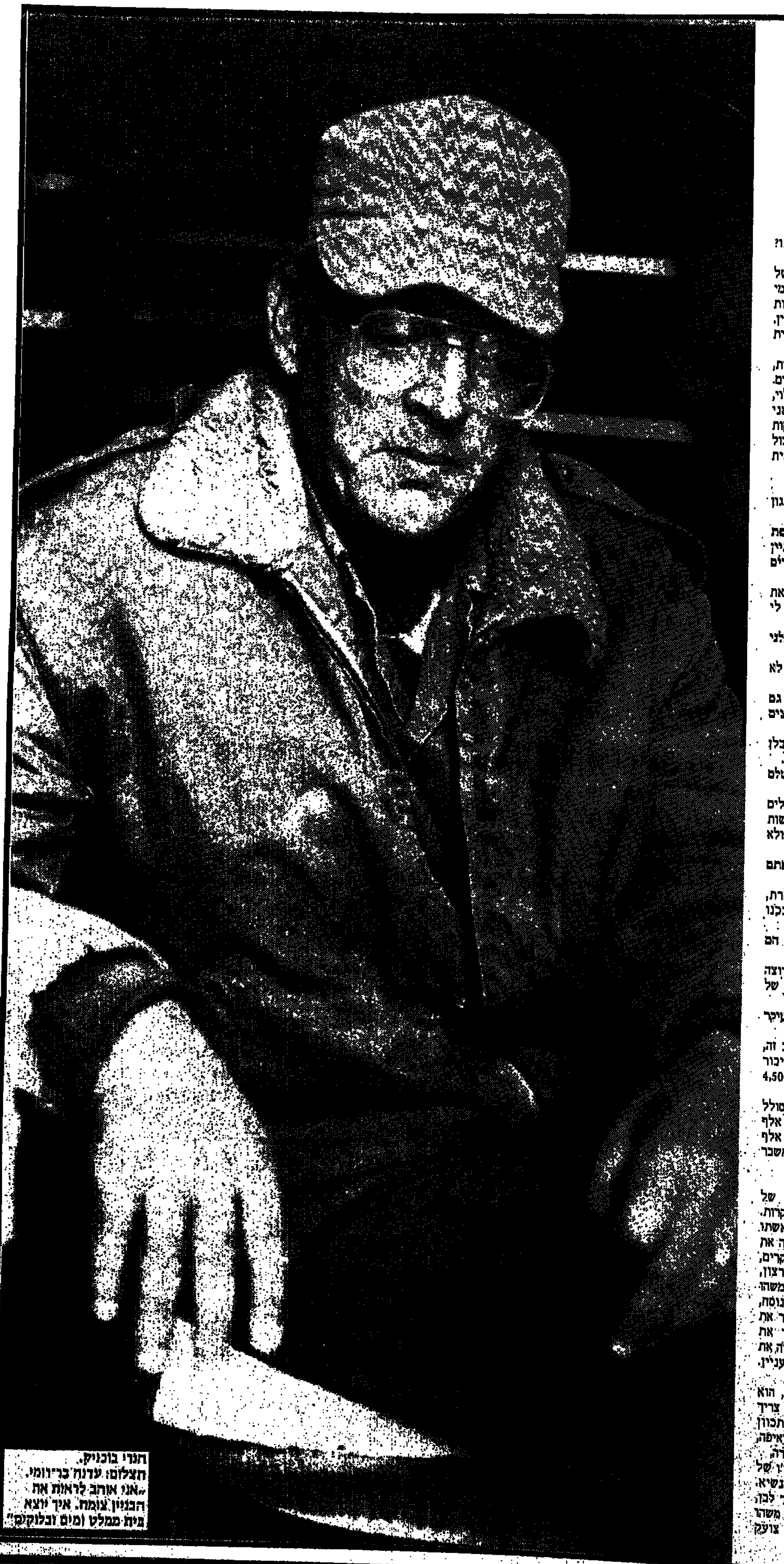

הנרי בוכניק. הצלום: עדנה בר־יומי. „אני אוהב לראות את הבניין צומח. איך יוצא בית ממלט ומים ובלוקים"

F i a t T i p o

פיאט טיפו.
אתה כבר בהילוך הבא.

פיאט שוב מוליכה את עולם הרכב לשיא חדש.
טיפו, המכונית הקומפקטית החדשה מדהימה את כולם ומקדימה את כולם.
חידושים טכנולוגיים בכל מערכות הרכב. תפישה חדשה של עיצוב
פונקציונלי וניצול נפח. גישה מתקדמת ביותר לנוחות הנהיגה ונוחות
הנוסעים. וכל זה במחיר שהופך את ה"טיפו" למכונית המלהיבה
ביותר על הכביש.

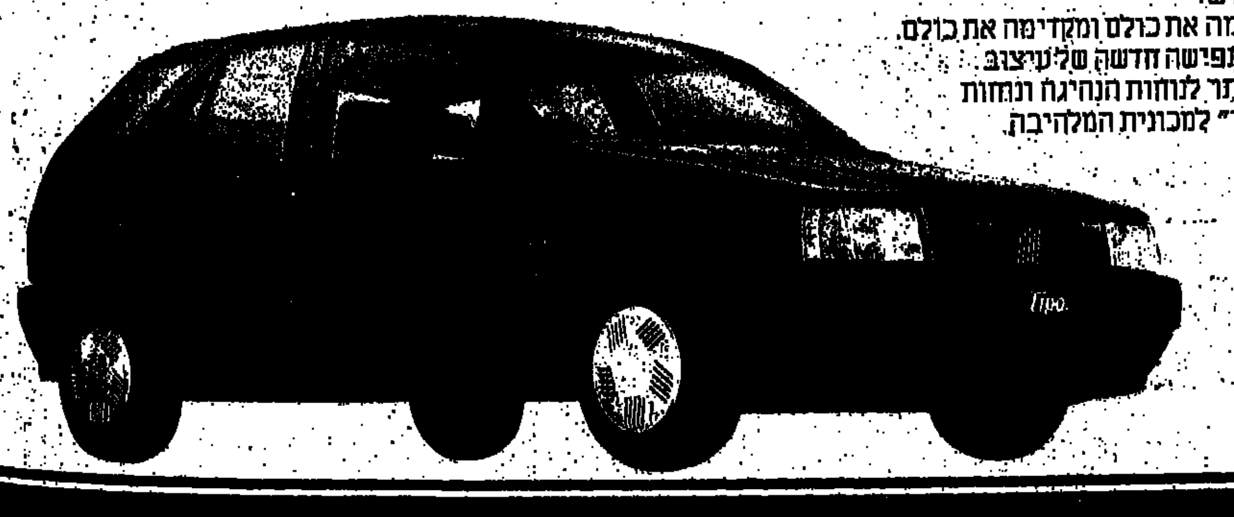

טכנולוגיה של שנות ה־2000 בשנות ה־90

רובוטיקה ואוטומציה מלאה. שיטות הייצור המתקדמות ביותר בתעשיית הרכב העולמית, איפשרו לקונצרן "פיאט" לתכנן מכונית מבלי להתפשר על תכונה כלשהי ברכב:
שני מנועים מתקדמים ביותר לבחירתך:
מנוע בנפח **1400** סמ"ק הספק מכסימלי **72** כ"ס
מנוע בנפח **1600** סמ"ק הספק מכסימלי **83** כ"ס
מקדם גרר מדהים של **0.31cd**. מערכת מתלים נפרדת לכל גלגל, תיבת הילוכים חדשה לגמרי בעלת 5 הילוכים, בלמי דיסק נטולי אסבסט: פיאט טיפו נותנת ביצועים, אחיזת כביש, עוצמה וזריזות, היגוי מדוייק, שליטה מוחלטת ברכב, נסיעה חלקה.
עד היום יכולת לקבל ביצועים ברמה כזאת רק במכוניות מנהלים גדולות או בדגמי ספורט.

טיפו דיגיטלית (DGT)

פיאט טיפו מגיעה לארץ ב־**2** רמות גימור: מדיה ודיגיטלי (**DGT**). בדגם הדיגיטלי רמת איבזור עשירה במיוחד כמו לוח שעונים דיגיטלי, חלונות חשמליים, נעילה חשמלית, מזגן מקורי, הגה מתכוונן, מד סיבובי מנוע, כסא מתכוונן ועוד.
כאופציות תוכל לקבל בדגם זה: הגה כח, מערכת בטיחות **Anti skid** למניעת נעילת בלמים, צמיגים רדיאליים בחתך נמוך **165/65**, מראות מתכווננות חשמליות, גג נפתח ועוד.

קו עיצוב בקו מחשבה

עיצוב מכוניות הוא מקצוע מתוחכם שבו שולטים האיטלקים, הידועים גם כבעלי טעם טוב וחוש אסטטי מפותח.
מהנדסי פיאט הוכיחו שהכל עוד אפשרי: נפח פנימי ומרווח של מכונית סלונית מפוארת, במימדי גוף קומפקטיים: מבנה **2** קופסאות **5** דלתות קלאסי, בקו אווירודינמי מודרני: מראה מלא עוצמה עם משטחי חלונות גדולים המעניקים שדה ראיה מורחב בכל הכיוונים.
מבחוץ "טיפו" היא ממש חגיגה לעיניים, אך בפנים זאת חגיגה לכל הגוף. לוח השעונים האנאלוגי (ב־**1600** לוח דיגיטלי), נותן לנהג את כל המידע במבט קל. אין צורך להתאמץ בהפעלת המערכות, המתגים והכפתורים. המרחב הפנימי המפתיע והמושבים מפנקים את הנוסעים ואת הנהג. הנסיעה בטיפו נוחה ונינוחה. אפשר להתרכז ולהנות מהנהיגה.

בוא לאולם התצוגה ובחן מקרוב את הטיפו.

Tipo.
FIAT

בחוצות אודסה הקטנה

החלום האמריקאי של היהודי הרוסי נסגר באודסה הקטנה, בברייטון ביץ' ● המשורר חיים גורי מתעד את החיים שם. גלות רוסית בניו יורק מנוכרת וזרה

חיים גורי

„אודסה הקטנה". שמעתי על „אודסה הקטנה", על אותן רבבות מהגרים יהודים מרוסיה, שהשתקעו בשכונת „ברייטון ביץ'" בקצה ברוקלין, על חוף הים, עד כי נקרא המקום האמריקאי ההוא „אודסה הקטנה". הגעתי לשם ואוזני שומעות ובאפי ריחותיה. השם אודסה אומר לי משהו, כן. עיר ואם בישראל. מספרים ביהודי אחד שביקר בה ופגש בגנביה ופרוצותיה. אחר ידע לספר על בתי כנסיות שבה ובתי מדרש ומרכז סיפרות עברית נחשב ומכובד מאוד, שבו חיו מגדלי מו"ס, אחד־העם, ביאליק, טשרניחובסקי.

הורי עלו ארצה מאודסה בשנת 1919 בספינה „רוסלאן" שפתחה את „העליה השלישית". לפני כן לימדה אמי בבית המדרש לגננות עבריות באודסה בהנהלת יחיאל הלפרין, אביו של אוריאל הלפרין הוא אוריאל שלח הוא המשורר יונתן רטוש.

ובכן, יש לי כמה מניות ביוגרפיות בעיר הנמל הדרומית שיצחק באבל, הסופר היהודי־רוסי הנערץ, הפליא לספר בה. „תראה שם את כל אלה שלא הגיעו אלינו", אמר לי אורי, ישראלי צעיר העושה בשליחות רישמית בניו־יורק.

יהודי רוסיה. בין השנים 1881 ל־1925 צלחו את האוקיינוס בדרכם לאמריקה כשני מיליון יהודים. רק 3.5 אחוז מן השלל הגדול הזה הגיעו ארצה. אומרים שהיום חל שיפור כולשהו לטובה. הם אינם „נושרים". הם פשוט מגשימים חלום ישן, העובר מדור לדור, לבוא לאמריקה, ל„אלדורדו". ארץ הזהב הטוב.

■■■

אנחנו נוסעים ברכבת התחתית, הפורצת מפעם לפעם ממינהרות החושך אל אור היום האפרפר, אל תועפות מראותיה של העיר האדירה הזאת, הנוסקת שמימה, מעשה ידיהם של מהגרים שנאספו כיבשת הזאת וביניהם יהודים רבים. לא אחדש דבר. הכל נאמר על אותה מגאלופוליס ענקית, פרי עמלו של ה„הומו פאבר", שחוברו בו דמיון מרקיע המאפיין אמן דגול, תאוות בצע הדוחפת אנשים אל הנועז, וחריצות שקדנית ומטורפת, חסרת רחמים.

ואני בא מהדונם וחצי הישראלי, מארץ אשר שמה כתוב בגלובוס על פני הים כשל חוסר מקום לאותיותיה על אדמתה. מארץ שגבולותיה עדיין לא נקבעו בעיני בניה ואויביה. אילו הצביעו רני־רמי־עוזי ורותי־תמי־גילי, המצויים כאן, במאות אלפיהם, בקלפי הישראלית, כל התמונה היתה אחרת.

ישראלים רבים מנשוא פנו ניו־יורקה, וגם יהודי רוסיה אוהבים אותה מאוד. אני חוצה את גשר הברזל הענקי על פני ההדסון, ממנהטן לברוקלין, ומהרהר בפגישה המזומנת לי ב„אודסה הקטנה".

אני נזכר בפגישה אחרת שאירעה לי לפני שנים, ברומא. הזדמנתי שם למעון שבו שהו מהגרים מרוסיה בדרכם לארצות הברית. שליח ישראלי ביקשני לומר כמה מלים בפני היהודים האלה.

„נכון, הם לא יעלו ארצה, הם ימשיכו לאמריקה, אך חשוב שיפגשו בסופר עברי... אולי מישהו פעם ינסה לבוא... הם בכל זאת יהודים..."

אמרתי לו, שאינני דובר רוסית ולא יידיש. הוא אמר לי שיתרגם אותי, מלה במלה. ואני, עייף וסחוט ונואש, נכנסתי לחדר שבו הצטופפו כעשרים גברים ונשים וסיפרתי להם על „הארץ", על הספרות והתיאטרון והחיים המוסיקליים והם שאלו שאלות שונות. היה שם גבר בגיל העמידה שנראה לי כמי שיושב על גחלים. וכאשר נשאלה שאלה נוספת, העוסקת ב„רפרטואר של 'הבימה' היום", קם האיש כנשוך נחש והחל צועק ברוסית מנהמת לבו. לא הבנתי ולו מלה בשטף הפרוע.

שאלתי את המתורגמן לפשר הדברים, וזה רמז לי בתנועת יד, שאמתין וכי יסביר לי אחר כך במה המדובר, בעוד האיש הנרגש רועד וממשיך במשא התוכחה הנלהב. לבסוף ישב מתנשם וקרוב להתעלפות.

אז נאמר לי כי האיש אמר כזאת: „אנחנו חזירים! אנחנו מנוולים! בא אלינו סופר מארץ ישראל ואנחנו מבלבלים לו את המוח בשאלות אידיוטיות במקום לומר לו שאנחנו חזירים, שאנחנו מנוולים. שם צעקנו 'שלח את עמי' אך כף רגלנו אפילו לא דרכה על אדמת ארץ ישראל.

„שיקרנו! קיבלנו אשרות יציאה כדי להצטרף לקרובינו בישראל ובאנו מווינה לרומא ומכאן נמשיך לאמריקה. אז על מה יש בכלל לדבר? ומה טעם בכל השאלות האלה?"

אמר הגבר הכחוש, הגבוה והממושקף, סופר ילדים („אני כותב רוסית, מי יקרא אותי בארץ?"), אשתו אסטמטית והאקלים אצלנו יזיק לבריאותה. כן, חלומו היה לבוא ארצה, אך החיים, „אתה יודע, רצו אחרת, וצריך לומר את האמת ולא לרמות אותך..."

מי יודע, אמרתי בליבי, אולי אפגוש ב„אודסה הקטנה" גם את „סופר הילדים" הזה הכותב היום סיפורים לילדי ברייטון ביץ' וקוני איילנד הסמוכה.

■■■

בתים אחרים חולפים בחלון, פנים אחרות ברכבת. כושים וקוריאנים והיספנים ויהודים רבים, הניכרים בפניהם ובלבושם. הנה היהודי המזוקן ההוא, הדומה כל כך לרב לאו. נדמה לי שחזר זה עתה מבני ברק, שם הצביע במצוות האדמו"ר. נסע והשתתף בבחירות וחזר. מראהו כזה של „היהודי הנצחי" ממאה שערים ומבורסת היהלומים של אנטוורפן ומישיבות ברוקלין וספר בידו.(סידור? פרקי משניות? תהילים?)

לרגע אני רוצה לפנות אליו בעברית, ולבקש את תגובתו לתוצאות הבחירות שבהן עלה כל כך כוחם של החרדים. אורי אומר לי בקרוב נגיע אל התחנה האחרונה. שמים אפורים וגשם יורד ובנייני לבנים שרופות ומשהו יהודי מאוד לפי השלטים סביב.

יורדים בברייטון ביץ' אבניו והולכים אל משרדו של הרב יחזקאל פייקוס, הממתין לנו. מחפשים ומוצאים עד מהרה את הבית מספר 606, ותוך כדי תנועה חופזות קולטים משהו מאותם מראות וקולות וריחות שהעניקו לחוצות האלה את השם „אודסה הקטנה".

וכמו ב„מנהרת הזמן", אני מושלך אחורה אל מקום אחר ותקופה אחרת. טעימה ראשונה. עולים במדרגות עץ צרות ורעועות אל משרדו של הרב בקומה השניה. נכנסים אל חדר המתנה. שם קהל יהודים. משפחות וזוגות ובודדים. צעיר קורא בעתון רוסי מקומי, „המלה החדשה". מקרוב בא כנראה.

שתי מזכירות זקנות שואלות לבקשתנו. הרב עסוק כרגע, הן משיבות. אורי מבקש כי יודיעו לאיש על בואנו. יושבים וממתינים. הרב פייקוס מנהל משרד ייעוץ ועזרה ליהודי המקום. חלק מהמימון בא מהג'וינט וברובו מכספי ממשלת ארה"ב. רבים מהנזקקים הם מהגרים מרוסיה. 40 אלף מהם מצויים בברייטון.

■■■

ואני צופה בפני הממתינים במעילי עור, בקסקטים. כאלה ראיתי פעם, לפני שנים רבות, כדרכי הנדודים על פני אירופה החרבה.

והיתה שם נערה, שבאה עם אביה, ושמה דניאלה. שם עברי כזה. ולה זוג צמות ועיניים שחורות כתעודת זיהוי. היא לומדת כאן בבית ספר לבנות הסמוך לישיבה וגם עברית מלמדים שם. ואיזה קשר נוצר בלב הנכר הזה בזכות העברית המגומגמת שבפיה. וגם אביה דובר כמה מילים בלשוננו. לא, הם לא היו מעולם בישראל. הוא ממשיך באנגלית, במבטא רוסי כבד. וזוג זקנים בסמוך. ובעודנו פונים אליהם כבר אומרת לנו המזכירה הזקנה להיכנס לחדרו של הרב.

אנחנו בחדר צר מאוד. שולחן וכוננית ועליה תיקים ולוח שנה. על הקיר טפטים דהויים. יהודי קטן ומזוקן. אספן מצוות. דואג ליהודים האלה. הוא לבדו הסוכנות ומשרד הקליטה. הוא ושתי מזכירות זקנות. כן, הוא מודה בפנינו, יש פה בעיות מפשחתיות קשות למדי. לא מעט מהזוגות הם נישואי־תערובת. ישנם גירושים רבים וגם סמים וזנות.

„אין לבאים רקע יהודי. מהם הבאים לבית הכנסת פעם בשנה. מעט הזדהות עם היהדות, קל וחומר עם מדינת ישראל. בחנויות שלהם תמצאו טריפות וחזיר ואני מנסה לעזור להם ולייעץ להם". הוא מדבר עברית טובה שלמד כאן. שניים מבניו בישראל, לומדים בישיבות. הוא מציע שנצא החוצה ונסתובב קצת. הוא יכיר לנו כמה מהיהודים הרוסים האלה.

יוצאים אל היום האפור, אל רוח הים הקרה, אל זרזיפי הגשם. פוסעים בשדרה הראשית. בתי מסחר, חנויות יהודיות, מסעדות. שלטים באנגלית וברוסית. חבורות אנשים ברחוב. לבושי מעילים וכובעים משם, „ירוקים" שכאלה. ויכוח. מריבה קולנית ברוסית ליד חנות גלנטריה שהובאה לכאן מרחוב שיינקין או מקינג ג'ורג'. אודסה היא כנראה השורש המשותף.

■■■

אך אינני בתל־אביב הקטנה ולא בדרום רוסיה, אלא על חוף האוקיינוס האטלנטי, לפי הכושים והאסיאנים וההיספנים הבטלים בששים ביהודים האלה, הגוררים איתם לכאן את העולם ההוא, טרם שיאבד בבניהם שיהיו אמריקאים לכל דבר, עזים ושאפתנים וצמים להעשיר. ומהם גם יצאו הפרופסורים והסופרים ומבקרי הספרות האנגלים שיכתבו את זכרונות ההגירה הקשה אל פסל החירות.

וכבר חנותו של פלדמן. שעטנז מוזר אמריקאי רוסי, „דליקטסטן". בצד המזון האמריקאי המוכר והארוז, אתה מוצא חביות מליחים ושפע דגים מעושנים בנוסח רוסיה, וצלוחיות קוויאר וכרוב כבוש ומלפפונים חמוצים באמת ולא כאותם פיקלס אמריקאים שטעמם מתקתק ותפל), וכרוב ממולא וכיסוני כוסמת וקציצות בשר מטוגנות ושפעת נקניקים עין לא ראתה, ולחם רוסי שחור, לחם איכרים חמצמץ ומיני ריבות ועוגות שמרים.

■■■

פלדמן מציג לפנינו את בנו איגור, המנהל את החנות החדשה ברחוב 14 במנהטן. הבן עומד לשאת בקרוב צעירה ישראלית. ואני צופה בשלל הדגים והסלטים והתבשילים ורואה את רווה הרואה אותנו. בשמעה את העברית שבפינו היא דוברת אלינו ב„שפתנו הקדושה".

אשה בשנות ה־50. כבדת בשר, מאופרת מרי. תריסר שנים התגוררה בישראל. לפני שש שנים הגיעה הנה. בארץ עבדה ב„מפעל ההונה" ואחר כך בבית הבראה 3 של צה"ל בצפון הארץ. „עזבתי את הארץ", אומרת רווה, „מפני שלא יכולתי לראות יותר חיילים פצועים". או כן או לא רווה, אחותנו הרחוקה. אין אנו שופטים כאן, רק סתם משוטטים.

פלדמן, מהנדס מתכות לשעבר, הגיע לכאן לפני 17 שנים. עבד במפעל מתכות, במוצרי בשר. 11 שנים שימש כנהג מונית. צבר ממון, פרוטה לפרוטה. בשנים האחרונות פתח את חנותו המשגשגת. גם היום הוא עובד, כדבריו, שבעה ימים בשבוע, מ־8 בבוקר עד 9 בערב. הוא ואשתו.

לאחר לכתו של הרב פייקוס, הוא אומר לנו כי הוא מוכר גם טריפות ומוצרי חזיר. אך הרב רואה בפלדמן „ראש הקהל", עסקן ציבורי חרוץ המוציא ומביא, לפי מיטב מסורת ה„לנדסמנשאפט" בארצות ההגירה. הרי ישראל ערבים זה לזה. אדם חרוץ שהבקיע דרכו בשתי ידיו ובעמל אין קץ, בארץ הורה שאינה מכירה ברחמים.

הבן שלך, איגור, כבר יהיה אמריקאי, אני אומר לו.

„גם אני אמריקאי!" מכריז פלדמן הנעלב, באנגלית אודסאית. זכותו היא. הוא הגיע אל החוף הזה בלא כלום והיום יש לו שתי חנויות. את התאומה במנהטן הוא מכנה „פלדמן'ס קורפוריישן" והוא משמש כ„פרזידנט". כן.

„הדור שלנו סבל קשה מאוד," הוא אומר, „היתה השואה וההשמדה הגרמנית. ושנות הסטליניזם". והנה הוא כאן. אדם אמיד. אמריקאי.

■■■

אורי מזמין אותו לסעוד איתנו ארוחת צהריים, על חשבוננו, מציע שימליץ על מסעדה טובה, נוסח רוסיה. פלדמן נענה. יוצאים החוצה ותוצים את השדרה ההומה. נכנסים אחריו למסעדת שירות עצמי, ללא מפות, המזכירה בית תמחוי לנצרכים.

פלדמן לוחץ בחמימות את ידו של בעל העסק, יהודי־רוסי מגודל, הדובר גם עברית כולשהי, כמי ששהה בארצנו וניסה אותה זמן מה ובחר את המקום הזה. מאכלי חלב ודגים. שם ישבנו גם סעדנו. פלדמן הסתפק בכיסוני תפוחי־אדמה בחמאה.

מתוך נימוס אכל, שהרי איש עסקים הוא, ואין השעה יפה ליותר מזה. ואני הבטתי מסביבי ושבתי לאחור שנים רבות, אל תל־אביב של שנות ה־30, או נכון מזה, אל המסעדות היהודיות ההן באירופה לאחר החורבן.

אותן פנים. אותם ריחות. וזכרתי פסוק: „יש לי קרובי משפחה רחוקים". היהודים האלה, כה קרובים וכה זרים לי. רובם היו מבוגרים ומהם שהזקינו. מהגרים. רק רוסית שמעתי שם. והפנים הללו, שכמו נלקחו מבתי אבות יהודיים, תווי העם היהודי הממשיך לנדוד. הם פשוט עקפו אותנו. כאבות אבותיהם, צולחי האוקיינוס, הגיעו סוף סוף גם הם אל הארץ היעודה.

■■■

שפה עושה קשר. מקום עושה תחושת יחד. כמעט שאלתי את עצמי — מה לי ולאלה. אינני כנעני, לא. ואני מחוייב בכל דורות ישראל מאז אברהם אבינו, יורש היסטוריה שלמה. אך זר מאוד חשתי שם וגם אמרתי זאת לאורי, הישראלי הצעיר, והוא כמו גער בי: „זהו העם היהודי ואין לך עם אחר ואסור לנתק את הקשר ואולי, מי יודע, בניהם או נכדיהם יבואו אלינו".

אורי בחור טוב. משכיל. מדריך צופים לשעבר וקצין חינוך בצה"ל ואחראי כאן בקונסוליה על הקשר עם היהודים, ולי היה רע מאוד שם. „אהבת ישראל" שבי לא הגיעה אותה שעה אליהם ורק אל עצמי דיברתי: „עם גלותי, עם של צוענים. כך היה וכך יהיה".

ופתאום פחדתי מאוד מהדימום הישראלי, מהירידה הנמשכת וגוברת וה„אודסה הקטנה" הזאת, על מסעדות וחנויות ומסבאות ותיאטראות ומה שלה, ויהודיה הישנים סביבי ופניהם בצלחתם, כמו היתה לאיום: כי מה נעשה אם אלה לא יבואו ואם רני־רמי־עוזי ימשיכו לנוע מערבה, כן, מה נעשה?

והיתה פתאום שתיקה אל מול פלדמן שכילה את כיסוניו מתודמתו. שאלתי אותו אם הוא מאמין שגורבאצ'וב אכן יצליח לשנות את רוסיה. פלדמן השיב כי אין לו שום סיכוי, כי „הפרסטרויקה" תיכשל משום שכל הביורוקרטיה הרוסית נגדו. יצאנו החוצה.

נפרדנו בתודה מפלדמן, ברכנוהו שיראה ברכה בעסקיו. הוא הודה על התודה והברכה והזמיננו לשוב ולבקרו, אם נזדמן לברייטון ביץ' אבניו.

■■■

הלכנו לעבר הים. עלינו על הטיילת שטופת הרוח הקרה. שמים אפורים ורוח ים סוערה. הלכנו. ידיים בכיסים, צווארון מורם. ראינו יהודים במעילי עור וקסקטים יושבים ליד „מסעדת מוסקבה", קולות שירה רוסית בקעו מתוכה. אדיר קרבנו. הצצנו פנימה. לא היה בה שום דבר אמריקאי. כשמה כן היא – „מוסקבה".

שולחנות עץ ועליהם כוסיות וודקה וקוניאק, צלחות הגים מלוחים וקציצות בשר ומלפפונים חמוצים כתקרובת. ובפינה השמאלית שולחן רחב וסביבו קלפנים ולפניהם כוסיות ועשן סיגריות כבד, ושתי נשים שנלקחו מדרמה רוסית רחוקה, עטורות מחרוזות ואצעדות וטבעות. איפור חזק. קרב מאסף נואש של הקוסמטיקה נגד הזמן הניבוה.

והיה בהן משהו תיאטרלי. מעשנות בשרשרת וצוחקות בקול צרוד. ולידן שני גברים שנראו קצת צעירים מהן. לקוחים מסיפורי באבל. ועוד אנשים במעילי עור וקסקטים ועוד סיגריות ועוד רוסית. בעוד הטייפ משמיע שירי־נשמה רוסיים.

מהגרים. כך נראו ודאי כל פונדקי הדור הראשון להגירה. יהודים. כולם יהודים וכיוון שדיברנו עברית הבחין בנו בוריס, גבר נמוך קומה ובריא בשר ולא גלות הלו שפם ענקי. „גם אני מישראל!" הכריז חגיגית. אחת עשרה שנים היה בארץ. „עבדתי בתעשיה האווירית, בשיפוץ מנועים עבדתי. עכשיו אני עובד פה עד שאני יקבל רשיון עבודה. אני עושה על האש קבב ועופות. עכשיו אין הרבה עבודה אבל בקיץ כולם באים הנה. תבואו בקיץ ותראו. תרשום הכתובת – 3152, ברייטון, רחוב מספר 6, ברוקלין".

„מה תשתו?" שאל חגיגית. הזמנו קוניאק והוא מזג לנו שתי כוסיות „קורבואזיה" צרפתי משובח. כאשר נודע לו שאורי עובד בקונסוליה, ביקש אותו לעזור לקרוב שלו לקבל איזו תעודה מקומית ואורי השיב לו כי בכך עוסקות רק רשויות ההגירה האמריקאיות. ובוריס אמר שהוא שולח הביתה מתנות כל הזמן ועוד מעט תבוא לכאן כל המשפחה שלו. והוא היה נמרץ ומאושר וחזר ואמר כי בקרוב, תודה לאל, יקבל את רשיון העבודה שלו ואז יוכל לעסוק במקצועו. וסביב ליהגו וצחקו ברוסית והרמקול השמיע נעימות רוסיות כראוי למסעדה „מוסקבה" ב„אודסה הקטנה".

איש מלבדו לא שאל אותנו דבר ותצי דבר על ארץ ישראל. ואלה שלגמו כוסית אחת ביקשו עוד אחת ולאחר השלישית באה הרביעית, כמיטב המסורת בבתי המימוג האלה. אחינו היהודים. אז יצאנו אל היום האפור ואל רוח הים הנושבת. רואים מרחוק את גלגלי הענק של קוני איילנד" ■

„אנחנו חזירים! אנחנו מנוולים! בא אלינו סופר מארץ ישראל ואנחנו מבלבלים לו את המוח בשאלות אידיוטיות במקום לומר לו שאנחנו חזירים, שאנחנו מנוולים. שם צעקנו 'שלח את עמי' אך כף רגלנו אפילו לא דרכה על אדמת ארץ ישראל"

רישומים: יוסל ברגנר

כבוד הרבנית

כמה שעות במחיצת אביגיל רביץ, 49, אשת הרב אברהם רביץ, הח"כ החדש מטעם "דגל התורה". לא רק עזר כנגדו

אביגיל רביץ. תצלום: אייל יצהר. לפני שאירחו את החילונים הראשונים, הכינו את הילדים. לפעמים היו תקלות מביכות

שושנה חן

בערב שבת לפני שבועות אחרים, כשפתחו בני משפחת רביץ את דלת דירתם, עמד בפתח שליח עם זר פרחים גדול. לזר היתה צמודה ברכה לבבית מסוניה ושמעון פרס לנישואי הבן. "מתי הייתי מקבלת זר משמעון פרס אלמלא הבחירות?", צוחקת אביגיל רביץ, אשת הרב אברהם רביץ, חבר כנסת של המפלגה החרדית החדשה "דגל התורה".

מאז הראשון בנובמבר, השתנו חייה. אם ל־12 ילדים, כבר עברה זמנים קשים, אבל תקופה סוערת, סוחטת ואינטנסיבית כל כך לא ידעה מימיה, היא אומרת. שני מכשירי הטלפון מטרטרים. פעמון דלת הכניסה מצלצל. תיבת הדואר מתפוצצת ממכתבים. זרים נכנסים לחייה. משלחות של עסקנים. איומים אנונימיים. שלחה 1,200 הזמנות לחתונת הבן – הגיעו 2,000.

כשהושבע הרב אברהם רביץ כחבר כנסת חדש, ישבו אביגיל והילדים בסלון דירתם הירושלמית, צמודים לרדיו. שעתיים לאחר מכן הוליכו את בנם החמישי לחופה.

"רציתי, כמובן, להיות נוכחת בהשבעה, אבל החלטתי שזה לא הוגן כלפי החתן, שישב על סיכות עד שנחזור מהמליאה, ולא כלפי הילדים, שהיו צריכים להתלבש ולהתכונן. אז ויתרתי".

אביגיל רביץ, ילידת ארצות הברית, בוגרת "הנטר קולג'" היוקרתי בהיסטוריה ובספרות אנגלית, החליטה כבר מזמן, באופן מודע ושקול, שהיא עקרת בית. לא מרגישה צורך להתנצל.

שנים עשר ילדים. חמישה נישאו, שבעה עדיין בבית. חמישה בנים, שבע בנות, תשעה נכדים. כשמתכנסת כל המשפחה סביב שולחן העץ העגול בסלון הדירה המרווחת בשכונת בית וגן בירושלים, מסבים שם 27 איש. "אני לא צריכה לקרוא ספרי פסיכולוגיה. יש לי הכל בבית. מדהים עד כמה כל אחד מהם הוא אישיות בפני עצמו. אתגר לא פשוט, להכיר 12 אנשים שונים".

הבכור, משה בן 28, אב לשניים, אברך "כולל". יהושע (26), אברך ואב לשניים. לאה (25), אם לארבעה ואשת אברך. שמשון (24) נישא לפני שבועיים, גם הוא בן ישיבה. רבקה (22), נשואה פלוס תינוק בן שבועיים. שרה (18) וגולדי (17) תלמידות סמינר. יצחק (15) בישיבה קטנה. מלכי (13) בכיתה ח'.

אחרי שמיצו את כל שמות הסבים והדודות, נולדו ישראל מאיר (11), שנקרא על שם ה"חפץ חיים", תמר (9), והקטנה מרים, בת 7. חלקם כהי שיער ועיניים, כמו האב, אחרים ירשו מאביגיל את העיניים הגדולות, הכחולות־ירוקות. וכולם, מעורבים בחיי הבית התוסס הזה. "ילד שגדל במשפחה גדולה מקבל כמובן מאליו הרבה אחריות, יוזמה. לא יצאו מהבית לפני שיסדרו את החדרים. גם הקטנים. הגדולות תבדוקנה שהצעירות בסדר, שהתלבושת מוכנה, אם יש צורך, תגהצנה חולצה. אני לא צריכה לומר להן. יפתחו מקרר, יראו מה חסר וירוצו למכולת".

הגדולים מעורבים בפעילות הפוליטית של המשפחה. כשהתחילה "דגל התורה" להתגבש, ישבו עם הילדים, שאלו מה דעתם.

ילידת ארצות־הברית, בוגרת "הנטר קולג'" היוקרתי, החליטה באופן מודע ושקול להיות עקרת בית. שנים עשר ילדים

אולי יפריע למשפחה, אולי ללימוד. "הבנות הגדולות הלכו למטה המפלגה. שרה בת ה־18, שהצביעה בפעם הראשונה, עשתה נפשות בין החברות. עזרו לעשות חוגי בית. כאן היה הכל, הטלפונים, הפגישות".

מיד לאחר השבעתו של הרב רביץ כחבר כנסת, פנתה אליו משלחת רפורמים מארצות הברית וביקשה להפגש עימו בביתו. הרב רביץ נועץ בבניו הבוגרים. "אמרו לו, שבציבור החרדי אולי לא יראו בעין כל כך טובה מפגש עם רפורמים בלבד, אבל אם תבוא משלחת מעורבת של אורתודוקסים, קונסרבטיבים ורפורמים, יראו הדברים אחרת". וזה מה שעשה.

"הם מעריצים אותו. הוא המלה האחרונה בבית. כשהיו קטנים, החזן אותם, חיתל אותם. כלים לא הדיח אף פעם. מעורב מאוד בבעיות חינוך. העידוד שלו חשוב להם מאוד. בעיות, אנחנו מלבנים ביחד. מנסים לזכור איך היה כשהיינו ילדים.

"היו ימים קשים עם הילדים. רובם נולדו בחורף, גרנו שנים בדירה בלי הסקה. אבל אם מצליחים לראות מעבר לחיתולים, לבקבוקים, לקימה בלילה, זה מחזיק את האדם בתקופות הקשות. אני מוצאת שהתקופה הכי קשה של חיי לא היתה אז, כי אם בערב הבחירות. המתח. הדברים הלא יפים שהתעוררו. הטלפונים האנונימיים. הילדים שאלו: מה רוצים מאיתנו? אמרתי להם: מי שצילצל ואיים הוא בוודאי אדם חולה. אל תתייחסו".

■■■

היא מסוג האנשים שמולידים בך רגשי נחיתות בלי שהם מתכוונים לכך. אנחנו נפגשות בסלון ביתה בירושלים, יום למחרת ההשבעה והחתונה. הבית נקי למשעי. אין עוזרת. "הבנות הגדולות עוזרות, למרות שאני משתדלת לא להעסיק אותן יותר מדי באמצע השבוע. בשבת, לעומת זאת, הן לא נותנות לי לקום מהשולחן".

שלושה ימים לאחר הראיון, אמורים היו להגיע לביתה 120 אורחים לשבת ה"שבע ברכות". אפילו את החלות אפתה בעצמה. התחילה במלאכה שבועיים מראש. לשה 30 ק"ג קמח, התפיחה, קלעה לחלות אישיות קטנות והקפיאה. עד שבת, התכוננה לאפות גם שתי חלות גדולות מיוחדות. והכל בתנור ישן, שהדלת שלו נסגרת בעזרת מסמר שהצמידה למסגרת. מיקרוגל יוק. מדיח כלים אין. ובכלים חד פעמיים היא מסרבת להשתמש. "נראה לי עלבון למעדנים להגיש אותם בכלים חד פעמיים".

מתורגלת באורחים. כשנפתחה ישיבת "אור שמח", כראשה עמד בעלה; היתה מארחת כל שבת בין ששה לשמונה צעירים: צעירות זרות התגוררו אצלה חודשים. מי לא עבר שם? מרדכי ארנון, שהתחיל לחזור בתשובה אחרי שבילה אצלם שבת, נירה עדי, אריה יצחק, איקא ישראלי. על קיר הסלון, שלוש תמונות גדולות שצייר להם. באחת, הרבנית אביגיל ושלושה מילדיה.

לפני שאירחו את החילונים הראשונים, הכינו את הילדים. לפעמים היו תקלות מביכות. פעם שאל אורח בשבת אם מותר להוריד מים בשירותים, והילדה היתה המומה.

"אמרתי לה: יפה מצידו שהוא שואל. סימן שהוא מכבד אותנו, אפילו אם הוא לא רוצה להיות כמונו".

אם תבוא להתארח אשה במכנסיים או אשה נשואה בגילוי ראש, תשאל אותה אם לא איכפת לה לעבור לחצאית או לכסות את הראש. "אם תתנגד, לא אבקש ממנה". כשאירחו קבוצת רופאים מ"הדסה", הניחה ליד הכיבוד פתקאות קטנות ובהן הברכה שיש לברך לפני אכילת כל מאכל. "סיפקתי להם מידע. ירצו יברכו, לא ירצו לא יברכו".

■■■

אביגיל רביץ נראית כמו אמא, שאפשר לנחות אליה בכל שעה משעות היום והלילה, והיא תקבל אותך במטפחת ההדוקה היטב "אני שונאת פאות", בחלוק בית תואם, וחיוך.

כשנישא בנה הבכור, ערכו את החופה בערב שבת. אחר כך, במקום סעודת רבע עוף באולם, חגגו שבת בבית. כשנישאה הבת, החליטו על קבלת פנים צנועה באולם הישיבה של בעלה. שלושה שבועות לפני כן קנתה 100 ק"ג קמח ואפתה עוגות ועוגיות. שמרה אותם בפחי מתכת גדולים. "הריח חתונה בטעם של פעם. לא הצביון הסטרילי שאתה בא לאולם ומגישים לך רבע עוף".

אוהבת לבשל, אוכל מזרחי בעיקר, קוראת ספרי בישול, ממציאה מתכונים. הכי אוהבת לאפות לחם. בעיקר בחורף. הכי שונאת לנקות את תנור האפיה.

איך מספיקים?

"אני ציפור לילה, מסוגלת לעבוד עד שלוש־ארבע לפנות בוקר. מזלי, שגם בעלי ציפור לילה".

■■■

אביגיל, 49, שם נדיר בציבור החרדי־האמריקאי, "אולי בגלל זה אני כל כך אוהבת אותו. אבא הנציח בי את אביו". בת שלישית בין ארבעה ילדים. ילדות בבורו פארק של מלחמת העולם השניה ואחריה. לימודים ב"בית יעקב", אחר כך ב"הנטר קולג'".

"ההורים ניסו כאן את מזלם בשנות השלושים, ירדו לארצות הברית, וכל חייהם חלמו לשוב". זוכרת את אמה המנוחה קונה כל קופסת שימורים שנשאה חותמת ישראלית ומכריחה אותם לאכול, אפילו אם

(המשך בעמ' 61)

מהיום הכדור
כבר לא עגול

נוֹרְמִיטֶן

לידיעת לקוחותינו הנוטלים נוֹרְמִיטֶן
100mg או 50mg.
מהיום, התרופה לטיפול ביתר לחץ דם,
בדיוק באותו הרכב ומנה,
אך בצורה חדשה אשר מקילה על הזיהוי.

אביקם

אדוארד סעיד

הממתינים לשיחה עם יאסר ערפאת גדשו לפחות חמישה בתי מלון גדולים בטוניס, כשבאתי לשם, בסוף אוגוסט. מעולם לא היה קל לקבוע איתו פגישה. עכשיו, המשימה הזו דומה למשחק אלקטרוני, עם חוקים סבוכים שאינם ידועים לאיש, אך הכל כפופים להם. למשל, ביום בו הייתי אמור להיפגש איתו, ערך ערפאת פגישת אחר הצהריים עם פרז דה קוויאר, מזכ"ל האו"ם, בז'נבה. בשבוע שחלף, הספקתי לדחות את הטיסות שלי לטוניס וממנה שלוש פעמים. ידעתי שאוכל להאריך את שהותי בטוניס בעוד 24 שעות, לא יותר.

שאלתי כמה מידידי הפלשתינים לדעתם – יופיע או לא. אל תדאג, ענו כולם באדיבות, אבל הוסיפו כמה תסריטים חלופיים מדאיגים. הוא עלול לשוב לבגדד, אמר אחד. או לקהיר, הציע אחר. ב־11 בלילה, ההמתנה ל„זקן", כפי שהוא מכונה, נראתה חסרת סיכוי.

כעבור שעה, הייתי בביתו של ידיד, אי שם בטוניס, והאכזבה ניכרה עלי. ניהלנו שיחה מקוטעת, שהופרעה לבסוף על ידי צילצול רם. מארחי ענה לטלפון. „לך למלון שלך", אמר לי. „חכה שם. ייצרו איתך קשר מאוחר יותר". הלכתי לחדרי החם, שמח על שאותרתי.

בדרך לחדר, פגשתי ידיד אמריקני קשיש, שהמתין לערפאת ארבעה שבועות, ועדיין לא זכה. „אז לקחתי שיעורים פרטיים בצרפתית, בינתיים", אמר.

ליד המעלית, שוחחתי קצרות עם מחמוד דרוויש, משורר לאומי גדול, חבר הוועד הפועל של אש"ף, איש חריף ומסימי, טווה מעשיות מבריק. כמו מרבית הפלשתינים, ברשותו מלאי של סיפורים מחרידים עד אבסורד, על טירטורים בידי הביורוקרטיה הערבית. „בנמל תעופה אחד לקחו ממני את הדרכון, ונתנו לי לחכות שעתיים. לבסוף השתחררתי מהשומר, ומצאתי את הפקיד במשרד הסמוך, יושב ליד שולחן ריק ומעלעל בדרכון. 'מה אתה מחפש?', שאלתי. 'את שם האב שלך', ענה בעצלות. 'אבל יכולת לשאול אותי ישירות, בשביל זה עיכבת אותי כאן שעתיים?'. הוא דיפדף עוד שנייה או שתיים ואז שאל אותי, 'אז איך קוראים לאבא שלך, באמת, זה לא רשום פה'. 'זה בגלל שאין לי אב', עניתי לו. 'אמי היתה זונה – כמו שלך'".

ובשירבוט האלים, האופייני הזה, הסתיים סיפורו של הדרוויש, באותה הפתאומיות בה החל. דרוויש הוסיף רק את המובן מאליו: נמנעה ממנו הכניסה למדינה ההיא, והוא שוגר כלאחר כבוד לנמל המוצא.

■■■

מאוחר יותר באותו לילה, העיר אותי הטלפון בחדרי מהתרדמה שעטפה אותי בעת שקראתי את „דומבי ובנו" – לא הדבר שהכי כדאי לקרוא, כשאתה במלון טוניסאי. „ד"ר אדוארד", נשאלתי, „האם תואיל לשוחח עם האבו?" („אל־וולידו" הוא עוד כינוי כבוד אינטימי יותר, של ערפאת).

ב־2:00 לפנות בוקר, בסופו של יום שהתחיל ב־5:30 בבוקר בפאריז, הייתי שבר כלי. אלה השעות בהן חי ערפאת את חייו, חיי נוודות אקצנטרית, וכל פגישותינו נערכו בהן.

יש גם משמעות פוליטית למפגשים הליליים האלה: הם מתקשרים ישירות לאחר מסודות הכוח שלו – היכולת להפתיע, להיות תמיד במרכז הבמה, לשמר את סמכותו בסביבה שאינה יודעת רחמים. עם ערפאת, איפוא, אתה תמיד בעמדת נחיתות, נטול שיווי משקל, פחות בהיר וחד חושים מכפי שהיית רוצה להיות.

קולו בשפך בחמימות תוססת ומשכנעת מעברו השני של הקו. הוא רצה לדעת מה שלומי, מה שלום משפחתי, מתי נוכל להתראות. „אפשר להיפגש ב־4:00", הציע. אולי חש בהתנגדותי הקרבה – באיזה מצב נפשי אהיה אחרי עוד שעתיים של מתיחות נטולת שינה? – והוסיף מייד, כי „עדיף שניפגש מחר, לארוחת בוקר". הייתי מאושר מהרעיון. אני איש של בוקר, והסכמתי מייד. עם אחד העוזרים שלו סיכמתי שיצלצלו אלי ב־9:30 בבוקר. ב־10:00 יבואו לקחת אותי. ב־10:30 אשב עם היו"ר לארוחת בוקר.

■■■

27 באוגוסט, 1988, לא היה יום ככל הימים. קודם לכן, באותו חודש, הכריז המלך חוסיין בדרמטיות על ניתוק הקשרים עם הגדה המערבית. הוא לא קיבל על כך אתנן מארה"ב או מישראל, למרות נטיותיהן המוצהרות לכיוונו. מאז תחילת האינתיפאדה, באוקטובר, אי אפשר היה למצוא אף פלשתיני שיהיה מעוניין בחוסיין כנציגו. אבל, אפילו כשהשליך את הכדור למגרש הפלסטיני, הביע חוסיין את השילוב המוכר של נרגנות ואינטרסנטיות (וברור כי ציפה שיזמינו אותו לחזור), ששימש אותו בעבר.

עם ירידתו של חוסיין, עלה ערפאת. עתה, כמנהיגם של הפלשתינים, התמקדו בו כל הציפיות. היתה תחושה ברורה שעל הפלשתינים, בראשות אש"ף, להכריז על מדינה, כדי למלא את החלל בין חוסיין היוצא, לבין הכיבוש הישראלי המושמץ.

לכן נסעתי לטוניס, שם יש לערפאת את אחד מבסיסיו. כל מי שרצה להשפיע על מהלכיה הבאים של האומה הפלשתינית, היה שם. אירופאים, אמריקנים, ישראלים, ערבים, בני העולם השלישי, פלשתינים. ג'ורג' חבש ווחותמה היו שם, יחד עם כל יועציו הקרובים של ערפאת, ושותפיו ב'פתח'.

טוניסיה היתה אז בדיוק בסיומה של עונת תיירות מוצלחת במיוחד, שהביאה אירופאים אינספור אל חופיה הנקיים יחסית ואל מחיריה הזולים, בחבילות של תיירות מאורגנת. בסוף אוגוסט, הטיסות הנכנסות בנמל טוניס־קרתגו, היו ריקות. בטיסות היוצאות לא נותרו מקומות עד אמצע ספטמבר.

■■■

כל פלשתיני יודע, שלערפאת נשקפת כיום סכנת מוות בטוניס, ולכן, כמובן, כל כך קשה לאתר אותו. בלי טריטוריה משלו, ללא בסיס נגיש של אוכלוסיה אוהדת, הוא חייב לתפקד כמנהיג, בלי האמצעים שיאפשרו זאת. כל קשר אל אש"ף וערפאת נעשה באמצעות אילתורים ואמצעים מקוריים. המרשים שבהם, לדעתי, הוא מערך תקשורת המשלב טלפונים, פקסימילייה, דואר, עתונות, רדיו, ושיחה בעל פה. במרכז ניצב ערפאת – אבו עמאר – אוחז בכל החוטים, מקשיב ומתערב, מפעיל את המערכת בשלל שיטות גאוניות.

התגבשותה של זהות פלשתינית חזקה, מאז 1967, היא בזכותו, בעיקר, כמו גם המחוייבות העצומה שהצליח לגייס אצל פלשתינים בכל העולם.

■■■

בשעה 10, הוכרז שמי באולם הכניסה, וצעיר גדל גוף בחליפה אפורה בהירה וצווארון פתוח ניגש אלי, אמר כי נשלח להביא אותי. הוא הסיע אותי בזהירות במכוניתו – פיאט שאין סיכוי לתאר את צורתה במילים – ברחובות היוצאים מהעיר. השמש והחום היו אכזריים, כמעט שלא הורגשה רוח, הרחובות היו שקטים וריקים. למרות שהייתי בטוניס כמה פעמים, איני מכיר את העיר היטב. כעבור 3 דקות, כבר הייתי אבוד לגמרי.

היעד היה בית קטן ומאובק בצבע קרם, שחיצוניותו הצנועה שימשה כהגנה, אני מניח. כשהתקרבנו, הבחנתי בכמה שוטרים בסביבה. פעם אחת או פעמיים, הוחלפו איתותים בין המכונית שלנו למכוניות חונות.

כשהיגעתי מהמכונית, כבר המתינה לי חבורה של אנשים חמושים. תמיד מפחיד להיתקל ביחידות כאלה. אתה יודע שהם מחכים לך, ושאתה נחשב לידיד, ובכל זאת אין מנוס מהתחושה ש'תזוזה אחת לא־נכונה', כמו שאומרים, 'ואתה מחוסל'.

הובילו אותי במעלה המדרגות לקומה השנייה, אל תוך חדר בגודל שניים וחצי על שלושה מטרים. זה היה משרד עם שולחן קטן וכיסא, ומולם ארבעה כיסאות גדולים מדי. בין שניים מהם, עמד שולחן קטנטן, שהיה ערוך לשני אנשים, עליו הוצבו שלוש צלחות עם לחם, גבינה, ועגבניות פרוסות.

מישהו דחף ראש לחדר ואמר, „אבו עמאר מייד יגיע. הוא מתפלל". כעבור כעשר דקות, הדלת נפתחה בהססנות, וערפאת נכנס, בגבו אלי. הוא ניגב את פניו וסידר את הכאפייה שלו וכשהסתובב, נדמה היה שהופתע לגלות אותי. „לא ידעתי שאתה כאן", אמר בחום, וחיבק אותי. „למה לא אמרו לי שאתה פה?"

ערפאת מייד יגיע, הוא מתפלל

פרופ' אדוארד סעיד, מהנציגים הבולטים של הפלסטינים בארה"ב, נפגש עם יאסר ערפאת בטוניס ● ראיון, כולל שיחת הווי, לפני הנאום בז'נבה ● ערפאת אכל קורנפלקס בתה, לפי מתכון שהמציא בזמן המצור על ביירות ● „ערפאת מזכיר את גמאל עבד־אל נאסר בקסם האישי שלו, בכוח, באמנות המזימה, ובאהבה שבני עמו חשים כלפיו"

הוא קרא לעוזר שלו, ונזף בו בחומרה על שנתן לי לחכות. „אבל התפללת", התגונן העוזר. „מי אמר שאני מתפלל? אמרתי שאני בחדר השני", אמר ערפאת, כאילו לא ייתכן שהתפלל בחדר השני. נראה לי שהרוח החברית מחייבת כי אציל את העוזר האומלל, שהיה לכוד בין האמת לבין רצונו של ערפאת לכפר על כך שנאלצתי לחכות. התיישבתי בפתאומיות ליד השולחן, והיו"ר מיהר להתיישב בכורסה השנייה.

„אתה נראה מצויין. ירדת במשקל?", שאלתי את ערפאת, זו היתה השאלה האישית הראשונה שהצגתי לו כ־15 שנות ידידותנו.

זהו פן נוסף של עוצמתו של ערפאת, ששום הופעה בפומבי, או בטלוויזיה המערבית, לא יכולה להעביר: היכולת המדהימה שלו לגרום לך להרגיש שאתה אוהב אותו, לא בתור פוליטיקאי, אלא כאדם מגיע, שהתגעגעת אליו, ושאתה עומד לשוחח עמו בפרטיות.

ערפאת הסתובב בגרביים, אך מלבד זאת היה לבוש בקפידה. את המגפיים שלו הביאו לו במהלך הארוחה. הוא לבש אוברול צבאי נטול דרגות בצבע זית, שגוהץ וכופתר בקפידה. הכיסים שעל חזהו היו מלאים במחברות ובכרטיסיות בצבע כחול, ובשרוול השמאלי היו ארבעה חריצים שהכילו אוסף מעניין (עבור אספן עטים שכמותי) של עטים. אחד מהם היה „ווטרמן".

„לא", ענה לי, והעביר את ידו במהירות מהחזה לבטן. „זה בגלל מה שאני לובש". ערפאת הוא איש קטן מאוד, למעשה – גובהו 165 ס"מ, משקלו כ־65 ק"ג – אבל הוא משדר שילוב של נוכחות מוצקה וזריזות. הוא זקוף מאוד, תנועותיו זורמות, ואפילו מעודנות, כמעט כמו רקדן בלט. הוא לא מפסיק לזוז. ידיו מנופפות, מצביעות, מתגלגלות ומביעות, והוא נע כל העת במושבו. מדי פעם, הוא משכל את רגליו, או מקפל אחת מהן תחתיו. פניו עטורות, תמיד, זיפים בני שבוע. רבים מתחבטים בשאלה מדוע הוא איננו מתגלח, או מגדל זקן ראוי לשמו, אבל אף אחד – ובוודאי שלא אורח לטוני – לא שאל אותו על כך ישירות, למיטב ידיעתי.

פלשתיני, יליד יפו

[illegible]

איש קטן מאוד, 165 ס"מ, 65 ק"ג. אבל, הוא משדר נוכחות מוצקה וזריזות, זקוף, תנועותיו זורמות, אפילו מעודנות, כמעט כרקדן בלט

תצלום: סיגמה

ב־2.00 לפנות בוקר, הייתי שבר כלי. אלה השעות בהן חי ערפאת את חייו. עם ערפאת אתה תמיד בעמדת נחיתות, נטול שיווי משקל, פחות בהיר וחד חושים

■■■

העוזר נכנס לחדר עם ארוחת הבוקר של ערפאת: קערת סלט גדולה מאוד, מלאה בקורנפלקס, שלתוכם יוצקו, במקום חלב, תה חם מאוד. ערפאת עירבב את העיסה, והוסיף שתי כפות דבש. התבשיל הפך לגוש בוצי רותח, לחלוטין לא מגרה. „המצאתי את זה בזמן המצור על ביירות", אמר בגאווה לא מוצדקת. „כשהייתי, כמו היום, בתנועה מתמדת. זה בריא. רוצה לטעום?"

הוא הספיק, בינתיים, להוריד את הקערה מהשולחן ולהניחה על ברכיו, ולבלוע בפיות גדושות מתוכה בזריזות עצבנית. ויתרתי על התענוג, לטובת הלחם והגבינה. וידעתי שיצאתי מהעניין בזול, יחסית. ערפאת נוהג לאכול מעט מאוד, וכמו דודה מפנקת, להערים כמויות גדולות של אוכל על צלחותיהם של כל הנוכחים.

„אני לא מבין איך אתה מצליח לשמור על קצב כזה", הערתי. „נדמה שאתה לא ישן, לא אוכל בשעות קבועות. כל יום אתה בארץ אחרת. איך אתה עומד בזה?"

ערפאת חשב שהתפעלות אינה במקומה. „אין לי אשה וילדים", הוא הסביר. „רק הפוליטיקה מעניינת אותי, בשבילה אני חי. כשאין לי יותר מדי דברים לעשות, אני נהיה חסר מנוחה, או משועמם, או מדוכא".

ובאמת, ככל שהמצב נהיה קשה יותר, נדמה שערפאת מאושר יותר. הוא מפיק הנאה מנפתלות הדרך, מהמכשולים שהוא נתקל בהם מדי דקה.

■■■

הוא מסמל את פלשתין, לטוב ולרע, אבל הוא מבקר את חיוניותו ברמה אינטימית, מקרין לבן־שיחו תחושה של חשיבות ודאגה, שמבטלת פערים במעמד ובכוח. ראיתי אותו, עם זאת, גם באסיפות בהשתתפות 20 איש, או 3000, בהן הפגין כושר שליטה בלתי ייאמן. אצל ערפאת, זה מתחיל תמיד בחיזורים ידידותיים, שכוללים הרבה חיבוקים, נשיקות והחזקת ידיים. אחר כך הוא קוטע, מקשה, שולט בכללי הטקס.

לבסוף, כשאינו מצליח לשכנע, הוא הופך תיאטרלי. יש לו מיגוון הבעות שיכול להתחרות באלה של שחקני במה דגולים: השתאות, זעם מוסרי, כעס, ברק, קסם מסורבל. והוא שולף אותן בזו אחר זו, במהירות מדהימה. אסור גם לזלזל בכוח ההתמדה שלו: הוא תמיד מגיע ראשון, תמיד עוזב אחרון.

אבו עמאר אינו נואם דגול. המסורת הערבית המודרנית נתנה עיטורי כבוד לנואמים מבריקים רבים, שידעו להפנט קהל אלפים בעזרת האוצר הערבי הגדול ביותר – השפה. ערפאת מזכיר את גמאל עבד־אל נאסר בקסם האישי שלו, בכוח, באמנות המזימה, ובאהבה שבני עמו חשים כלפיו. ההבדל הוא, שנאסר היה נואם בחסד עליון. גם חוסיין מטיב לנאום מערפאת. הערבית של ערפאת מגושמת, וזרועה באותן טעויות שערבים אוהבים לתור אחריהן. אבל בשיחות פנים אל פנים, אין לו מתחרים.

אתה חש, תמיד, באותנטיות שמאחורי דבריו. אפילו ההצגות נראות ספונטניות. גם אם הוא אומר לך מעט, אתה משוכנע שאמר את האמת כולה. הפלשתינים הם עם לא מסודר, לא אחיד, וערפאת, עם הזיפים, והגוף הקטן, והמשקל העודף, והדיבור השוצף, מייצג אותנו כל כך הרבה שנים כי הוא מעולם לא איבד מגע עם מהותנו. היום, הוא המנהיג הערבי היחיד שאינו זקוק לשומרי ראש כשהוא בתוך עמו. הוא יצירה מקורית.

■■■

כמה ציטוטים משיחתנו:

– מה קרה בז'נבה אתמול?

„רציתי לשאול את פרז דה קוויאר ואת (עוזרו המדיני) מרק גולדינג מה יהיה הבסיס המשפטי הבינלאומי למדינה שלנו. מכחינה חוקית, ישראל נוצרה באו"ם. עלינו לשאול את האו"ם כיצד, על בסיס החלטה 181, אנו יכולים ליצור את המדינה הפלשתינית. אמרתי לו שצריכים לחקור את העניין ולדווח לנו בהקדם. דיברתי איתו גם על הגנה של האו"ם לאנשים שלנו בגדה ובעזה".

– אני מקווה שנכריז על מדינה, נתבע בעלות על האדמה, נודיע על תוכנית. העולם מחכה שנאמר משהו, ואם לא נדבר בשם עצמנו, מישהו אחר יעשה זאת.

„אנו מוכנים לזה. יהיה כינוס של המועצה הלאומית הפלשתינית בהקדם האפשרי. שאלתי את האלג'יראים אם הם מסכימים שנערוך אותו אצלם, והם הסכימו. כל הרעיון של ממשלה גולה הוא מסובך, ואני לא יודע מה ייצא לנו מזה, אבל אנחנו בודקים את האפשרות. ככלות הכל, 100 מדינות כבר מכירות באש"ף.

„אם נקים גוף חדש, נצטרך לקבל שוב הכרה, וזה נראה כמו בזבוז זמן. ייתכן שנצטרך לעשות את זה בכל זאת, אם זה יקדם את השלום. הנקודה היא שכעת, אנו מוכנים לשלום עם ישראל".

– מה עם האופוזיציה?

„איזו אופוזיציה? כמה היא שווה, לדעתך, באחוזים?"

– 15 אחוז?

„אפילו לא 10, אולי פחות מחמש".

– מה עם קבוצות איסלמיות, כמו „חמאס", בשטחים?

„רובם איתנו. כולם איתנו".

– ומוריה?

(ערפאת נשען לאחור בכיסאו, ופניו מביעים כוח ואיבה מחושבת) „מה הוא (האמז אל־אסד) עשה עבורנו? הוא נכשל בכל מקום. תראה את המהומה שהוא יצר בלבנון. הוא הימר על איראן, והפסיד. הוא מבודד באיזור, ומאיתנו הוא לא השיג כלום".

■■■

ערפאת הוא הפלשתיני היחיד שמייצג את האפשרות לפשרה היסטורית. כל המתקפות הערביות והפלשתיניות עליו מתבססות על האמת האקסיומטית הזו. לפני שלוש שנים, בטוניס, אמר לי ערפאת משהו שהרשים אותי מאוד. זה היה כשעמד להכריז על הסכם בין הפלסטינים לירדן. הנוכחים האחרים בחדר תקפו אותו, דיברו על הטיפשות שבצעד כזה, ועל „הסטייה" שיגרמו ויתורים נוספים. ערפאת נכון לעברי ואמר: „תאג' אמין (המופתי) היה טהור, ולא התפשר מעולם. אני לא רוצה להיות עוד חאג' אמין. הוא לא השיג כלום עבורנו. אני רוצה להשיג משהו עבור העם שלנו". ■

(מתוך „אינטרוויו מגאזין", גיליון דצמבר 88', על פי הסכם עם „ידיעות אחרונות")

רק אתר הנופש הגדול במדינה יכול להציע לך:

חופשת חוויות בחורף.

כאן בכנרת, כאשר טבריה במרכז, אתה יכול לצאת לספארי סוסים או ג'יפים בינות להרים ירוקים ונחלים זורמים. כאן בכנרת, כאשר טבריה במרכז אתה מרגיש בשמים ומקבל טיפולי פינוק ויופי. כאן בכנרת, כאשר טבריה במרכז אתה מטייל באתרים מפורסמים וקופץ לשמורות טבע מרתקות בגליל ובגולן. כאן בכנרת, כאשר טבריה במרכז אתה נהנה משיט רומנטי או רוחצה בבריכה מחוממת או גלישה על המים במזג אויר נח וחמים. כאן בכנרת, כאשר טבריה במרכז אתה נהנה מאירוח עם סגנון במגוון בתי מלון ומבלה במועדונים, דיסקוטקים, פאבים, מסעדות, ארועים ומופעים ו...

כאן, כאשר טבריה והכנרת מצויים רק כשעה וחצי נסיעה ממרכז הארץ אתה יכול להרגיש כמו קפיצה לאזור נופש בחו"ל.

מבצע עכשיו

בוא לחופשת חוויות עם רכב של "הרץ" ב-35% הנחה (כנגד הצגת חשבונית תשלום בבתי המלון שבמבצע) מהמחירון השנתי 9/88, פרטים והשכרה בכל נציגויות "הרץ".

Hertz

קבל מדריך בילויים אישי וכרטיס אורח המעניק לך הנחות עד 50% במגוון מוקדי הבילוי, הבידור, המסעדות והנופש בטבריה וסביב הכנרת. מחירים ומבצעים מיוחדים עכשיו בבתי המלון בטבריה:

★★★★★ ■ גלי כנרת — 06-792331, 80 ש"ח ■ טבריה קלאב הוטלי — 06-791888, 63 ש"ח ■ פלאזה — 06-792233, 85 ש"ח ■ קיסר* — 06-732333, 80 ש"ח.

★★★★ ■ אריסטון — 06-790244, 52 ש"ח ■ גולן — 06-791901, 52 ש"ח ■ גני חמת — 06-792890, 76 ש"ח ■ וושינגטון — 06-791861, 49 ש"ח ■ חוף גיא* — 06-790790, 60 ש"ח ■ חוף רון — 06-791350, 62 ש"ח ■ מצפה כנרת* — 06-792442, 40 ש"ח ■ נהר הירדן — 06-792950, 85 ש"ח

★★★ ■ אסטוריה — 06-722351, 40 ש"ח ■ דפנה — 06-792261, 40 ש"ח ■ הולידיי* — 06-721901, 55 ש"ח ■ הגליל — 06-791166, 40 ש"ח ■ הרטמן• — 06-791555, 45 ש"ח ■ החוף השקט — 06-790125, 45-55 ש"ח ■ פאר — 06-791641, 40 ש"ח ■ צמרת* — 06-794951, 45 ש"ח ■ רון — 06-720259, 35 ש"ח ■ רסטל — 06-790555, 40 ש"ח

★★ ■ ארנון — 06-720181, 35 ש"ח ■ גני מנורה* — 06-792770, 35 ש"ח

★ ■ אשל — 06-790562, 35 ש"ח ■ פלורידה — 06-720047, 35 ש"ח ■ קונטיננטל — 06-720018, 35 ש"ח ■ גלעד* — 06-720007, 30 ש"ח ■ כפר נופש חוף הוואי — 06-790202, 40 ש"ח

המחירים לאורח בחדר זוגי כולל לינה, ארוחת בוקר ומע"מ, המחיר בתוקף עד 28/2/88 וצמוד לשער ה-$ היציג ביום התשלום ולא כולל סופשבוע (חגים).

* = בעיון • = לא מדורג

התקשר עכשיו לאחד מבתי המלון או לסוכן הנסיעות שלך והזמן מקום לחופשת חוויות חורף בטבריה — אתר נופש גדול, כל השנה.

מרכז תיירות ומרפא טבריה

התאחדות המלונות טבריה

טבריה וכינרת - אתר הנופש הגדול במדינה.

★ 6 בריכות שחיה מקורות ★ 16 בריכות שחיה
★ 12 סוגי ספורט מים ונחלים
★ 11 שמורות טבע ★ 31 בתי מלון
★ 25 חופי רחצה ★ 6 חניונים
★ 60 מסעדות ★ 10 פאבים ★ 7 חוות רכיבה ★ 4 חברות לטיולי ג'יפים
★ 5 מכוני כושר וספורט ★ 7 מרכזי קניות
★ 14 ספינות שיט ★ 12 מוזיאונים
★ 8 גלריות ★ 4 פארקי מים
★ 11 דיסקוטקים ★ 3 דיסקוטקים/מסעדות צפים ★ 2 מרכזים של מרחצאות מים מינרלים
★ מרכז לטיפולי יופי ובריאות ★ השכרת אופנים
★ 2 מועדוני ביליארד ★ 7 מרכזי טניס
★ למעלה מ-30 אתרים היסטוריים ★ ו...

תגלית השנה

תצלום של צלם האופנה מנחם עוז זיכה את שרון עוזיאל, 17 וחצי, בתואר תגלית השנה של השבועון „לאשה" ושל סוכנות הדוגמניות הבינלאומית „לוק" ● גישה שונה לנושאי הדוגמנות, הצילום והאופנה

נורית בת־יער

שרון עוזיאל. תצלום: מנחם עוז

קרני לייזר צבעוניות פילחו את האוויר. ריצדו על מסך לבן. צלילי הפולונז מתוך „יבגני אונייגין" של צ'ייקובסקי בקעו מכיוון התזמורת הסימפונית ראשון לציון, בניצוח שמעון כהן. זרמו לתוך משחק הלייזר. שרון עוזיאל נוכתרה בתואר תגלית השנה. צלם האופנה מנחם עוז קיבל ציון לשבח. עשרה אופנאים מהשורה הראשונה השתתפו בתצוגת אופנה מפוארת.

יותר מאשר לדוגמנות, הוקדש הערב לצלמי האופנה. מימי מוזס, נציגת השבועון „לאשה" וסוכנות הדוגמניות „לוק", שיזמו את התחרות: „מטרת האירוע לקדם את אמנות הצילום בארץ, לטפח דור חדש של דוגמניות, להעלות על נס את עיצוב וייצור האופנה הישראלית. גישה שונה לנושאי הדוגמנות, הצילום והאופנה. חברת קודאק, שהבינה את חשיבות העניין, נרתמה למבצע, וגם תהמה את ההגדלות של תצלומי המועמדות, שהוצגו באולם הכניסה של גן אורנים".

הצלמים העמידו למבחן לא רק את טעמם האסתטי ואת החוש שלהם לקלוע לדרישות השוק – גם את המעוף האמנותי שלהם. חלקם – סמי־בן־גר, יקי הלפרין, [illegible] אלדד [illegible] העדיפו את הסטודיו, אחרים [illegible] ברקו, משה שושן, איתמר גרינברג, מירי דוידוביץ, יצאו לטבע, לנופים סלעיים, לחוף הים. [illegible] פיטר רוזנברג, ושמואל ועדי [illegible] השתמשו בספר אחרי רקע שונים. [illegible] צילם את שרון עוזיאל בחוף הבונים שליד חיפה. נפעם ממשחקי אור בספינה עתיקה וחלודה שהים פלט. המצלמה הוענקה לו, לדבריו, ממש בזמן. מצלמה דומה, בה צילם את שרון, נפלה לו ביום הצילומים ההוא לים.

■■■

פורגי ובס של גרשווין, סוויטות של באך, קונצ'רטו לתצוצרה של היירן, ופתיחה לאופרה כרמן של ביזה. המוסיקה שליוותה את תצוגת האופנה של דגמי ערב מסעירים. הצלילים הקלאסיים, התזמורת, העניקו לתצוגה מימד שונה. גם איות שמות המעצבים בקרני לייזר ירוקות על־גבי מסך לבן. הפגשת תמרה יובל־ג'ונס, שני העורדים. אביבה פיבקו, ויתר המעצבים על מסלול אחר היתה גם היא בבחינת תקדים אופנתי.

אקזוטיקה צוענית וקטיפות בארוקיות במירקם תלת־ממדי שטפו את המסלול בקטע של תמרה. עורד גרא הכין לאירוע הפתעה: צווארוני נחושת פיסוליים מדהימים. מחשופי השמלות השחורות של יהודה דור הצמיחו להבות של פאייטים. עורד פרוביזור חשף רגליים מבעד לחצאית־מכנס מתחרה שקופה.

צווארוני נחושת פיסוליים על קטיפה שחורה בשמלות ערב של עודד גרא. תצלום: אסנת קרסננסקי

אצל אביבה פיבקו, שם המשחק היה שקוף מעל אטום. צוואורון מתחרה שחורה צף מעל בלייזר מקטיפה בכחול־חצות. שמלות נצמרות שמצמיתות וולנים דרמאטיים היה הקטע של יהודית גוטפריד מ„גוטקס". ואילו יובל כספין, השקה את הצופים בתערוכת של ציורסטים ופאני על האוזן, ורקמות סרט ספרדיות על הבגדים.

על חולצות העור השחורות של מיקאן (מיקה כשן ואנט הומונאי) וחלו נחשי זהב שהתמקמו על הכותפות, הכיסים, הצווארון. סוני הביץ ניפנף את הקטע שלו בעיצוב דמוי מניפות. ואורנה מרפר חנכה את אוסף העופרה־חות שלה.

התצוגה הועמדה על־ידי קארן דונסקי, המדריכה בקורס לדוגמנות של „מועדון לאשה". התסרוקות הציוריות, חלקן בסגנון שנות ה־20, תוכננו בידי ז'קלין ליכטנשטיין. הנעלים הגיעו מ„נעלי רנזי".

■■■

תצלומה של שרון עוזיאל נבחר על־ידי שלושה צופים. משקל של 50 אחוז הוענק לבחירתו של צוות שיפוט, שמנה את מנהל מחלקת הבידור בטלוויזיה רפי גינת, הצייר דוד שריר, נציג קודאק מרדכי נאור, וקני ויינזו מהמחלקה לעיצוב גראפי בבצלאל. משקל של 30 אחוז הוענק לשיפוטם של מעצבי האופנה. משקל הצבעת הקהל בקלפיות שהוצבו ליד כל תצלום – 20 אחוז.

שרון עוזיאל, 17 וחצי, 1.71 מטר, נוסעת לפאריז. תצולם שם על־ידי מיטב צלמי עיר האורות לצורך הכנת פורטפוליו מרשים. פרסי הזכיה שלה.

מנחם עוז לא חרש את הארץ עד שהגיע למושב חניאל כדי לגלות אותה. שמו הולך לפניו כגלאי כוחות חדשים. ברקורד שלו, סמדר קילצ'ינסקי ואלונה פרידמן אם לנקוב בשני שמות בלבד. לכן, נכון לעכשיו, התגליות מגיעות לסטודיו הצילום שלו בכוחות עצמן.

„שרון הגיעה אלי קצת שמנמונת, אבל עם הרבה כוח החלטה. מאוד אמביציונית", נזכר מנחם, „נראתה לי מאוד. אז עשיתי לה טסטים במתנה, דבר שבדרך־כלל אינני עושה. עבדתי הרבה על הורדת המשקל שלה. כשאני מזמין אותה לצילומים, היא מגיעה אלי שמנמונת. אחר־כך לא אוכלת יומיים ובאה להצטלם. יש לה פנים מאוד טובים לתצלומי איפור ויופי. על המשקל שלה היא צריכה עוד לעבוד".

שרון, לומדת גיאוגרפיה במדרשת רופין, רוקדת אירובי. עוזרת להורים בעבודות המשק שבמושב. לא כל המועמדות לתואר תגלית השנה הן בנות עשרה כמוה. הדרום־אמריקנית, פלומה, התגלית של יקי הלפרין, בת 24. דפני טויכטנגר, הירושלמית, המועמדת של מירי דוידוביץ, בת 22. מה שבטוח בעקבות התחרות, זירת האופנה הישראלית התעשרה בכמה וכמה פנים חדשים.

אירוע הבחירה כלל ארוחת ערב חגיגית. אווז ברוטב פירות כמנה עיקרית, תות שדה בגביעי שוקולד בקרפרפת. המנחה השחקן משה כפר, מחוייך, התייחס לתחרות בחירת תצלום הדוגמנית בידי הקהל: „למרות הקלפיות, אין רוטציה, אין קואליציה ואל תהיו חרדים". ■

עשרה אופנאי־עילית הציגו דגמי־ערב מסעירים. קרני לייזר ירוקות רשמו את שמות האופנאים על מסך לבן. תזמורת קלסית נגנה ברקע

„אינטרוויסטה", סרטו החדש של פדריקו פליני, מחווה ל„צ'ינצ'יטה", עיר הסרטים האיטלקית, במלאות לה 50 שנה. סרט אהבה לקולנוע, לגיבורים המעוותים, לכוכבות הגדולות מהחיים. לכל מה שאוהבים אצל פליני

האחרון של פליני

נחמן אינגבר

אחת לכמה שנים, נוטש פליני את הנושאים הגדולים והחשובים. את אמירותיו החינניות־מרירות על האדם וגורלו. את התיאור התושפני של „הדולצ'ה ויטה" (החיים הטובים, שם אחד מסרטיו, שהפך מושג בכל השפות). את משליו הקשים על התפוררות החברה האנושית. את הסרטים חמורי הסבר כמו „סטיריקון", „ קזנובה" ו„והספינה שטה". את שברי הזכרונות, האמיתיים או המדומים, של חייו, ילדותו, הדמויות המוזרות שפגש, כמו בסרטים „רומא", „זכרונות", „עיר הנשים" ו„ג'ינג'ר ופרד". ואז הוא יוצא להרפתקאה קטנה, מוזרה, בלתי מוגדרת, בדרך כלל אל נבכי הלא־כלום. אל המפגש המשכר עם בני האדם המוזרים שלו. עם מפלצות וסטיות של הטבע, עם רבגוניותה של החוויה האנושית.

כך יצא לפני כמה שנים אחר ליצני הקירקס. הוא חיפש אותם בקירקסים פעילים, בבתי אבות, על אתרי צילומים של קולנוע, בארכיונים מצולמים ומצויירים של העבר. אך בעיקר, בדמיונו שלו. כך הוא עושה גם הפעם, בסרטו האחרון, „הראיון" („אינטרוויסטה").

■■■

50 שנה מלאו לאולפני ההסרטה הגדולים ביותר באירופה, אולפני ה„צ'ינצ'יטה" (עיר הסרטים). היה זה ניסיון מגלומני וראוותני של מוסוליני בשיא כוחו, להתחרות בעוצמה הכלכלית האמריקאית. להיטלר היתה אז אולימפיאדה, למוסוליני תהיה איפוא אימפריה קולנועית.

50 שנה של תפאורות קרטון ענקיות, של בימאים עריצים ואלילות שמנמנות ומזורקנות, של גלאדיאטורים וגיבורי חייל, והערצה עיוורת ליופי ולכוח הסינטתיים של נערות תמימות ונערים מתבגרים. 50 שנה של התרחבות והצטמצמות, של טוב ורע, של חורבן אחרי הפצצות ושל אזעקות מפני פצצות של אירגוני טרור. עד למצב של היום – שקיעת הקולנוע האיטלקי, על רקע עשרות רשתות פרטיות של טלוויזיה ממוסחרת. מצב של עזובה וקמילה.

למעלה מ־30 שנה חי כבר פליני בתוך העולם הקסום, המלאכותי והתלוש של אולפנים אלה. הגיע אליהם 14 שנים לאחר ייסוד האולפנים. הוא כמעט ולא יוצא מהם כדי לצלם את סרטיו. למה לו לצלם בעולם המציאותי, כאשר העולם שאפשר לבנות בתוך האולפנים יפה כל כך, והדמיון מאפשר לבנות בהם את כל האשליות?

באולפנים, רגעיו היפים ביותר. משם הוא טווה את המירקם המופלא של קוריו, לוכד אותנו, זוכה באוסקרים, כובש את העולם. אז מה פשוט יותר מאשר לחבר את השניים יחד ולבקש מפליני שיעשה סרט על האולפנים לרגל יובלם?

■■■

מי שביקש זאת מפליני היה המפיק איברהים מוסה. קח את צוותך הקבוע, אמר לו, ובנה את עולמך הקסום, המשעשע, הגרוטסקי, את רגעי הקסם האופייניים לך, את אהבתך הנואשת לקולנוע. וכמובן, את שנאתך לטלוויזיה.

פליני נענה לאתגר. כתב על רגעים יפים יותר ויפים פחות, על מציאות וחלומות, אך בעיקר – על אהבה טהורה וזכה לקולנוע. על כוכבות הקולנוע המשחקות עצמן עוד יותר גדולות ממה שכותבים עליהן סוכני יחסי הציבור שלהן. על הזמן החולף. על זקנותנו ונעורינו. ועל הכוכבות המוחלטת ברמותה של אניטה אקברג, אלילת נעורינו, אז ועכשיו. וגם על נסיעה בחשמלית לאולפנים בימים ההם, על החברים, החלומות, האהבה, על הנשים שהוא בוחר לסרטיו, על בני אדם. היש נושא מרתק מזה לקולנוע?

קולנוע זה אמריקה, דבר ידוע. האמתלה לעשיית הסרט הזה תהיה, איפוא, סיפור על בימאי גדול, פליני, המתכנן סרט על פי „אמריקה" של פרנץ קפקא. רעיון אידיוטי? נכון. לכן הסרט ההוא לא נעשה.

■■■

אז יוצאים לדרך. חברים, טווי חלומות בצוותא. יש רעיון, יש כסף, צריך שחקנים. בדרך לאולפן פוגשים חברים משכבר, נזכרים בעבר וחולמים על ימים יפים יותר, כאשר היינו צעירים ויפים. רצף של אסוציאציות, כרגיל אצל פליני. והתוצאה? סרט משעשע, מצחיק, מלא דמויות אנושיות מעוותות, ותדור אהבה עזה לקולנוע באשר הוא.

המסגרת לסרט ניתנת על־ידי צוות טלוויזיה יפאני, המתרוצץ אחרי פליני ושואל אותו את השאלות הבאנאליות ביותר ברצינות תהומית, העומדת בניגוד לכל הבלאגן המשעשע מסביב.

פליני כבר עשה שני סרטים על עצמו ועל עבודתו כבימאי עבור הטלוויזיה, וקרא להם „מיומנו של בימאי". הסרט „הראיון" הוא, לכאורה, „מיומנו של בימאי 3". השאלות שהוא נשאל מאפשרות לו גם לשחזר את סרטיו שלו, כמו המיפגש המשעשע, העצוב עד עמקי הלב, של מרצ'לו מסטרויאני, עם הכוכבת הגדולה של סרטם „דולצ'ה ויטה", אניטה אקברג, מושא חלומות נעורינו, האשה הגדולה מן החלומות, היום אשה זקנה, שמנה, החיה עם כלבים אימתניים בחווילה בעיבורי רומא.

• בסרט משתתפים כל אנשי הצוות האמיתיים של פליני, שעברו כיברת דרך ארוכה איתו בכל סרטיו, והמשחקים את עצמם. כיוון שחשוב שבהם, המלחין נינו רוטה, שבלעדיו פליני אינו פליני, כבר איננו איתנו, משמש פסקול הסרט מחווה לאחד המלחינים הגדולים ביותר בתולדות הקולנוע.

■■■

זהו רישום קליל, תיאור חופשי של אהבתו הגדולה של פליני לקולנוע. המצב העקרוני ברור. הטלוויזיה תוקפת את הקולנוע, כשם שהאינדיאנים בקולנוע האמריקאי הקלאסי תקפו בזעם את המתיישבים הלבנים.

האינדיאנים אצל פליני יתקפו הפעם, על סוסיהם, ביום גשם אפור וקודר, כשראשיהם עטורים לא עטרת נוצות, אלא עטרת של אנטנות טלוויזיה. צוות ההסרטה בקשיים, שיצא לדרך למרות הסכנות. הם משיגים את מבוקשם. הצוות מתפזר. הקולנוע האיטלקי מתמוטט. אין עוד קולנוע איטלקי חשוב.

אבל, אומר פליני, קולנוע אוהב סופטוב. ה„הפי אנד" אינו בא מן החיים. הוא המצאה טהורה של קולנוע. ולפיכך מסתיים הסרט לא בנצחונה הברור של הטלוויזיה והכסף, אלא בתמונה פליניאית אופיינית: אולפן קולנוע ענק וריק. האורות נדלקים. איש קטן, בסרבל עבודה, ניגש אל מרכז התמונה. הוא מחזיק את ה„קלאפר", שעליו רשומה מספרה של התמונה, „תמונה ראשונה", הוא מכריז, „צילום ראשון".

הקולנוע מתחיל מחדש. כמו תמיד. על אפם וחמתם של כל אלה שמתנכלים לו.

■■■

פליני לא מפסיק להדהים, גם בראיונות שהוא נותן לעיתונות, כמו הראיון האחרון שנתן ל„אינטרוויו", שקטעים ממנו מתפרסמים להלן. אפילו כשמדובר בפולחן הקבוע כמעט, של ראיון על סרט שזה עתה הושלם, או על סרט שהעבודה עליו רק מתחילה, הוא מכניס לעניין כללים חדשים.

„למה אנשים ירצו לראיין אותי? אם הייתי יכול לבטא את עצמי באמצעים אחרים, האם הייתי עושה סרטים? הם שואלים אותי כל מיני שאלות שלא מעניינות אותי, ומתוך נימוס אני מנסה להשיב על זה. אני אומר דברים טיפשיים, שטויות, דברים שבהם אני בכלל לא מאמין. הדעות שלי על הרעב בעולם או על הפצצה האטומית באמת לא מעניינות איש. וככל שאני מזדקן, אני מבין שאני מבין פחות ופחות, ואני מאושר בתוך חוסר ההבנה הזה".

הסופרת ג'רמין גריר היא ידידה ותיקה של פליני, וכשאר היא טילפנה אליו ואמרה לו כי היא רוצה לעשות עימו ראיון עבור ה„אינטרוויו", אמר לה:

„ג'רמין, איך את מעלה בדעתך שאני אגיד לך לא?"

„אבל פדריקו, אם זה משעמם אותך, לא נעשה את זה".

„איך את יכולה להגיד דבר כזה? שיהיה לי משעמם לדבר עם ידידה ותיקה כמוך? מה שלומך?" „אני מזדקנת, פדריקו".

„אבל איך זה יכול להיות? את חסרת גיל כמו הגבעות, עתיקה כארמה עצמה, את לא יכולה להזדקן".

עילת הראיון עימו, שנעשה בסוף, הייתה תחילת העבודה על סרטו החדש, ה־24 במיספר, „קולו של הירח", אבל מעצם העבודה שזה היה ראיון, הדברים נגעו ב„אינטרוויסטה".

■■■

„אני אספר לך את הסיפור על החציל, כי אני ממש חסר בושה, וגם כדי שיהיה לך משהו פיקאנטי בשביל הראיון שלך.

„בחיים שלי לא אכלתי חצילים. לא מזמן, ניסיתי לאכול פשטידת חצילים. אמרתי לעצמי כי אחרי 50, 60 שנה, זה ודאי כבר עבר. אני בטוח שאולי הייתי מצליח לאכול את זה, אבל כשזה הוגש לשולחן, לא יכולתי לגעת בזה. את ודאי שואלת את עצמך למה.

„טוב, כשהייתי בן שבע או שמונה, היתה לנו משרתת בשם מרסלה. היא היתה בחורה חסונה, חזקה. יום אחד הייתי חולה ונשארתי בבית. כל בני המשפחה יצאו. אמי אמרה למרסלה לתת לי מיץ תפוזים ולבדוק את החום שלי מעת לעת.

„נרדמתי כנראה. פתאום התעוררתי, והרגשתי ביד כבדה על המצח שלי. אחר כך הרגשתי איך היד שלה נתחבת מתחת לפיז'מה ונוגעת באבר שלי. הסתכלתי בזה בלי להבין כלל מה היא עושה. אחר כך היא לקחה את זה לפה. אני לא ידוע בדיוק מה הרגשתי. רק הבחנתי בתימהון שהדבר הזה מתחיל לגדול.

„פתאום, כאילו עלה בדעתה איזה רעיון מיוחד. היא יצאה לרגע החוצה וחזרה עם חציל. היא דחפה את החציל בין רגליה.

„לא סיפרתי את זה אף פעם, בגלל שלא היו לי מילים מתאימות לכך. זמן מה לאחר מכן היא סולקה מהבית. ואני לא מסוגל לגעת בחצילים".

■■■

– אתה בין בימאי הקולנוע הבודדים, ואולי היחיד, שפניו מוכרים אפילו לילדים קטנים.

„זה לא כל כך בגללי. אני נשוי לשחקנית מפורסמת ואהובה מאוד. אני חושב שהרבה אנשים מזהים אותי כתור הבעל של ג'ולייטה מסינה. הסרטים שלי לא פופולאריים. אני לא מדבר על 'לה סטראדה', 'דולצ'ה ויטה', או 'שמונה וחצי', הסרטים שעשיתי מאז לא היו פופולאריים, אבל אני נהפכתי לבימאי פופולארי. עכשיו יש לי שם של בימאי העושה סרטים שאיש לא יכול להבין, ואנשים באיטליה נורא אוהבים את זה".

– אתמול בערב סעדתי עם גברת אחת. סיפרתי לה שאתה עושה סרט על סהרורים והיא אמרה 'פדריקו בעצמו צריך להיות כלוא בבית משוגעים'.

פליני לא ידע את נפשו מרוב עונג. „את רואה? הם חושבים שאני מטורף, ומכבדים אותי בגלל זה. כשאני אומר שהסרטים שלי לא פופולאריים, אני מתכוון לכך שאנשים מרגישים חובה ללכת לראות אותם. אחר כך הם מפטירים לעצמם, 'פליני זה, מי לעזאזל יודע למה הוא מתכוון'. אל תחשבי שזה מטריד אותי. זה מתאים לי נהדר. אחרי שלושים שנה, הם עדיין מתווכחים על הסרט 'שמונה וחצי'.

„אני אשקר אם אני אגיד שאני לא אוהב שמזהים אותי ברחוב. כל עוד אנשים אינם אגרסיביים, זה מהנה. ובמשך כל השנים האלה, אני לא זוכר שהיתה אפילו תקרית אחת בלתי נעימה".

■■■

הסיפור על השוד של ג'ולייטה כבר הפך לחלק מהאגדה סביב פליני. על מעמדו המיוחד ברומא. זה קרה ברחוב. שני נערים שעברו על אופנוע חטפו את התיק שלה. פליני התחיל צועק, "עצור, גנב!" אחד הנערים שעל האופנוע צעק אף הוא, „עצור, גנב!"

„בערב", מספר פליני. „כשהגענו הביתה, ראינו איש אחר נשען על קיר הבית וקורא עיתון. 'למה לא תלך לטייל קצת בשכונת 'טראסטברה'? הלכתי לשם, ישבתי בבר. צעיר אחד נגיש אלי. 'ג'ולייטה לא הייתה צריכה ללכת למישטרה', אמר.

„למה לא?"

„'אתה רוצה את החומר בחזרה כן או לא?'"

למחרת הגיעה לבית פליני חבילה קטנה, ובה כל התכשיטים שנגנבו. לחבילה צורף פתק קטן, "סליחה, ג'ולייטה".

■■■

„הסרטים הטובים ביותר שלי", אומר פליני, „הם הסרטים שמעולם לא נעשו. התקשרו אלי יום אחד ואמרו לי לבוא לראות את אבי, שהיה מאוד חולה. אמרתי לג'ולייטה שאני צריך לנסוע לרימיני לכמה ימים, וסידרתי שאשה נאה תבוא איתי. שיכנתי אותו במלון קטן והלכתי לבקר את אבי. שהתנצל על שהוא מפריע לי בעיסוקי ואמר שאצלו הכל בסדר.

„בבית כולם היו עסוקים בו, ולכן הלכתי למסעדה קטנה לאכול משהו. תוך כדי שאני אוכל, בא העגלון הזקן והזעיק אותי הביתה. אבי מת. עסקתי בכל מיני סידורים ושכחתי את החברה שהבאתי איתי.

„מיהרתי לבית המלון כדי להסביר לה מה קרה. למחרת, בלווייה, נדהמתי לראות סביב הקבר המון נשים בוכיות, נשים שאיש מבני המשפחה לא הכיר. התברר כי לי ולאבי, שהיה סוכן נוסע, היה בדיוק אותו טעם בנשים. לא היה עולה בדעתי שיש לנו כל כך הרבה מן המשותף.

„כתבתי תסריט המבוסס על חוויה זו, וחשבתי שסופיה לורן תהיה הדיירה שבמלון. אבל ג'ולייטה כתבה לי מכתב, בשם אמי, ושיכנעה אותי שלא אעשה את הסרט".

■■■

לא אוכל לשכוח את פליני כפי שראיתי בעת צימוי הסרט „עיר הנשים". הוא שעט באולפני צ'ינצ'יטה ליד רומא, שקוע כמו האל עצמו במעשה הבריאה. „יותר גשם!" הרעים קולו ברמקול, ומיד היה גשם על תפאורת הסרט, העולם שנברא בדמות העולם הקיים בנפשו של פליני.

שאלתי אותו מדוע הכל חייב להיות מזוייף – תפאורה של עצים וכביש, מים עשויים מניילון, ירח שהוא בלון צף על שמים של פלסטיק. מדוע הוא לא עושה את הסרט החדש שלו בבית משוגעים שיש בו גינה אמיתית המוקפת על ידי שדות אמיתיים?

„כי לא מדובר בבית משוגעים, אלא בבית־המשוגעים, בה"א הידיעה. לא מדובר בגן, אלא זה חייב להיות הגן. ולא מדובר בסתם שדה חיטה, אלא בשדה החיטה האחד והיחיד, שדה החיטה המיתי".■

„בלווייה, נדהמתי לראות סביב הקבר המון נשים בוכיות, שאיש מבני המשפחה לא הכיר. התברר כי לי ולאבי, שהיה סוכן נוסע, היה בדיוק אותו טעם בנשים"

בסרט משתתפים כל אנשי הצוות האמיתיים של פליני, המשחקים את עצמם. פסקול הסרט משמש מחווה למלחין נינו רוטה, שבלעדיו פליני אינו פליני

1960. מרצ'לו מסטרויאני ואניטה אקברג ב„דולצ'ה ויטה". החיים הצעירים והיפים

1986. פליני, אניטה אקברג ומרצ'לו מסטרויאני. פגישה מחודשת

סרג'יו רוביני בתפקיד פליני הצעיר, פגישה ראשונה עם עיר הסרטים

פליני באולפן. 50 שנה של תפאורות קרטון מוגזמות

ידיעות אחרונות
החברה להגנת הטבע

אומרים ישנה ארץ

יער חולדה

יער חולדה, צילום: דפנה מרוז

בשנת 1905 רכש בנק „אנגלו פלשתינה" (היום – בל"ל) 2000 דונם קרקע בגבעות השפלה, כדי להקים יישוב עברי בסמוך לקו הרכבת יפו–ירושלים.

הקרן הקיימת לישראל פדתה את הקרקע מהבנק ומסרה את הנחלה למשרד הארץ־ישראלי, שעסק בהתיישבות. זה הקים כאן בשנת 1909 חווה לאומית, שקיבלה את השם חולדה.

במאורעות תרפ"ט (1929) הותקפה החווה על־ידי ערביי הסביבה. עשרים ושלושה בחורים הגנו על המקום, אך אפרים צ'יזיק, מפקד היישוב, נהרג והצבא הבריטי פינה את המגינים בכוח.

בחורף 1930 עלו למקום מחדש 12 איש מגרעיני „גורדוניה", וב־1931 הם יסדו את קבוצת חולדה, שהשתייכה ל„גורדוניה – מכבי הצעיר".

אבל במאורעות 1938, ניטשה הנקודה שוב.

במלחמת העצמאות שימש המקום כנקודת מוצא לשיירות שעלו לירושלים הנצורה. לא הרחק מכאן, הותקפה אז, בפאתי היער, „שיירת חולדה" ושבעה־עשר מאנשיה נפלו.

ב־5 באפריל 1948 החל כאן מיבצע „נחשון". לאחר מכן, בחודש מאי באותה שנה, יצא מכאן הכוח שתקף את משטרת לטרון. כאן גם הסתיים מסע הפלמ"חאים שאיתרו את תוואי „דרך בורמה" – עורק האספקה והמים שנפרץ לבירה הנצורה.

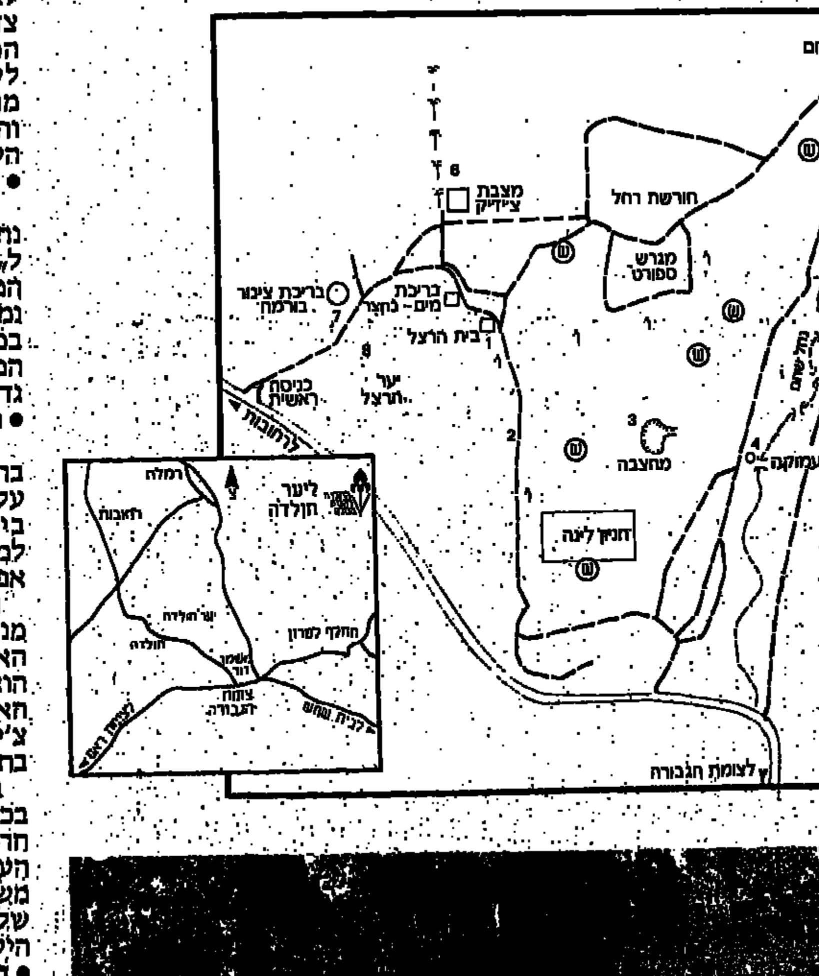

אתרי הטיול

● **בית הרצל (מס' 1 במפה).**
הוקם בשנת 1901. שימש למגורי מנהל החווה ואחר כך למגורי החלוצים וחברי קבוצת חולדה. כאן קיבלו הכשרה חקלאית החלוצים שהתיישבו לאחר מכן בכפר יחזקאל, נהלל, גניגר, עין חרוד, המושבה כינרת וכפר חיים.

הבית בנוי אבני גזית. בצידו המערבי הוליך גרם מדרגות מהודר למרפסת מחופה בגגון עץ, שהיתה הכניסה לקומת מגורים. הקומה התחתונה שימשה כמחסן לצרכי חקלאות. מצפון לבניין השתרעה חצר החווה, בה רוכזו מיבני המשק.

הבית נעזב בסוף שנות ה־30 – ועד היום טרם נגאל משיממונו.

● **יער חולדה (מס' 2 במפה).**
יער עצי סרק, ממזרח ל„בית הרצל". משתרע על 215 דונם של מידרונות קירטוניים, שאינם ראויים לעיבוד חקלאי. היער המוריק היה לצנינים בעיני הערבים, ששילחו בו אש לעיתים מזומנות.

● **המחצבה (מס' 3 במפה).**
כאן כרו אנשי חולדה אבן וחצץ לבנייה, כשהושבתו מחצבות מגדל צדק בשנים 1936–39. אחר כך שימש המקום כמיטווח ומקום אימונים לקורסים של חברי ה„הגנה" מתל־אביב. סלע הנארי הקשה והקירטון הרך, המאפיינים את מיסלע השפלה, ניכרים במצוק המחצבה.

● **הבאר העמוקה (מס' 4 במפה).**
בגדה המערבית של נחל שחם. נחפרה בשנים 1910–1912 כחלופה ל„ביר שחמה" הערבית, שהיתה מקור המים הראשון של חוות חולדה. המים נמצאו בעומק של 181 מטרים ונדחפו במשאבה לחצר החווה. אבל איכות המים היתה גרועה כי הם הכילו כמות גדולה של גופרית.

● **מצבת צ'יזיק (מס' 6 במפה).**
אנדרטה שעוצבה על־ידי הפסלת בתיה לישנסקי ב־1937, לציון הקרב על חולדה ב־1929. האנדרטה הוצבה ביוזמת המגינים וההסתדרות. למרגלות האנדרטה נמצא קיברו של אפרים צ'יזיק.

הדמויות המפוסלות באנדרטה מנציחות אנשים שהשתתפו בהגנת הארץ: אפרים צ'יזיק, שנפל בחולדה, הוא הדמות העליונה. לימינו – הגיבור האלמוני. הדמות התחתונה היא שרה צ'יזיק, אחותו של אפרים, שנהרגה בתל־חי בשנת תר"ף (1920).

בחלק התחתון של האנדרטה נבחין בכלי עבודה: אופן, טוריה, מכוש, חרמש, קלשון ואגודת שיבולים. כלי העבודה ודמויות החלוצים־המגינים משקפים את רעיון העבודה וההגנה, שלפיו הערובה להגנת העם והארץ הם הישובים הממוקמים ברחבי הארץ.

● **בריכת צינור בורמה (מס' 7 במפה).**
זוהי בריכת האגירה למי קו „צינור בורמה", שהונח ב־1948 והזרים מים מהשפלה לירושלים. מגג הבריכה – תצפית מרהיבה אל הסביבה.
זהירות בעת העליה אל הגג.

● **יער הרצל (מס' 8 במפה).**
חורשת הזיתים בה ניצבת בריכת „צינור בורמה", היא שריד ליער הרצל שמנה 12,000 עצי זית. הוא ניטע בשנים 1909–1910 כמפעל הנצחה לחוזה מדינת היהודים. בקיץ 1967 עקרה קבוצת חולדה את מרבית העצים והשטח הוקצה לגידול שלחין בעלי תשואה גבוהה.

□ זיוה גטרוידה

בית הרצל, צילום: רפי רדאי

ימי ראשית ההתיישבות

המועצה לשימור מיבנים ואתרי התיישבות פועלת לשיקומו של בית הרצל בצורתו ההיסטורית והפיכתו למרכז חינוכי לתולדות ההתיישבות, תולדות קק"ל ומלחמות ישראל.

רקע היסטורי ומיגוון רעיונות להפעלות חינוכיות במקום אפשר למצוא בחוברת „מרכז שדה חולדה", מאת אריה בן ישראל, בהוצאת החברה להגנת הטבע.

מודיעין טבע

במרכז המידע למטייל של החברה להגנת הטבע (רח' השפלה 3, ת"א – תחנה מרכזית): בטלפון 03-375-222 ניתן ייעוץ לטיולים בימים ב'–ו' מ־9–13 וביום ה', גם מ־15–18. הציבור מוזמן.

הטיול בשבוע הבא:
לחצר הישנה בעין שמר, ל„גבעת הזאבים" ולקונצרט הנוער המוסיקלי.

תחנת מידע וסיורים

בשבת, ה־24 בדצמבר, תקיים החברה להגנת הטבע תחנת מידע וסיורים ביער חולדה.

סיורים, שיודרכו ע"י מורי הסיור שורק, ייצאו מבית הרצל (ראה מפה) ביער חולדה, בין השעות 10–13.

הסיורים מיועדים לחברי החברה להגנת הטבע. מי שאינו חבר, יוכל להרשם במקום לחברות – ולצאת לטיול.

אם יירד גשם, יתבטלו הסיורים ותחנת המידע.

מידע כללי

- משך הטיול: כשעתיים.
- גיל המטיילים: למשפחה.
- עונה מועדפת: חורף, אביב.
- מידע נוסף: בי"ס שדה שורק, רחובות, טל. 08-451-725.
- ספרות מומלצת: מרכז שדה חולדה, אוריה בן ישראל, בהוצאת החברה להגנת הטבע וקרן קיימת לישראל (1978).

עורכת: דפנה מרוז

אוף דה רקורד

יואב קוטנר

אר.אי.אם

על „ירוק", האלבום החדש והמצויין של „אר.אי.אם", כבר המלצתי כאן לפני שבועות אחדים. מאז שמעתי אותו עוד כמה פעמים, והוא עדיין מומלץ מאוד, למי שמתגעגע לשנות ה־60 ורוצה להישאר גם במוסיקה של ימינו. לא רק בגלל שהצליל שלהם מזכיר את „הבירדז" ו„הבנד" (ולמרות שמנהיג „אר.אי.אם" שונא שמשווים אותם ללהקות שנות השישים), אלא בעיקר בגלל שבתקליט הזה ישנה רוח והתכוונות, כמו בימים ההם.

הם, כביכול, ניסו לעשות משהו יותר „פופי" ותקשורתי, אך למעשה המשיכו בדרכם העצמאית, מבלי לוותר על מיוחדותם. הם עדיין מאוד לא „מסחריים", והם עדיין שווים את מלוא תשומת הלב וההקשבה שלך, אם הנך מאלה שתקליטי רוק חדשים עדיין עושים להם משהו, אם עדיין הנך מאלה שמחפשים תקליטים־שלמים ולא מסתפקים בקטעים טובים פה ושם, כמו שמקובל ברוב האלבומים כיום.

רק טכסט אחד מופיע בעטיפה של „ירוק" (שהיא מכוערת ולא־מוכרת כמו רוב עטיפותיהם), הטכסט לאחד השירים הכי יפים בו, והכי מאפיינים את השילוב בין „שיר אישי" ו„שיר מחאה פוליטי". לא ברור לך על מה בדיוק הוא שר, בשיר הזה כמו ברוב השירים, על עצמו או על דמות של מנהיג שהוא בוחר לגלם, או אולי על אמריקה; ועם כל הקושי בהעברת הרעיונות שלהם לעברית, בייחוד בגלל ריבוי כפילויות המשמעות במקור (אפילו שם השיר יכול להיות „מעמיד פני מנהיג העולם" או „טוען לתפקיד מנהיג העולם" או אולי „מנהיג העולם בהעמדת פנים"...), הנה תרגום מאד חופשי שלו, כשההנחה הבסיסית היא שבין כה וכה כל אחד מבין את השיר רק כפי שהוא מבין אותו, וזה בעצם מה שמייקל סטייפ אומר תמיד שזה מה שהוא רוצה שיקרה:

אני יושב ליד השולחן שלי ומנהל מלחמה עם עצמי
נראה כאילו הכל בחיים.
אני מכיר את המחסומים, ואני יודע שהמלט שבקיר מתפורר
אני מזהה את כלי הנשק, השתמשתי בהם כהלכה,
אני מבין לעומק את ההגות המושלמות שלי,
אני מצהיר שתביעות לא נתבעו.
אני דורש משתק חוזר.
אני פוסק תיקו.
אני מנחש את המניעים הנסתרים שלי.
אני מזהה את כלי הנשק, עשיתי בהם שימוש וכון, התאמתי אותם בעצמי.
זה מדהים לאיזה כלים אתה יכול לגלות אהדה, הזדהות.
זו הטעות שלי, תנו לי לתקן אותה.
אני הקמתי את החומה ואני אהיה זה שיפיל אותה.
הושיטו יד אלי, אחזו בי חזק, שמרו על הזיכרון הזה.
תנו למכונה שלי לדבר אלי. תנו למכונה שלי לדבר אלי.
זהו העולם שלי ואני מעמיד פנים שאני מנהיג העולם.
אלה הם חיי וזהו הזמן שלי.
קיבלתי את החופש לעשות מה שנראה לי מתאים.
הגיע הזמן למוטט את החומות שבניתי.
אתה ממלא את המלט.
אתה ממלא את ההרמוניה.
אתה ממלא את המלט.
אתה ממלא את ההרמוניה.
אני הקמתי את החומה ואני אהיה זה שיפיל אותה.

EVER YOUNG

איזה כיף זה להאזין לתקליט חדש של חתיארים זקנים, שהיית בטוח מראש שהוא יהיה גרוע ומשעמם ונדוש וממוסחר, והנה איזה פלאו הוא יפה ומעניין ומלא חיים, ממש כמו בימים ההם. קרוסבי סטילס נש ויאנג שוב בתקליט משותף „חלום אמריקני", 18 שנים־אחרי המאסטרפיס הראשון (והיחיד שלהם כרביעיה) „דז'ה וו". מאז התקליט ההוא (וגם לפניו), הם הקליטו בכל מיני קומבינציות ביניהם („קרוסבי סטילס ונש", „להקת סטילס־יאנג" „נש וקרוסבי"), וכמובן גם כסולנים. בכל תקליט שלהם היו הברקות, אך לאט לאט פג הקסם שהיה בתקליטיהם הראשונים והיחיד ששמר על רמה יצירתית גבוהה ועל עניין וגיוון היה ניל יאנג.

את גרהם נש היה קשה לשמוע בשנים האחרונות, סטיב סטילס כמעט נעלם וקרוסבי היה עסוק ביציאה מהסתבכויות אישיות. עכשיו הם שוב ביחד, בפרוייקט חד פעמי משובח. „חלום אמריקני" כולל את כל הדברים הטובים שיש לארבעה להציע. את ההרמוניות הקוליות המושלמות, את המלודיות המתוקות של גרהם נש אל מול האגרסיביות של ניל יאנג, את הגיטרות של יאנג וסטילס ואת הקול המלאכי של קרוסבי. את שירי האהבה ואת שירי המחאה.

למי שחושש, כדאי להתחיל בהאזנה לשיר האהבה הענוג של נש, „אל תאמרי שלום", או לגיטרה הנהדרת והקולות היפהפיים ב„קבית הישן הזה", או לגיטרה ההנדריקסית ברוחה ב„לילה לגנראלים" של קרוסבי, כדי לדעת שהם עשו את התקליט הזה במלוא הרצינות. ניל יאנג נראה כמו האיש שדחף את התקליט, ואולי בזכותו נשמעים הארבעה שוב צעירים וחיים. הם כבר לא חדשנים ולא מהפכנים, אבל יש להם בהחלט מה לתת ומה לומר לדור שאהב אותם פעם. חלומות נעימים.

רחוק רחוק, קרוב קרוב

„יום אחד, הרבה הרבה זמן מעכשיו, תראי משהו בעיני מישהו והמשהו הזה יזכיר לך אותי ואת עיני שפעם אהבו אותך כל כך.

„ואז, באיזשהו מקום, רחוק רחוק מכאן, בחיוך על שפתיו של אחר, תראי את החיוך הזה, את אותו חיוך עצוב שתמיד שעשע אותך אצלי.

„יום אחד, הרבה הרבה זמן מעכשיו, הבעה על פנים, פנים בהמון, תזכיר לך אותי, את החיוך העצוב שלי, אותי ואת היום המטורף ההוא.

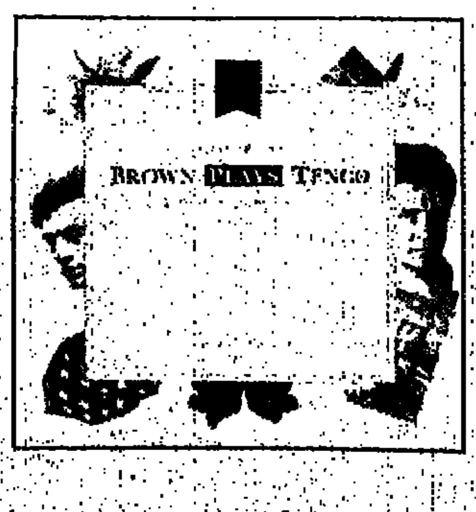

„ואז, באיזשהו מקום, רחוק רחוק מכאן, יבוא לילה בו תהיי עם אחר. ואז, פתאום מי יודע איך מי יודע מדוע תמצאי את עצמך מדברת איתו עלי, על אהבה רחוקה מאוד".

שיר האהבה הנפלא הזה (עם מוסיקה הוא הרבה יותר יפה ומרגש ומעורר געגועים וכאב ודמעות וכל מה ששיר אהבה גדול עושה לך), נכתב לפני יותר מ־20 שנה על ידי משורר ומוסיקאי וזמר איטלקי בשם לואיג'י טנקו (כותבים את זה TENCO מבטאים את זה טקו), ועכשיו הוא מופיע (גם בהדפסה ישראלית) בגרסה חדשה ונהדרת של סטיבן בראון, מחברי „טוקסידו מון", במיני־אלבום בשם „בראון מנגן טנקו". כיום, מתייחסים את לואיג'י טנקו כאל אחד המשוררים־מוסיקאים החשובים באיטליה של שנות השישים, בתחום שבין שירי עם ופופ מתוק. אך אז, בימים ההם, הוא כמעט ולא זכה בהכרה.

הוא השתתף פעמים בפסטיבלי סאן רמו (ובאותה תקופה היתה לפסטיבל הזה משמעות גם מחוץ לגבולות איטליה) ויש הטוענים שכשלונו בפסטיבל זה, (בו הופיע ב־1968 עם הזמרת דלידה, בשיר בשם „שלום לאהבה, שלום"), תרם להחלטתו לשים קץ לחייו. טנקו התאבד בגיל 29 בסוף 1968, וזכה לאחר מותו בהצלחה מסחרית גדולה במצעדי הפזמונים באיטליה.

עכשיו הוא זוכה לתחייה מוסיקלית מחודשת, בזכותו של סטיבן בראון, שגילה את שיריו באחרונה והתאהב בהם, מראש נראה הקשר בין שני העולמות הכל כך שונים, של טנקו ובראון, בלתי אפשרי. טנקו השמאלצי, מתקתק, בומבסטי, ובראון הקודר, נסיוני, מינימליסטי, אך ההאזנה לתקליט מגלה שהשילוב עולה יפה.

בביצועיו של בראון מקבלים שיריו של טנקו עוצמה רבה, וגם מי שאינו דובר איטלקית (כל השירים בתקליט, פרט לאחד, בשפת המקור) אינו יכול להתעלם את התחושות, המלנכוליה, העצב והכאב עשויים לקרב את האנשים הרחוקים ביותר.

4 ימים
בלתי נשכחים
של רהיטים

25.12.88
28.12.88

יש לנו ענין
לצמצם
את מלאי
הרהיטים
לקראת סוף
שנת הכספים
נצלו הזדמנות
חד פעמית זו

תל אביב: אבן גבירול 30, טל. 03-252470 09:30-19:00 רצוף
חיפה: מגדל הנביאים (חנות 212), טל. 04-672585 09:30-19:00 רצוף
ירושלים: שלומציון המלכה 18, טל. 02-222328 09:30-13:00, 16:00-19:00
ניו־יורק: מדיסון 105 New York: 105 Madison
בני־ברק: מחסני "דירון" - ריהוט מתצוגות, טל. 03-793194 09:00-16:00

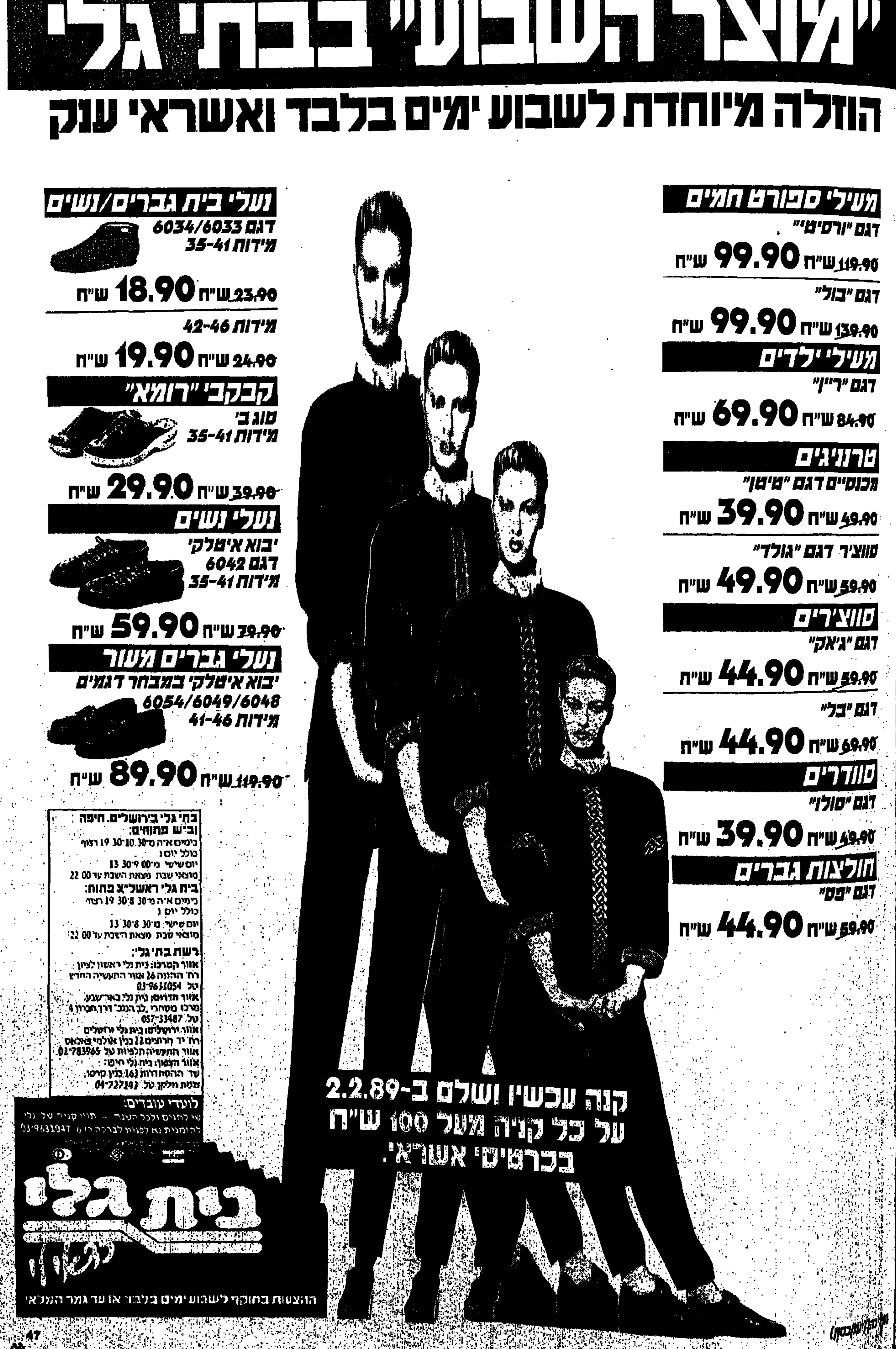

אודטה א דנין

בישולים

„אסקרגו" כשר

סיפר פעם יהודי דתי, שאלוהים לא אסר באכילה דבר, שאין לו תחליף טעם כשר. ואם ישנם טעמים שאין להם תחליף כשר, זה רק מכיוון שעדיין לא גילו מה התחליף, לא שאינו קיים.

אז לפי זה, יש לנו אחר חזה אווז מעושן ממלא מקום ואחראי־על־אגף־שינקן, אחר דג סוקטודרה יפני ממשפחת הקוד בתפקיד לובסטר או „סרטנים בשרים", אחר בבירוסה כשר (מה זה?) באינדונזיה, שמדברים בו נכבדות למישרת קותל־חזיר, ויתפוס את הג'וב מיד איך שיזם זריז יעביר אותו את הקווים לישראל.

יש לנו אחר חלב שקרים שיושב על כס־החלב משנים שנימה, ויש לנו חידושים והמצאות ממש לעצבע נייעס, פתיתי סויה יבשים כמו אבקת מרק, שצריך להוסיף להם מים, אז יש גם אחר המבורגר חלבון צמחי, שמחליף הכי אותנטי את זה מהבקר.

לא נימנים כאן המרגרינה בטעם חמאה והקצפת־פרווה, כי תנאי כניסה לרשימה הוא מינימום דימיון קלוש למקור.

אז זהו. למחלקת הכאילו מצטרף חבר חדש. טעים בצורה בלתי רגילה, דומה בטעם למקור בצורה בלתי מצויה, וקל להכנה בצורה בלתי צפויה.

כולו ניסים ונפלאות.

אנחנו מדברים על „אסקרגו" מפיטריות־יער ירדן. לא שמפיניון, ולא שום אחרות. שילוב המרכיבים והמרקמים של זה מזכיר מאוד טעם שבלולים, שאגב, במצב נטו, ללא הרוטב המקסים שמטביעים אותם בו, יש לי ספקות קשים מאוד בדבר חינניותם.

מה לומר, במקום לנקר הריסך חגבים קטנים ולצאת מזה עם לב שבור על מחירה של אנינות, אפשר לאכול ארוחה שלימה מהדבר הזה, וסוף סוף להגיע אל הטעם. נכון, פיטריות היורדן הקרועות לפסים עבים מזכירות בצורתן יותר תולעים משבלולים, אבל נובאדי איז פרפקט.

צריך:

150 גרם חמאה.

1 כפית מחוקה מלח.

600 גרם (2 מיכלים) פיטריות יער ירדן (לא אחרות!) קרועות ביד לפי כיוון סיבי האורך שלהם לפסים ברוחב ס"מ, ובאורך של כל הפיטריה בערך. קריעה ביד עושה הבדל עצום במרקם, לכן לא לחתוך בסכין. להניח אותם בתוך סיר גדול, כי תחילה יש להם נפח רב.

30 גרם שום טרי כתוש (14 שיניים בינוניות).

50 גרם פטרוזיליה קצוצה, עלים וענפים (כ־25 „גזעים").

לא לחסר מילימטר מהמרכיבים, כי הם חושבו לטעם הסופי בדיוק מרעי.

הכנה:

בסיר גדול אחר מזה שבו הפיטריות, להמיס חמאה על אש קטנה. לא להשחים. כשנמס להוסיף בבת אחת את כל הפיטריות ואת המלח. לערבב דקות ספורות, רק עד שהפיטריות מאבדות את גונן הלבן המחוספס, והן מקבלות צבע אפרפר זהבהב ונראות חלקות למראה. להוסיף את השום הכתוש, להמשיך לבשל תוך עירבוב דקה אחת בלבד ולכבות את האש. להוסיף פטרוזיליה קצוצה, לערבב, והדבר הכי מטורף טעים ונפלא בעיסקי ה'במקום' מוכן.

פינת הגאון:

150 גרם חמאה, כשנמס, 600 גרם פיטריות ירדן קרועות לרצועות של ס"מ + כפית מחוקה מלח, אחרי דקות ספורות, כשאפרפר צהבהב וחלק קצת למראה, 30 גרם (14 שיניים בינוניות) שום כתוש טרי, אחרי בישול בעירבוב כן דקה מכבים אש, ומוסיפים 50 גרם (כ־25 "גזעים") פטרוזיליה קצוצה. מערבבים, וי"א אוו יש.

איור: עמיר רום

הורות

אל תכחישו לו את הרגשות

כל הורה חדש עם 'למד' התולה מאחור, יודע לרוץ עם הבננה אחרי הילד. אבל ילד, יותר משהוא זקוק לבננה, הוא זקוק למילוי צרכיו הרגשיים. ואחד הצרכים העקרים שרוב ההורים מתעלמים ממנו בשוגג, הוא הצורך הזה שלא יכחישו לו את התפיסות והרגשות שלו, אלא יקבלו ויחזקו לו אותם.

לעיתים קרובות ממה שנדמה הילד יעדיף את הבילבול, יעמעם וירחיק את התפיסה שלו, כדי שלא יצטרך לחוות עוד את אי הנוחות הכרוכה בעירעור תפיסתו. כי איך אפשר שהאלים שיקרו. אני לא יכול להרשות לעצמי את הידיעה הזו כשחיי תלויים בהם. יותר טוב לי לבחור ב'הכנה' שהמצפן שלי לא טוב.

כך נפגעת יכולתו של הילד לבטוח בעצמו ובתפיסת המציאות שלו. כך הוא לומד לא להקשיב למצפן ולא להשתמש בו כשצריך, גם אם חייו יהיו תלויים בזה.

הנזק הזה בא לידי ביטוי מאוחר יותר בחייו, במיוחד ביחסי קירבה.

לחזק לילד את הביטחון בנכונות ריגשותיו, אין פרושו לגדל חיה מהיער. צריך להבדיל מאוד מאוד ברור בין הרגש, שאין להכחישו, ואין להרחיקו, ואין למחקו, ובין מה שמותר לעשות איתו.

אין לשלוט בהרגשה. שולטים במעשה!

לא אומרים לו, למשל, „אוי ואבוי פוי ילד רע הק פושעים גונבים", כשהוא חומד רכוש של הזולת. תחושותיו, כל תחושותיו, לגיטימיות. לא לגיטימי זה רק המעשה. לכן, למשל, אומרים לו, נכון, כל בן אדם רוצה לגנוב לפעמים, אבל אתה לא תעשה את זה, ולא תמות מזה שלא תקבל את זה, מותר לרצון להישאר לא מוגשם. ומכיוון שאין רע בלי טוב — איזה חופש שהרעיון הזה נותן איזו הקלה מהכפייתיות ש„מוכרחים"...

כדי שיגדל לאדם הבוטח ב'מרגיש' שלו, וכמה שהוא מנחה אותו. כדי שיהיה תמיד באזור העוצמה שלו, מקום בו הוא יורע ויכול לעשות בחירות. אדם שחי שם לא נדון אף פעם לחיות רגל פה רגל שם באף עניין רגשי.

מה פרוש הכחשה של תפיסות רגשיות.

אפשר להסביר בדוגמה. ההורים רבים, למשל, והילד מפחד. הילד שואל את האם „למה את כועסת על אבא?" והאם משיבה „אני לא כועסת", למרות שהיא נראית כועסת ונסערת מאוד. כעת הילד מרגיש מבולבל, ומבוהל עוד יותר הוא אומר: „אבל שמעתי שצעקת". האם משיבה לו בכעס: „אמרתי לך שאני לא כועסת, אבל אני אתרגז אם תמשיך כך!".

הילד מרגיש כעת פחד, בילבול, כעס ואשמה. אמא שלו אמרה לו, למעשה, כי התפיסה שלו אינה נכונה. אבל אם זה נכון, מניין מגיעים אותם רגשות פחד? הילד חייב כעת לבחור בין הידיעה שהוא צדק וההורה שיקר לו ביודעין, לבין המחשבה שהוא שגה בכל מה ששמע, ראה והרגיש.

פיקוח נפש

מה עושים עם תאונות הדרכים?

„אני ממציא בזאת לצורך העניין מושג חדש: 'רצף שידור מהכביש'.

„הנהיגה בנויה מהזיון ותגובה. הזיון הוא שידור כל המידע מהכביש, ותגובה היא משהו כגון האטה, או סיבוב קל של ההגה. אני מדבר למעשה על נתק בהזיון, שבעטיו כמובן חסרה תגובה.

„ככל שמדברים על מניעת תאונות הדרכים, נרמה שעקומתן עולה. המשפט השדוף, 'אנא סעו בזהירות', קיבל משמעות סטריילית, לא אישית, כמו 'אנא, שמור על השקט' הקבוע במיסדרונות בתי החולים. כל המוסדות המטפלים בנושא מזכירים לי את הצלחתן של מניות הנפט בארץ, שהרי חברות הנפט מתפרנסות מחיפושים ולא מגילויים.

„אין לפסול את הצורך בשיפור התשתית (מלה יפה ומשמעותית לצורך בירבורים ביורוקרטיים), ובחשיבות אכיפת חוקי התנועה; אבל כמו שאמר מישהו חמור, „אין להאשים את הגורם האנושי, אלא רק את הנהגים!"

„וכדי לקצר ולחסוך בזמן אדגים כוונתי.

„אני נכנס למכוניתי ונוסע. נוסע מעל המהירות המותרת. עוקף במקומות שאסור. עובר בארום. לא עוצר ב'עצור' ומצפצף על כולם. וכל הנבלה הזו לא תהרוג אותי. בתנאי אחד, שכל משך הנהיגה לא הסטתי אפילו לעשירית השניה את מבטי מן הכביש שלפני, מן המכוניות שלפני, ומשולי הכביש פן יקפוץ ילד שובב. הסתכלתי בזהירות לצדדים כשעברתי בארום, או כשהמשכתי למרות שלט העצור. הייתי ער כל הזמן לתנועה שלפני ומאחורי, תוך שימוש בזק במראות. אם אוסיף עוד קצת, אבנה לי טקטיקה למיקום נתיב הנסיעה שלי תוך הסתכלות למרחק גדול ככל האפשר קדימה, וזיהוי חריגות צפויות בתנועה.

„מנסיעה מטורפת כזו אני מצפה להרבה דו"חות, מישפטים, פסילות, והורדת דוגמה רעה כמוני מהכביש, כי זו התנהגות איומה. ולמרות זאת, אם אני ער במאת האחוזים, כל חלקיק שניה, כדי להגיב, מן הסתם לא אהיה מעורב בשום תאונה, כי לא החמצתי שום דבר שקורה בכביש.

„ופה אני מסכם את הפתיחה: רוב התאונות נגרמות, כי אחד הנהגים המעורבים בתאונה החמיץ רק שניה אחת או פחות, ואיחר בתגובה.

„אם נצליח לגרום ל'רצף שידור מהכביש', הערנות שאינה נחה אפילו חלקיקי שניה (נהגים לא יסתכלו לעבר הרדיו כשהם מחפשים תחנות, לא יביטו בשכנם תוך כדי שיחה, לא יביטו במצית כי הם מתורגלים להדליק סיגריה כמו שהם מעבירים הילוכים, לא יראו נופים, אתרים, אנשים, ופרצות החולפים לצידם, אלא יביטו רק רק בכביש) — נביא לשיפור המצב.

„איך נצליח להעלות את המודעות לעניין 'רצף השידור מהכביש' בינתיים, עד שיבוא המשיח, יורחבו הכבישים, ילמדו נהיגה מגיל הגן, ישולם כופר כואב אמיתי מכיסו של הפוגע לקורבן, וכאלה?

„עניין מקצועי. תשדירי שרות, ותעמולה, תעמולה תעמולה לחוליה הזו הקטנטנה הזו, שיכולה, לדעתי לשים סייגים למוות בכבישים. שלך, דוד נכט".

ככה הוא כתב את הרעיון הנהדר הזה. ומה יש להוסיף.

לשבוע המתחיל ב־23.12.88 והמסתיים ב־29.12.88

מזל החודש

מזל גדי —המזל העשירי בגלגל המזלות. השנה נכנסת השמש למזל זה ב־21.12.88 בצהריים ותשהה בו עד לחצות הלילה בסיומו של ה־19.1.89 ובתחילתו של ה־20.1.89, מזל זה משתייך לקבוצת מזלות האדמה (שור – בתולה – גדי) ולקבוצת מזלות היוזמה. השתייכותו של מזל זה לשתי קבוצות אלה, משלבת במזל זה את ההתמדה והעקשנות, עם השאפתנות, את כושר הארגון והסדר עם היכולת להפעיל סמכות, את הזהירות והסוסים עם הנטייה לקחת אחריות.

אישיותם של בני הגדי מאופיינת בשאיפה מתמדת להוכחה עצמית, בתפקוד יעיל דווקא במסגרת של משמעת וביכולת לרתום את הסובבים אותם להתייעלות מתמדת, ולהטיל עליהם מרות. בני הגדי מקדישים אנרגיה רבה ועבודה קשה להשגת כבוד והערכה ולהפיכת תפקידם או עיסוקם לדומיננטי בכל מערכת תיפעולית שהיא, בה הם משתלבים. מאפיינת אותם הגישה היסודית לכל דבר תוך נטייה לשפוט מצבים ואנשים באמצעות השכל ולא באמצעות הרגש.

כבר מגיל צעיר הם מפגינים רצינות ואחריות. תפיסת עולמם היא מעשית תועלתית ועניינית, ולפיה חוק, שיטתיות, סדר, ואירגון הם היסוד לכל תכנון ולכל ביצוע. עם זאת, הם מתוסכלים במקרים רבים לנוכח העובדה כי התהליכים, התמורות והשינויים בחייהם מתרחשים באיטיות רבה. הם נתונים לעיתים קרובות למצבי רוח דכאוניים, לחשדנות ולתחושה שאין הם מקבלים את מלוא התמורה עבור מאמציהם או את מלוא האהבה עבור מסירותם. בכל מקרה הם נושאים עמם גאוה מוסתרת תוך ציפיה לקבל תשומת לב ולהשיג סטטוס חברתי, מקצועי, או מעמדי.

תחזית שנתית לבני מזל גדי

עד לאחרונה סבלו חלק גדול מבני הגדי ממצבי חוסר ודאות, ומקשיים בנסיונותיהם להכתיב את הקצב ואת דרך חשיבתם כלפי הסובבים אותם. במהלך השנה הקרובה, נכנסים בני הגדי לתקופה של חשבון נפש יסודי ורציני תוך החזרת השליטה לידיהם והפגנת יכולת מקצועית מרשימה. ילידי תחילת המזל אמורים להכנס לשלב של מהפכה בסגנון חייהם ולשינוי בתפיסת עולם.

בתחום הקריירה והעבודה

במהלכה של השנה כולה צפויים בני הגדי לבירור מחודש בכל הקשור לשיטת העבודה או ארגון העסקים. האחריות גוברת יותר מתמיד והציפיות מכם עולות לשחקים. שיפור משמעותי בתנאי העבודה מופיע בחודשי האביב (מארס, ואפריל). המחצית השניה של השנה מאופיינת בתחום הקמת שותפויות או פירוקן. באוקטובר צפויה יוזמה חדשה לקידום מעמדכם.

בתחום המשפחה

במהלך רוב חודשי השנה, דאגות לבני משפחה מבוגרים או לבני זוג הולכות ומחמירות, וגוזלות מכם אנרגיה רבה. עם זאת, החל מאוגוסט ועד לסוף השנה, היחסים במסגרת המשפחה משתפרים מאוד. בחודשי ינואר ופברואר הדגש על שינויים בסגנון המגורים.

בתחום הבריאות

במהלך השנה, גוברת הנטייה לשיבושים שונים אך לא חמורים. מאידך בולטת עלייה חריפה בנטייה לדכאונות, עצבנות וחוסר סבלנות בעיקר בחדשים ינואר, מאי, ואוקטובר. בחודשים אלה יש להזהר גם מתאונות, נפילות ופציעות ממכשירים חדים.

בתחום הכספי

גישה זהירה ושמרנית תוכיח את עצמה כנכונה. עליכם להזהר מנטייה להכנס להשקעות בעלות סיכון גבוה, בעיקר במהלך החודשים פברואר ומארס. בחודשים יולי ודצמבר משתפר תחום זה באופן משמעותי.

בתחום הרומנטי

בניגוד לשנה החולפת צפויה שנה זו להעניק לכם חוויות רומנטיות מסעירות, ויכולת טובה יותר ליצור שיתוף עם בני זוג. תהליך זה בולט החל מהשבוע האחרון של ינואר ועד לאמצע חודש מרס וברציפות מחודש אוגוסט עד לסוף השנה. משבר צפוי בחודשים אפריל, מאי ואוקטובר.

נסיעות ולימודים

החודשים אוגוסט וספטמבר מעניקים לכם הזדמנות לנסיעות ולהשתלמויות וכן לתחילתה של תוכנית לימודים מעניינת. בחודש מרס צפויה לכם נסיעה עסקית חשובה או ביקור חשוב של קרוב ממרחקים.

גדי VS 23.12–20.1

ביקורם הנוכחי של השמש ועוד ארבעה כוכבי לכת במזל גדי, מעמיד בפניכם אתגר קיומי חשוב והזדמנות בלתי רגילה להתארגן לקראת מהפך חיובי בחייכם. זה הזמן לחשבון נפש אך גם לנקיטת יוזמה חדשה בכל התחומים. דאגות לבני משפחה מחמירות. הזהרו מנפילות ותאונות. זה הזמן להחליף מכונית או ריהוט או לשפץ את הבית.

דלי 21.1–19.2

בתחום הבריאות, עליכם להפעיל את מלוא התושייה והזהירות שכן השבוע הנוכחי מסוכן מבחינות רבות. במיוחד מומלץ להזהר מנסיעה מהירה, או מביקורים במקומות בלתי מוכרים. הזהרו מרכילות או מנסיונות לגזול מכם מידע חשוב. ידידים יעניקו לכם תמיכה ועזרה. מוטב להתחיל במלוא המרץ בניקוי השולחן ובסיום פיגורים, כדי שתוכלו להתפנות ליוזמה חדשה.

דגים 20.2–20.3

הלחץ בתחום העבודה, שהיה גדול לאחרונה, מפנה מקומו לפעילות מאוזנת יותר. חיי החברה דורשים מכם אנרגיה רבה ואתם אמורים להתלבט באם להשתלב בהם או להמנע ממעורבות. ידידים ותיקים מוכיחים את עצמם בעמדם לימינכם אך מאלה החדשים יש להזהר. התחום הפיננסי דורש זהירות מיוחדת ומעקב מתמיד על מנת לא להקלע למצב קשה ללא מוצא. ההוצאות הולכות וגוברות ומכבידות מאוד.

טלה 21.3–20.4

אתם נקלעים לחשבון נפש נוקב בתחום הקריירה, וחשים כי הגיע הזמן לארגן תחום זה באופן יסודי ושונה מבעבר. מתעורר נסיון לגזול מכם השגים או לפגוע במעמדכם האישי או המקצועי. שינויים אשר חלים במקום עבודה מרמזים על המהפך המתקרב. במישור הפיננסי אתם זוכים לשיפור הדרגתי על אף הדאגות וחוסר הוודאות.

שור 21.4–20.5

בתחום המקצועי אתם חשים כי הגיע הזמן להשתכלל ולהתעדכן ולתת עדיפות לקשר רצוף עם מקורות מידע. יציאה להשתלמות מקצועית או ללימודים מומלצת מאוד. גוברת המעורבות שלכם בארועים ומתרחשים סביב קרובי משפחה. זה הזמן ללחום בעקשנות נגד הנטיה הגוברת לעלייה במשקל. פעילות ספורטיבית מסודרת ודיאטה מתאימה יחוללו פלאים, וישפרו את בריאותכם.

תאומים 21.5–22.6

העומס בתחום העבודה גדול מן הרגיל, על אף הפופולריות שלכם. המוראל האישי נמוך ומתפתחת תחושה כי אין מספיק שליטה במצב. תחושת הנוכלות נמצאת באויר והעתיד נראה מעורפל. בתחום המשפחתי משתפרת האווירה אך גוברת הדאגה לצעירים בבית. רכוש משפחתי דורש את טיפולכם הדחוף. אין זה הזמן לטפל בכספיהם של אחרים או לקחת הלוואות כאשר אין ביטחון כי תוכלו להחזירן. שמירת סודיות חשובה בימים אלה.

סרטן 23.6–23.7

זעזועים בתחום הקריירה או העבודה הולכים וגוברים ומעמידים אתכם בפני הצורך להסתגל למצב חדש. מערכת היחסים המשפחתית מקבלת אפיון שונה מבעבר, כאשר גובר היסוד השכלי על הרגשי ומודגשת הנטיה לבסס אותה על מחוייבות בלא תוספת אידיאליסטית. חשבון נפש רציני תופס מקום בתחום השותפויות במיוחד לאור אכזבות מאנשים מסויימים. ידידים עומדים לצדכם.

אריה 24.7–23.8

ענייני הקריירה נמצאים בתנופה חזקה אך המחיר יקר מאוד, שכן אתם נדרשים להתמסר לעבודה קשה ולהתמודד עם קשיים בעבודה ללא תמיכה ועזרה מתאימים. בתחום הרומנטי היחסים משתפרים אך עדיין אינם יציבים. עם זאת, אתם נכנסים בימים אלה לשלב של התפכחות וראייה מציאותית יותר של מערכת היחסים. דאגות לבריאותם של בני משפחה ממשיכות להתיש אתכם.

בתולה 24.8–22.9

אתם ממשיכים לקבל את מלוא ההערכה והתמיכה על תושייתכם בתחום העבודה והקריירה. אף על פי כן אינכם מרוצים מכך כיוון שאין הדבר מתורגם לתמורה כספית הוגנת. דאגות בתחום הכספי או העסקי הולכות וגוברות עקב קשיים בהשגת מימון או עקב קושי במכירת נכסים או קנייתם. לימודים, השתלמויות או נסיעות מרחיבות לכם אופקים ומציידות אתכם ברעיונות חדשים.

מאזניים 23.9–23.10

ענייני המשפחה והבית מקבלים דגש חזק. אתם צפויים לשינויים משמעותיים בתחום האישי, או המשפחתי או בתחום העבודה. גובר הסיכוי להתארגנות חדשה במישורים אלה ובכלל זה שינוי מקום עבודה או מגורים. דאגות לבני משפחה מבוגרים הולכות ומחריפות. בתחום הרומנטי אתם נהנים מפופולריות רבה אך אין לכם את הסבלנות לנצל מהלך זה לטובתכם.

עקרב 24.10–22.11

מערכת היחסים עם חברים לעבודה עדיין מסובכת וטעונת חומר נפץ. עם זאת, בתחום הרומנטי חל שיפור גדול לטובה. רכישת אביזרים או ביגוד מקבלת דגש חזק. במישור הפיננסי אתם זוכים להגדלת רווחים או למקורות מימון חדשים. שינוי במקום מגורים הופך לשיקול מעשי. בתחום הבריאות אתם נדרשים לתשומת לב מיוחדת.

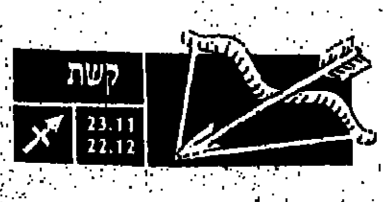

קשת 23.11–22.12

הדאגות בתחום הפיננסי או העסקי הולכות וגוברות ואתם חשים חוסר מוצא בשלב זה. הידוק החגורה הוא צו השעה ואינו מותיר לכם אפשרויות. עם זאת, בתחום העבודה חל שיפור הדרגתי, ובמישור הרומנטי גובר הסיכוי לסערה רצינית. מומלץ לצנן מעט את ההתלהבות הרגשית ולשפוט מצבים בהגיון. דאגות לצעירים בבית גוברות מאוד.

מישלב
המרכז הישראלי להשכלה
בפיקוח משרד החינוך והתרבות
צוות מורים מעולה, טיפול וייעוץ אישי, אווירה נעימה
בגרות למבוגרים
ומשכה ההרשמה לכיתות בוקר וערב למבוגרים לכל מקצועות הבגרות ובכל הרמות לקראת מועד בחינות יוני 1989
כיתות מיוחדות למתמטיקה מורחבת 4–5 יחידות
הנחות
25% לחיילים ולחיילים משוחררים עד שנה וחצי
תנאים מיוחדים לפי חוק חיילים משוחררים
60% לנוער עובד
קורסי הכנה לבחינות פסיכומטריות למועד פברואר
פתיחת כיתות 5.1.89
קורסי ערב לאנגלית מדוברת בת"א: טל. 03-263185 בחולון טל. 03-869897 8.00–10.00 בבוקר
סניפים ללימודי בגרות למבוגרים בערב: ת"א, חיפה, ראשל"צ, חולון, רעננה, כרמיאל, נצרת, עוספיה.
פרטים והרשמה: מרכז מישלב, ויצמן 63, ת"א, טל. 03-263186 בימים א'–ה' 8.00–20.00 וביום ו' 8.00–12.00
בואו למישלב תצליחו!
מישלב – מקום ראשון בלימודי בגרות אקסטרניים (במשאל מ.י.ל.ן)
ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י – מפעלי תרבות וחינוך בע"מ

טכנאי שירות וידאו - טלוויזיה
• לחיילים משוחררים ונאים ניוחדים.
• רוב הקורס בעבודה מעשית - הכוונה לעבודה למסיימים.
• מסלול שנתי למחוסרי ידע באלקטרוניקה.
• מסלול חצי־שנתי לאלקטרונאים.
מקצוע נדרש • הכנסה גבוהה עבודה מעניינת
כולל קורס לאנטנות צלחת לוויינים!
לקליטת שידורי לוויינים וטלוויזיה בכבלים
אנו מציעים לך לרכוש מקצוע משתלם ומבוקש ללא תלות בהשכלתך וללא ידע קודם באלקטרוניקה.
הלימודים מתקיימים פעמיים בשבוע בשעות הערב
סידור מיוחד למשרתים במילואים
חינם 24 שעות ביממה: חייג/י ברגע זה לטל. 03-660893, 04-664505, 057-73714
מסור/י, פרטיך, ותקבל/י לביתך פרוספקט! חינם.
מכון להכשרה מקצועית

הנהלת חשבונות ומחשבים
גינת
הנהלת חשבונות
הנהלת חשבונות ממוחשבת
הנהח"ש ממוחשבת
עיבוד תמלילים
סל כתבנות באמצעות מחשב
המכללה למינהל

"ווג" - ביה"ס למקצועות האופנה.
בואו ללמוד מקצוע מבוקש ומעניין!
■ קורסים מקצועיים לאופנה.
■ תדמיתנות בשיטת "מילר" העולמית.
(הנלמדת בכל בתיה"ס לאופנה המובילים בעולם).
■ תכנון וציור אופנה.
■ קורסי תפירה בשיטת "בורדה".
■ קורסי תפירה "לפי מידה" וקונפקציה.
35 שנות נסיון ומוניטין - תעודת הסמכה
יחודי ל"ווג": בגדי ילדים בשיטת "מילר".
הקורסים יפתחו בתאריך 15/1/89
הצלחה מובטחת
"ווג" - גורדון 21 ת"א. טל: 238089, 235422.

לימוד בגרות בקלות
חסוך $ 1,000

ידע - בית ספר לחשבונאות
הנהלת חשבונות 1+2 ו־3 בפיקוח משרד העבודה
25% הנחה לחיילים
יעוץ מס באישור נציבות מס הכנסה
ידע בית ספר לחשבונאות
רח' בן־יהודה 67 ת"א, טל' 222316, 03-230440

אופסט פרוצס בע"מ
הודעה על פתיחת קורס מונטז' וצילום אופסט מחזור ינואר 89
פרטים והרשמה: אופסט פרוצס בע"מ, תל־אביב, טל. 6618151

לימוד אנגלית בביתך
LINGUAPHONE לינגואפון

יש עתיד
ביה"ס הטכני של חיל האויר מציע לך עתיד בטוח באחד המקצועות הטכנולוגיים: תעופה, אלקטרוניקה, מיכשור ובקרה
הטכני של ח"א
ביה"ס לטכנולוגיה ואלקטרוניקה תעופתית

תפנית המרכז ללימודי גרפיקה ואיור־מסחרי
קורסי ערב ובוקר
03-843232

האוניברסיטה העברית בירושלים
המרכז ללימודים קדם אקדמיים ע"ש יוסף שאלתיאל
סיום הרשמה למכינה קדם־טבע מועד פברואר 1989

ספרדית - אנגלית איטלקית - ערבית
החכו לשפות פני
קבלת קהל כל יום מ־16.30 עד 19.30, דיזנגוף 184, 03-220223, 461539

מה קורא? ראש השבועון החדש לצעירים

כבוד הרבנית

(המשך מעמ' 32)

הטעם לא היה הכי בעולם. זוכרת עריכה של שקיות חול קטנות בארון, עפר ארץ ישראל, שהיתה אמא מניחה על קברי בני משפחה וידידים.

את הבעל, פגשה בשידוך. „הוא עשה אז בשליחות חבר הפעילים. הציעו לי את הכוכב של ישיבת חברון. אמרו שיום אחד הוא יהיה דיין או חבר כנסת. צחקתי. לא רציתי לא זה ולא זה. רציתי בעל שישב וילמד תורה. למרבה הפלא, התגשם כל מה שנבאו לי".

נפגשו, חמש או שש פעמים, לא זוכרת בדיוק כמה. והתארסו. בחורף לפני 29 שנים נישאו ובקיץ הגיעו ארצה.

■■■

מאז, לא זוכרת כמה פעמים שאלו אותה איך מתחתנים בשידוך. „זוהי צורה של חכרות. אף אחד לא בא לשני צעירים ואומר להם תתחתנו. את יודעת פחות או יותר איזה בעל את רוצה. מציעים לך מישהו ואז מתחילים לברר, מי המשפחה, המידות שלו, אם הוא תלמיד חכם. אחרי שאת מבררת את כל הרקע מסביב, קובעים פגישה, ובני הזוג דנים בעצמם בעתידם. כשמכירים מישהו באופן מקרי, יעבור זמן רב עד שיגיעו לנושאים האלו".

כל ילדיה נישאו בשידוך, והם מאושרים היא אומרת. לא מתחמקת גם משאלות בלתי נוחות, כמו שירות צבאי. בניה וחתניה כולם אברכי „כולל". „זהו עניין שקשה מאוד להסביר למי שלא מכיר את עולם הישיבות. צריך לזכור, שאדם שמקדיש את חייו ללימוד, הוא בדרך כלל אדם מאוד מוכשר, שהיה יכול לעשות קריירה בתחומים רבים. הוא מוותר על זאת ובוחר בחיים קשים, בגלל אמונה שהוא עוזר לקיום עם ישראל. בשלב זה, כל בני שקועים בלימוד תורה. מי שלא עוסק בלימוד תורה, צריך לשרת בצבא, כי אנחנו חיים במציאות בה עם ישראל זקוק לצבא.

„אני רואה את ילדי שהיו יכולים לעשות קריירה, את אחד מחתני בעל ראש גאוני במתמטיקה, את בני בכורי, בעל כושר מנהיגות, תלמיד מצטיין כל השנים, לומדים יום יום עד עשר בלילה עם הפסקת צהריים קצרה. גם בשבת. מוותרים על דברים רבים. על בילוי. חיים בדוחק. מקבלים ב'כולל' בין 70 ל־200 דולר לחודש. חלק מהנשים עובדות. מי שלא יוצאת לעבוד, משתדלת להרוויח משמרטפות אצל השכנים. בתי השכירה חדר בדירתה. לא יודעים מה זה מעדנים. קופסה של פטריות לא יקנו כי יקר מדי, שלא לדבר על ביגוד, פאות, תכשיטים. הבנות היו רוצות, אבל אלה לא הדברים החשובים".

אוהבת ספר. תולעת ספרים אמיתית שבולעת ספרות יפה, ספרים על רקע היסטורי, רפואה. מנויה על ה„טיים" וה„נשיונל גיאורפיק". מעורבת מאוד בפוליטיקה. „רואה את עצמי כאשה של בעלי. לכל דבר שהוא הולך, אני שמחה ללכת אתו. הוא מתייעץ. משמיע את דעותיו ושומע מה יש לי להגיד". ויש לה הרבה מה לומר.

על החזרת שטחים. „בשבילי הכל זו ארץ ישראל, ולא משנה מי ימשול בה. מוכנה לריבונות פלשתינאית, בתנאי שמדובר בשלום אמיתי, שיהודים יוכלו לגור שם ממש כמו בירושלים". אם מישהו מילדיה ירצה להתגורר בשטחים, לא תעצור בעדו.

על המאבק בתוך הציבור החרדי. כואב. כואב לה כשמתחמקים מבעלה, כשלא רוצים ללחוץ את ידו. בבית לא תרשה לילדים לדבר נגד הרבי מלובביץ'. „אני לא חושבת שילדים קטנים ראויים לבזות אנשים גדולים. ובכלל, הבחירות נגמרו. אני חושבת שהגיע הזמן להפסיק לריב".

על חששות הציבור החילוני. „אני רוצה שישמעו מה שיש לבעלי לומר. הצטיירנו בעיני החילונים כסחטנים. סולדים מאיתנו. נכון, היו מעשים חריגים, לא סימפטיים, שנעשו על ידי אנשים חרדים, אז מה. בכל מקום יש אנשים לא סימפטיים. מקווה שנצליח לשנות את התדמית שלנו. לא שנאהב אחד את השני, אלא שנבין אחד את השני. שגם בציבור החילוני יהיו פתוחים לשמוע אותנו". ■

„אבא, רוצה לדעת איך המים?"

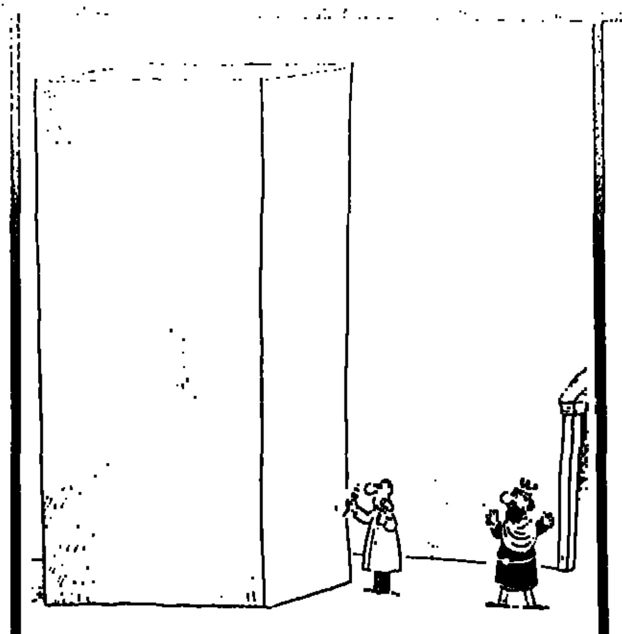

„חייך, בבקשה!"

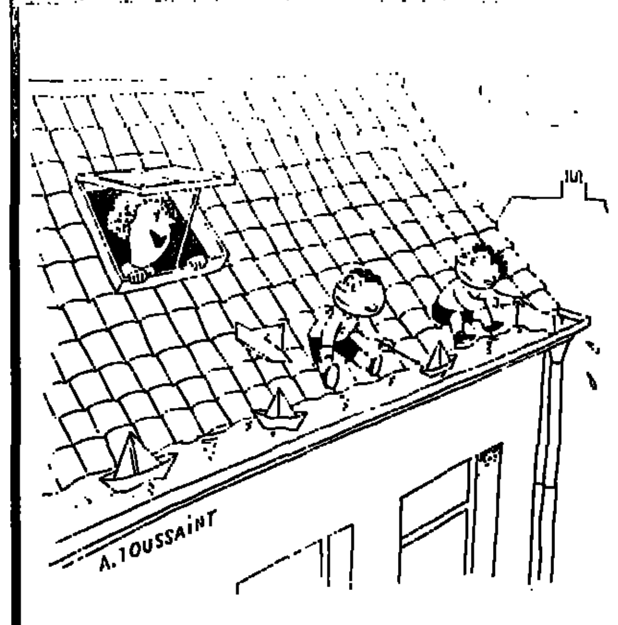

„הו, הנה אתם. חשבתי שאתם משחקים מישחק מסוכן..."

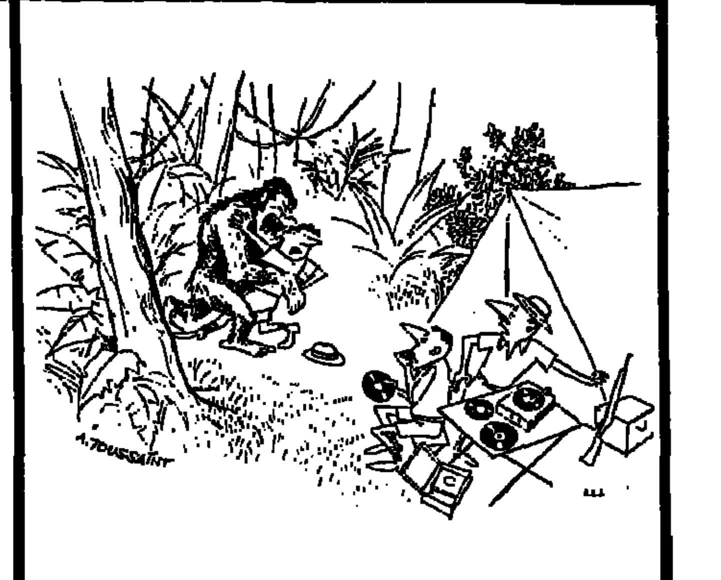

„אל תזוז. רק שים עוד טנגו..."

„זאת הייתה השמרטפית שלכם. היא ביקשה להזכיר לכם לא להחמיץ את חדשות הלילה בטלוויזיה"

„כולם שמו לב לכובע שליו"

מאת ג. יפית

מדור פרסומי

כדאי

שוק העבודה הקשה והמורכב מחייב להאחז במשהו מוצק: היחידה ללימודי המשך וללימודי חוץ של הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל הקניית מקצוע מבוקש, על־פי דרישות השוק והתאמה אישית המעסיקים דורשים תעודות מוכרות חבל להתפשר על פחות מהטוב ביותר אתם חייבים זאת לעצמכם!!!

היחידה ללימודי המשך וללימודי חוץ של הטכניון

לרכוש מקצוע משתלם

כולנו רוצים למצוא עבודה טובה, מעניינת ומשתלמת. אלא שהעידן המתוחכם שלנו, המשתנה בלי הרף מחייב התעדכנות מתמדת. המקצועות מתחלפים, הצרכים של המקצועות הקיימים משתנים ויש צורך בעוד ועוד ידע ומקצועיות. החיפוש אחר השתלמות במקצוע מבוקש והתעדכנות במקצוע קיים הפכו למאפיינים בולטים של שוק העבודה.

השאלה היא: איך ואיפה עושים את זה? איך מאתרים מקצוע מבוקש? איך בודקים אם הוא מתאים לנו? ואיפה כדאי ללמוד אותו? כיום צצים כפטריות אחר הגשם, עשרות קורסים במאות תחומים. כל בחירה מחייבת השקעה של שעות רבות ושל סכומי כסף ניכרים. לא פעם, בתום הקורס, מתברר כי לא קבלנו תמורה מלאה להשקעה. הלימוד לא היה מקיף דיו, לא מעמיק וגם לא מוכח בתעודה מוכרת. יש גם לא מעטים אשר גילו רק לאחר הסיום, כי למעשה השקיעו זמנם וכספם בקורס שכלל אינו מתאים להם למעשה. זו לא רק השקעה כספית. מדובר גם במאמץ נפשי. בתקוות.

לכן הבחירה חשובה ביותר. יעידו על כך אלפי הנשים והגברים (הנושאים כיום במשרות בכירות) שסיימו קורסים מעולים והפיקו מהם את מלוא התועלת. הם יעידו כי יש כל מיני קורסים והשתלמויות [illegible] היחידה ללימודי המשך ולימודי חוץ של הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל.

זהו מוסד רב נסיון. מהשורה הראשונה. המורים והמדריכים הם מומחים בעלי שם, אנשים פועלים עם יד על הדופק ומונים את נושאי הלימוד בהתאם לדרישות השוק המשתנות בהתמדה. בחירה בקורס כזה היא בחירה מדוייקת ובטוחה, תנאי הקבלה לכל אחד מהתחומים מבטיחים הכוונה [illegible] כך שאדם לא ייקלע בטעות לתחום שאינו מתאים לו.

סיכויי העבודה המשתפרים (וקידום העתידי) הם הפרס על המאמץ הלימודי שהוא גם חוויה מרתקת כשלעצמה. המסיימים זוכים בתעודה יוקרתית, הנחשבת במיוחד בשוק המקצועי, תעודה שכל מעסיק יקבל בזרועות פתוחות.

בימים אלו נפתחת ההרשמה לשנת הלימודים החדשה. בחרנו להביא בפניכם סקירה קצרה על 2 קורסים מבוקשים בעלי עתיד מבטיח בשוק העבודה.

כדאי למעסיק! ■■■

[illegible]

ניהול משאבי אנוש ■■■

גם העסק המשגשג ביותר, בעל צוות העובדים המיומן ביותר, זקוק לניהול כוח־אדם הולם. שכן, הצד המקצועי לבדו איננו ערובה לעבודת צוות מוצלחת ולאווירה בונה במפעל. התחום המורכב של יחסי העבודה הוא בעל חשיבות עצומה בקידום המפעל, התפוקה והרווחיות. הקורס מקנה למנהלים הבנה מעמיקה יותר בצרכי העובדים ובדרכי הפקתם ויכולת לדחות [illegible] לצורך הפקת הישגים גבוהים יותר.

הקורס מקנה ידע מקצועי ובסיס עיוני לעוסקים בניהול כח אדם, או המבקשים לעסוק בכך. בקורס לומדים את: כלכלת ישראל, סטטיסטיקה, התנהגות ארגונית, חשבונאות מינהלית, מערכות מידע ניהולי ושימושי מחשב, דיני עבודה, ניהול משאבי אנוש ועוד.

משך הלימודים: שנת לימודים אחת, פעמיים בשבוע בשעות הערב.

תנאי הקבלה הם השכלה תיכונית ומיון ע"י ועדת קבלה.

ניהול שיווק קמעוני ■■■

חנות של היום איננה מכולת של פעם. הריבוי העצום של המוצרים, השינויים המתמידים בדרישות הצרכנים, כאופנה וכטעם, העליות והירידות התרות במצב הכלכלי – כל אלו גורמים הדורשים הערכות מתמדת. גם הדגש הגובר על הפרסום וקידום המכירות מצריך ידע מעמיק באפיקי הפרסום הקיימים ובניתוח השוק.

יחד עם הפניה לשוק, מוטל על המנהל לפנות גם פנימה, אל צוות העובדים. רק טיפול מוצלח בניהול הצוות יאפשר הצלחה של השיווק לשוק.

כל אלו ואחרים נלמדים בהרחבה ולעומק בקורס של הטכניון.

לימודי תשתית: מבוא לכלכלה וכלכלת ישראל. חשבונאות מינהלית ותמחיר. ניהול פיננסי, דיני עסקים, יישומי מחשב בניהול חנות. ניהול השיווק: אסטרטגית שיווקית. תפקיד השיווק. מחירים. צורות שיווק, התנהגות צרכנים, פרסום וקידום מכירות, חקר שווקים, תכנון וחזוי מכירות. ניהול שיווק קמעוני: אסטרטגיה של שיווק קמעוני. מערך חנות. אמנות המכירה, ניהול מלאי. [illegible] סיורים בחנויות, ניתוח ניהול, קבלת החלטות, ניהול זמן, ניהול צוות וטיפול בקונפליקטים. הנעת עובדים. שכר עידוד ותמריצים. ניהול ופיתוח משאבי אנוש: תקשורת בין אישית עם לקוחות ועובדים.

משך הלימודים: שנת לימודים אחת, לשבוע בלימודי יום.

תנאי קבלה: השכלה תיכונית. נסיון מעשי בתחום השיווק הקמעוני. מיון ע"י ועדת קבלה.

איך נרשמים? ■■■

פשוט וקל! פונים למזכירות היחידה בתל־אביב רח' ליליינבלום 14 (ע"י כיכר המגדלור) טל' 03-622354, שם כבר יסבירו לכם בדיוק מה עליכם לעשות. בהצלחה!

בפיקוח משרד החינוך והתרבות

להצליח בבגרות

בחירת בית־ספר היא החלטה חשובה ביותר. לפני שאתה מחליט - שאל את חבריך. למד מנסיונם של אחרים!

נמשכת ההרשמה לכיתות בוקר וערב למועד יוני 1989 לכל מקצועות הבגרות, כולל: מתמטיקה מורחבת, פיזיקה מורחבת ובחי[illegible] פסיכומטריות.

באולפן לבגרות בהנהלת המהנדס א. לחמן: 1. 80% מתלמידינו עברו בהצלחה את בחינת הבגרות במתמטיקה במועד יוני 1986. 27% [illegible] ציון 9 ו־10. 2. לימוד עד להצלחה בבחינה, (ציון 8 או יותר) ללא תשלום נוסף, או החזר שכר לימוד במקרה של כשלון שני, (ציון 5 או פחות). 3. [illegible] בכתות קטנות. 4. לומדים את כל החומר הדרוש לבחינה כך שלא נדרש ידע מוקדם. 5. זהו ביה"ס היחיד שבו מגישים התלמידים את שיעורי הבית למורה בכל שעור. 6. בסקרי דעת קהל של חברת "קלע" נבחר האולפן לבגרות כביה"ס האקסטרני הטוב ביותר בישראל, זה שלוש שנים ברציפות. לכן, אם אתה זקוק לציונים ובוהים בתעודת הבגרות - מקומך איתנו. הנך מוזמן להתייעצות בלתי מחייבת.

35% הנחה לנרשמים השבוע

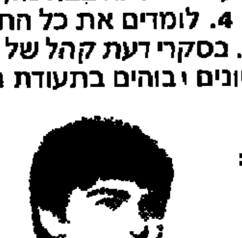

אליהו חבזה: מ־6 בתיכון ל־10 באולפן לבגרות בפיזיקה 5 יחידות

שחר בן־יעקב "באתי לאולפן לבגרות ללא כל ידע מוקדם. הוצאתי 8 במתמטיקה 9 בפיזיקה ו־9 באנגלית".

ההרשמה:

תל אביב: דרך חיפה 81 (בנין תיכון חדש), טל: 5460818, 03-5461106

ירושלים: רח' המלך ג'ורג' 16, טל: 222340, 02-222375

חיפה: רח' יל"ג 3 (בית ליגת נשים), טל: 641040, 04-667411

באר שבע: רח' העצמאות 40, טל: 71690, 057-73146 מיזוג אויר מלא.

ראש העין: פרויקט שיקום השכונות, טל: 9369459, 03-9368090.

סיוע כספי לחיילים משוחררים שסיימו פחות מ־12 שנות לימוד באמצעות היחידה להכוונת חיילים משוחררים.

האולפן לבגרות

בי"ס ערב לבגרות הגדול ביותר בישראל — בהנהלת המהנדס **א. לחמן** — מחבר הספרים

המכללה למינהל — הגמנסיה העברית „הרצליה"

פסיכומטריות

פסיכומטרית באביב זה לעבור בירוק - למועד פברואר.

- ■ הלימודים מתחילים בדצמבר
- ■ קורס שני לשיפור הציון - חינם
- ■ אם לא שיפרת ב־50 נקודות - כספך יוחזר
- ■ הלימודים עפ"י תכנית מיוחדת.
- ■ עזרה מיוחדת למתקשים במתמטיקה ובאנגלית

לומדים עד להצלחה
- • שיעורי עזר למתקשים וליוצאים למילואים
- • קורס שלישי חינם.

בגרות טובה

כל מקצועות הלימוד
- ■ אנגלית 4-5 יח"ל + מכינה
- ■ מתמטיקה 3 יח"ל
- ■ פיסיקה, כימיה, ביולוגיה 3, 4, 5 יח"ל

כתות קטנות

30% הנחה לנרשמים עד 24.12

מתמטיקה 4, 5 יח"ל
- ★ שיעורי עזר מיוחדים
- ★ רמת לימודים גבוהה
- ★ קורס נוסף - חינם (למי שהשיג ציון 7 ומטה)

אביב

מוסד להשכלה בלימודי ערב

הגמנסיה העברית "הרצליה" רח' ז'בוטינסקי 106, תל אביב, טל. לפני הצהריים 219958, 03-210390 אחה"צ 03-263111

ייעוץ אישי חינם והרשמה

ת"א: ימים א'-ה' בשעות 10.00-20.00

כמו כן מקיימת המכללה למנהל לימודים אקסטרניים בבאר שבע 057-78706 ירושלים 02-668383

שירה • שקולניק

האגודה לקידום התיירות בישראל — מודיעים על הרשמה למחזור נוסף בקורס: — מ.ק.ש.ת המרכז לקידום השיווק בתיירות

שיווק ומכירות

★ לבתי מלון ★ ארועים ★ סוכנויות נסיעות ★ חברות השכרת רכב ★ תעופה

הקורס מיועד להכשיר את בוגריו במקצועות השיווק בענף התיירות (בוגרי הקורס יפגשו בסיומו עם מגוון גורמי תיירות לצרכי תעסוקה)

תכנית הלימודים מקיפה תחומים כגון:

ניהול שיווק ומכירות ★ פרסום ★ יחסי ציבור ★ חקר שווקים ★ ניהול והכשרת אנשי מכירות ★ שיווק חבילות נופש ★ סדנאות ותרגילים מעשיים

המכללה מנוהלת ע"י טובי האנשים בענף התיירות בארץ המשלבים ידע אקדמי נרחב עם נסיון עשיר בתחומי התיירות השונים.

הלימודים יתקיימו אחת לשבוע בשעות הערב במרכז הקונגרסים בכפר המכביה.

בתום הקורס תוענק לבוגרים תעודת גמר מטעם האגודה לקידום התיירות שליד משרד התיירות.

פרטים והרשמה: בימים א'-ה' בין השעות 09.00-14.00 במשרדי מ.ק.ש.ת רח' הנביאים 37 ת"א, טל: 03-251222

שעה של פנאי

תשבץ
מאת הלל הרשושנים

מספר 1504

21 פרסי ספרים יחולקו בהגרלה בין הפותרים נכונה. פרס א': הספר „ביבליוגרפיה", מאת אורי־צבי גרינברג (טור־מלכא); ועוד 20 פרסי ספרים שונים. המען למשלוח פתרונות: „הלל", תשבץ השבוע מס' 1504, ת"ד 20227, ת"א, (61201).

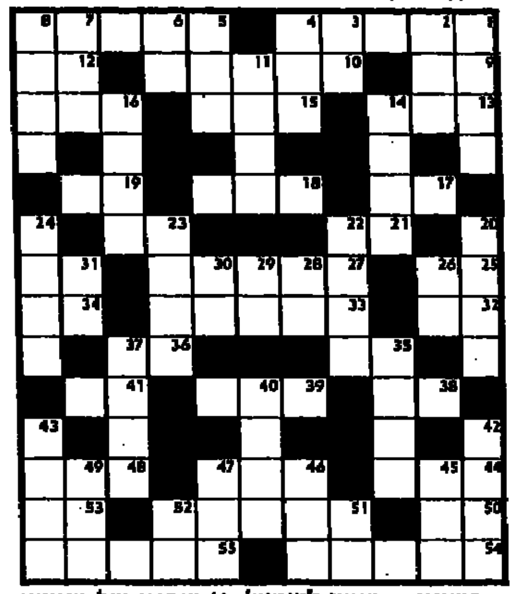

במאוזן – מימין לשמאל: 1) שבטו של יהושע בן־נון 5) ישוב התנחלות בשומרון 9) תולעת זוללת בגדים 10) עוגית שטוחה – „ביסקויט" בלעז 12) אין לו כרול 13) עורו שימש לכיסוי אוהל־מועד 15) החרמון מכוסה בו 16) „תרדיף" (שם נרדף) ל„נקיק" 17) שיירת אוניות 18) יהודי דתי לא ישתה יין זה 19) „תרדיף" ל„שלל" 21) מצוי בתוך הפה 23) „תרדיף" ל„אדם" 25) עובר לפני התיבה 27) מבני יעקב אבינו – „איילה שלוחה" 31) עשן – עד אין „סוף" 32) לשון בקשה 33) סכין מטבח 34) רסיסי־ליל 35) מלת חיוב 36) אות באלפבית 38) ישר־לב 39) בן גמל ונאקה 41) קוסם 44) מחול אמנותי – בלעז 46) דרגת קצונה בצה"ל 48) מיץ בשר 50) בא בימים 51) אבן קשה – צור 53) „ביב" ללא „קרקע" 54) עוף לילה דורס 55) הגשם האחרון.

במאונך – מלמעלה למטה: 1) אחת מחמש המגילות במקרא 2) אינו יכול ללכת כראוי 3) צד מערב 4) שיר לכת – בלעז 5) עץ שחלקיו משמשים לעיבוד עורות 6) עמית 7) „תרדיף" ל„בוכיר" 8) אין טובה ממנה ואין רעה ממנה 11) איש מלחמה של האוייב 14) לפעמים הוא אבן טובה ולפעמים – שיח קוצני 16) עוסק בעזרה לחולים 20) מונח הוא לנגד עיניך לשם פתירתו 22) כלי לנוזלים 23) עיר באיטליה 24) אחד מספרי התנ"ך 26) שוכן בחרבות 28) נהר באיטליה 29) כלי נגינתה של מרים הנביאה 30) מזכיר או"ם הראשון 31) קולמוס 35) גיבור הטרגדיה של שקספיר 37) מחסן לתבואה 40) בעל גפנים 42) „תרדיף" ל„חטוטרת" 43) „תרדיף" ל„בדולח" 45) תוצר חלבי 46) קמח מובחר 47) „מנמנם" – ביטוי ארמי 49) בו נרשמים קניות והעברות של קרקעות 51) אבי הבעל 52) „תרדיף" ל„שגגה".

הציור השבועי לילד

היכן הציפור?

צייד הפרפרים נסים, פסע ביער ונהנה מציוצי הציפור אשר ליווהו כל הדרך כשלפתע נעלמה לה הציפור. אולי אתם ילדים תגלו היכן היא מסתתרת.

תשבץ תרתי־משמע ©

מאת נדיב אבידן

מספר 263

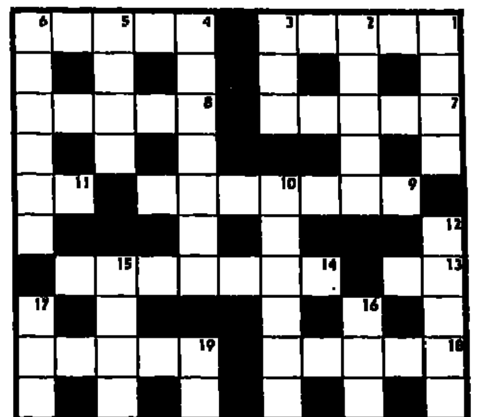

מאוזן:
1. ילדה את אבשלום במפעל (5)
4. המנהל לא הסתיר דבר (5)
7. בירושה היא נותנת חלב לפני בירה (5)
8. מצפה לקיווה למשהו כחול (5)
9. אולי בגלל הפחד מהרצל, הסכים (4,3)
11. עם „13 אופקי" תופס נשק (4)
13. ראו „11 אופקי"
14. תוצאה אפשרית של טיפול דוטלי כושל, מעבר לירדן (4,3)
18. בגלל האבן הוא הוריד את הראש בשיטה לא ידועה, כך שמענו (מ) (5)
19. רענן משורר ומביים (5)
20. במבט לאחור, היא עושה נזק לראש (5)
21. הוא נראה מבסוט, תלמיד האוניברסיטה (5)

מאונך:
1. איך אוכל להידמות לכבשו נחש (4)
2. היא מחליטה באיזו כוס להשתמש (מ) (5)
3. כנראה שלא היה מרוצה מאזור טוטורה (3)
4. אז היו לי... לפחות כך נדמה (7)
5. אפשר לומר שהיה מצביא מכשר (4)
6. בירה בני, בירה (6)(עפ"י אבנר יוסף)
10. אפשר למסור ד"ש לחובב הלהקה (4,3)
12. מאחר שעשו בריח עפ"י כל הכללים, היא קשה להפרדה (מ) (6)
15. חסר עגווה שרצוי לשנות (5)
16. מפקד על מרכז התפירה (4)
17. מנדנדים לממציא לקבל פרס (4)
19. האבקה המתגלית בשיבה לבסיס (3)

בין הפותרים יוגרל סך 50 ש"ח. את הפתרונות יש לשלוח לפי הכתובת: תשבץ תרתי משמע „ידיעות אחרונות" ת.ד. 9177, מיקוד 61091 ת"א.

קשר מסויים

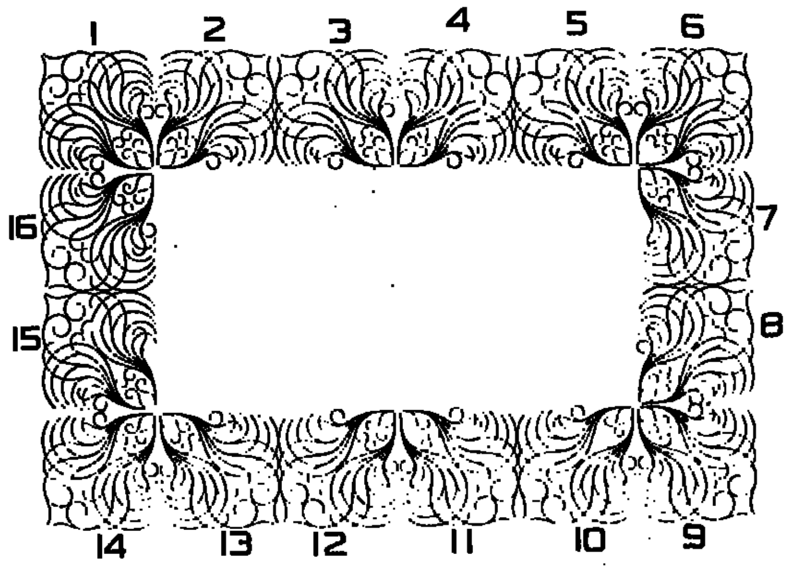

רק שניים מבין חלקי מסגרת זו זהים לחלוטין. מה מספרי הזוג הזה?
בין הפותרים יוגרל ספר גימל מאת נ. שמר.

חשבון קטן

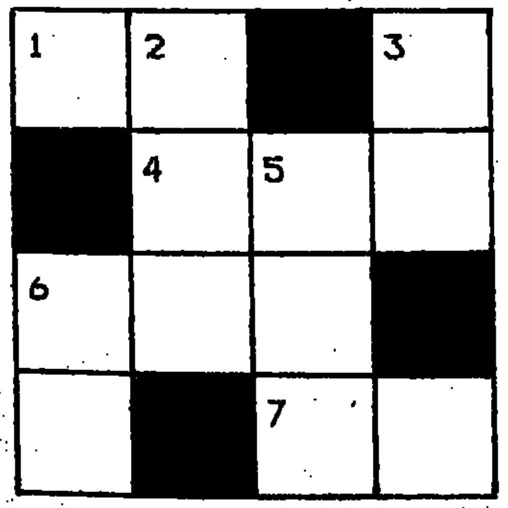

אופקי:
1. סכום כל הספרות בתשבץ
4. 1 אופקי כפול 3
6. 3 אנכי כפול 6 אנכי
7. סכום הספרות של 5 אנכי

אנכי:
2. כל ספרה גדולה מקודמתה
3. סכום הספרות של 4 אופקי
5. כל ספרה קטנה מקודמתה
6. סכום כל הספרות בתשבץ

כפתרון יש לשלוח את סכום כל הספרות בתשבץ.
בין הפותרים יוגרל ספר הפלמ"ח מאת ח. גורי וח. חפר.

הפתרונות והזוכים

„אותיות ומספרים" 1230

6071 | 622
5598 | 9
473

שמות 12 הזוכים בהגרלת פרסי הספרים – „אותיות ומספרים" מס. 1230:
שרית רבנוה, מושב נבע כרמל; איתמר עותמי, ראשל"צ; אפרים רקוץ', חיפה; חנה מיל, חולון; אבנר ניסימיאן, ירושלים; מיכל ברגע, ת"א; הירש פופקו, רמת־גן; שושי כהן, לוד; יהודה בר־און, חיפה; נפתלי כהן, קרית־מוצקין; אמנון קפלנסקי, אשדוד; נעמה כהנא, עכו.

* * *

שמות 5 חיילי צ.ה.ל., שזכו כ"א בספר בהגרלת „אותיות ומספרים" 1229:
מ. זיסו; הילה ראימי; דלית שאנני; חנניה אברמוב; ש. ברונשטיין.

* * *

שמות 5 חיילי צ.ה.ל. שזכו כ"א בספר בהגרלת „אותיות ומספרים" 1231:
יאיר טומם; יחזקאל שלום; דודי קרק; אברהם חמין; ח. בן עמושדי.

פתרון תשבץ השבוע מס' 1499

במאוזן – מימין לשמאל: 1) „רחל" 3) ערש 6) כשר 9) בר 10) שרבוט 12) קב 13) „אליפנט" 15) ציץ 17) קיסם 19) הכל 20) שהם 22) „מנשה" (מנוח) 23) ני 24) אמרא 25) פה 26) דו"ח 28) גרן 29) בלב 30) הנשק 32) „רורו" 33) „הלל הזקן" 36) נס 38) „הילמה" „תבונה" בעברית 39) עי 40) שיח 42) שום 43) תרם 44) „יורם" 46) „סנדר" 47) „אנסקי" 48) כלכלן.

במאונך – מלמעלה למטה: 1) „רבי יהודה הנשיא" 2) חר 3) עריל 4) „רבי יהודה הלוי" 5) שרף 7) שק 8) „רבי משה בן מימון" 10) שרע 11) „בנק" 13) איל 14) סים 16) צביון 18) סנפיר 20) שמן 21) מרן 27) חפה 29) נון 31) קלד 32) דקה 34) ליש 35) זמם 37) סיון 39) עריל 41) תרס 43) תנ"ך 45) מק 46) טל.

שמות הזוכים בהגרלת 21 פרסי הספרים – תשבץ השבוע מס. 1498.
פרס א': הספר „ביבליוגרפיה" לאורי צבי גרינברג – אפרים ארז, קטמון, רח' בוסתנאי א/32, ירושלים (93229).
גבריאל הכהן, חיפה; בנימין מלובני, קרית־חיים; נחום ריימן, הרצליה; דניאל שניידר, בני־ברק; נירית (מינה) הניג, קרית־מוצקין; מ. אוסוביצקה, ת"א; ישראל ולנר, ר"ג; אורן סריא, פ"ת; א. טיאנו, ת"א; זהבה ברוך, חצור הגלילית; אורי שטרנברג, חיפה; מעינה סלומון, רעננה; יהורם בן־ישר, רמת־אפעל; דורית פינק, יורעאל; יהושע אבירם, כפר־סבא; ד"ר מרדכי ראורון, אופקים; רנה הרכבי, ת"א; אילנה כהן, קצרין; יעקב רוזנברג, משואות־יצחק; גילה בר־עם, ק. יחיעם.

„היכן בעל הגמלים"
(מגליון 1293)
משה מסילתי, כפר־סבא; גלי קוזצ'י, ראשל"צ; ריקי סייד, צהניה; גולן צורף, בת־ים; ורד ג'אן, ת"א; אשר נועה, ראשל"צ; יעל נפתלי, קרית־שרת.

„היכן מסתתרות המנעולים"
(מגליון 1294)
נרב דור, קרית־חיים; תום בבע, ק. עין־גדי; אלמליח מרן, סכניה; ספיר שרעבי, קיבוץ אפיק; עמר שכיב, ק. בית־ניר; אורטל רחמים, חיפה; צדינדרג הגה, בת־ים.

פתרון גליון 1296

• כתב סתרים: כאשר כל דבר אחר נכשל קרא את ההוראות.

פתרון תשבץ תרתי משמע מס' 261

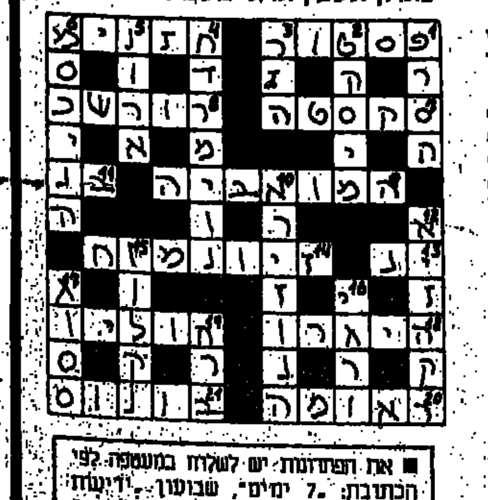

■ את הפתרונות יש לשלוח במעטפה לפי הכתובת: „7 ימים", שבועון „ידיעות אחרונות", „שעה של פנאי", ת.ד. 20227 ת"א, מיקוד 61201.
■ יזכו בהגרלה רק אלה שמעטפותיהם תגענה תוך 10 ימים מיום פרסום החידה.
■ נא לציין את שם החידה ומספר הגליון על המעטפה.

שחמט

מאת אורי צחור

פעילות נמרצת

הפעילות בשחמט העולמי מגיעה בימים אלה לשיאים שלא ידענום אי פעם. גדול אירועי חודש זה, דצמבר, היה: אליפות העולם בשחמט אקטיבי (30 דקות לשחקן למשחק) במקסיקו.

לחצי גמר האליפות בשחמט אקטיבי עלו רבי האמנים הסובייטים אנאטולי קארפוב, ויקטור גאבריקוב, ולאדימיר טוקמאקוב ויאן אלבסט האסטוני. בשלב רבע הגמר ניצח קארפוב את רומן ג'ינג'יחאשווילי מארצות הברית, גבריקוב גבר על ויקטור קאלאי מהונגריה, ולאדימיר טוקמאקוב ניצח את הארמני רפאל ואגניאן ויאן אלבסט את מקסים דלוגי מארצות הברית. כל ארבעת הנצחונות הם בשעור 1.5:2.5.

בשלב המוקדם סיימו קארפוב, גאבריקוב, ואגניאן ודלוגי עם 9 נקודות מ־13 משחקים כל אחד כשהקדימם בחצי נקודה את מתחריהם ברבע הגמר וכן את אוגניו טורה מהפיליפינים וקלאוס בישוף ממערב גרמניה, שבשל איכות נקודות ירודה לא העפילו לרבע הגמר. 61 שחמטאים מ־48 מדינות השתתפו בתחרות, ששה מהם מברית המועצות. עם סגירת הגליון: באליפות זכה קארפוב.

תחרות זו הוחרמה על ידי איגוד רבי האמנים. על אף החרם, השתתפו כמה מחברי איגוד זה, בהם אנאטולי קארפוב, יאן אלבסט, יאסר סייראוואן מארצות הברית, בתחרות. הפרס למקום הראשון הוא 50 אלף דולר ולמקום השני־30 אלף דולר.

האשמות הדדיות

אלוף העולם בשחמט גארי קספארוב האשים את קארפוב כי שבר את החרם על התחרות בשל סכום הפרסים הגבוהים בתחרויות אלה, כולל השלב המוקדם באירופה שם זכה קארפוב ב 40 אלף דולר. קארפוב הגיב על כך באומרו שישנם שחמטאים שהם איטיים בחישוביהם כמו קספארוב (דבר שכלל אינו נכון) ולכן הם החרימו את התחרות.

אליפות עולם

בשנה הבאה תערך תחרות לאליפות העולם בקבוצות בלוצרן שבשוויץ. לאליפות זו מוזמנות הנבחרות שזכו בעשר המקומות הראשונים באולימפיאדת סאלוניקי וכן אלופת כל יבשת וכנראה גם שוויץ המארחת. כיון שנבחרת ישראל דורגה במקום ה 11 באולימפיאדת השחמט בסאלוניקי, לא ברור אם היא תוזמן לתחרות זו, לתחרות תוזמן נבחרת אפריקה, או הנבחרת המצטיינת מיבשת זו, שהיא מצרים.

„סימפוניה של הקרבות"

במדורנו, לפני מספר שבועות הצגנו את נצחונו המרהיב של הדני הוי על גולקו באולימפיאדת סאלוניקי.

גם הפעם מביאים אנו „סימפוניה של הקרבות". היה זה בתחרות בינלאומית ב' בוילדה קוסאלדה בספרד, כאשר השותפים למשחק הם שחמטאים אלמונים.

הגנת בן אוני

בטרם נציג את המשחק נעיר רק שהשם, בן אוני, להגנה המובאת להלן, לקוח מספר בראשית, פרק ל"ה, פסוק י"ח, שם נאמר: ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין.

הפתיחה במקור היא 1.ד4 ג5. בעולם מקובל לכתוב Benoni Defence, אך יש גם המשתמשים במקור Ben Oni, במיוחד במערב גרמניה, שם נולד כינוי זה ב־1825.

לבן: דל פוזו

שחור: נאוזבו

ספרד 1988

1. ד4 פו6 2. ג4 ג5 3. ד5 ה6 4. פג3 ה:ד5 5. ג:ד5 ד6 6. ה4 ז6 7. רד3 [נוסח זה מוביל למשחק הרבה יותר מענין מאשר 7. פו3 מלווה ב רה2 ו 0־0] 7...רז7 8. פזה2 0־0 9. 0־0 א6 10. א4 פבד7 11. מח צה8 12. פז3 מהג7 13. א4! בב8 [מאד מאסיבי. המשחק: פגרוזטל, באולימפיאדת לייפציג 1960 נמשך 13...א4 14. רג3 פג5 ולשחור משחק נגדי טוב] 14. פה5 [הקרבה תמאטית] 14...ד:ה5 15. פו5 רב7 16. פז5 ו:ז6 17. רג4 מח8 18. פגה4 ב5 19. א:ב5 א:ב5 20. צא8 צא8 21. ר:ב5 פ:ד5 22. צז7 רג6 23. פזו5! צה8 [האיום היה 24. פה6]

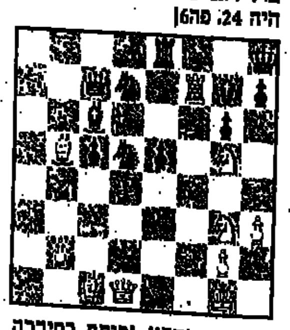

24. פהו6!! [פותח בסידרה מרשימה של הקרבות] 24...ז:ה5 25. מה:ה5 פו6 26. צ:ז7!! מ:ז7 [השחור אינו מקבל את קורבן המלכה בשל: 26...פ:ה5 27. צ:ח7+ מז8 28. רג4+ מז8 29. צז7+ מז8 30. צד7+ וזוכה] 27. מה:ו7+ מח8 28. פה6!! צ:ה6 29. ר:ח6! רח5 30. מה:ח6 [האיום 31. מה:ה8+ מונע מהשחור את האפשרות לשמור על יתרונו החומרי, או להגרילו וכופה סיום זכוי ללבן] 30...פו8 31. מה:ג6 מה:ג6 32. ר:ג6 פז7 [מסע זה מביא להפסד מהיר. נכון 32...פה6 על אף שלאחר 33. רה8 הלבן, במשחק נכון, צריך לנצח] 33. רה3 מז7 34. ר:ג5 מו6 35. ב4 פה7 36. רה4 ח6 37. ב5 והשחור נכנע.

שלושה מנצחים

האמן הבינלאומי נתן בירנבוים ואמני פיד"א יוחנן אפק ואביב פרידמן סיימו, עם 5.5 נקודות בשבעה משחקים, את התחרות הראשית של פסטיבל השחמט, על שם אברהם פלדקליין ז"ל, בראשון לציון. בירנבוים דורג ראשון. אפק הוא היחיד שסיים את התחרות ללא הפסד. אחריהם סיימו יצחק פלאס, שלמה מנקס ועמי גל 5 כל אחד. עוד נחזור להתייחס לפסטיבל במדור קרוב. כן נקדיש מקום לתחרויות נוספות שנערכו בעת האחרונה בישראל.

מאוצר התחבולות

לבן: שלוסר

שחור: האילינגר

אוברוואַרט 1988

תור הלבן

השחור מאיים מט. אבל תחבולה מרהיבה, של שלוסר, הביאה לכניעת יריבו תוך שלושה מסעים. כיצד נמשך המשחק? הפתרון להלן כמהופך.

פיתרון

[illegible]

ברידג'

מאת רחל שמיר

ברוך השם

מאחר וכולנו נשים מודרניות אנו נוהגות לפי רוח הזמן.
כשהגענו לביתה של רות היתה קבלת הפנים: „ברוכות הבאות, מה שלומכן?"
„ברוך השם, ברוך השם", המקהלה.
„מה עשית לשערך? רחמנא לצלן" שאלה נחמה בספיקת כפיים.
„פשוט קיצרתי. צריך להיות מוכנה לכל דבר. מי יודע, אולי יהיה הכרח לגלח, אז כדאי להתכונן בשלבים", ענתה רות.
„רבונו של עולם, מתי נעבור לסדר היום?" שאלה נחמה.
„אם ירצה השם, במהרה בימינו", ענתה רות וכולנו פרצנו בצחוק.
לאחר שתית הקפה החל המישחק ברצינות. בלי ברכות ובלי קללות. והרי אחת החלוקות:

צפון
♠ K 7 4 3
A 2
A 7 5 3
♣ K 6 2

מערב
♠ 10 9
10 8 6
J 9 8 4
♣ Q 10 9 3

מזרח
♠ Q J 6
Q J 9 7 5 3
10 2
♣ J 4

דרום
♠ A 8 5 2
K 4
K Q 6
♣ A 8 7 5

חילקה דרום.
ההכרזות:

דרום	מערב	צפון	מזרח
1 קלאב	פאס	1 דיאמונד	1 הארט
1 ספייד	פאס	4 ספייד	פאס
4 בלי שליט	פאס	5 הארט	פאס
6 ספייד	פאס	פאס	פאס
	פאס		

נחמה הפכה לכרוז. מערב הובילה ב־8 הארט. נחמה סקרה את המצב והחליטה מיד שאין החוזה בר־ביצוע. לאחר משיכת השליטים בשני סיבובים ופעמיים דיאמונדים היא פתחה את הקלפים ואמרה „אני מוסרת ספייד אחד וקלאב אחד, אין מה לעשות".
„מתי תלמדי לשחק ברידג'?" שאלה רות העוקצנית.
„בעזרת השם", אמרה מישהי.
„אני עדיין נעזרת בשכלי", אמרה רות והסבירה כיצד היתה היא מבצעת את החוזה.
„לאחר היציאה בהארט הייתי זוכה במלך ביד, מושכת פעמיים ספייד, את האלוף הארט ואת המלך קלאב. אחרי זה הייתי מושכת את האלוף קלאב ואת האלוף והמלך דיאמונד ומשחקת ספייד לתוך ידה של מזרח. זה המצב שהיה נוצר:

צפון
♠ 7
–
7 5
♣ 6

מערב
♠ –
–
J 9
♣ Q 10

מזרח
♠ –
Q 9 7 5
–
♣ –

דרום
♠ 8
–
Q
♣ 8 7

„מזרח מוכרחה להחזיר הארט. הייתי חותכת ביד ומפעילה לחץ על מערב, אם מערב היתה זורקת דיאמונד, הייתי זורקת את הקלאב מן הדרום, מושכת את המלכה דיאמונד, חותכת קלאב בדרום והדיאמונד האחרון היה מבצע את החוזה. אם מערב היתה זורקת קלאב, הייתי אף אני זורקת קלאב מן הדרום, חותכת קלאב בדרום, משחקת דיאמונד ליד והקלאב האחרון היה מבצע את החוזה.
„ברוך השם, התקדמת יפה", המקהלה.

מטבעות ומדליות

מאת חיים לנגלבן

כתר ברמודה

הרביעי מסדרת חמשת מטבעות הזכרון מכסף סטרלינג בערך של 1 דולר, הוטבע זה עתה על־ידי המיטבעה הבריטית המלכותית עבור רשות המטבע של ברמודה. המיטבעה הוסמכה להטביע כמות מוגבלת של 5,000 יחידות בתגמיר קשוט ו־8,000 בתגמיר בוהק לא למחזור.

ההנפקות הקודמות הוו לציון מלאת 50 שנה להתחבורה האווירית (1987), 25 שנה לקרן העולמית לחיות־בר (1986) ותרומת אוניות שיט־טיולים לכלכלת ברמודה (1985).

ברמודה השוכנת כ־920 קילומטרים מדרום־מערב לכף האטראס, מורכבת מ־360 איים קטנים. רק כ־20 מהם מיושבים, ורוב הקרקע והאוכלוסיה כ־50,000 – מרוכזים בחמשת האיים הגדולים ביותר. הגדול מביניהם הוא המילטון, שאורכו כ־21 קילומטרים ורוחבו כ־16 ק"מ. יופיה הנודע של ברמודה הוסיף רקע נפלא וססגוני למסילת הברזל של האי.

מסילת הברזל של האי ברמודה, שנחנכה ב־1931, נשאה נוסעים דרך נופים אכזוטיים, מסיינט־ג'ורג' במזרח ועד סומרסט שבקצה המערבי. למרבה הצער, חייה של המסילה היו קצרים מאוד. לאחר הסגירות של מלחמת העולם השניה, זכתה המסילה משום מה בכינוי „הרועדת". ב־1948 נמכרה לגויאנה הבריטית, עתה, לאחר שהיתה שרויה באפס מעש קרוב ל־40 שנה, הפכה לנחלת־כולכת המוסעלת ע"י קרן הנאמנות הלאומית של ברמודה, שהיא מאפשרת הוויה מענגת לאלה הרוצים ללכת ברגל, היכן שפעם נסעו אנשים ברכבת.

על הצד האחורי של כתר הכסף של ברמודה משנת 1988 בערך של 1 דולר, מופיע ציורה של הרכבת החביבה, מצד שמאל סמלה הרשמי של ברמודה, ומימין – עץ דקל, סימלה של קרן הנאמנות הלאומית של ברמודה. על הצד הקידמי מופיע דיוקנה של מלכת בריטניה אליזבט השניה, שצוגה באל מכלול. המטבע מהווה הילך חוקי מבריטניה, הוא בקוטר של 38.61 מ"מ, ומשקלו 28.28 גרם.

סימני המכירה המוקדמים מצביעים על כך שהכתר של 1988 יהנה מרמת ביקוש גבוהה, כזו שממנה נהנו שלוש התוצאות הקודמות בסדרה.

מחירי כתר הזכרון של ברמודה 1988 בערך של 1 דולר הם כדלקמן: כתר כסף בגימור קשוט – 40 דולרים של ארה"ב; ואילו כתרי הכסף בתגמיר בוהק לא למחזור – 25 דולרים של ארה"ב.

על בולים ובולאים

מאת שלמה שמגר

אקט בלתי ידידותי

בלשון הדיפלומטית קוראים לזה „אקט בלתי ידידותי": מצרים הנפיקה בול דואר אוויר בערך של 25 גרש, המפאר את האינתיפאדה ומציג ציור המתה של לסיד בועה על רקע פרוזתים מידי אבנים ודגל אש"ף, רוח „ממפדייאוד" לקתת בבול זה במהלומה נוספת, שכל מי שהשלום בין ישראל למצרים יקר לו יצטער עליה.

מקובל בעולם, שבולי תעמולה באלה, כשהם מגיעים על מכתבים מהארץ המנפיקה, נפסלים והמכתבים המבויילים בהם נשלחים חזרה כלעומת שבאו. דרושה כאן מחאה נמרצת כדי להעמיד את המצרים במקומם. או שמא נוהג שישראל תנפיק בול שיסית את הנרצחים הקופטים במצרים להתקוממות משלהם?

משחקי ילדים

הדואר ההונגרי מודיע על הופעת בולים בנושאים הבאים: משחקי ילדים (שנים), 100 שנה להולכת עובדי דואר, 100 שנה להולדת גיאולא לנגיאל (עסקן קומוניסטי שהיגר לברית־המועצות והוסל על־ידי סטאלין) ב־1973, 140 שנה להולדת אשה גבור כאורוש, קונגרס אסת"א ה־18, (סכבי הנסיעות של ארה"ב), תולדות התחבורה האווירית בהונגריה, 450 שנה לאוניברסיטה כדמרבן.

טרק הגדול

דרום אפריקה הוציאה ארבעה בולים למלאת 150 שנה ל„טרק הגדול" – מסעים של הבורים הפוגה, כאשר היגרו מאזור הכף והמזרחי להתנחל בפנים הארץ.

החודש נפתחים קורסים חדשים,
הנכשמים נגיש עדיין
משכרי"ל הגוזל הקיים!

מדור לימודים

הרבה יותר אנגלית
קח הביתה את מה שלמדת בכיתה

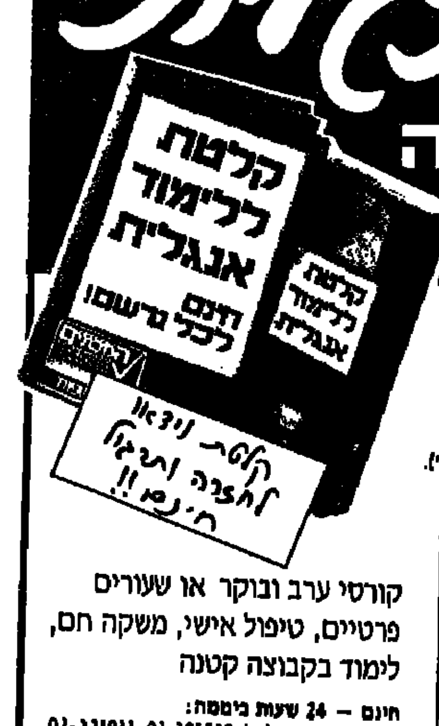

תוך זמן קצר להפליא תרכוש/י שליטה באנגלית במסלול לימודים אישי המותאם במיוחד לך.

- 12 רמות לימוד (לכל גיל ורמה). אנגלית לבגרות • תכנה ל-TOEFL
- קורסים למתחילים — A.B.C (מיועד למחוסרי כל ידע קודם באנגלית.
- השיטה האמריקאית מבטיחה לך התגברות מחסום השפה והפחד "לפתוח את הפה".
- קורסים לעובדי מוסדות ומפעלים (שכה"ל — הוצאה מוכרת ע"י שלטונות המס)
- אנגלית לתלמיד בשעות אחה"צ לכל הכיתות

קורסי ערב ובוקר או שעורים פרטיים, טיפול אישי, משקה חם, לימוד בקבוצה קטנה

חינם — 24 שעות ביממה: חייג/י ברגע זה לטל 03-295529, 02-221933, 04-669041, 03-726132, ותקבלי לביתך פרוספקט והזמנה למבחן התאמה — חינם.

משרדינו פתוחים בין השעות 9.00 19.30 רצוף		תל-אביב בן-יהודה 32 בנין אל-על ח' 510 טל. 291858	רמת-גן ביאליק 47 מול אורדע טל 726132	חיפה בלפור 5 פינת נורדאו טל. 669041	הרצליה סוקולוב 35 פ. גן-צוריון טל 87682	
בת-ים רוטשילד 18 פינת בלפור טל. 584161	חולון סוקולוב 48 בנין הסופר טל. 880889	פתח-תקוה אוסישקין 13 טל 913665	רחובות הרצל 163 466262	ראשל"צ רוטשילד 35 פסגי חיים טל 9658801	אשקלון הרצל 36 בית נור טל. 25039	ק. חיים וביאליק העמקים 3 טל 740410
ירושלים יפו 36 מול בית יואל טל. 233195	כפר סבא ויצמן 134 טל. 953181	באר שבע העצמאות 49 פסגי מלך קייזי טל. 73714	אשדוד בנין מאן לוד 5 מרכז א' טל 535624	רמלה הרצל 84 במבני מול בנק לאומי טל 242386	קרית אונו מרכז קהילתי רח' צה"ל 104 טל 716647	נתניה הרצל 24 כיכר ציון טל 22404

המכונים האמריקאים לשפות

הנהלת חשבונות
לקראת בחינת משרד העבודה

כולל לימוד הנה"ח ממוחשבת. הרשמה לקורסים סוג 3;2+1
קורסי ערב מוזרים פעמיים בשבוע במשך 5 חודשים. קורסי בוקר וערב אינטנסיביים 3 פעמים בשבוע במשך 7 שבועות. השיטה המשולבת מקצרת את תקופת הלימודים לחצי ומוזילה את שכר הלימוד בשליש.
• הכנה לבחינות סיווג ממשלתיות • קבוצות לימוד קטנות • מרצים מנוסים • לימוד אינטנסיבי • תירגול בעבודה מעשית • השתלמות במיכון + י ב.מ

חסרים יותר מ-500 מנהלי חשבונות מדופלמים

כולל לימוד הנה"ח ממוחשבת
בחשבשבת

לכבוד המכון הישראלי למינהל, ת.ד. 28124 (למסי 15) ת"א, 61281
אבקשכם לשלוח אלי חינם מדריך ללימוד הנהח"ש
שם וכתובת ______ טל ______

קורס כתבנות או אנגלית, חינם לכל נרשם

חינם - 24 שעות ביממה, חייג ברגע זה לטל. 03-295529 03-201392, 057-73714 ,02-221933, 04-665501 גם בלילות ובשבתות מסור/י שמך, כתובתך ומס הטלפון שלך ותקבלי לביתך פרוספקט הזמנה למבחן התאמה - חינם.

משרדינו פתוחים בין השעות 9.00-19.30 רצוף	תל-אביב דיזנגוף 115 טל. 228545	תל-אביב בן-יהודה 32 בנין אל-על ח' 510 טל. 291858	חיפה נורדאו 30 טל. 665501	רמת-גן ביאליק 47 מול אורדע טל. 726132
הרצליה סוקולוב 35 ג. גן-צוריון טל. 87682	ראשל"צ רוטשילד 35 פסגי חיים טל. 9658801	ירושלים יפו 36 מול בית יואל טל. 233195	באר שבע העצמאות 49 פסגי מלך קייזי טל. 73714	חולון סוקולוב 48 בנין הסופר טל. 880889
בת-ים רוטשילד 18 פינת בלפור טל. 584161	פתח-תקוה אוסישקין 13 טל. 913665	כפר סבא ויצמן 134 טל. 953181	רחובות הרצל 163 466262	אשקלון הרצל 36 בית נור טל. 25039
אשדוד בנין מאן לוד 5 מרכז א' טל. 535624	נתניה הרצל 24 כיכר ציון טל. 22404	קרית אונו מרכז קהילתי רח' צה"ל 104 טל. 716647	רמלה הרצל 84 במבני מול בנק לאומי טל. 242386	ק. חיים וביאליק העמקים 3 טל. 740410

מ.י.ל. מכון ישראלי למינהל

קורס עיצוב אופנה

לימודי תעודה

נפתחים קורסי בוקר וערב לעיצוב אופנה בת"א, חיפה, ירושלים, ב"ש. אם את/ה מחפש/ת מקצוע מעניין, יצירתי ומקורי, עיצוב אופנה הוא האתגר בשבילך.

קורס רגיל
עיצוב וציור אופנה, תדמנות, תפירה והכנת קולקציה רוב הקורס מוקדש לעבודה מעשיר משך הלימודים, 8 חודשים עד שנה.

שכר"ל הוצאה מוכרת לעובדות בתחומים בנושאי אופנה

תל-אביב בן יהודה 32 בנין אל-על ח' 510 טל. 295529	חיפה בלפור 5 פינת נורדאו טל. 669041	ירושלים יפו 36 מול בית יואל טל. 233195	רמת-גן ביאליק 47 מול אורדע טל. 726132
באר שבע העצמאות 49 פסגי מלך קייזי טל. 73714	כפר סבא ויצמן 134 טל. 953181		

מכון להכשרה מקצועית

עיצוב פנים
נפתחים קורסי בוקר וערב בת"א, חיפה, ירושלים באר-שבע

מתקבלים גם בעלי ות כישרון ונתונים לאחר מבחן התאמה

הקורס לעיצוב פנים מיועד לבעלי נטייה אסתטית ויצירתית המתכוונים להפוך להיות מעצבי פנים מקצועיים, לבעלי חנויות שחשוב להם למשוך קהל לחנויותיהם. לבעלי אולמות תצוגה ולכל אדם הרוצה לדעת כיצד לתכנן ליהנות מהמרחב שלו ברווחה ובנוחות מירבית

תכנית הלימודים
שירטוט לעיצוב פנים, שירטוט ארכיטקטוני, תיכנון ארכיטקטוני, חומרים נאומטריה תאורית, פרטי בנין, נגרות וריהוט, עקרונות ותהליכים, סטטיים וחווק, צבע, תאורה, רישום טקסטיל וריפוד ועוד
הינך מוזמן/ת לשיחת יעוץ ומבחן התאמה חינם ללא כל התחייבות מצידך.

חינם - 24 שעות ביממה חייג/י עכשיו לטל 03-291858, 04-669041, 02-221933, 057-73714 גם בלילות ובשבתות, מסור/י פרטיך ותקבל/י לביתך פרוספקט, כמו כן תוזמן/י לראיון ומבחן התאמה - חינם

משרדינו פתוחים בין השעות 9.00 19.30 רצוף

תל-אביב בן יהודה בנין אל-על ח' 510 טל. 295529	חיפה בלפור 5 טל. 669041	באר שבע העצמאות 49 פסגי מלך קייזי טל 73714	ירושלים יפו 36 מול בית יואל טל. 233195	כפר סבא ויצמן 134 טל. 953181

מכון להכשרה מקצועית

גם מזכירה רפואית וגם מזכירה בכירה בקורס אחד

הרשמה לקורסי בוקר וערב.
עיון במדור הדרושים בעיתונים, מראה על 2 מקצועות מבוקשים ביותר — מזכירה רפואית ומזכירה בכירה.
הקורסים למזכירות רפואיות של מ.י.ל. מעניקים תעודה מוכרת על ידי בתי חולים וכן מכינים אותך לתואר — מזכירה בכירה.
פעמיים בשבוע, בזמנך הפנוי בשעות הערב או הבוקר תוכלי לסיים קורס להכשרת מזכירות רפואיות.
הקורסים כוללים לימוד כל הנושאים הקשורים למזכירות כללית ורפואית. הלומדות העבורנה השתלמויות ועבודה מעשית בבתי חולים, כך שעם סיום הקורס והרכשנה נסיון מעשי התוכלנה להשתלב באופן מיידי בשוק העבודה.

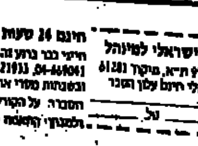

בפיקוח איגוד הרשמים הרפואיים בישראל

לכבוד המכון הישראלי למינהל ת.ד 28124 למסי 99 ת"א, מיקוד 61281 אבקשכם לשלוח אלי חינם עלון הסבר על הקורסים כמו כן הזמנה לראיון ולמבחני התאמה - חינם.
שם וכתובת ______ טל ______

חינם 24 שעות ביממה חייגי כבר ברגע זה לטל. 03-291858, 03-295529, 02-221933, 04-669041, 057-73714, גם בלילות ובשבתות מסרי את פרטיך ותקבלי לביתך חומר

משרדינו פתוחים בין השעות 9.00-19.30 רצוף	תל-אביב בן-יהודה 32 בנין אל-על ח' 510 טל. 291858	רמת-גן ביאליק 47 מול אורדע טל. 726132	פתח-תקוה אוסישקין 13 טל. 913665	
ירושלים יפו 36 מול בית יואל טל. 233195	חיפה בלפור 5 פינת נורדאו טל. 669041	באר שבע העצמאות 49 פסגי מלך קייזי טל. 73714	כפר סבא ויצמן 134 טל. 953181	

מכון ישראלי למינהל

תקשורת

מכון ישראלי למינהל — מרכז ישראלי לתקשורת המונים

קורס דו שנתי לקומוניקציה ברמה אקדמאית לעיתונאות, יחסי ציבור, דוברות, פרסום וטלויזיה בהנהלת מר נח הלפרין.

לימודי תקשורת המונים כמקצוע, ברמה אקדמאית, עם מיטב מומחים בשטח.

פרט להרצאות והדגמות, הלימודים ילוו גם בסדנאות ופרויקטים מעשיים, הפקת סרטי וידאו, מסיבות עיתונאים, הוצאת עיתון וראיונות עם אישים מרכזיים.

הלימודים בשעות הערב

תכנית הלימודים כוללת:
עתונות — מבואות בעתונות • תחקיר עיתונאי • ידיעות וכתבות • דרכים להשגת ידיעות ומידע • טיפול בנושאים רגישים • שיכתוב • תורת הראיונות • סיקור עיתונאי ועוד **דוברות ויחסי ציבור** — מבואות • טכניקות עבודה • ייעוץ תקשורת • יחסי ציבור למוצר • בניית תדמית • עיצוב תדמית לאישות • מסיבת עתונאים • ניסוח תגובות • דובר שר • יעוץ והחלטות הדובר. ועוד • **פרסום** — מבואות • השפעת הפרסום • סוגי מדועות • טכניקות לבניית תכנית פרסום • הרעיונות • קהל המטרה • תקציבאי • תמלילן • מעצב • סרט הפרסום • פרסום חוצות • שיווק • פסיכולוגיה בפרסום • כתבה פרסומית ועוד • **תקשורת אלקטרונית** — מבואות • הראיון הפסיכולוגי • המגיש • התחקירן • כתבת תחקיר • חומר תיעודי • חדשות • התפיסה החזותית • המרואין והמראין • קריינות • כתב חוץ • כתבת שטח • כתבת אולפן • עבודה בוידאו • שידור חי • "בישולי" אולפן ועוד.

תל-אביב בן-יהודה 32 בית אל-על ח. 510
טל: 291858, 295529, 201392

תכנית לימודים מפורטת והרשמה בין השעות 9:00-19:30 רצוף

למד/י גרפיקה וציור
גרפיקה בביתך בזמנך הפנוי

לקבלת פרוספקט, חינם ומבחן התאמת כשרון גרפיקה ללא כל התחייבות מצידך
התקשר 24 שעות ביממה
טלפנ/י 03-868410

לכבי: המכונים האמריקאים ת.ד 28124 ת"א מיקוד 61281 (למסי 50)
שם וכתובת ______ טל ______

המכונים האמריקאים להשכלה

המכונים
המכונים האמריקאים לשפות
המכון הישראלי למינהל
המכון להכשרה מקצועית
25 שנות ברציפות

גרפיקה

הרשמה לקורסי בוקר וערב בת"א
הקורס לגרפיקה ועיצוב מיועד לבעלי נטייה למקצוע ונתונים כמו רייקמות וסדר, נישה אסתטית, קריאטיביות ובדי.
יתקבלו רק בעלי נתוני כישרון מתאים לאחר מבחני פסיכוטכני לנרשים. הפניה למקצועות עבודה - בהתאם להיצעים.

לכ' המדרשה לגרפיקה ולציור
ת.ד. 28124 ת"א מיקוד 61361 נא לשלוח לי פרוספקט על קורסי גרפיקה.
שם וכתובת ______
טל ______

משרדינו פתוח כל יום!
בין השעות 9.00-19.30 רצוף

חינם 24 שעות ביממה
חייג כבר ברגע זה, לטלפון 03-291858, 03-295529, או גם בלילות ובשבתות מסור את שמך ותוזמן לראיון ומבחן התאמה חינם.

תל-אביב בן-יהודה 32 בנין אל-על ח' 510 טל. 291858	רמת-גן ביאליק 47 מול אורדע טל. 726132	כפר סבא ויצמן 134 טל. 953181

יעוץ מס
באישור נציבות מס הכנסה

הרשמה לקורסי בוקר וערב
לקראת תעודת הסמכה מטעם נציבות מס הכנסה • קורסים רגילים, למתוסרי ידע • קורסים מזורזים למנהלי חשבונות.

דרישה ליועצי מס בארץ
ההתפתחות העצומה של הכלכלה והמשק וחוקי המס החדשים גורמים לדרישה הולכת וגדלה ליועצי מס בכל עצמאי. וקוק לייעוץ מס או לרואה חשבון על מנת למלא אחרי הוראות השלטונות.

מטרת הקורס
להכשיר תוך תקופה קצרה יועצי מס לקראת בחינות הסמכה ממשלתית ולהקנות להם ידע ונסיון שיוכלו להתחיל בעבודתם מיד עם תום הקורס.

חינם 24 שעות ביממה חייגו ברגע זה 03-291858, 03-295529, 02-221933, 057-73714, 04-665501 גם בלילות ובשבתות מסור פרטיך ותקבל לביתך חומר.

משרדינו פתוחים בין השעות 9.00 19.30 רצוף

תל-אביב בן יהודה 32 בנין אל-על 510 טל. 291858	רמת-גן ביאליק 47 מול אורדע טל. 726132	פתח-תקוה אוסישקין 13 טל. 913665	ירושלים יפו 36 מול בית יואל טל. 233195	חיפה נורדאו 30 טל. 665501	באר שבע העצמאות 49 פסגי מלך קייזי טל. 73714	כפר סבא ויצמן 134 טל. 953181

מכון ישראלי למינהל

הנהלת חשבונות
בביתך בזמנך הפנוי

לקבלת פרוספקט על קורסים בכתב להתמחיש סוג 1 + 2
טלפנו 24 שעות ביממה טל. 03-868410

לכבי המכונים האמריקאים ת.ד. 28124 ת"א מיקוד 61281 (למסי 54)
נא לשלוח אלי עלון על קורס הנהלת חשבונות
שם וכתובת ______ טל ______

המכונים האמריקאים להשכלה בכתב בשיתוף המכון הישראלי למינהל

אוניברסיטאות בארצות הברית
יעוץ ★ הכוונה ★ הרשמה

כל סוגי לימודים אקדמיים לקראת תואר ראשון, שני או דוקטורט

הכנה לבחינת TOEFL
• שבעי אנגלית שוטף • תרגום נוטריוני של תעודות • נסיעות מלגות (מלגי עסקים)
משרדינו פתוחים: בימים א', ד' 16:00 - 19:00 ג', ה' 9:00-12:00
ת"א בן יהודה 32 בנין אל-על חדר 521 טל. 03-297324

IAI Israel American Institute COLLEGE ADVISORS

תפוח ועץ

385 לילדים ולהורים

אבא של שלומית

אכלנו אותה

מה היא "מסיבת שטות" אתם יודעים? גם אני לא. לא חשוב. בכל אופן, ביום שישי שעבר, ערך אחד הילדים מכיתתה של שלומית מסיבה כזו. בחלקה של שלומית נפל הכבוד להביא למסיבה בקבוק משפחתי של משקה קל ותוסס.

אבל, מכיוון שתיכננו באותו יום נסיעה משפחתית והיה ברור ששלומית לא תוכל להגיע למסיבה, לא קנינו את הבקבוק. אבל, כמו שקורה לפעמים, התוכנית השתנתה, ואז התחילו הצרות. שלומית רצתה ללכת למסיבה, אבל היא לא יכולה לבוא בלי הבקבוק, וכדור מי אשם בכל ה"סמטוחה".

טוב. אמא של שלומית נחלצה לעזרה ואפתה צ'יק-צ'ק עוגת שוקולד לתפארת. אולי הילדים יסכימו לקבל אותה, כופר בעד בקבוק המשקה הנעדר. השארנו כמה פרוסות בבית, ואת היתר סידרנו יפה על מגש, עם מפיות, כמו שצריך.

עכשיו התברר ששלומית לא יכולה ללכת ברגל עם המגש, וחוץ מזה, מה יהיה אם פתאום יתחיל לרדת גשם על העוגה? בקיצור, הגיע תורו של אבא לעשות משהו למען המאמץ המלחמתי. מתלבשים, יורדים, נכנסים לאוטו, ומסיעים את הילדה והעוגה למחוז חפצן.

חוזרים הביתה, מכינים כוס תה עם פרוסת עוגה, ועוד כוס תה עם שתי פרוסות, ועוד כוס תה עם שלוש פרוסות. כשנגמרות פרוסות העוגה, מגיע מחות או יותר הזמן להחזיר את הילדה מהמסיבה (חושך, גשם). שוב מתלבשים, יורדים, נכנסים לאוטו וכו'.

בדרך חזרה, אומרת הילדה: "לא נגעתי בעוגה שאמא אפתה. נשארה בשבילי איזו פרוסה בבית... לא?"

ואז יורדת עליה פתאום דממה גדולה וקרה. מגיעים הביתה, הילדה עוזבת את האוטו בריצה, עולה הביתה, נכנסת לחדרה וטורקת אחריה את הדלת. "מה קרה?" שואלת אמא של שלומית, "מה עשית לה?"

"שום דבר מיוחד", אני אומר, "רק אכלתי אותה".

יבשם עוזר

זכות התגובה

אם מישהו לא יודע משהו, הוא יכול לשאול מישהו שיודע. אבא שלי לא יודע מה היא מסיבת שטות, אבל במקום לשאול הוא כותב על זה בעיתון. אז אני אסביר לכם במה מדובר: מסיבת שטות היא מסיבה המוקדשת לבדיחות ולשטויות.

ובקשר לבקבוק השתיה: ההורים של אמנו שאנחנו נוסעים, ואסור עלי לפגוע אותה. אני חושבת שמה התחילו כל הצרות.

שלומית

יין המשמר

*

בֶּן חוֹרִין – כְּשֶׁיִּרְעַב יִסְבֹּל וּכְשֶׁיִּשְׂבַּע יִשְׁפֹּל, וּבֶן עֶבֶד – כְּשֶׁיִּרְעַב יִקְצֹף וִיקַלֵּל וּכְשֶׁיִּשְׂבַּע יִתְגָּאֶה וְיִתְהַלֵּל.
(רַבִּי אַבְרָהָם סַלוּז בַּר חִסְדָּאי)

בשול בזיק-זק

חֲצִי אֲרוּחָה

הַפַּשְׁטִידָה הַזֹּאת נִשְׁמַעַת כְּאִלּוּ מְסֻבֶּכֶת, אֲבָל הִיא בְּעֶצֶם נוֹרָא פְּשׁוּטָה וְגַם טְעִימָה מְאֹד. מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְהָכִין זֶה חָצִיל אֶחָד פָּרוּס לִפְרוּסוֹת וּמְטֻגָּן בְּבֵיצָה, חֲצִי חַלָּה וּפְרוּסוֹת גְּבִינָה צְהֻבָּה.

וְכָךְ עוֹשִׂים: מוֹרְחִים תַּבְנִית בְּמַרְגָּרִינָה, וְעַל הַמַּרְגָּרִינָה שָׂמִים פְּרוּסוֹת שֶׁל חַלָּה (בְּעֳבִי חֲצִי ס"מ). עַל פְּרוּסוֹת הַחַלָּה שָׂמִים אֶת פְּרוּסוֹת הֶחָצִיל הַמְטֻגָּנוֹת, וַעֲלֵיהֶן פְּרוּסוֹת גְּבִינָה צְהֻבָּה, וְשׁוּב אוֹתוֹ דָּבָר. מַכְנִיסִים לְטוֹסְטֶר אוֹבֶן לְ־7 דַּקּוֹת בְּעֵרֶךְ, בְּחֹם שֶׁל 180–200, וְהַפַּשְׁטִידָה מוּכָנָה. עִם סָלָט חַי יֵשׁ לָכֶם אֲרוּחַת עֶרֶב נֶהְדֶּרֶת.

דניאלה שמי

מדף הצעצועים

חלבן, או מנקה ארובות

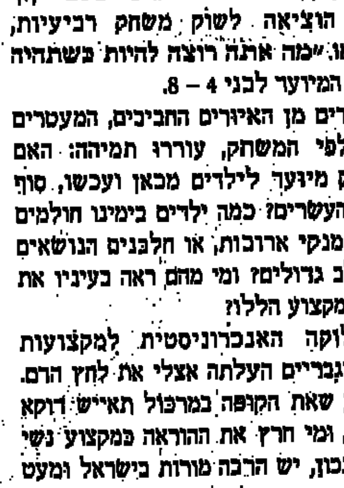

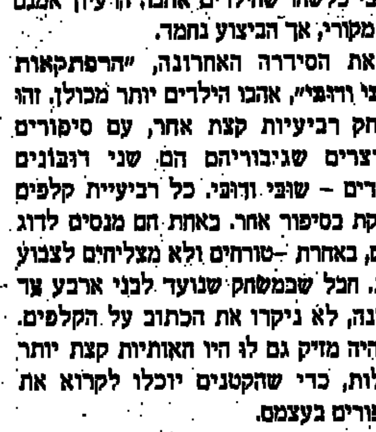

הרעיון נחמד. חברה חדשה בשם "קלף קרדי" הוציאה לשוק משחק רביעיות, שנושאו "מה אתה רוצה להיות כשתהיה גדול", המיועד לבני 4 – 8.

אחרים מן האיורים החביבים, המעטרים את קלפי המשחק, עוררו תמיהה: האם המשחק מיועד לילדים מכאן ועכשיו, סוף המאה העשרים? כמה ילדים בימינו חולמים להיות מנקי ארובות, או חלבנים הנושאים כדי חלב גדולים? ומי מהם ראה בעיניו את בעלי המקצוע הללו?

החלוקה האנכרוניסטית למקצועות נשיים וגבריים העלתה אצלי את לחץ הדם. מי קבע שאת הקופה במרכול תאייש דווקא קופאית, ומי חרץ את ההוראה כמקצוע נשי בלבד? נכון, יש הרבה מורות בישראל ומעט מדי מורים גברים, אבל למה להנציח את המצב הלא בריא הזה? ולעומת זאת, מדוע חייב מלצר להיות גבר, והטבח – האמנם רק גברים מבשלים? פיספוס.

אותו יצרן מציל מעט את המצב בסידרת רביעיות אחרת של קלפים, בנושא "כמחזי", לבני 4 – 8. ההתמודדות היא בהרכבת רביעיות, שהמכנה המשותף לכל אחת מהן – סיפרה אחת. לסיפרה שמונה, למשל, יש לשדך קלף עם שמונה כלי כתיבה, שצריך דמיון מפותח כדי לזהות אותם. יש שמונה בקבוקים, יש שמונה נרות מטפטפים ועוד שמונה אפרוחים חמודים. הציורים בסגנון נאיבי כלשהו שהילדים אהבו. הרעיון אמנם לא מקורי, אך הביצוע נחמד.

את הסידרה האחרונה, "הרפתקאות שובי ודובי", אהבו הילדים יותר מכולן. זהו משחק רביעיות קצת אחר, עם סיפורים קצרצרים שגיבוריהם הם שני דובונים נחמדים – שובי ודובי. כל רביעיית קלפים עוסקת בסיפור אחר. באחת הם מנסים לדוג דגים, באחרת -טורחים ולא מצליחים לצבוע דלת. חבל שבמשחק שנועד לבני ארבע עד שמונה, לא ניקרו את הכתוב על הקלפים. לא היה מזיק גם לו היו האותיות קצת יותר גדולות, כדי שהקטנים יוכלו לקרוא את הסיפורים בעצמם.

שושנה חן

ממדף הספרים

תן לו בשיניים!

ג'ודו! ● מאת: קיושי קובאיאשי (דאן 6) והארולד א. שארפ (דאן 3) ● תרגום: נורית יהודאי ● הוצאת לדורי ● 128 עמודים.

אחרי הסבר קצר על מהות הג'ודו, מגיש לנו הספר הזה רשימה ארוכה למדי של תרגילים. כל תרגיל מתואר בשלבים ומלווה בכמה תמונות לא גדולות, בשחור־לבן.

עכשיו, האם אפשר ללמוד ג'ודו מתוך ספר? זו השאלה שהפניתי אל יונה מלניק, (דאן 6), מאמן ג'ודו ותיק ובעל הישגים. והנה תשובתו: "אי־אפשר ללמוד ג'ודו בהתכתבות. ספר כזה נועד לעוסקים בספורט הזה. זהו מעין לכסיקון שאפשר להיעזר בו לשם בירור פרטים קטנים שנשכחו".

כותב הספר קיושי קובאיאשי הוא, לדברי מלניק, "דמות נערצת" על מתעמלי הג'ודו בכל העולם, אלא שהדברים נכתבו לפני למעלה מעשרים שנה. (הספר תורגם לעברית לפני כחמש עשרה שנה, והוא יוצא עכשיו לאור במהדורה שנייה).

מלניק: "בג'ודו, כמו בשאר תחומי הספורט והחיים, חלו לא מעט שינויים במרוצת שלושים השנים האחרונות. עין לא מיומנת אולי לא תבחין בהבדלי הסיגנון, אבל הפרטים הקטנים והחדשים האלה, 'עושים' היום את כל העניין".

והפרטים הקטנים החדשים והחשובים האלה לא כלולים בספר הותיק הזה.

יבשם עוזר

יין המשמר

רֹב דִּבּוּר מְבִיא עַל מִעוּט מַעֲשֶׂה.
(חֲנִינָא דוּקְמָן)

*

אָדָם צָרִיךְ לָצֵאת יְדֵי הַבְּרִיּוֹת כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא צָרִיךְ לָצֵאת יְדֵי הַמָּקוֹם.
(יְרוּשַׁלְמִי, שְׁקָלִים ג')

כרטיס כניסה

תצוגת בובות בלבד

[illegible]

[illegible]

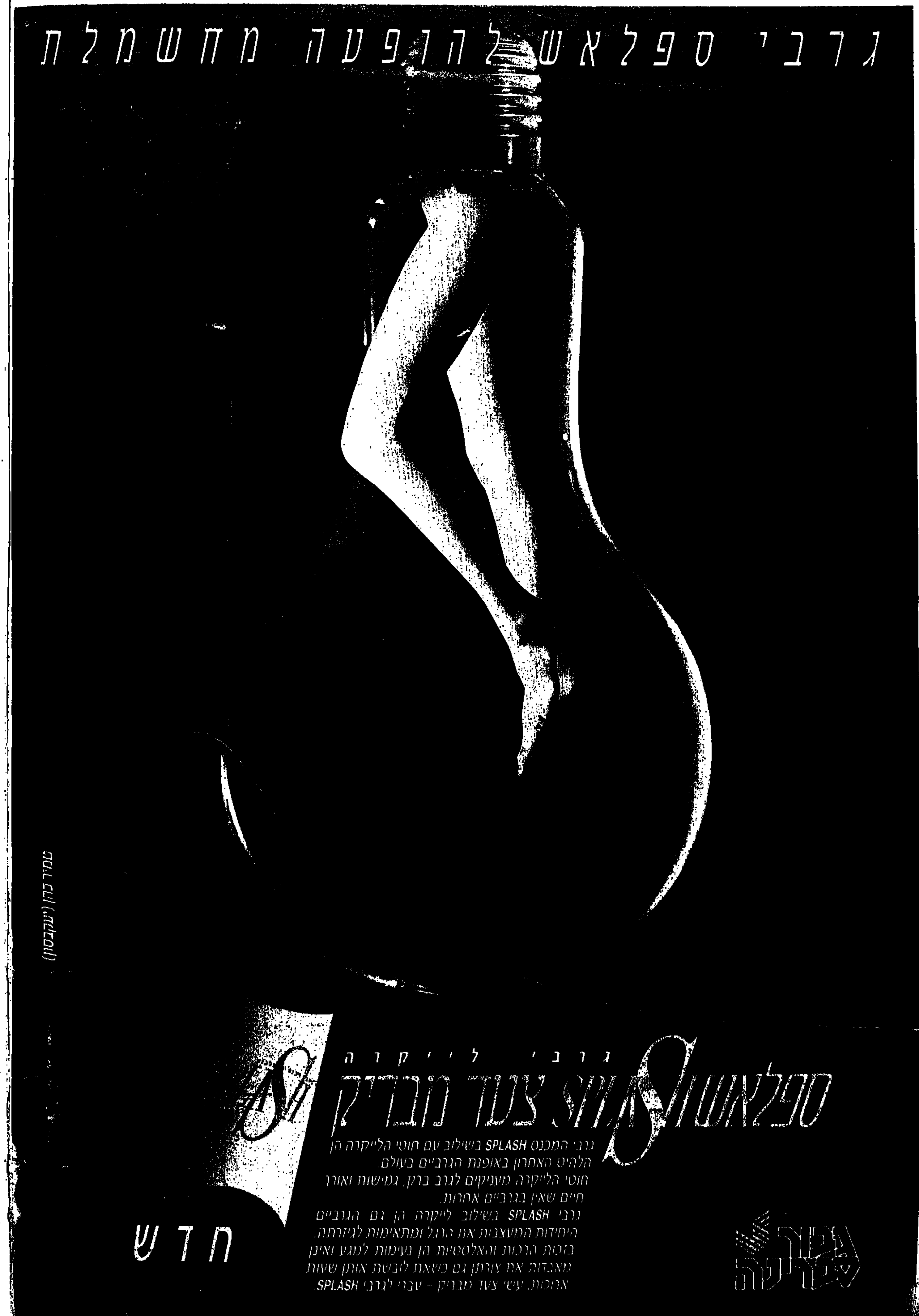
גרבי ספלאש להופעה מחשמלת
גרבי לייקרה
ספלאש SPLASH צעד מבריק
גרבי המכנס SPLASH בשילוב עם חוטי הלייקרה הן
הלהיט האחרון באופנת הגרביים בעולם.
חוטי הלייקרה מעניקים לגרב ברק, גמישות ואורך
חיים שאין בגרביים אחרות.
גרבי SPLASH בשילוב לייקרה הן גם הגרביים
היחידות המעצבות את הרגל ומתאימות לצורתה.
בזכות הרכות והאלסטיות הן נעימות למגע ואינן
מאבדות את צורתן גם כשאת לובשת אותן שעות
ארוכות. עשי צעד מבריק - עברי לגרבי SPLASH.
חדש